

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

618.4

Au 4 h/
R

... HORATII 618.4
AVGENIIR
 A M O N T E
 S A N C T O,

Medicinæ quam Theoriticam vocant
 in Gymnasio Patauino Profes-
 foris Primarij.

Quod homini certum non sit nascendi tempus.

LIBRI DVO.

Adieci^{mus} Embryon putrefactum vrbs Senonenfis;
 cum leui, & succincta exercitatione de huius
 indurationis causis naturalibus.

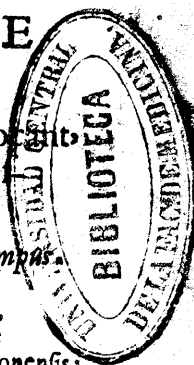

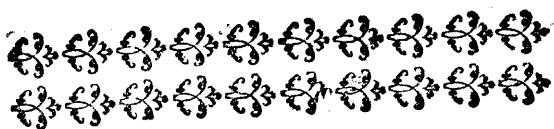
*De la
 Libreria
 De la
 Casa Pro
 fesa*

VENETIIS, M. D. XCV.

Apud Ioannem Baptistam Ciotum.

De la Comp. de l'un de l'autre id

FRANCISCO
MOLINO
SENATORI VENETO
ILLVSTRISSIMO.

VAE de hominis partu
iam pridem conscripta,
& elaborata, nunc de-
mum in lucem, atque
omnium oculos pro-
deunt, Tibi, Senatori
Illuſtriſſimo, duplici potiſſimum nomi-
ne dicanda duxi, tum vt meæ in te ob-
ſervantiæ monumentum aliquod ha-
beas, tum vt tuo hæc fulta patrocini-
o obtrectatorum ſugillationem & calum-
nias ſpernant. Nam vbi acerrimum
cenſuræ tuæ iudicium ſubierint, iam

nulli futuri sunt qui ea temerario ausu
impotenter lacerare, & dente rodere
Theonio, audeant: Quia nemo est, qui
summi tui iudicii cunctis in rebus præ-
stantiam, tanquam Mineruæ, aut Colo-
phonium quoddam suffragium, non
agnoscat, suscipiat, veneretur, cum illi
præsertim copulata sit ea vitæ integri-
tas, atque innocentia, quæ prisca pro-
bitatis integerrimorum, & iustissimo-
rum patrum laudem facile adæquet:
quæque planissimam tibi vitam nullo
benignioris fortunæ afflatu, ad amplif-
simos honores, dignitatesq; muniuit. Et
verò, ut hæc ipsa proborum animos Ti-
bi arctissimo vinculo obstringunt: Sic
me inter cæteros tam arcte deuinxer-
unt, ut nihil iamdudum magis in votis
habuerim, quàm aliqua non vulgari si-
gnificatione meum erga te studium, ac
pietatem testatum facere. Obtulit se
nunc tandem huiusce opusculi tibi di-
candi occasio, longè sanè impartantæ
voluntati significandæ: sed, ut verum
fatear, non potui hanc diutius apud me
continere. Si manum aliquando ad-

motiere libello, vbi grauissimæ rerum
gerendarum curæ, paulisper diffugiant,
non dedignabere, offendes subinde ali-
qua vel ciuilem scientiam pertinentia,
ad litesq; dirimendas, non mediocriter,
vt ego sentio, vtilia. Vnde nec tibi, opi-
nor, munusculum fordescet: nec ine-
ptum, indecensq; fortassis videbitur
alijs. Quare hoc quaecunque est meæ
in te obseruantia, & pietatis argumen-
tum, benignus accipe, meque simul tua
beneuolentia, qua nihil potest esse apud
nos antiquius, prosequere. Interim
Deum Opt. Max. precabimur, vt te diu
sustineat, votaue tua, quæ nihil præ-
ter absolutissimum virtutis specimen
respiciunt, cumulatissimè impleat.
Patauij 18. Septemb. 1595.

Amplit. tue addictiss.

Horatius Augenius.

IN LIBRVM
DE PARTV
HOMINIS,
EXCELLEN. HORATII
AVGENII,

*Fabius Paulinus Philosophus , ac
Medicus exarabat.*

DVM parit Eugenius muliebris
carmina partus,
Vitalesq; dies , & docet artis
opes.

Forte recens scriptis adiecit lumina
chartis

Lucina, & dixit macte age pge senex.

Tu meus auctor eris , tu nostro numine
plenus

Nec Coos dices inferiora sene .

Scriptis enim quæ nosse datum morta-
libus ille .

Tu pandes etiã quæ mihi nota Dex.

IACOBI

IACOBI DE CAILLI
Nobilis Galli

IN LIBBVM
EXCELLEN. D. HORATII
AVGENII,
Epigramma.

*Pauca quidem multi, multo sub margine pandunt,
Parua sed AVGENII pagina, multa docet.*

In Librum Excell. D. HORATII
AVGENII Medicorum huius
tempestate facile principis, Michaelis
Riberij eius discipuli:

Epigramma.

*Cum Liber authori dat famam, laudo vel author
Libro: Laudo magis, quod dat utrumque simul.
Dat famam libro Augenius, dat nomen, & ultra
Et famam, & nomen dat liber Augenio.*

Lupi Riberij eiusdem discipuli.

*Vt mundi hic liber possit penetrare recessus.
Hoc tantum nomen sufficit AVGENII.*

INDEX OMNIVM CAPITVM

Libri huius.

INDEX PRIMI LIBRI.

Caput I. fol. 1.

DE quibus agendum hisce libris, & quæ supposita ponat hæc tractatio.

Caput II. f. 3.

Quid annus, & quotuplex.

Caput III. f. 9.

De anno Hebreorum, Romanorum & Græcorum.

Caput IIII.

Quid intercallatio, quot annis fiebat, & quæ necessitas intercalandi fuerit.

Caput V.

Quid mensis, quotuplex mensis, de quo mense instituta sit tractatio.

Caput VI.

Quid dies secundum medicos.

Caput VII.

De ratione computandi in utero gerentibus.

Caput

Index Capitum.

Caput VIII.

Dubitationum quarundam explicatio.

Caput IX.

Non semper exactos, & plenos menses requiri
ad naturalem partum.

Caput X. 51

Quid partus, & quæ de partu generaliter dicen-
da sunt.

Caput XI. 53

Quæ causæ sint partus.

Caput XII. 55

Qui partus dicatur perfectus, & vitalis.

Caput XIII. 61

Quod homini certum non sit nascendi tempus.

Caput XIII. 65

An puer sexto mense natus sit vitalis.

Caput XV. 67

Matthei Curtij opinio.

Caput XVI. 70

Impugnatio opinionis Curtij.

Caput XVII. 81

Moderni cuiusdam opinio de partu dierum 163

usque ad 182. diem.

Caput XVIII. 85

Impugnatio opinionis eiusdem.

Caput XIX. 96

Iurisconsulti cuiusdam Maceratensis opinio de
partu dierum 271.

Caput XX. 102

Impugnatio opinionis supradictæ.

Caput

Index Capitem.

- Caput* XXI. 108
Partum sextimestrum esse aliquando uitalem.
Caput XXII. 127
Quid sentiendum de partu dierum 168. vel 174;
nobis proposito.
Caput XXIII. 134
Dubitationes quæ his dictis accidunt.
Caput XXIIII. 136
Explicatio propositarum dubitationum.

INDEX CAPITVM Secundi Libri.

Caput I. 139

VID actum superiori libro, quid
post hac agendum, ut qui septime-
stres dicuntur partus.

Caput II. 143

Hippocratis difficultum uerborum explanatio.

Caput III. 148

Septimestres partus quam ob causam censean-
tur uitales.

Caput IIII. 156

Septimestres partus raro uitales nasci, & quam
ob causam id constringat.

Caput V. 165

De quadragenarijs quædam huic tractationi con-
ferentia.

Caput

Index Capitum.

Caput	<i>VI.</i>	168
Dubitationes contra superiorem sententiam.		
Caput	<i>VII</i>	170
Positarum dubitationum explicatio.		
Caput	<i>VIII.</i>	173
Quid Aristoteles, Empedocles, Polybius, Plinius, Aulus Gellius de partu septimestri scribant.		
Caput	<i>IX.</i>	178
Iurisperitorum sententia de partu septimestri.		
Caput	<i>X.</i>	185
Quis sit octimestris partus, & cur non sit uitalis ex Astronomorum sententia.		
Caput	<i>XI.</i>	188
Impugnatio opinionis astronomorum circa partum octimestrem.		
Caput	<i>XII.</i>	195
Mathematicorum opinio de partu octimestri.		
Caput	<i>XIII.</i>	196
Impugnatio opinionis mathematicorum.		
Caput	<i>XIIII.</i>	200
Octimestris partus cur non uiuat ex Hippocratis sententia.		
Caput	<i>XV.</i>	204
Dubitationes contra sententiam Hippocratis.		
Caput	<i>XVI.</i>	210
Octimestrem partum nasci aliquando uitalem.		
Caput	<i>XVII.</i>	216
De partu nouimestri.		
Caput	<i>XVIII.</i>	223
An fetus septimestris sit maior, & ualidior nouimestri.		
		<i>Saput</i>

Index Capitum.

<i>Caput</i>	<i>XIX.</i>	237
De partu undecimestri.		
<i>Caput</i>	<i>XX.</i>	238
Authores qui undecimestrem partum admiserunt.		
<i>Caput</i>	<i>XXI.</i>	243
Qui fœtum undecimestrem reprobare videntur.		
<i>Caput</i>	<i>XXII.</i>	246
Partum undecimestrem secundum medicorum, & philosophorum sententiam fore admittendū.		
<i>Caput</i>	<i>XXIII.</i>	251
Quomodo satisfaciendum autoritatibus Hippo- cratis, contrarium sentientibus: Librum de se- ptimestri partu fuisse à Polybo scriptum.		
<i>Caput</i>	<i>XXIII.</i>	247
Iuris consultorum opinio de partu undecimestri.		
<i>Caput</i>	<i>XXV.</i>	258
Cur Vlpianus partum undecimestrem non adini- ferit inter legitimos.		
<i>Caput</i>	<i>XXVI.</i>	262
De partu annuo.		
<i>Caput</i>	<i>XXVII.</i>	271
De partu aliorum mensium.		
<i>Caput</i>	<i>XXVIII.</i>	274
Dictorum epilogus.		

Finis Capitum omnium huius libri
de partu hominis.

INDEX R E R V M

Omnium quæ in hoc libro
continentur.

A

A BORSVS quo tempore, ut pluri- mum, ex Aristotele contingat. f.41.	
Accursi glossa de partu septimestri, eiusque explicatio. f.178.180	
Aegritudinis fœtus, & mortis, quæ sint causæ. f.162.163	
Anatomes fœtus petrificati.	279
Annus quid sit.	3
Annus quotuplex.	ibidem
Annorum inuentio.	3.4
Anni solaris, & lunaris descriptio.	ibidem
Annus magnus, & parvus quid sint.	ibidem
Aunus maximus cur dicatur mundanus.	ibidem
Annus magnus cur dicatur trienterida, & perite- rida.	6
Annus methonicus quid sit.	7
Annus magnus quotuplex,	ibidem
Anni magni quæ sit utilitas in hoc opere.	9
Annus Hebræorum quis.	10
Annus Græcorum an idem cum anno Hæbreorū.	10
Anni constitutio apud Græcos quæ fuerit.	11
Anni constitutio varia apud Romanos secundum varios	

I N D E X

<i>varios Imperatores.</i>	12
<i>Annus in hoc tractatu quomodo sumendus.</i>	14
<i>Annuus partus an detur.</i>	262
<i>Annus Eudoxi.</i>	6
<i>Annum partum fieri demonstratur auctoritate</i> <i>Hippocratis, & Thimari.</i>	265
<i>Anni partus historia.</i>	267
<i>Anticipationis in formatione fœtus causæ multa.</i> <i>folio</i>	116
<i>Aquam concrefcere, & lapidescere.</i>	283
<i>Aristoteli de hominis partu magis quàm Hippo-</i> <i>crati credendum.</i>	45
<i>Astra an possint alicui longam, aut breuem uitam</i> <i>polliceri.</i>	191
<i>Astra in hominis partu nihil ex celi positione si-</i> <i>gnificare.</i>	ibidem
<i>Anli Gellij sententia de partu sextimestri.</i>	177
<i>Astrologorum opinio de partu octimestri.</i>
<i>Astrologorum opinio reprobata de partu octime-</i> <i>stri.</i>
<i>Aristotelis, & Galeni consensus de partu septime-</i> <i>stri.</i>	174
<i>Aristotelis sententia de partu hominis exponitur.</i> <i>folio</i>	62
<i>Animalia bruta certum habent pariendi tempus.</i> <i>folio</i>	62.63

B

B <i>Ixsestilis annus qui dicatur.</i>	14
<i>Bixsestilis annus quam ob causam inuentus à</i> <i>C. Cesare, & Grecis.</i>	17.18
<i>Cardani</i>	

I N D E X

C

- C**ardani errores multi in computatione mensis
in partu hominis. 85
- Causas proximas in producendo effectu plus posse
vniuersalibus. 192
- Centum & 82. dies esse principium septimestris par-
tus: non 163. ex Hippocrate ostenditur. 86. 89
- Centum & 82. dies non completi sex menses plenos
ex Hippocrate ostenditur. 102
- Certitudinem de hominis partu pendere ex notitia
computationis mensium, anni, & dierum. 27
- Computationem in utero gerentibus difficillimam,
& utilissimam in utero gerentibus. 26
- Computationem in partu quis primū docuerit. 27
- Computandi rationem in partu solum docuisse Hip-
pocratem libro de septimestri partu. 28
- Computatio Hippocratica an de mense Lunari in-
telligenda. 32
- Computatio an lunaribus, an solaribus mensibus fa-
cienda. 34-35
- Corpora celestia nō imponere rebus necessitatē. 104
- Consensus Aristotelis, & Galeni de partu septime-
stri. 174
- C. Cæsaris annus emendatus. 18
- Cuius sententia de partu septimestri, & impugna-
tio. 181
- C. Cæsarem non fuisse primum inuentorem anni
solaris. 29

D

Decimestris partus an detur. 231

Decime-

I N D E X

<i>Decimestris partus quis sit.</i>	235
<i>Decimestris partus principium.</i>	236
<i>Decimestris partus omnium perfectissimus.</i>	333
<i>Dies quid significet.</i>	25
<i>Dies in computatione quomodo sumendus.</i>	33
<i>Durities à quibus caussis fiat.</i>	283
<i>Duritieci caussæ petrificari fœtus, quæ sint.</i>	293
<i>Dioclis opinio de diebus creticis.</i>	23
<i>Dies quomodo sumatur à Galeno.</i>	25.26
<i>Decime stres partus pro maiori parte non transeunt medietatem mensis.</i>	222

E

E <i>Pilogus eorum quæ scripsit Hippocrates libro de partu octimestri.</i>	210
<i>Empedoclis opinio de partu septimestri.</i>	173

F

F <i>œtus quanto spatio temporis formetur in utero.</i>	39
<i>Fœtus qui citius, & qui tardius formetur.</i>	80
<i>Formationis tempus, an anticipet, uel postponat multum.</i>	114
<i>Fœtus in qua ægrotet quadragenaria, ut plurimum folio</i>	165
<i>Fatum vitalem nasci ex pari, & impari, quomodo sit intelligendum.</i>	199
<i>Fœtus septimestris an maior, & ualidior nouimestri.</i>	223
<i>Fœtus quot modis in utero dicatur perfectus.</i>	295
<i>Fœtus ad instar mole in utero ad plures annos contineri potest.</i>	292

I N D E X

<i>Fœtus mortui petrificati gestationis per annos tres, Et per abdomen instrumentis chirurgicis extracti Historia.</i>	277
<i>Fœtus petrificatus cur non putruerit præsentibus caussis putredinis.</i>	281.290
<i>Fœtus petrificatus an ab externis tantum caussis, an etiam intermitale uitium contraxerit.</i>	286
<i>Ferdinandi mena opinio de conquetatione repro- bata.</i>	36.37.

G

<i>Galenum hæbreos vocasse Palestinos.</i>	9
<i>Galeni opinio de auno hæbreorum.</i>	10
<i>Galenum scripsisse librum de annuo tempore.</i>	3
<i>Galeni sententia de mensibus.</i>	21
<i>Galenum causam dierum decretoriorum retulisse ad superiora.</i>	23
<i>Galenus quomodo sumat diem.</i>	25.26
<i>Galeni opinio de computatione in utero gerentibus, folio</i>	29
<i>Gallina quot diebus incubat ouo.</i>	58

H

<i>Hortensii apud Ciceronem de magno anno sen- tentia.</i>	8
<i>Hippocratis computatio de partu septimestri de- claratur, fol. 27. usque ad 31.</i>	
<i>Hippocratis opinio de octimestri partu.</i>	200
<i>Hippoc. opinio suspecta de partu octimestri.</i>	204
<i>Hippoc. admittere partum undecimestrem.</i>	231
<i>Homini certum non est nascendi tempus.</i>	61
<i>Hippocraticæ sententiæ de septem quadragenarijs</i>	

I N D E X

<i>nonimestris partus, explanatio.</i>	221
<i>Homini solo certum non est nascendi tempus.</i>	61.62

I

I <i>Acobi Cuiacij sententia de partu septimestri, & impugnatio.</i>	171
<i>Iacobi Cuiacij impugnatio, cur septimestris uiuat. folio</i>	182
<i>Inditia gravidę mulieris, quę sint.</i>	277
<i>Intercalatio quid sit.</i>	14
<i>Intercalatores dies qui.</i>	15
<i>Intercalatio unde.</i>	18
<i>Intercalandi rationem quis primum docuerit.</i>	16
<i>Intercalatio quot annis fiebat.</i>	16
<i>Intercalandi varij modi, eorumq; causę.</i>	eodem
<i>Intercalandi necessitas quę.</i>	19
<i>Iurisconsulti Maceratensis opinio de partu dierum. 171. fol.</i>	96
<i>Impugnatio opinionis huius.</i>	102
<i>Impugnatio opinionis Astronomorum de partu octi- mestri.</i>	188
<i>Impugnatio opinionis mathematicorum de partu octimestri.</i>	196
<i>Iurisconsultorum opinio de partu undecimestri.</i>	257

L

L <i>ibrum de carnibus non esse Hippo. legitimũ. 36</i>	
<i>Libri de septimestri partu, & de natura pueri, an sint Hippocratis legitimi.</i>	256
<i>Luna & Sol quō concurrant ad partũ hominis.</i>	106
<i>Lunaris mensis qui.</i>	20
<i>Lunaris mensis quotuplex.</i>	21.22

I N D E X

<i>Lunaris annus qui.</i>	5. & 6
M <i>Asculus ut plurimum quando formatus est in utero.</i>	114
<i>Matthæi Curtij opinio de partu sextimestri, & impugnatio.</i>	67. & 70
<i>Mensium cognitionis quæ utilitas.</i>	19
<i>Mensis quotuplex.</i>	ibidem
<i>Mensis Lunaris quid.</i>	ibidem
<i>Mensis peragratiōis quid.</i>	ibidem
<i>Mensis coniunctionis.</i>	21
<i>Mensis illuminationis.</i>	22
<i>Mensium Lunarium differentia.</i>	16
<i>Mensis medicinalis quid es recentioribus.</i>	23
<i>Mensis Lunaris quot habeat dies.</i>	24
<i>Mensis solaris quid sit.</i>	ibidem
<i>Mensis ex 29. diebus cum dimidio constans in computatione utero gerentium, seruandus.</i>	221
<i>Medietatis anni solaris cur in partu meminerit Hippocrates.</i>	29. & 30
<i>Medietas anni quid sit, & an sit causam uitæ.</i>	79
<i>Medicinalis sermones, ut plurimū ueri, nō semper.</i>	70
<i>Mensibus plenis Hippocrates cur non computauerit septimestre.</i>	88
<i>Mensis pars quando sumatur pro toto mense, & quando pro portione mensis.</i>	89
<i>Mensis septimus primus uitalis partus, ex Aui-cenna.</i>	139
<i>Mensibus quinque exactis, & plenis cur Hippocrates dies 147. cum dimidio adscribat.</i>	146
<i>Mulieres quædā steriles quæ utero tamen gerūt.</i>	56
†† 2	Neces-

I N D E X

N

- N**ecessitatem partus quid significet. 206
 Nouimestrem partum naturalem, & uitalem
 omnium consensu. 216
 Nouimestris partus quod sit principium. 218. 221
 Nouimestrem ualidiorem esse septimestri. 224
 Nouimestrem partum nasci ante 270. diem: nempe
 240. & 252. f. 217.
 Nouimestris principium ex Augenio dies 237. fi-
 nis. 265. cum dimidio. ibidem.
 Nouimestrem partum quomodo complecti septem
 quadragenarias dixerit Hippoc. 228
 Et aliorum opinio, & impugnatio. 229. 230

O

- O**ctimestris partus cognitus uitalis Arist. 71
 Octimestris partus quis debeat nūcupari. 185
 Octimestris in quota quadragenaria nascatur. 185
 Octimestris partus cur non sit uitalis ex Astrologo-
 rum sententia. 186. 186
 Octimestris an moriatur ex influētia planetarū. 190
 Octimestris cur non sit uitalis ex Hippocrate. 202
 Octimestrem partum esse aliquando uitalē proban-
 tur rationib. authoritatib. exēplis. 211. 212. 213
 Octimestrē Hippoc. uocauit uitalē. et non uitalē. ibi.
 Operationes naturæ certis fieri periodis quomodo
 intelligendum. 147
 Orationis utilitas unde pendeat. 73
 Oūm quot dierum spatio sit pullus. 63

P

- P**artus nomē multiplicē hēre significationē. 51

Partus

I N D E X

Partus proprie quid sit.	52
Partus quando incipiat ex ueterum consensu.	52
Partus est opus naturæ admirandum.	53
Partus quomodo fiat admirabile.	ibidem
Partus causæ effectrices quæ.	54.55
Partus causæ omnes.	ibidem
Partus perfectus, & naturali, qui.	ibidem
Partus iusta magnitudo quæ.	ibidem
Partus fit cum uterus amplius continere non potest, ac puero alimentum deficit.	57
Partus perfectus est cum puer in utero ex ore su- mere nutrimentum postulat.	ibidem
Partus uitalis quis debeat nuncupari.	60
Partus naturalis, ac perfectus omnis protinus ui- talis ex Augenio.	60.61
Partus morboſi causæ.	61
Partus quando sint abortiui, quando uitales.	62
Partus hominis cur certo tempore non fiat.	62.63.
Partus brutorum fit certo tempore.	ibidem

Parturiendi tempus	Capræ	} quod f.63.
	Vacæ	
	Asinæ	
	Eque	
	Cani	
	Fetti	
	Elephanti	

Primiparæ mulieres citius plerumq; parturiunt. 58

Partus sextimestris an sit uitalis. 65

Partus dierum 171. an sit pro uitali admittendus
d. 36 usque ad finem primi libri.

Partus

I N D E X

Partus mensium 13. & 14. an detur. 271. 272

Q

Q*uadragenariae in hominis partu quam vim habeant.* 167

Quadragenariorum uis in partu nulla ex Augeny sententia. 172

Quadragenaria quot dies complectatur. 167

Quadragenarias quot habeat partus septimestris, & nouimestris. 46. & 228

S

S*eptimestris partus quis debeat appellari.* 139

Septimestris partus quot hēat decades hebdo. 46

Septimestris partus ex Hippocr. quomodo fiat. 87

Septimestres unde denominandi. 140

Septimestrium quis perfectior, 441

Septimestres quando incipiant esse perfecti. ibidem

Septimestres partus quot requirant plenos menses, & quot inchoatos. 145

Septimestris partus cur censeatur uitalis ex mathematicis, ac alijs. 148. 149. 195

Septimestres cur uitales ex Augenio. 154

Septimestres cur raro uiuant, & sint plerunque imperfectiores alijs. 157. 159. 160

Septimestris perfectus terminus quis sit ex Hippocratis doctrina. 168. 169

Septimestris partus ex Aristotela primus uiuere potest ac adolescere. 174

Septimestrem esse uitalem quomodo primum fuerit perfectum. 175

Septimo mense mulieres rarer pariunt. 177

Septimo

I N D E X

<i>Septimo mense natus cur dicatur Paulo I.C. legitimus.</i>	178
<i>Septimestris cur sit uitalis ex Cuiacio.I.C.</i>	182
<i>Septimestris partus quō exitum querat.</i>	204
<i>Septimestris quando affligantur in utero.</i>	217
<i>Septimestris cur ab Hippocrate ualidior nouimestri dicatur.</i>	223.225.229.230
<i>Sextimestris partus an sit uitalis ex Mattheo Curtio.</i>	67
<i>Sextimestrem uitalem esse nemo ex antiquis, aut recentioribus haftenus obseruauit.</i>	71. & 76
<i>Sextimestris uitalis cognitus Augenio.</i>	ibidem
<i>Sextimestris quando sit abortiuus.</i>	81
<i>Sextimestrem raro nasci uitalem, & quando id contingat.</i>	109
<i>Sextimestrem interdum uitalem existere ostenditur rationibus, & auctoritatib.</i>	109.usq; ad 127

V

V lpiani I. C. de partu septimestri.	179
<i>Vndecimestris partus an admittendus.</i>	238
<i>Vndecimestrem partum admitti ab Hipp.</i>	241.242
<i>Vndecimestrem non dari, ex Plutarco, & ex auctore libri de natura pueri.</i>	243.244
<i>Vndecimestrē partū admittere omnes Medicos.</i>	248
<i>Vndecimestrem partum an admittant I. C.</i>	257
<i>Vlpianus cur undecimestrē partū nō receperit.</i>	259

F I N I S.

**Errata, quæ inter imprimendum contigerunt,
sic emendentur .**

Folio 2. & importuna . lege ex importuna . ibid. Videat . lege vi-
deat . fol. 6 . sepius . leg. sepius . fol. 8 . haberi . l . habui . fol. 9 . senten-
tiarum . l . scientiarum . fo. 14 . spurius . l . spatium . fol. 17 . D . Cæsa-
ris . l . C . Cæsar . fol. 21 . in tertia . l . & tertia . ibid . Lunarius . l . Lu-
naris . f. 24 . sol . oris . l . solaris . f. 40 . alium . l . aliam . fo. 41 . dicat . l . di-
cam . ibid . diffunditur . l . diffunditur . f. 44 . ut secundum . l . at secun-
dum . f. 49 . alij vero . l . alia uero . f. 54 . feribus . l . fetibus . f. 58 . fenel-
lam . l . tenelam . f. 61 . imbecillius . l . imbecillus . f. 65 . culurare .
l . calcitrare . f. 68 . patet . l . patet . f. 80 . reliquis non . l . reliquis uero .
f. 81 . inquit Curtius . l . inquit Curtius . fo. 83 . dimidii anni . l . di-
midietatis anni . f. 85 . in positione partus . l . in putatione partus .
f. 88 . sustineat . l . sustinentur . ibid . mox non . l . mox uero . f. 89 .
hunc unum . l . hunc curum . f. 90 . 300 . l . 200 . fo. 91 . dies 49 . & horas
13 . l . dies . 29 . & horas 12 . fol. 92 . minutum . l . primum . f. 93 . subuer-
titur . l . subuertunt . f. 96 . dierum 132 . l . dierum 171 . fol. 104 . Calcul-
um . l . calculum . f. 105 . accipi . l . accipi . f. 106 . abonasse . l . aberrasse .
fo. 107 . nouem lunia . l . nouem nouilunia . fol. 119 . sentiri repu-
gnans . l . sensui repugnans . fol. 120 . illos facile . l . illos facit . fol.
121 . belunensis . l . belunenensis . fo. 125 . seprimestris . l . sextimestris .
f. 158 . Seda . l . Secla . fo. 173 . quas . l . quæ die . f. 174 . manias . l . man-
cos . f. 176 . ad uno . l . ab uno . fo. 177 . 80 . dies . l . 180 . dies 16 . postre-
mum . l . postrema . fol. 198 . uel 104 . & 16 . l . uel 16 . & 4 . l . 249 . me-
se . l . mense . fol. 255 . ut licet . l . at licet . fol. 258 . immenso . l . in men-
se . f. 285 . agentone . l . agente . fol. 285 . fera . l . ferè . fo. 294 . Scel . l . ex .
fol. 309 . mantillis . l . mamilla .

**Hæc notauimus . Superesse alia censemus , tu
lector humanissime , ea pro summo iudicio
tuo emendabis : author enim egrotus emen-
darè non potuit ,**

I

HORATII
EVGENII
DE HOMINIS
PARTV

LIBER PRIMVS.

*De quibus agendum sit hisce libris, &
quæ supposita ponat hæc tracta-
tio. Caput primum.*

PROPOSITVM nostrę tra-
ctationis est agere de hominis
partu, ac ostendere quod cer-
tum non sit nascendi tempus:
quæ res maximè difficilis, &
necessaria accuratam diligentiã
postulat. Quattuor autem mihi de hac mate-
ria tractaturo, sese offerunt consideranda. Pri-
mum quid sit partus, & quotuplex. Deinde
quo tempore homo in vtero matris genitus, for-
matus, enutritus, & adauctus in hoc publicum
vitæ theatrum nascendo prodire debeat. Ter-

A tium,

tium, quot sint parturiendi modi. Postremum, quæ matri, & puero, tum in partu, tum post partum, siue secundum, siue præter naturam contingant. De duobus primis agam hoc tempore: de reliquis cum ocium suppetet maius. Verùm prius dilucidanda est ratio computationis, anni, mensium, dierum, quæ debet necessario fieri in vtero gerentibus, & quam semper in tota hac tractatione supponemus: quod vt commodius dilucidiusque fieri possit, explanandum antea, quid per annum, mensem, ac diem ex medicorum sententia intelligere oporteat: sic enim fiet, & importuna interpellatione minime impediri orationem nostram. Hic autem repetendum, quod sæpe alias dixi, quodq; omnium testimonio verissimum esse constat: duo scilicet instrumenta pro inuenienda, & confirmanda veritate ab omnibus fuisse scriptoribus usurpata: nempe rationem, & experientiam: atque horum non æqualem in omnibus esse facultatem. Quædam enim longe maiorem ex ratione, quædam contra ex ipsa experientia maiorem fidem sortita sunt: atque ne ab hac tractatione longius abesse videat, Hominis generatio præcedens partum tota inhæret rationibus, demonstrationibusq;: hæc verò plus experientiæ credit. atque ut in illa experientia interdum locum habet, sic in ista non infrequenter adhibebimus rationes, quæ licet demonstratiuæ non erunt, a-

De hominis Partu. 3

deo tamen erunt probabiles, vt experientiæ iunctæ, necessariam fortassis probationem efficient. In hunc modum pro rei subiectæ natura utroque, uti consueuimus instrumento.

Quid Annus, & quoduplex.

Caput. II.

VIA de annuo tempore Galeni lucubratio non extat, quam libro tertio prædictionum, & primo de morbis passim uagantibus scripsisse commemorat, non erit uitio uertendum mihi, si paulo altius petito principio, quæcunque ad hoc ipsum pertinere uidebuntur institutum, diligentius explanauero. Annus igitur est periodus, & circuitus temporis in eo puncto desinens, in quo incepit. Ægyptij, ut hunc significarent, anguem circularem, caudam suo ore complectentem, proponebant. Porro quia tempus à cœli motu dependet, rationi maximè consonum est, ex ipsius motus uarietate, anni uarietatem metiri. Motus differentiarum sensibiles duæ sunt, magnitudo, & paruitas: hinc duplicem annum primi philosophiarum studiosi inuenerunt, Magnum scilicet, ac paruum. Quia uerò inter extrema mediolorum magna diuersitas, atque latitudo inuenitur, ex mediolorum comparatione anni medij

A 2 multiplices

multiplices inuenti sunt. Satis probabile uidetur primum fuisse cognitum, atque inuentum annum Lunæ, idest reciprocum eius motum spatio mensis absolutum: & hunc paruum nuncupatum fuisse annum. Mox uerò considerantes longe maiorem esse solis motum, pro rerumq; generatione præstantiorem, magnum constituisse annum duodecim paruis annis, idest mensibus, constantem, de quo sic inquit Poeta.

Interea magnum sol circumuoluitur annum.

At mens hominis sublimiori contemplatione agitata, inueniens adhuc superiorum planetarum motus, ut martis, & iouis, & denique saturni, qui altiore sedem occupans, annis triginta tardorem absoluit motum, maiorem effecit annum. Vt enim sol superans Lunam, magnum huius respectu annum facit: sic maiorem ijs ipsis martis motus annum constituit: adhuc maiorem iouis, ac tandem saturni annus longè maior anno iouis, & martis. Neque ijs annis contenta maximum quendam annum (ita enim Macrobio referente uocauit Aristoteles) excogitauit. Hunc etiam antiqui Philosophi Mundanum, seu mundi annum appellauerunt: Plato autem in Timæo annum perfectum. Est certe rationi consonum, annum magnum absolute pronunciatum, ad differentiam anni solaris, quem in præsentiarum ordinarium appellare placet, fuisse ab antiquis excogitatum, ac eum potissi-

De hominis Partu.

3

potissimum dici, qui duorum luminarium celi, Solis inquam, ac Lunæ motus, ac reciprocationes inuicem vnit, ac in idem tempus coniungit, atque terminat. Quia verò eiusmodi vnio ab antiquis ciuitatibus græciæ credita fuit fieri spatium duorum annorum, quia duodecim menses cum dimidio Lunares omnino poterunt in idē incidere cum anno integro Solari, putarunt illius tēporis Philosophi duos annos Solares omnino conuenire cum duobus annis Lunaribus constantibus ex mensibus vigintiquinque: etenim vnum annum Lunarem duodecim, alium, verò trefdecim mensium constituerunt. Atque hic erat apud illos magnus annus, constans ex duobus annis Solaribus, quos vertentes nuncuparunt: Totumq; hoc spatium vocarunt illi Trienterida: non quidem, quod tertio quoque anno intercalaretur, erat enim circuitus biennij, & re vera die æteris est, vt cū Macrobio loquar, id est duorum annorum tempus. Sed quia tertio anno incipiebat magnus annus, at postea, longè diligentius eiusmodi mensuram considerantes, cognouerunt, id biennij spatium contingere non posse: siquidem erat impossibile, Solis, ac Lunæ motus tam breui tempore inuicē associari posse, quattuor annorum curriculo id contingere potuisse arbitrari sunt. quam rem græci obseruantes quinto quoque anno redeunte Ioui Olympico in Elide agonem celebrabant,

voearunt græci magnū hunc annum Periterida; atque tunc fuit Olympiadis apud græcos, & Lustris apud Romanos institutio. Etenim utroque nomine quattuor annorum spatium significat. Sed neque id satisfacit Eudoxo Gnidio, qui primus omnium & obseruasse, & ordinasse annum traditur, nam horum Luminarium associari moris, & coniungi (ut ita dicam) putauit octo annorum cursu : ideoq; magnum hunc annum vocauit octo ecterida, ad quam Eudoxi institutionem respiciens Cæsar apud Lucanum dicebat.

Nec meus Eudoxi vincetur fastibus annus.

Tandem verò, cum neque hoc ipsum penitus satisfaceret, magnus annus Methomicus inventus est: hunc Methon Atheniensis, uel ut alij dicunt, Laconicus, & annis solaribus decem & nouem constituit, ideoq; eneateris dicebatur, & sepius intercalabatur, durauitq; hic annus usque ad nostra tempora : complectiturq; hic annus, si benè computarunt, dies sex millia DCCCCLX. Huius Methonis & anni meminuit Aristophanes in fabula cui titulum indidit. *oprisbes* idest aues, & M. Cicero ad Atticum ita scribens.

Dic quis erit cui credam? aut quomodo ipse Methonis annus veniet?

Columella vero de Eudoxo, & de Methone sic ait.

Verum in hac ruris disciplina, sequor nunc Eudoxi

De hominis Partu. 7

Eudoxi & Methonis, antiquorumq; fastus Astrologorum, qui sunt apti publicis sacrificijs. Qui locus mihi videtur difficilis: quia non video, quam vtilitatem Agriculturæ afferre possit annus, vel Eudoxi, vel Methonis: at maximam, certè Solaris annus, constans diebus, CCCCLXV. & horis sex, ac etiam Lunarisdierum CCCCLIII. Sed hæc alijs relinquuntur discutienda: ita de eiusmodi annis magnis censent, Macrobius, Eusebius Cæsariensis, atque Fauorinus philosophus. Verùm de anno mundi quædam. Mensura huius anni non pendet ex motu Lunæ, aut Solis, aut vtriusque simul, aut ex motu superiorum planetarum, de quibus hucusque tractauimus, sed ex motu omnium simul cum suo firmamento. Huius quidem ratio talis est, inquit Macrobius. Stellæ omnes, & sydera, quæ infixæ cælo videntur, quorum proprium motum nunquam uisus humanus sentire, uel deprehendere potest, mouentur tamen, & præter cæli uolubilitatem, qua semper trahuntur, suo quoque accessu, tam sero promouentur, ut nullius hominis uita, tam longa sit, quæ obseruatione continua factam de loco permutationem, in quo eas primum uiderat, deprehendat. Mundani ergo anni finis est, cum stellæ omnes omniaq; sydera, quæ a planes habet, à certo loco ad certum locum ita remeauerint, ut ne vna quidè cæli stella, in alio loco sit, quàm in quo fuit. cum

alię omnes ex eo loco motę sunt, à quo reuerse anno suo finem dedere : ita ut lumina quoque cum erraticis quinque in eisdem locis , a partibus sint , in quibus , incipiente mundano anno fuerunt . Hoc autem, ut Physici volunt, post annum quindecim millia peracta contingit .

De hoc anno ita locutus est aliquādo Cicero.

In quo vix audeo dicere , quā multa hominum sæcula contineantur.

Plutarchus uerò tū de hoc ipso , tum de alijs magnis annis libro de Placitis philosophorum in hunc modum scribit.

Magnum annum, alij octennio definiunt: alij decem & nouem annis: alij quinquaginta nouē. Heraclitus annorum solarium millibus octodecim. Diogenes CCCLXV. annis tantis, quantus est vn^o Heracliti. Alij. VIIICICCCCLXXVII. Hoc est ut interpretatur Guilielmus Zilandrus annis. 7777. Neque hic prætermittenda est Hortensij apud Ciceronē libro de Natura Deorum sentētia, magnum scilicet annum esse cum omnes planetę in eundem locum recurrunt, fierique post annos duodecies mille nonigentos quinquaginta quatuor solues . Hęc haberi , quę de Magno anno ex Censorino Macrobio , Eusebio Cēsariensi , Faunorino & plerisque alijs grauiissimis authoribus notarem, quoad eius fieri potuit, breuissimis.

*De anno Hebraeorum, Romanorum, &
Græcorum. Caput III.*

EST autem certissimum, nostrę tractationi nullum afferre usum posse annum verè magnum: quandoquidem partus hominis, aut nunquam supra duodecim mēses extenditur, aut rarissimè, atque si aliquando id contingit, exiguus excessus est. Propterea agamus de anno quatenus spatium duodecim mensium completur: omnes enim gentes, ut plurimum uel Lunę, vel Solis circuitu annum metiri solent. Excipio hic Arcades, qui suum annum tribus duntaxat mensibus, & Acarnanes, sex, & Romanos olim rudes, Romulo regnante, decem constare voluerunt. Atque licet omnes in hoc vno conueniant, differunt tamen, quia nonnulli ex solius Lunę, nonnulli uero ex Solis motu, annum efficere consueuerunt: quę res, quoniam huic negotio magnam vtilitatem affert, diligenter exponenda est, principio ab Hebręis factō, qui vt alias gentes antiquitate superant, sic principia sententiarum communicarunt omnibus, vt ego sentio. Vocat Galenus hos ipsos Palestinos libro primo de morb. popularibus sectione prima commentario primo. Hi annum meriti

ex Lunæ motu dixerunt annum constare diebus CCCLIIII. affero in confirmationem Galeni uerba, quæ sic habent.

Vt verò Palestini computant duodecim menses efficiunt dies numero trecentos quinquaginta quatuor. Nam quando tempus a Lunæ cum Sole coniunctione, usque ad aliam quamuis coniunctionem supra dies vigintinouem, alium præterea diem dimidium assumit: Idcirco duos menses continentes quinquagintanouem dies in partes diuidunt inæquales. Atque alterum dierum uiginti faciunt, alterum uigintinouē. Quare, quibus hæc est ratio mensium, aliquem facere intercalarem coguntur, ut primum præteritorum annorum reliqua cumulentur, & tempus fiat unus mensis. Nam quando menses sunt intercalares, intercalandum scriptum reliquerunt, tum alij Astronomi, tum Hipparcus, hæc Galenus.

Ex quibus colligere unusquisque potest, annum Hebræorum constare ex duodecim mensibus Lunaribus, ex coniunctione Lunæ cum Sole: singuli autem menses dies habent. 29. & horas. 12. qui numerus multiplicatus duodecies facit CCCLIIII. dies. & verò hic idem erat Græcorum annus. distabant enim Hebræi a Græcis in principio anni, non in numero mensium, ac dierum. Nam Græci sumebant originem à mense Martio. Hebræi autem a Septembri, ut
relatum

De hominis Partu. II

relatum mihi fuit à docto Rabino Saluato de Balmes. Hinc festum præcipuum, quo immolabant Agnum, erat in trigesima sabbata, computatione facta mensis Septembris dierum usque ad trigesimum: de quo sic inquit candidissimus Horatius.

Sed meliori.

Tempore dicam. Hodie trigesima sabbata.

Vin tu.

Curtis Iudæis oppendere?

Certè hanc veram esse loci huius explanationem puto, quam hic tanto libentius recipio, quod sciam Dionisium Lambinum eum locum sic explanasse. Sed quaecunque ex horum opinione fuerit principium anni, parum curemus, ut puta nostræ tractationi inutile. Porro animaduertendum est, græcos, si Macrobio, Solino, & Ammiano Marcellino credimus ad Lunæ cursum annum constituisse hebræorum consuetudine dierum C C C L I I I I. Galenus tamen sexto epidemiorum sectione prima, non putat id omnibus græcis commune extitisse: sic enim ibi scribit.

Cæterum non sunt pro ratione lunæ menses subducendi: quod multis græciæ ciuitatibus iam est solenne.

Et parum infra.

Apud eos, qui ad solem rationem ineunt statuas: id quod à Romanis, ut dixi, & Macedonibus

nibus nostratibus Asiaticis, & verò etiam alijs nationibus obseruari non paucis.

Ex quibus verbis lucidissimè constat quosdam græcos ex lunæ, quosdam ex solis motu, & circuitu suum solitos fuisse metiri annum.

At Romani vario modo constituerunt annū. nam cum primum rudes existerent, Romulo ita præcipiente, annum ordinarunt in decem mensium interuallo. Singulisque mensibus dedit dies 36. vt alij dicunt, vel, 30. vel. 31. vt quibusdam viris doctissimis placuit, quod etiam mulò antea scripsit Macrobius. Eratq; annus ex hac computatione dierum trecentum, & quatuor. cur id factum à Romulo fuerit, meum non est explicare. Admoneo tamen hunc neque ad solis, neque ad Lunæ circuitum in hac ordinatione respexisse. Successit Romulo Numma Pompilius Astronomus peritissimus. Hic enim ab Aegyptijs edoctus Lunæ motum, solis, ac syderum omnium, hebræorum, & græcorum imitatione annum in duodecim menses distribuit, non solares quidem, sed lunares. licet postea totæ summæ resultanti ex computatione duodecim mensium, addendum curauerit diem vnum, propter suspicionem diei impuris, vt inquit Macrobius. atque ita secundum sententiam Numæ Pompilij annus erat dierum trecentum quinquagintaquinque. Verum, quia neque hic perfectus videbatur annus,

De hominis Partu. 13

nus, vt qui alternis annis intercalabat dies plures, & quia ipsa intercalandi ratio capit paulatim propter superstitionem prætermitti, non nunquam verò per gratiam sacerdotum, qui cum publicanis proferri, vel imminui, consultò anni dies volebant, hincq; modo auctio, modo imminutio extra necessitatem vllam proueniebat, ac sub specie obseruationis longè maior contingebat confusionis occasio. C. Iulius Cæsar hanc temporum inconstantiam, vagam adhuc, incertam, & rudem in ordinem optimum pulcherrimumq; redegit, admittenti sibi. M. Flauio scriba, qui singulos dies descriptos ita ad dictatorem detulit, vt & ordo eorum inueniri facillimè possit, & eo inuento certus illorum status perseveraret. Ergo Cæsar exordium nouæ ordinationis initurus, teste Macrobio, dies omnes, qui facere adhuc possent confusionem, consumpsit, ideoq; annus confusionis vltimus in dies CCCLXVI. fuit prorogatus. Post hac vnum superesse diem, si non totum, saltem maiorem partem cognoscens, ægyptiorum, & hebræorum imitatione, cum solè suū peragere circuitū diebus CCCLXV. & horis sex, videret, annum suum, quem nos Iulianum appellamus hodie, constituit. At quoniam adhuc sex horæ aderant numerandæ, quæ multiplicatæ quater faciunt horas. 24. hæ verò diem naturalem efficiunt: idcirco singulis quatuor

tuor annis intercalationem fecit mense februario addendo illi diem vnum naturalem : atque hic annus nuncupatur bissextilis . Porro hæc anni ordinatio ea est , quam hucusque omnes obseruant . Cæterum in hac de partu hominis lucubratione , necessarium est , nos audire annum utroque nomine : tum ex motu solis dierum , vt dixi, 365. & horis sex : sumendo mensium spurium pro triginta diebus. tum etiam ex motu & circuitu Lunæ, ex diebus 354. constantem , & mensem ipsum pro spatio dierum 29. & horis sex accipientes . cur verò hoc modo audire oporteat , declarabimus loco suo diligentius .

*Quid intercalatio , quot annis fiebat ,
& quæ necessitas intercalandi
fuerit . Caput IIII.*

VI A intercalationis mentionem fecimus , ac etiam conueniet meminisse postea , dilucidioris doctrinæ gratia , doceamus quid intercalatio sit, quot annorum spatio fiebat, & quæ fuerit intercalandi necessitas. Intercalationem igitur nihil aliud fuisse arbitramur, quàm additionem, siue interpositionem quorundam dierum , aut mensium pro totius anni aut Solaris, aut magni
com-

complemento. Qui interponebantur dies intercalares vocabantur: qui id facere iubebat, vel ordinabat intercalator, Græci vocant eos *παρέμβλυμένοις*, & *ἐμβολίμοις*. Quod nomen Andree Alciato deductū videtur *ἀπο τῆς καλέω* idest voco, cū enim mēsis diuidatur in Calēdas, Nonas, & idus, primus dies Calēdis tribuitur: atque tūc Pōtifex calato, idest vocato populo pronuntiabat quot dies à Calendis ad Nonas superessent. Cōfluere autem nonarum die populares in urbem oportebat, vt addiscerent, quid eo nomine in humanis, diuinisq; rebus faciendum esset, quod audiebant illi a Pontifice Maximo, ad quem id muneris pertinebat. Ego verò non id facile recipio. quia, quod Romanis assuetum erat, id non erat apud alias gentes, quæ intercalationem faciebant. Est enim receptissimum Hebræos, Aegyptios, Arabes Lacedæmones, Græcos, ac in vniuersum omnes populos intercalationem adhibuisse: quæ non habebant Pontificem, cui demādatum fuisset munus vocandi populum. Idcirco putauerim nomen ab ipsius rei natura deriuatū: nempe ab ipsa dierum, aut mensium interpositione: propriè enim significat id nomen interserere, & interponere; quod eo magis admitto, quia interculatio fuit multò anteaquàm Roma conderetur ab Hebræis, Aegyptijsque instituta: propterea diximus, esse interpositionem quandam: addidimus dierum, aut mensium; quia aliquando

vnus dies fuit intercalatus, aliquando plures, & nonnunquam mentes tres: quæ autem tantæ varietatis extiterit causa, nunc breuiter doceo. Quando primum intercalatum sit, variè refertur. Macer quidem Licinius eius rei originem Romulo assignat. Antias libro secundo, Numam Pompilium sacrorum causa intercalationem inuenisse commemorat. a quo Rege, nundinas etiã fuisse institutas Varro docet. Tuditanus lib. tertio, Magistratuum, inquit, decem viris qui decem tabulis duas addiderunt, de intercalando populũ rogasse. Flavius in Martium consulem redigit, anno ab vrbe condita quingentesimo sexagesimo secundo inito mox bello Aetolio, cuius tamen opinionem arguit M. Varo, vt Macrobius testatur. Etenim antiquissimam legem fuisse incisam in columna ærea a l. Pinario, & furio Coss. in qua mentio intercalationis fit, scriptum reliquit. Ego uerò putauerim, vt supra dixi, primos omnium Hebræos docuisse intercalandi rationem, ut qui antiquitate, & doctrina gentes alias longè superarunt: ab ijsque deriuatam fuisse in Aegyptios, & post eorum ex Aegypto fugã, Græcis, & Romanis communicatam.

Cum igitur Græci animaduernerent temerè sese trecentis quinquaginta quatuor diebus ordinasse annum necessitate ducti intercalabant vel octauo anno addendo tres menses; vel alternis addendo dies 22. qui mos etiam apud Ro-

manos

manos olim fuit. Posterior facta fuit verior intercalatio, quarto quoque anno solari constante ex diebus. 365. à Caio Cæsare, quæ ratio intercalationis durat etiam hodiernis temporibus.

Iam dixi, quemlibet annum ex octennio constare diebus. 354. ideo fit lunarem hunc annum solari breviorē esse dierum vndecim. Octies vndecim multiplicatum parit dies octoginta & octo: quibus si duos addideris bissextiles, qui singulo quoque quaternio increscunt, habebis dies. 90. qui per tria diuisi. 30. dant dies. Hinc menses intercalares erant tres singuli resultantes ex diebus. 30. atque ij menses addebantur in fine cuiuscunque octēnij lunaris. Potrò græci maluerunt magis post exactum octennium facere intercalationem, quàm antea, quoniam operosum, ac difficile videbatur omni anno vndecim dies, & quadrantem intercalasse, qui intercedebant supra 354. vsque ad. 365. putatione facta ex motu solis: ideo multiplicato hoc numero octo vicibus, & additis duobus dieb. ex horis. 48. resultantibus supra. 365. maluerunt tres constituere intercalares menses.

Qui verò primi annum ex eiusdem Lunæ circuitu metientes à Romuli constitutione descuerunt annis alternis intercalabant. constante enim anno 354. diebus, addentes vnum, fecerunt ipsum constare diebus. 355. propter eam

superstitionem , quo impar numerus plenus, & magis faustus iudicabatur , aut etiam, vt inquit Macrobius , per imprudentiam . quia verò ad adæquationem cum anno solari dies supererant decem & horæ sex, intercalabant alternis annis mensē addentes vnum nunc dierum. 22. nūc. 23. idq; faciebant mense februario inter Femenalia , & regifugium . quæ intercalatio perdurans annis octo exæquare videbatur numerum dierum, quos græci singulo quoque octennio intercalabant , nempè dierum. 90. Fuit hæc intercalatio admodum antiqua à Numma Pompilio Romæ instituta, vel, vt alij dicunt à Tarquinio : durauitq; vsque ad tempora . D. Cæsaris , Qui cum esset Pontifex Maximus anno tertio sui consulatus, & M. Æmilij Lepidi , hunc emendauit intercalationem plurimum diminutis diebus intercalariis, singulis annis quatuor intercalando. Anno enim existente dierum 365. & horis sex ex motu solis computatione facta, vti quæ horæ sex in quatuor annorum spatijs constituunt horas. 24. quæ faciunt diem vnum naturalem . Hinc quarto quoque anno vnum februarium bissextilem fecerunt : additusq; dies. 28. perinde atque prior sexto kalendas martias nuncupabatur . de quo Celsus. I. C. D. de verborum significationibus dicebat . id biduum haberi pro vno die. Quod , an vniuersaliter sit verum declarabimus loco suo . Cæterum necessitas

De hominis Partu. 19

cessitas intercalationis fuit, quod dies. 354. solis motum in Zodiaco non explebant. nam deficiebant pro singulo anno dies undecim, & horæ sex, cum aliquibus minutis. Deinde annus solaris non solum constabat diebus. 365. sed aderant etiam horæ sex, & minutæ quædam partes. ideoque fuit necessaria intercalatio. Hæc de anno quantum ad meum munus pertinere videbatur dixisse volui. si plura desideras, consulito Astrologos.

Quid Mensis, quotuplex Mensis, de quo Mense instituta sit tractatio. Caput V.

NON possunt admodum variæ sententiæ de Partu hominis recte intelligi, nisi mēsum distinctionem afferamus: alij enim intelligunt mensem solarem, alij Lunarem atque nonnulli mensem peragrationsis, alij consecutionis, alij uerò illuminationis. cum agunt de computatione mensium in utero gerentibus, propterea de mensibus agendum, sic enim fiet, ut omnem prorsus è medio difficultatem tollamus. Exordior autem à mensium diuisione. Mensis itaque duplex est, Lunaris vnus, solaris alter. Mensem Lunarem vocari spatium quod ab vno

Lunæ coitu cum sole vsque ad alterum intercedit, nemo est qui nesciat, vt inquit Galenus in commentario libri de septimestri partu, & tertio prognostic. commentario 4. idcirco nomen mensis secundum propriam appellationem tribuitur circuitui huic Lunę ab vno coitu ad aliũ, non Galeni modo, vt dixi testimonio, sed etiam Macrobij. nam luna dicitur *μην* idcirco Lunæ ipsius cursus appellatur mensis, de quo Virgilius in bucolicis ait.

Et totum ex ordine Mensē.

Pascitur.

Quāuis Cicero libro de natura Deorũ deducat hui⁹ nominis, etymologiã multò aliter cum dicit. Qui, quia mensa spatia conficiunt, menses nominantur quibus verbis videtur dicere, mensem esse rem quandam numero dierũ mensam. Sed quicquid sit de ratione nominis huius, constat ex communi omnium consensu lunarem mensem esse triplicem: vnus dicitur mēsis peragratiōis, alius consecutionis, tertius verò illuminationis. Mensis peragratiōis est rēpus, in quo luna integram unam circuitiōnem complet ab aliquo puncto, donec reuertatur ad idem punctum. Hic quidem lunæ motus est ab occidente orientem versus in suo eccentrico deferente planetam super polos Zodiaci. vt verbi gratia à primo puncto arietis (in quo eam fuisse ponito, cum in coitu esset cum Sole)

ad

ad eundem ipsum primum arietis punctum: & verò tempus est dierum 27. horarum octo, in tertiæ partis horæ.

Secundus mensis Lunarius coniunctionis, siue consecutionis appellatus, tantum temporis complectitur, quantum luna oberrando ab vna coniunctione ad aliam infumit, idest quando luna cum sole coiens lustrato suo cursu, solem irerum consequitur. Excedit autem hic mensis præcedentē vnus ferè signi spatio idest bi duo, & horis quattuor cum aliquot minutis. Nam cum Luna Solem in eo loco in quo nouissima coniunctione reliquerat, idest V.G. in primo puncto arietis, non reperiatur: sed sit vltra progressus, & signum ferè integrum emensus, ita, vt primum punctum Tauri attingat, ea bi duum & horas. 4. cum aliquot minutis in consequendo Sole impendit, quo fit, vt hic mensis sit dierum. 29. & horarum. 12. cum minutis. 44. & aliquot secundis. de hoc mense Gal. ita loquutus est lib. 3. de dieb. decretorijs Capite. 4.

Quod autem menstruum tempus non omnino triginta dierum constet, sed in his minus vnus diei dimidio, integro libro Hipparcus demonstrauit. Quin & vulgus propè vniuersum nouit, mensium alium esse, quem *καλλυρ* idest cauum, nominant nouem & viginti diebus constantem; alium uerò plenum diebus triginta integratum. Oportet autem amborum mensium

totos dies ad nouem & quinquaginta assurgere
 siquidem alteruter in totum triginta dierū est,
 dempta tamen dimidia diei parte.

Sequitur mensis tertius, quem apparitionis,
 seu illuminationis vocant. id tempus comple-
 ctens, quo Luna lumen in terras demittens,
 nobis est conspicua, nec dum, vt dicitur, com-
 busta, seu splendore solis opacata: quod tem-
 pus dierum. 26. & horis sex esse dicunt, posi-
 to quod Luna radijs solarib. immersa toto tri-
 duo delitescat. Solet hic mensis ad portionem
 temporis occultationis aut minui, aut augeri,
 eoq; non semper sibi æqualis est, ipsum tamen
 vulgo dierum. 26. & horarum. 12. faciunt. Se-
 cundum quam rationem breuior esset mense
 peragratiōis horis. 20. quod constabit, si tot
 horas, 20. dico ad. 26. dies & horas. 12. addi-
 deris, summam enim constare comperies dies.
 27. & horas. 8. Toties autem numerus dierum
 circuitus τῆς πρὸς ἡμᾶς φάσεως εἶναι τῆς εἰς ἡμᾶς
 ἐνερπείας, idest apparitionis, seu illuminationis
 congruit cum numero dierum mensis seu cir-
 cuitus τῆς οἰκείας περιόδου idest peragratiōis,
 quoties Luna in coitu biduo & horis. 4. delite-
 scit: quoties autem mensis illuminationis die-
 rum est. 26. & horarum. 12. toties Luna & to-
 tum triduum delitescit, & quoties biduum la-
 tet, toties mensis ille apparitionis dierum est.
 27. & horarum. 12. quoties item vnum diem
 latet,

latet, toties ille. 28. dierum & horarum. 12. est. In summa quo diutius latet Luna, eo breuior mensis apparitionis est, contra quanto minori tempore latet, seu, si vis, quo citius emergit, eo mensis ille maiori dierum numero abundat.

His mensibus ex Galeni sententia Petrus Apponensis ac recentiores alij, quantum addunt, quem illi medicinalem dicunt, ut ostenderent diem 20. magis decretorium esse 21. contra opinionem Archigenis, & Dioclis, cuius mensis institutio in hunc modum habuit. Galenus causam dierum decretoriorum retulit ad superiorum corporum motum, præsertim uerò Lunæ; nam toto mense præintellecto, & in hebdomadas diuiso xx. dies tres hebdomadas continere, quatuor. totius mensis hebdomadas quatuor finiri terminis iudicatorijs tradidit. prima septimo, secundam 14. Tertiam 20. quartam 27. quæ rem probare non poterant diuiso mense in 30. dies. impossibile enim esset hoc modo imaginari, quia ratione 20. tertiam complecteretur hebdomadam. Eiuscemodi per hebdomadas computatio in mense peragratiōis fieri non potest: quia hic mensis est proprii motus, & dies iudicatorij non insequuntur duntaxat motum Lunæ sed etiam impressionem communem, quam facit in his inferioribus. quemadmodum ergo ex propria humorum impressione in corpus humanum, & ex communi, quæ fit a luna, adueniunt

iudicationes in his, aut illis diebus: ita ex mense communis impressionis Lunę, & mense proprię actionis, licebit componere medicinalem, ut vocant mensem; ueluti medium duorum męsium, nempę peragratiōis, qui amplectitur dies 27. & horas 8. & mense illuminationis, qui habet dies 26. & horas 12. hic autem habebit 26. & horas 22. totum enim constitutum est spatium dierum. 53. & horarum 20. cuius medietas est dies. 26. & horas 22. & huius ipsius medietas est dies 13. & horę 11. Quattuor igitur menses iam constitutos habent terminos. Peragratiōis dies. 27. horas. 8. Consecutiōis dies 29. horas 12. minutis. 44. & aliquot secundis. illuminatiōis 26. & horas 6. aut 12. Medicinalis. 26. horas. 22. Mensis autem soloris est quem Galenus plenum uocat, constatque ex diebus triginta pro quolibet mense, ut supra ex Galeno demostraui mus: de quo mense agendum, infra docebimus. Est autem animaduertendum ex hisce quattuor lunaribus mensibus, neminem esse, qui non admittat priores tres. At quartum negant plures, inter quos est Auicenna, qui contra Galenum acerrimę disputat libro quarto fen secunda trac. 2. cap. 2. quocum sentiunt multi non infimę notę medici. Quid in hac controuersia sentiendū sit, explicare non est huius loci, neque temporis: hoc duntaxat dico, hunc mensem nullam asserre posse nostrę tractationi vtilitatem. ut
cum

cum de computatione tractabimus, manifestum
fiet.

Quid dies secundum Medicos.

Caput VI.

Sequitur modo, ut de Diebus trāsiga-
mus, de quibus agā breuibus, quia
nullam habet tractatio difficulta-
tem. Dico itaque Galenum de die-
bus fuisse tripliciter locutum. vno
modo quatenus a nocte secluditur: alio, quate-
nus diem & noctem complectitur. nempè pro
spatio horarum equinoctialium 24. postremo
pro die medicinali. De ipso die, ut simul etiam
noctem habet, loquitur libro nono metho-
di cap. primo cum scribit. Dictum enim supra
est vigintiquatuor horas esse sic appellatæ diei
spatium, utique cum nocte diei, nox quoque una
compræhendatur, quod tum decimo methodi
medendi cap. 2. ac libro de septimestri partu, &
sexcentis fere locis confirmat. Porro diem, ut
a nocte distinguitur declarauit his uerbis. Quæ-
dam duabus, tribusve, aut quatuor horis tem-
pus habent, nonnullæ diem totum, vel etiam
post eum, noctem, vel maius dein spatium re-
quirūt. Diem autem quatenus simul etiam com-
plectitur noctem a Galeno non simpliciter su-

mi obseruatum mihi fuit. Nam in Commenta-
rio primo libri de septimestri partu, & libro
sexto, de morbis vulgaribus intelligit diem
pro spatio, horarum. 24. æquinoctialium,
at vbi agit de diebus decretorijs, alio modo ac-
cepit diem, nempè pro spatio horarum. 23. &
decimam quartam partem unius horæ: nos, qua
significatione vsuri simus, infra explicabimus.

*De ratione computandi in vtero geren-
tibus Caput. VII.*

DO C E R E, qua ratione fieri de-
beat computatio in vtero gerenti-
bus, maximam tum difficultatem,
tum vtilitatem habet. Difficulta-
tis certè caussa est varia computandi ratio à re-
centioribus & antiquioribus medicis adhibita;
nam recentiorum quidam Lunares, quidam ve-
rò solares intelligunt menses: rursus quidam an-
num C C C L I I I I. dierum, & quidam
CCCLXV. & horis sex. Auget difficultatem
quod ex antiquis auctoris magnus Hippocra-
tes in eadem existere ambiguitate videatur: nā
libro de carnibus, & de natura pueri vnam, li-
bro autem de septimestri partu aliam putandi
rationem sequitur. Porro tantæ vtilitatis est
hæc tractatio, vt putem, aliunde quidem non
posse

posse certitudinem haberi aliquam de hominis partu, quàm ab ipsa supputatione. De hac igitur, quo ad eius fieri potest, diligentissimè pertractemus.

Primum omnium authorum, Hippocratem partum septimestrem, cognouisse vitalem constat, atque simul docuisse rationem computandi eo libro, cui titulus est *περὶ ἐπτοσμῖνυ* idest de septimestri partu. Expedit eius verba recensere, quando quidem summam totius dilucidationis continent. In hunc autem modum habet statim in principio eius libelli senis venerandì oratio.

Enimuerò septimestres diebus centum octoginta duobus & quota diei parte eduntur in lucem. Nam, si de primo mense dies quindécim, de quinque verò mensibus centum quadraginta septem cum dimidiato die computaueris. (duo siquidem menses diebus propemodum undesexaginta constant) comperies ad septimum mensem (anni dico dimidium diei etiam particula quota partiulae quoræ accedente) amplius quàm viginti dies desiderari. hæc ille.

Propono mihi hunc solum contextum, quia ex omnium authorum consensu, hac sententia tanquam Hippocrate digna recipitur: atque licet multa sese offerant explananda, prætermis-
sis reliquis in commodiorem locum, duo potissimum

simum instituto meo conuenientia docere ag-
gredior. Vnum, quam anni medietatem Hippo-
crates intelligat, cum ait. Anni dico dimidium:
& cur de anni medietate mentionem fecerit. Se-
cundo, cum agat de quinque mensibus interme-
dijs de primo & septimo inchoato, de quibus
mensibus agat, an lunaribus, an solaribus, & an
computatio hæc plenis, integrisq; mensibus fie-
ri debeat, an partim plenis, partim uerò inchoa-
tis, & imperfectis. In his quidem consistit sum-
ma computationis efficiendæ.

Accedens ad primum dico, nullam habere
difficultatem, hic intelligi debere annum pro
spatio dierum trecentum sexagintaquinque &
horis sex: propterea annus erit Solaris: huius
anni medietas complectitur dies centum octo-
gintaduos & horas quindecim: quod ex eo con-
stat, si hunc numerum duplicaueris resultabit
summa totius anni dierum trecentum sexagin-
ta quinque, & horis sex. Hic igitur non est ad-
mittenda horum opinio, qui annum Lunarem
intelligunt: nam Hippocratis verba adeo aper-
tè horum opinionem arguit, ut meo iudicio,
nihil apertius inueniri posse arbitrer. nanque
anni medietas Hippocrati est dierum CLXXXII.
& horis. 15. at Lunarisi anni medietas continet
dies CLXXVII. defunt itaque ad eam medie-
tatem, quam Hippocrates proponit, dies quin-
que & horæ quindecim. totus Lunarisi annus est
dierum

dierum. 354. quibus pro integritate anni solaris defunt dies vndecim horæ sex: vt supra declarauimus. Colligo ex dictis, Caium Cæsarem, non fuisse primum inuentorem anni solaris, vt grauiſſimi quidam ſcriptores dicunt, Hippocrates enim multo ante Cæsarem vigit, imò niſi decipior, ante urbem conditam. Anni tamen solaris in hoc ipſo meminit contextu: Cæſar primus fuit fortassis apud Romanos, qui annum ordinauit, eo modo, quem nunc paſſim obſernamus. At non fuiſſe abſolutè inuentorem, videtur meo iudicio adeo certum, quàm quod certiffimum. Sed cur Hippocrates acturus de ſeptimeſtri partu medietatis anni solaris voluit meminiffe? certè hoc videtur mihi difficile, & nemo adhuc explanare aggreſſus eſt: Quasi quod vel ante dimidietatem anni, vel poſt medietatem, vel prope finem ſeptimi Lunaris, vel in principio eiufdem non contingat ſeptimeſtrem edi partum. Dico, quod ſentio, breuiter. Antiqua opinio fuit partum ſeptimeſtrem naſci, cum exacti ſunt & pleni mēſes ſeptem ſolares, qui complectuntur dies. 210. de qua ita ſcribit author libri de Principijs, ſiue de Carnibus.

Puer ſeptimeſtri partu natus pro ratione natus eſt, & viuut, ac rationem talis habet, ac numerum ad hebdomadas, ac ſeptennarium exactum.

Parum postea declarans, quomodo habeat rationem ad hebdomadas, & septennarium exactum, sic ait.

Habet autem & septimestris partus tres denarios, siue decades hebdomadam, & in una quaque decade septuaginta dies. Tres verò hebdomadam decades ex toto sunt dies ducenti, & decem.

Ex quibus constat septimestrem partum secundum hanc opinionem, solares complecti menses, & exactos septem, constantes, ut supra dixi ex 30. diebus pro singulo mense. Hippocrates autem libro de septimestri partu experientia noscens in eiusmodi partu non esse necessariam computationem ex mensibus solaribus, neque etiam ad vitalem partum concurrere debere plenos menses: ut declararet utrumque statim dixit, Vitalem esse partum septimestrem natum 182. die & horis. 15. quibus verbis excludit plenos menses exactosq;, atque ipsam faciens computationem, excludit solares: apertissimam docens putandi rationem ex mensibus Lunaribus. Neque ita anni medietatis meminit, ut velit omnem septimestrem præcise eum attingere numerum, sed, quia medietas anni principium est septimi mensis, siue solaris, siue Lunar, ut ostenderet non solum in fine mensis septimi, sed etiam in principio nasci vitalem septimestrem: qui sanè, ut in ultimo die mensis,

De hominis Partu. 31

mensis, & in proximis nasci potest: sic in medietate anni, & parum antea vitæ superstes oritur. Plura dicemus de hoc argumento sequenti libro. sit hoc loco satis me summum Divini Hippocratis docuisse artificium.

Nunc ad secundi capitis explanationem aggredior. Certissimum esse puto, si vera sunt Hippocratis verba, de mensibus duntaxat Lunaribus, nec exactis, & plenis omnibus, computationem illam intelligi debere. id nunc in recentiorum medicorum gratiam expono. Inquit Hippocrates. Quinquè menses integri dies continent centum quadraginta septem cum dimidio. Si hæc sententia de solaribus auditur mensibus falsa est. Quia pleni quinque menses solares dies habent centum quinquaginta. De Lunaribus verò mensibus verissima est. Etenim dies 29. & horæ. 12. quinquies multiplicatæ constituunt dies. 147. & horas. 12. Sic præterea faciendam computationem, non solum docet summa quinque mensium, sed etiam verba, quæ addit pro declaratione huius putationis: sunt autem hæc.

Duo siquidem menses diebus propemodum vndesexaginta constant.

Quæ dubio omni procul non possunt intelligi de solaribus mensibus: quia duo menses eiusmodi habent dies sexaginta cum quibusdam minutis partibus. at Lunares, dies habent. 59.

cum

cum quibusdam minutis: est igitur certo certius Lunares menses recipiendos omnino, minimè verò solares.

Amplius idem ex Galeno manifestum facio, qui sanè in commentario libri huius mensem interpretatur pro spatio dierum 29. & horis 12. ut parum postea explanabo. Verùm quia mensis lunaris est multiplex, rectè hic quispiam quæsierit, de quo mense intelligenda sit computatio Hippocratica. Respondeo, solum de mense consecutionis, seu coitus, non autem de aliis, quam rem sic ostendo. Quinque menses intermedij habent dies 147. & horas 12. At quinque menses peragrations habent dies 136. & horas. 16. Quinque menses illuminationis pleni habent dies 132. & horas. 12. non igitur Hippocratica computatio attingitur, nisi intelligamus mensem consecutionis, siue coitus. Hæc videntur mihi manifestam fidem facere, non solum de lunari mense verba Hippocratis audiri debere, sed etiam de solo mense consecutionis, siue coitus: ut Galenus etiam in præfatione libri de septime stri partu docuit. Colligo ex his præterea duo, horum alterum est, non esse necessarium nasci puerum exactis mensibus ac plenis, quandoquidem computatio hæc dies quinque mensium in regrorum enumerat: duos autem facit dimidiatos, primum, & septimum. Immo ausim hoc dicere, maiorem partem omnium partuum fieri
mensibus

menſibus refractus, vix quidem inueniemus natum plenis menſibus, aut ſeptimo, aut nono, aut decimo, aut octauo, aut vndecimo, ſatis enim eſt, ſi aliquam partem ſetus ipſe attingat de menſe, de qua ex Hippocrate, & experientia dicam quædam in ſequenti libro. Alterum verò, abſurdum eſſe illorum ſententiam, qui dixerunt, ex quolibet diei vnam diminuendam eſſe horam: quemadmodum etiam accidere dicunt in diebus cæticis: hoc enim refragatur totæ computationi: nam ex 29. diebus & horis. 12. ſi detrahenda ſint horæ 29. cum dimidia, vti que non conueniunt menſis dies 29. & horas duodecim. Sed 27. aut. 28. dies, ut vult Hippocrates complecti dies 29. & duodecim horas. Deinde Galeni in præfatione commentarij libri de ſeptimeſtri partu, verba, & eandem opinionem aperte reprobat, docens nomine diei horas. 24. intelligendas.

Dubitationum quarundam explicatio.

Caput VIII.

SE D ne quid relinquatur in hac materia, quod facere difficultatē poſſit, quædam ſunt dilucidanda maximi momenti: Atque illud in primis, quomodo idem author Hippocrates de

una eademq; materia tractans diuersam computationi rationem afferat. Nam libro de septimestri partu menses exactos, ac plenos in computatione non adhibet: at libro de carnibus, ut iam docuimus, desiderat. Urget magis difficultas, quod, si dies ducenti ac decem septimestrē constituunt partum, omnis septimestris erit necessario octimestris: hunc autem non esse vitalem vult, & libro de partu octimestri, & libro de carnibus, rem sic habere ipsa docebit computatio: finis enim septimi mensis ex nostra computatione habetur die 206. & horis duodecim. Pone igitur puerum natum die. 210. hic ingressus erit octauum mensem spatio trium dierum, & horarum duodecim. Atque hæc prima, ac præcipua est in hac materia dubitatio. Alia verò est, quod secundum Galeni, & Auicennæ placita non videtur omnino uerum computatio nem fieri debere mensibus Lunaribus. Nam Galenus sic ait primo de morbis vulgaribus sectione prima, & commentario primo. Cæterum non sunt pro Lunæ ratione menses subducendi, quod multis iam græciæ ciuitatibus est solenne: sed pro ratione Solis apud omnes urbes antiquiores, & nationes complures numeratur. Idem dicit apertissimè Hippocrates libro de morbis popularibus secundo sec. 3. c. 31. cum inquit.

Aut à mensuris numerandi sunt nouem menses.

De hominis Partu. 35

ses, aut à conceptione, & in ducentos septuaginta dies græci menses fiunt, & si quid insuper aut maribus, aut fœminis hæc fiunt, aut contraria. Quibus verbis nemo non videt. 270. dies exactum esse terminum nouem mensium solariumputatione adhibita dierum. 30. pro quolibet mense, incipientes computare aut à conceptione ipsa, aut à menstruis, quo scilicet tempore debebant erumpere, non fluentibus. Auicenna verò hanc sequitur computandi rationem, cum libro. 3. fen. 21. trac. primo. c. 2. inquit. Etiam dicitur, quod tempus æquale medium ad formationem eius est dierum. 35. quare mouetur in septuaginta diebus, & nascitur ducentis & decem diebus, & illud est septem menses & parum infra. & nascitur (ait) in. 270. & istud est nouem menses. vides igitur hic adesse inter Hippocratem, Galenum, & Auicennam consensum. Porro neque desunt inter medicos recentiores, qui huic opinioni fauent. Nicolaus Florentinus magni nominis medicus ex solaribus mensibus computat. Hunc imitatus est Matthæus curtius Medicus celeberrimus, & nostris temporibus Franciscus Valleriola. qui præterea in huius opinionis confirmationem alium citat locum Hippocratis libro de alimento, in quo inquit. Cumq; & triginta soles fœtum formant, septuaginta mouent, decem, & ducenti perficiunt. ex hoc loquendi modo apertè videtur significare,

gnificare, fœtus ex solaribus mensibus absolu-
tionem esse merendam. Addit ijs Currius alia,
quæ non affero, quia cum eius de partu sextime-
stri opinionem examinabo, illorum facere men-
tionem oportebit. Hæc potissima meo iudicio
sunt, quæ in hac materia difficultatem faciunt:
quorum dilucidationem à priori exordientes,
afferamus.

Ferdinandus Mena commentarijs sanè do-
ctissimis in librum de septimestri partu, vidit
in ipso Hippocrate repugnantiam; atque dilu-
cidare illam hoc modo conatus est. Putat se-
ptimestrem partum ex Galeni sententia centum
octoginta duobus diebus, quod minimum est
terminari, ac perfici, quod, verò maximum est,
nunquam ultra ducentos quatuorq; dies proro-
gari. In medio temporis spatio celerius, ac rar-
dius maxima pars septimestrium (inquit) edi-
tur, pro ut à calida constitutione temporis, ut
et calido temperamento, & victus ratione cali-
da citius maturescit, aut contrarijs de causis
suam maturitatem adipiscitur. Rursus tres de-
cades septimanarū ducētos decemq; dies habet:
in eisq; quatenus sexti quadragenarij minimum
capit absolui poterit septimestris partus, qua
re ducentos & quatuor dies attingere circiter,
quod experimenta Galenica testantur, nihil am-
plius, aut rarissimè. Quintus præterea quadra-
genarius dies ducentos complectitur, ac plures
quàm

quàm ab Hippocrate proponuntur. Nihilominus ea assertione haudquaquam confecit amplius, ac si spatiosam partus septimestris latitudinem insinuaret, duobus terminis conclusam, intra quos ferius, ac citius liceat septimestri foetui vitali prodire, haftenus Meha. Cuius opinionem licet maiori ex parte admittam, adsunt tamen nonnulla, quæ mihi displicent. Quorum vnum est, ac etiam potissimum, quod nondum videtur mihi explicata dubitatio. E quidem hoc tanquam verissimum admitto, de quo tamen plenius differam secundo libro, partum septimestrem duos habere terminos, primum esse septimi mensis Lunaris, siue solaris principium. Alium verò septimi Lunaris finem: qui aduenit die sexto, & horis 12. supra ducentos: at quomodo dies. 210. septimestrem partum absoluunt? ex computatione quidem mensium solarium id utique verum fuerit, sed iam explanauimus. Hippocratem lunares intelligere: quod, si verum est, sequitur dies 210. completi octauum mensem, & in hoc ipso vitales nasci ex veteris illius auctoris decreto. Etenim dies, ut diximus, de mense octauo tres cum dimidio in tota summa continentur. Neque difficultatem soluunt, quæ ille dicit. Quatenus sexti quadragenarij minimum capiunt partus septimestres absolui posse. quia, in virtute quadragenariorum parum omnino fidendum

est, ut manifestum facit nobis eius principium & finis, nam principium, uitalem sætum complectitur, nempe a 200. vsque ad 206. & horis decem. finis complectitur etiam nonum mensem, ut a 235. vsque ad 240. propterea dixit Hippoc. libro de alimento agens de hoc termino dierum 240. est & non est. Quia in hoc spatio vitalis, & non uitalis ex illius opinione paratus esse potest. Quadragenaria igitur illa est, & non est uitalis. Vitalis est, ut complectitur septimum exactum; nonum inchoatum non vitalis, ut mensem octauum habet. Sed prætermissa ratione quadragenariorum. 51. 210. dies, principium continent octauum mensis, & hoc ipsum statutum iam fuit ibidem, non esse vitalem, modus, meo iudicio non inuenitur, quo explicari possit eiusmodi difficultas: maxime, quod principium mensis ex illius sententia pro toto mense sumitur.

Ego verò ita sentio. Primum, librum de carnibus non esse inter legitimos Hippocratis libros numerandum, inter quos dubio procul recipitur hic de septimestri partu. Cur ita credam, moueor non solum verbis Galeni eum librum non recipientis; sed etiam multis coniecturis: non grauabor hic asserere unam, aut alteram, ut ostendam eum librum omnino Hippocrate, nisi fallor, indignum. De formatione sætus habet hæc verba.

Porro

Porro vita hominis septem dierum est. Primum etenim postquam genitura in vteros peruenit, in septem diebus habet, quæcunque corpus habere debet. Mirari autem quis posset, quomodo id sciam. Verum multa ego vidi hoc modo. Meretrices publicæ, quæ sæpius de se ipsis periculum fecerunt, ubi cum viris rem habuerint, sciunt, quando in ventre concipiant, & postea cōceptū intra se perdunt. Postq̃ aut̃ iā p̃ditus est, elabitur velut carūcula: hanc carūculā in aquam coniectam, si conspiciatus consideraue-
ris, omnia membra habere reperiēs, & oculorū regiones, & aures, & manus, & manuum digitos, & crura, & pedes, & pedum digitos, & pudendum, & reliquum totum corpus manifestum, hæc Autor illius libri. Quæ falsa sunt, ut ostendit experientia, & ijs contraria, quæ scribuntur libro de natura pueri, & ab Aristotele, & a Galeno libris de usu partium. Vidi ego hæcenus quater genituram infra diem vigesimum: vnam decimoctauo, decimoquinto aliam: decimotertio, & vndecimo alias: At articulationem, & formationem certè non vidi. Immo nec in decimoctauo die observare potuimus cum expertis obstetricibus distinctionem sexus. Atque si aliquid potest fides in hac re obstetricum, affirmare oportebit omnino septem dierum spatio solum quædam trium principiorum apparere rudimenta, qualia declarauimus ex Galeno li-

bris de hominis generatione. Afferro etiam aliq
 sensatam experientiam. Pullus in ovo perfectè
 absolutus est die 22. ab ipsa incubatione. At ni
 hil quicquam die septimo præter caput, & inte
 stinorum inuolucra effectum, & efformatum es
 se à natura, cernet vnusquisque, qui voluerit ex
 periri. manifestum argumentum in homine id
 contingere non posse, cuius absolutio in vtero
 fit septimo mense, quod breuissimum statuitur
 tempus. Præterea scribitur libro de natura pueri
 articulationem, & formationem membrorum
 distinctam, qualem proponit author libri de
 carnibus, in masculis die 30. in feminis die 42.
 cognosci; ut plurimum enim hoc tempore aut
 paulo breuiore, aut paulo longiore articulatio
 ipsis contingit: igitur fieri non potest septimo
 die fetum siue genituram habere actu omnes
 partes distinctas, ac manifestas, vt ille dicit. Am
 plius Historia cantatricis illius magnæ existima
 tionis, falsitatem ostendit loci huius: refero ver
 ba Hippocratis; quæ sic habent.

Audierat autem cantrix ipsa, qualia mulieres
 inter se dicunt, quod quando mulier conceptu
 ra est in ventre, genitura nõ egreditur, sed intus
 manet auditis autem his atque intellectis hoc
 semper obseruauit, & cum aliquando sentiret
 genituram non exeuntem dominæ exposuit, &
 sermo statim ad me peruenit. Ego verò cum au
 dissem, iussi ipsam ad terram saltare, & postquã
 septies

septies iam exiit, & genituram in terram pro-
 fluxit, & strepitus factus est, atque illa cōspecta
 admirata est. Qualis autem erat ego referam.
 Velut si quis ouo crudo externā testā circū circa
 adimat, in interna verò pellicula liquor pelluce-
 scat. Modus quidem talis erat, & vt abundē di-
 cat, ruber erat liquor & rotundus. in pellicula ve-
 rò fibræ quædam albæ, ac crassæ inesse uideban-
 tur, cum cruore crasso, & rubro obvolutæ, cir-
 cum autem pelliculam foris cruenta vestigia in-
 star sугgillatorum: iuxta medium uerò tenue
 quid eminebat, quod mihi umbelicus esse vide-
 batur. & per illum sanè spirationem intus & ex-
 tra primum facere apparebat; quia & pellicula
 genituram ambiens, & complectens tota ex illo
 tendebatur. Talem sanè ego genituram sex die-
 rum existentem uidi. Haftenus ille. Quæ si vera
 sunt, apertè indicant septimo die genituram di-
 stinctam & manifestam articulationem non ha-
 bere: vnus enim dici spatium, quod interest, ex
 ea massa carnosā, & vt ita dicam rudi, efficere ar-
 ticationem nō potuit. Adhæc refragatur huic
 opinioni Aristoteles, qui in 7. de animal. Histo-
 ria lib. cap. 3. agens de abortu facto in die 40. ita
 scribit. Et quidem plurimi fatus intra tot nu-
 mero dies deprauantur. Mas, qui quadragesi-
 mo die exierit, si in quoduis aliud mittatur, dif-
 fenditur, atque aboletur. sed si in aquam frigidā
 cogitur, consistitque uelut in membranula: qua
 rupta

42 Liber Primus.

rupta fœtus ipse apparet magnitudine formicæ maiusculæ, & membra iam inde discreta, tum cætera omnia, tum genitalia constant, & oculi quemadmodum in cæteris animalibus, prægrandes. Hæc verba formationem die quadragesima factam indicant, non septima.

Adde ex hac opinione falsam reddi de proportionem formationis, ad motû, & de motu ad partum, regulam, nam omnes principium hoc ponunt, fœtum esse formatum, aut 30. aut. 35. aut 40. aut. 45. tandem. 50. sic autem scripssisse Hippocratem constat ex. 6. epidem, & lib. de Alimento, id etiam admisisse Auicenam certissimum est: cum igitur hæc sic habeant, quis admitteret fœtum die septima formatum esse? certè neque si esset formica, quod gigneretur, tam breui spatio suam cōsequeret perfectionē; tanto minus homo. Postremo absurdum est, putare septimo die distinctionem apparere sexus: nam pudenda non elucescere nisi longiori tempore Galeni verba manifestum faciunt libro. 14. de usu partium, quæ habent hoc modo.

Neque enim statim, ut semen in vterum coniectum est, neque diutissimè post (quod ex anatomicis didiceris) alterutrum adhuc pudendū formatur. Ignorabisq; sit ne mas, aut fœmina, quod conceptum est, postea verò tandem deprehenditur, sitq; manifestum. Ut meritò dicere debeamus multò tardius, quàm spatio dierum septem

septem pudenda formata conspici . Hæc satis aperte conficiunt librum de carnibus ab Hippocrate non fuisse conscriptum . Alium etiam affero locum non minoris momenti : Est autem, quod scribat decadem hebdomadam complecti dies. 70. at hoc indignum est Hippocrate, quia dies. 20. finis est tertiæ hebdomadæ, & principium quartæ, vt Galenus libro tertio de diebus decretorijs contra Archigenem, & Dioctem pro Hippocrate, disputans scriptum reliquit . Ideoq; terminus vniuscuiusque decadis hebdomadam est dies. 67. non 70. vt inquit author libri de carnibus.

Scio, quid dicere nonnulli soleant, pro dissoluendo eiusmodi nodo, nempe computationem dierum decretoriorum alio modo fieri debere, in morbis acutis, quàm in vtero gerentibus nam in illis computatio non fit integris diebus, sed refractis; ideoq; vigesimus erit decretorius in acutis, at verò. 21. erit tertiæ septimanæ finis in vtero gerentibus, & sic deinceps singulæ hebdomadæ integris diebus computandæ . Sanè quemadmodum hanc differentiam computationis facile admiserim, sic etiam iudico ex opinione authoris libri de carnibus, id dici aliqua ratione non posse: quia eandem proportionem in vtero gerentibus, & morbo acuto oppressis, concedit . Quod ita sese habere verba demonstrant eiusdē, quæ immediatè sequuntur, nam inquit,

Quia

Quin & morbi acutissimi sic hominibus sūt, prateritis diebus hebdomadis dimidiæ, aut v. nins, in quibus iudicantur, aut moriuntur, aut sani euadunt, & tertij generis in vndecim diebus, hoc est una & dimidia hebdomade, & quartum in duabus hebdomadis, & quinti in duodeviginti diebus, hoc est duabus & dimidia hebdomadis. Colligo ex hoc ipso contextu Hippocratem, siue, vt rectius loquar, authorem huius libri, comparationem in acutissimis morbis efficere diebus & septimanis integris: nam: 18. diem vocat dimidium hebdomadæ tertiæ; vt secundum Hippocratem est. 17. dimidium hebdomadæ. alios possem afferre locos, sed hi duo satisfaciunt cum hoc ipso, quem tractamus, edisseram fortasse alias de hac re, interim hæc sufficiant pro priori explanatione huius controuersiæ.

Deinde verò duobus modis hunc interpretari locum possumus. Siquidem vbi admiserimus librum Germanum Hippocratis: duplex enim hic sese offert interpretatio, una quidem, vt statuamus Hippocratem in libro de septimestri partu retractasse, quæ libro dixerat de carnibus: nec id mirum iudicari debet, quia in ijs, quæ obseruatione cognoscuntur, frequenter accidit, seniores multo exactiorem habere notitiam: immo frequenter etiam accidit, in dies certiorẽ acquiri scientiam. Putauerim in-

ijs, quæ ad partum pertinent (de hoc enim proposito loquamur) certiores habuisse Polypum discipulum Hippocratis notitiam scribens septimestrem partum esse vitalem die. 180. cum ille voluerit solum id contingere die. 182. & horis duodecim. Rursus Aristoteli magis, quàm Hippocrati credendum, ut qui multa incognita Hippocrati, de hominis partu nouerit. Hoc modo fieri per additamentum, artes scriptum fuit primo libro metaphysicorum. Secunda interpretatio est, ut dicamus hæc verba interpretari posse duobus modis. Et rationem talis habet, & numerum ad hebdomadas, ac septennarium exactum: nam per exactum septennariū intelligimus, uel septennarium ita præcisè exactum, ut nihil omnino de sit: uel ut iam in proximo sit & in vicinia, ut sit exactum omnino. Priori sensu non est intelligenda sententia: quia admodum raro contingit naturam in partu assequi eum finem; deinde uerò impossibilis esset casus, quia determinata non est hora partus, ita ut in alia fieri non possit in latitudine partus vitalis: sic profectò alios partus excluderemus. Posterior, autem sensus perpetuò veritatem habet: quia partus accedunt ad terminum exactū plus, aut minus, ut declarabimus loco suo diligentius. Septimo igitur mense natus rationem habet, & numerum ad hebdomadas, quia nascitur in tertia decade hebdomadum, uel dimidiata,

ut si oriatur die. 182. & horis. 12. vel exacta omnino putatione facta ex mense Lunari, quod erit die. 206. horis. 12. vel ferè exacta & plena ex computatione mensium solarium. Hæc q; licet omnino exacta non fit, tamen pro exacta & plena habetur. Locus hic ita interpretatus nullam difficultatem habet. Nisi fortasse quispiam dixerit, refragari huic explanationi, quæ postea addit hisce verbis. Habet autem septimestris partus tres denarios siue decadas hebdomadū, & vnaquæque decas septuaginta dies. Tres verò hebdomadam decades ex toto sunt dies ducenti & decem. videntur hæc includere plenam exactamque tertiam hebdomadarum decadem Solarem. Respondeo, neque urgere, si quispiam hæc rectè interpretetur. Dicamus itaque, septimestrem partum habere tres decadas hebdomadam, vel exactas & plenas lunares, constantes diebus 206. horis. 12. vel duas omnino exactas, & vnā dimidiatam parum plus, aut minus: ut si nascatur à 180. vsque ad 184. aut quintum. Duæ decades dies habent. 140. Dimidiata decas facit dies 175. huic si vnā addideris hebdomadam constitues dies. 182. Atque ita septimestris partus dicetur habere tres decades. Quæ ultimo adduntur verba pertinent ad computationem: quia si decas hebdomadam continet dies. 70. tres decades ex toto, idest plenæ habebunt dies. 210. Quibus ille noluit

noluit significare septimestrem ex necessitate habere tres decadas hebdomadum plenas. foret enim sibi ipsi, & experientia contrarius. licet alij hoc ipsum tribuant auctori illius libri. Sed voluit significare tertiam decadem septimanarum exactam complecti dies. 210. satisfaciant hæc de loco libri de carnibus dixisse.

Erat alius locus difficilis ex Galeno sumptus; primo de morbis vulgaribus: qui non cogit. nam de anno, & mensibus vario modo loqui possumus pro varietate subiecti, quod tractamus. Si de partu septimestri agendum est, semper computatio fieri debet mensibus lunaribus, ut ex Hippocrate, & Galeno declarauimus; si verò agendum est de constitutionibus anni, ut doceamus, qui morbi vigeant in omnibus constitutionibus non lunarem, sed solarem intelligere oportebit annum, & mensem; & hoc posteriori modo locutum fuisse Galenum in eo commentario constat. Autoritatem Hippocratis libro secundo de morbis vulgaribus admitto: & omnino sum mihi certissimus in partu nouimestri quomodocunque computes recte succedere. etenim nouimestris exactis & plenis mensibus solaribus genitus, decimestris est ex lunæ motu: atque decimestris plenus solaris, vndecimestris vocabitur Lunar is incipiens. Vitalis est nouimestris decimestris, & vndecimestris; ergo vtraque computatio recipienda in huiusce modi

modi partu. Quod si quis eum librum non ce-
 ciperet inter Hippocraticos, non aberraret. quia
 Galenus librum sextum epidemiorum ab Hip-
 pocrate fuisse scriptum testatur, non autem se-
 cundum. Porro Avicenna diligentissime locu-
 tus est de hac materia: in ijs enim verbis locu-
 tus est de proportionē generationis, siue articula-
 tæ formationis ad motum, & à motu ad partum
 quæ proportio ab Hippocrate fuit inuenta, &
 ab omnibus medicis approbata; ideoque ille sic
 ait. Et iam dicitur id est communis sententiæ est,
 vel iam dicitur ab Hippocrate, formatum puerū
 die. 35. moueri. 70. nasci autem duplicato hoc
 toto tempore, diebus. 210. sic formatus. 30. die
 mouebitur. 60. nascetur. 180. atq; ita de reliquis
 in eiusdemodi proportionē connumerandi sunt
 dies ac menses uti currunt: nam parum refert
 quales sint. Hic autem notandum est, aliud esse
 nasci, aliud uiuere; potest nasci fœtus quocūque
 die cuiusuis mēsis: at uitalis edi non potest quo-
 cunque tempore, natus in 210. die, si credimus
 Hippocrati uitalis existere nō potest, quia octa-
 uo mēse inchoato natus est; quod multo certius
 apparet in ijs, qui nascuntur in quinto, ac sexto
 mēsis.

Opinionem Nicolai florētini nō recipio. De
 Matthei curtij sententiā loquemur in tractatio-
 ne de partu sextimestri. In eodem errore consi-
 stit Valleriola, cum Hippocrates dicit, triginta

Soles,

De hominis Partu. 49

soles, hoc nomine intelligit dies: nam sol ibi, diem significat.

*Non semper exactos, ac plenos menses
requiri ad naturalem partum.*

Caput IX.

Irca Hominis partum extremæ opinioniones duæ adsunt, una putat oportere semper plenos menses requiri. alij verò sufficere duntaxat menses inchoatos esse. ac certè utrâque opinionem falsam esse demonstrant Hippocratis verba, experientia, & ratio. Hippocrates quidem in computatione, quam facit in septimestri partu prioris opinionis falsitatem ostendit. nam intermedios quinque menses lunares integros facit, numerâs. 147. dies & horas. 12. duos refractos primum ac ultimum, ex quibus resultare dicit numerum dierum 182. & horis 12. quo sanè calculo apparet septimum esse inchoatum; si solarem intelligis, dies adsunt duo, & horæ 12. si Lunares quinque. atque hic vides portionem, & partem mensis admodum exiguam pro toto mense sumi ab Hippocrate; ut idem etiam apertissime testatur. Galenus etiam ait, septimestrem vidisse natum. 184. idem Auicenna scribit: & in summa communis est omnium

authorum opinio. Arguit præterea secundam opinionem Galenus, cum dicat terminum esse ultimum, quem tamen ille viderit & obseruauerit 204. diem. Hippocrates libro de carnibus videtur admittere. 210. diem pro pleno & exacto termino, vt dicebamus. eiusdem sententiam imitatur Paulus iuriconsultus, vt docebimus in fra. his Auicennam, & alios aut hores non infimæ notæ astipulari, quæ superiori capite diximus manifestum faciunt. Ergo nascitur non modo septimestris, sed etiam octimestris, nouimestris, ac alij omnes, mensibus aliquando plenis, & aliquando inchoatis, & aliquando dimidiatis: neque potest afferri certa coniectura, aut ratio, quæ persuadeat ortum pueri semper inchoatis, aut semper plenis fieri mensibus. Huic sententiæ experientia quotidiana fidem facit: neminem enim esse putauerim, qui non viderit aliquando puerum nasci in principio mensis septimi, vel octauo, vel noni; & aliquando in medio spatio, & nonnunquam in fine mensis. Cæterum si aliqua ratione id confirmari, & euidenter demonstrari debeat, (haud enim, vt diximus in principio tractationis huius rationes inuestigandæ sunt demonstratiuæ in materia, quæ illas recipere non potest) hanc esse unam putauerim. illo tempore præcise nasci debet fætus quo tempore suam perfectionem, ac maturitatem adeptus est. Verum hanc ipsam adipiscitur in uago tempore

De hominis Partu. 51

tempore: id est in quo certa dies, & hora assignari non potest absolutionis. est autem eiuscemodi tempus, ut explemabo posthac, quando fœtus ita adauctus est, vt amplius in vtero contineri non possit, illique accommodarum & sufficiens ex matre nutrimentum deficiat.

Quid partus, & quæ de partu generatim dicenda sunt. Caput X.

Ac tenus dilucidasse uideor, tū quæ ad annum, mēses, ac dies, tum quæ ad computandi rationē pertinent, nūc cominus ad nostram tractationem accedamus. Partus nomen haud semper eadem significatione sumitur: Nā Plinius partum uocauit fœtum in vtero existentem cum inquit libro septimo naturalis Historiæ. Cæteris animantibus statutum, & pariendi, & partus gerendi tempus est. ac rursus. Ergo (inquit) cum grauidis fluxit inualidi, & non vitales partus edantur. Hunc imitatus videtur mihi Theodorus Gaza, dum Aristotelem de animalium natura differentem in latinum vertit, capite quarto libri septimi, in quo ita scribit, sed cū cætera animalia omnia singulari, ac simplici modo partum suum perficiant. Verūm licet eiuscemodi significatio nostro proposito nō multum

conuenire uideatur : quæ enim ad partum hoc modo consideratum pertinent, maiori ex parte explanata sunt à nobis libro de Generatione hominis. tamen quia tractationes hæ maxime sunt connexæ inuicem, cogimur hanc usurpare, ut cum quæremus, an partus sextimestris, vel alius sit vitalis. Hic certè maximè propriè sumo partum pro editione fætus ex utero cum suam maturitatem adeptus est. Cum enim excidit genitura anteaquam formatum sit animal, non appellatur Aristoteli partus, sed effusio, siue aborsus: neque eo nomine dignum est appellare cum formatum animal educitur, sed nondum magnitudine perfectum est; ut cū tertio, quarto, quinto mense educitur, nam consueuerunt omnes vocare aborsum omnem editionem fætus ante septimum. Ex veterum scriptorum consuetudine partus incipit à septimo mense usque ad undecimum vocari: num verò sexto mense aliquispiam vitalis existat partus (licet omnino antiquiores negauerint) explicabitur infra. Ceterū non est loci huius docere causas aborsus; quoniam de partu in genere instituta tractatio est; idcirco prætermisso aborsu, de ipso partu docēbimus primum, quæ causæ sint naturalis partus: Deinde, qui partus dicatur vitalis. Tertio loco agemus de tempore, in quo nasci hominem contingit.

Quæ causa sint partus. Caput XI.

Partus est quoddam opus ipsius nature maximè admirandum, vt cum Galeno loquar. quo illa os uteri ita glicescens, constrictum & agglutinatum, ut neque specilli cuspidem admittere posse uideatur, vt Hierophilo olim placuit, adueniente parturitionis tempore ita adaperiat, vt fœtus commodè in lucem prodeat. Sed certè rem in hunc modum habere ignorat nemo: quo autem pacto id accidat, mirari quidem possumus, intelligere non possumus, vt Galenus inquit. Auicenna existimat pubis ossa tum necessario seiungi, horumq; commissurâ, quasi dissolutionem parere: quod tamen an aliqua fieri naturali ratione possit, ambigo. sed, si sit, opus certè admiratione dignum est, vt alia pleraque naturæ opera. Quandoquidem ipsa prouidit, quo pacto fœtus, qua conueniebat figura ad col- lum matricis perueniret: ac etiam quomodo ipsum peruaderet citra labem subiectarum partium: nam cum pueri caput ostio matricis indidisset, id alijs muniuit viam. Atqui si fœtus obliquus, aut transuersus pariet egredi, aut, si secundum longitudinem quidem, sed non vt nunc, hoc est caput non infereret collo vteri, quod nonnunquam etiam, sed raro accidit, vel crura

ante caput, vel manus exerens, difficilem alijs membris exitum efficeret. Ac si ter, & quater non concinnè excidens, non suffocaretur, eo certè modo accideret ex quadringentis verbi gratia feribus centum impediri: sed cū in pluribus millibus semel accidisse id cernatur, in mentem nobis inde venire debet, quæ bona is artifex, qui nos conformauit sit largitus, tum etiam cognoscere planè debemus, non eius modo sapientiam, verum etiam potentiam. Quis enim Phydias, aut Polycletus bonus adeo est artifex, ut in multis operum factu difficilium millibus, ne semel quidem allucinetur? Num igitur ijs duntaxat nominibus naturam iure laudabimus, an quod omnium est maximè admirabile nondum à nobis est comprehensum? Quod scilicet animal partium omnium actiones statim editum, docuerit. Sed de ijs alibi loquar diligentius. Hæc sanè, quæ videntur fortassis extra rem dicta, eo pertinent, ut in ipso partu hominis, maximam artificis potentiam, sapientiamq; admiremur, utque diuinum hunc opificem præcipuam causam efficientem esse statuamus; cui postea accedit corporis particularis natura suis facultatibus prædita, maximè quidem expultrice, quæ tunc plurimum uiget. Refertur etiam inter causas effectrices puer validis viribus præditus, dum locum quærens magis commodum manibus, & pedibus calcitrando, pelliculasque rum-
pendo

De hominis Partu. 55

pendo uias parat. sibi: concausa est grauitas eiusdem præsertim capitis, sic enim stimulaturl natura, ut validius expellat. Porro causa formalis partus est pueri exitus ex utero, motus inquam ille, quem facit puer ex utero extra uterum per collum matricis. Materia præcipua est puer in utero iam formatus, & adauctus cum suis membranis, ac reliquis, de quibus superioribus libris satis superque diximus. Finis proprius est conseruatio speciei, cum enim in indiuiduo conseruari non posset, natura successione id efficere voluit.

Qui partus dicatur, perfectus, et uitalis.

Caput XII.

Aeterum partus tunc potissimum emittitur, ut dicebamus, cum suam perfectionem, & maturitatem adeptus est. Perfectio uero, ac maturitas fœtus tunc potissimum adest, cum has ipsas condiciones habuerit. Harum prima est iusta magnitudo.

Appello iustam magnitudinem, quando totam impleuerit capacitatem uteri secundum naturam habentis: tunc enim cum maiorem acquirere in utero magnitudinem non possit, necessario abrumpuntur vincula, & membranz ipsa

ambientes: quæ res dupliciter accidit, tum ab ipsa distensione plurimum aucta, tum à fœtu calcitrante, ac mouente violenter manus ac pedes, vt ab Hippocrate scriptum est libro de septimestri partu, & nos libro sequenti, oratione prosequemur: Hanc intelligere conditionem debemus in ijs, quæ non sint steriles, licet vtero gerant. Est enim genus quoddam sterilitatis, vt idem Hippocratis libro de sterilibus docuit, quæ concipere quidem possunt, at retinere ad tempus constitutum non valent, propter crassitiem, aut humiditatem, aut ob exiguitatem vteri, quod omnino pro magnitudine fœtus dilatari non possit. Talibus quidem accidit abortus, aliquando statutis temporibus, vt tertio, aut quarto mense; aliquando autem incertis: sed in ijs quidpiam adest mulieribus præternaturam impediens conuenientem dilationem vteri. Sunt, qui dicunt iustam tunc habere fœtum magnitudinem, cum omnes & similes, & organicæ partes fuerint optimè cōstitutæ numero, & figura & quātitate. ideoq; si desit aliquid, vel si additum fuerit non benè formatum esse fœtum, dicunt, ac eius partū præternaturam appellitant. Sed certè aliud est puerum præternaturam affectum dici, aliud verò partum. Fateor, vbi desit aliquid affatu dignum, naturaliter sese non habere puerum, vt etiam si addita aliqua fuerit pars; at dum hic in lucem editur, vtiq; ratio parturitionis, nisi quid ipsam

De hominis Partu. 57

sam perturbat, naturalis est, sic mulier monstrū,
 & hominem parturire potest. Nos, vt supra di-
 ximus, de Partu in vniuersum agimus: Infra ve-
 rò in particulari, & singillatim prosequemur
 omnia ad eiusmodi partus pertinentia. Prima
 hæc in duas diuidenda conditiones vna est sum-
 mum incrementum fœtus in relatione ad capaci-
 tatem vteri. Alia verò continentis vteri disten-
 sio adeò magna, vt maior non possit consistere.
 Ex ijs aliam conditionem deduco, nempe alimē-
 ti continentis diminutionem. Est equidem ne-
 cessarium alimentum, quod à matre illi suggeri-
 tur fœtu iam grandiori factò, diminui: quia illa
 eandem gignit quantitatem sanguinis, quam ge-
 nerabat antea, at certè multo maiorem copiam
 absorbit puer grandior, quàm paruus: cogitur
 igitur puer, vt vberius alimentum inueniat pellicu-
 las rumpere: de qua re sic loquitur Hippocra-
 tes libro de pueri natura. sic etiam vbi auctus
 fuerit puer, mater non amplius illi sufficiens ali-
 mentum præbere potest: vberius nanque præ-
 sens alimentum puer quærens calcitrando pellicu-
 las dirumpit, & à vinculo exolutus simul for-
 ras prodit, & parum supra dixerat, si puer ple-
 nus, ac maturus existat copiosius alimentum de-
 siderans, calcitrat, & pelliculas rumpens initiū
 partus matri inducit: & hoc patiūtur magis mu-
 lieres primiparæ: Deficit enim pueris alimentū,
 vt ad decimum vsque mensem sufficere non pos-
 sit.

fit. Velim hic notari, quod ille dicit. Patiuntur
 aurem magis mulieres primiparæ, quandoquidē
 in his ipsis neque potest vterus ad tantam capa-
 citatem attolli, ad quantam in alijs distenditur,
 quæ multos peperere filios : neque alimentum,
 abundare potest, ob senellam ætatem, cum indi-
 geant alimento primum, vt viuant, secundo, vt
 augeantur, tertio, vt fætum alant, augeantq̃ : at
 sanè non potest tantis seruire necessitatibus, san-
 guis puellæ annos natæ quattuordecim, aut e-
 tiam decem & octo : nam, vt plurimum huius
 sunt ætatis primiparæ. Vt hæc condiciones
 facilius assequaris, velim animo concipias,
 pulli generationem ex ouo, quæ tibi ostendet,
 quale sit, quod diximus de alimenti defectu,
 & de capacitate uteri. Habet autem ex Hippo-
 crate in hunc modum. Incumbente Gallina ouū
 incalescit, & quod in ouo inest, à matre moue-
 tur. Incallescens autem id, quod in ouo est spiri-
 tum habet, & alterum frigidum ab aere per ouū
 attrahit. ouum enim adeò rarum est, ut spiritum
 qui attrahitur sufficientē ei, quod intus est tran-
 smittat : & augefcit volucris in ouo, & coarticu-
 latur modo eodem, & consimili, veluti puer in
 vtero, nascitur autem ex Luteo oui volucris : ali-
 mentum verò, & augmentum habet ex albo :
 atque hoc iam omnibus manifestum factum est,
 qui animum aduertant : ubi autem deficit alimē-
 tum pullo ex ouo, non habens id sufficiens un-
 de

De hominis Partu. 59

de viuât, fortiter mouetur in ouo uberius alimentum quarens, & pelliculæ circum dirûpuntur, & ubi mater sentit pullum vehementer motum, putamen exculpanſ ipsum excludit: atque hæc fieri ſolent in viginti diebus, & manifeſtû, eſt (inquit Hippocrates) quod ita ſe habent: vbi enim excuſſa eſt volucris, nullus humor in oui teſtis ineſt, qui ſanè memorabilis exiſtat, expenſus eſt enim in pullum. hæc ille.

Aliam maturitatis & perfectionis conditionem Galenus addit libro decimoquinto de vſu part. c. 7. cum ait: Partus autem ſit, cum fætuſ ita iam eſt perfectuſ, ut per os nutriri poſſit. ſupponit Galenus fætum in vtero per vmbelicum nutriri, & rectè quidem: an verò ita per vmbelicû fiat huius nutritio, vt nunquam nutrimentû capiat per os, diſputatum mihi fuit libro quarto de generatione hominis. Non eſt autem hoc loco prætermittendum, ſtatim animali genito per ſe alimentum ſuſcipere modo prorfus admirando, cum nunquam antea didicerit. Verûm quod ad alia omnia animalia pertinet, alibi explicabitur, Homini quidem natura ſtatim genito parauit alimentum ex eadem matre. Papilla enim mammæ ori infantis indita conſeſtim quidem eam ſuis labijs conſtringit, & protinuſ buccis dilatatiſ ſuccum attrahet: poſt autem curuata lingua in fauces propellet, perinde atque ſi multo ante tempore didiciſſet. Inde autem ſtomachus

in ventriculum deducit, & ipse veluti edoctus: deinde uentriculus ubi eo est usus mittit intestinis, quod sibi est superfluum. Hæc autem sibi deinceps mutuo dispertiunt, usque ad postremum. sunt hæc potissimæ conditiones partus naturalis: nam quæ alij comminiscuntur de pueri in caput descensu, non pertinent ad partum in genere; sed potius ad naturalem modum parturienti, de quo, ut de alijs omnib. loquemur infra diligentius. Cæterum quæri solet hoc loco, qui dicatur partus vitalis: quæstionis ratio est, quod nonnulli putant partum aliquempiam esse naturalem, uti est octimestris, at non esse uitalē. Alij contendunt octimestrem non dici partum naturalem, sed abortiuum. Ego autem naturalē partum hisce conditionibus, quas diximus, insignitum, protinus vitalem existere putauerim. Quia partus non vitales sunt: non quicunque à natiuitatis principio statim moriuntur (multi enim alioquin sua natura uita participes statim moriuntur, aut superueniente morbo, aut ex errore) sed qui propter imbecillitatem in utero contracta vivere non possunt. Huiusmodi censentur, qui eduntur in lucem anteaquam maturi sunt, vel, qui in utero suo tempore consistentes ægrotarunt, ac nondum sanati foras prodierunt. Non maturi eduntur cum sit abortus, cuius causa est sanguinis missio, ac omnis alimentum subtractio, utique contingens, fætus corruptio à veneno,

à me-

De hominis Partu. 61

à medicamento purgante, & educente menses, vehemens animi motus, ac id genus alia. Morbo sus redditur in vtero fœtus, uel ob malam dispositionem feminis, uel ob malum mictum vtero gerentis, uel ob particularem dispositionem fœtus. Redditur imbecillius ob vacuationem sanguinis ex vtero, vt Hippocrates in Aphorismis præcipit. Vbi ergo nihil horum contingat, fœtus vitalis est: de qua re ita loquitur Hippocrates. 2. epidem. sect. 3. aph. 25.

ὅσῃσι μὲν ἔδεν' εἶσθαι τὸ τεταγμένον χρόνον ἐκαστῇ τῇ τικτόμενῃ, αὐτοῦ γίνεται quod est.

Quibus nihil intra constitutum tempus accidit: ijs singulis, quæ pariunt uitalia sunt. quod etiam repetit. 6. epidem. sec. 8. aph. 6. concludens igitur meam in hac re sententiam dico partum omnem maturum quantum sit merito sui, vitalem existere. Non maturum verò, morbosum, imbecillum non esse vitalem. sed satis hæc.

Quod Homini certum non sit nascendi tempus. Caput. XIII.

NUNC diligenter agamus de tempore: Putat Ioannes Lalamantijs in suis ad secundum de diebus decretorijs Galeni librum commentarijs partum naturalem esse duntaxat nono mē

se editum, alios verò, qui ante fiunt, abortiuos, & qui postea, monstrosos appellat. Ego verò sum post hac ostensurus, hunc tota, quod dici solet prouerbio, aberrasse via: cum de partibus post nonum mensem tractabo. Hic docebo non esse abortiuos ante nonum, imo neque ante septimum genitos. Sed prius exponamus, quid generatim de hac materia scribat Aristoteles. Eius verba sic habent, libro septimo de Historia animalium capite. 4.

Sed cum cetera animalia omnia singulari, ac simplici modo partum suum perficiant. (vnum enim pariendi tempus statutum omnibus est,) Homini vni multiplex datum est. nam & septimo mense, & octauo & nono parere potest, & quod plurimum decimo, nonnullæ etiam vndecimum tangunt. Fætus, qui maturius, quàm septimo mense prodeat, nullo pacto vitalis est: qui septimo, vitalis quidem hic primus exit: sed magna ex parte infirmior. hæc Aristoteles. Exponemus priorem partem huius dictionis hoc ipso capite, aliam verò in tractatu de partu sextimestri, & seprimestri.

Animalia bruta pariendi tempus habent certum, solus homo incertum habet. Capra enim, & ovis quinto mense fætus edunt. Sus, quarto, Asina, & equa vndecimo parit, vigesima secunda die vt plurimum, aut vigesima quod minimum, pullus ex ouo exit, computatione facta à primo

primo die incubationis Gallinæ. Canis semper quarto mense. Felis mense tertio. Elephas anno secundo partum edit. Vacca vno anno gerit uterum: atque sic de reliquis animalibus dicendum est. Homo nascitur aliquando quinto, & sexto mense, ut docebimus infra tum Hispanorum medicorum autoritate, tum etiam ex propria sententia. Interdum septimo, & octavo, nonnunquam nono, decimo, alijsq; deinceps mensibus. Cur uero statutum non sit pariendi tempus homini licet ab alijs nondum planè explicatum sciam, conabor tamen rationem afferre, satis nisi fallor probabilem. putauerim igitur id contingere triplici de causa, una sumitur à fœtu, alia à nutrimento, tertia ab utero. Fœtus enim generatio cum sit à semine, pro huius ipsius conditione uaria, redditur fœtus nunc quidem ualidior, nunc autem imbecillior: ex calidiori, & magis uegeto semine, robustior fit puer, ex frigidiori languidior. Porro quanto uires habuerit validiores fœtus, tanto citius formatur, & perficitur, & in lucem editur: & contra, quanto fuerint uires illius imbecilliores, & diuturniorem moram in utero habet: hinc postquam formatus est puer, & adauctus ad eam magnitudinē, quam indiuidua illius postulat natura, aliquādo citissimè prodit in lucem, aliquando tardissimè, & aliquando mediocri quodam modo sese habet. Iam uero nutrimentū considerantes cognoscemus

Scemus hoc ē ad huius varietatē cōstitutā plurimū posse. Quę enim mulieres eufarchę sūt, & plurimo sanguine abūdāt, possunt lōgiori tēpore fatū nutrire in vtero: quę minus habent sanguinis; breuiteri. cuius argumētū est, quod abortus facillē contingit ab inedia. in summa puer nō habens in vtero vnde nutriatur, foras prodire coactus est, vt vberius nutrimentum inueniat. Cæterū vterus, qui iam assuetus est portando oneri, vt accidit mulieribus, quę plures partus ediderunt, aut etiam, quę ex natura uteri capacitatem maiorem habent, longiori tempore gestant vtero: quę angustum habent locum, non possunt, nisi breuiter ab eo pondere sese expedire. fetus quidem habens spacium, capacitatemque idoneam, in quo maneat, non deficiente illi nutrimento; tamdiu ibi manet, quamdiu potest, ac tandiu potest, quamdiu tota impleatur uteri cauitas, vt supra dicebamus: vbi adactus ita est puer, vt amplius nequeat contineri, tunc calcitrando cogitur mutare locum. Omnes hasce causas videtur mihi author libri de natura pueri profecutus cum ait. Et hoc patiuntur magis mulieres primiparę: deficit enim pueris alimentum, vt ad decimum vsque mensem sufficere nō possit. Deficit autē per hunc modum. Sunt quędam mulieres, quibus sufficientes menses purgantur: quędam quibus pauciores: Hoc ipsum, si semper fiat in natura & genere, maternum ipsis

De Hominis Partu. 65

sis existit, quæ verò menses paucos demittunt, hæ etiam pueris postremo tēpore, vbi iam maturi fuerint, alimentum nimis exhibentes ipsos culcitrare faciunt, vt & ante decimum prodire festinent. Modicus enim sanguis a iuueniculis, ac nouellis matribus procedit: vt plurimum verò contingit tales mulieres etiam sine lacte esse, quæ paucos menses demittunt, sicciore. n. sunt, & densiorem vterum habent. hæc ille. Ex quibus facile colligere vnusquisque potest, certum non esse homini pariendi tempus, & quam ob causam contingat.

An puer sexto mense natus sit vitalis.
Caput XIII.

Æc generarim de partu. Nunc de singulis partibus acturo exordiri placet a sextimestri duplici de causa. Primum, quia Matthæus Curtius Medicus certè clarissimus, alijsq; recentiores de hoc argumento tractarunt. Deinde quia, olim quæsiu de me fuit an puer natus die centesimo, & sexagesimo octauo, vel ex aliorum computatione centesimo, & septuagesimo quarto, fuerit vitalis, recordorq; me Illustrissimis, & Reuerendissimis Bozzuto, & Rosario S. R. E. Cardinalibus
 E' Amplif.

Amplissimis respondisse, vitalem existere. Hoc loco plenius, ac diligentius exponendum, cur ita iudicauerimus. cæterum dilucidioris doctrinæ gratia expedit prius recensere, quid alij sentiant, horum enim reprobatis opinionibus facilius constabit, quid pro veritate in materia tum difficili, tum maxime explicatu necessaria, sit affirmandum. Nouerint omnes casum mihi propositum eundem esse, cum casu, de quo scribit Curtius: nam licet ille de Puella quærat nata die centesimo, & septuagesimo primo, ego verò de Puero nato centesimo, & sexagesimo octauo, vel septuagesimo quarto, idem tamen casus est: cum puellus a puella, quo ad hoc attinet, nihil omnino, aut certè parum differat. Mox verò constat ex probatissimorum authorum consensu diem. 171. & 168. & 174. contineri in latitudine sexti mensis: de qua re plura supra diximus, ex Hippocrate rationem supputationis docentes in vtero gerentibus: atque licet Medicorum quidam aliud sentiant, tamen eorum opinionem falsam esse parum postea sumus demonstraturi.

Quæstionem igitur sic proponamus, an Puer natus

174. vel 168. die
sit vitalis.

..

Mathei Curtij opinio. Caput XV.

Matheus igitur Curtius huic quaestioni respondens duo proponit capita. Primum. Puellam natam die 17¹. post conceptionem non esse vitalem. Secundum. non potuisse aliquo tempore supernuere. Probatque ille vtrunque rationibus quibusdam, ac primum eius dictum hoc modo.

Hippocrates libro de septimestri partu agēs de primo partu vitali eū septimestrem statuit: qui scilicet natus sit die centesimo, & octuagesimo secundo cum horis duodecim, & quarta diei parte: qui dierum numerus constituit anni solaris medietatem, toto scilicet anno constante ex diebus trecentis sexagintaquinque, & horis sex. Cum itaq; hic primus vitalis sit partus: satis inquit ille, constare poterit unicuique rem diligentius contemplanti, puellam. 17¹. natam non esse vitalem: cum hic dies distet a primo vitali spatio dierum vndecim, aut duodecim. Alioquin sextimestris primus foret vitalis. Quod nullibi dictum ab Hippocrate fuit. Ex hoc eodem contextu colligit computationem fieri debere mensibus solaribus; quod Hippocrates scripserit, medietatem anni solaris pertingere eiusmodi partum. Huic ego

addo auctoritatem Aristotelis libro septimo de Historia animal. cap. quarto ubi dicit, ante septimum mensem nullum partum fieri vitale. at hic est ante septimum, de quo agimus, partus, non igitur fuerit vitalis.

Secundo idem ostendere conatur ex Hippocratis libro de alimento. & secundo de morb. vulg. sec. secunda, & alibi passim; quibus in locis vult tria tempora considerari in utero gerentibus, primum formationis, secundum motus, tertium verò Partus. a formatione ad motum duplum spatium adest, ad partum autem, triplum. ut formatus in 30. nascitur in 180. mouetur in sexagesimo. Paret autem hoc modo consistere computationem, ex superioribus discursibus. Sumamus modo tempora formationis ab illo proposita. Sunt tria. 35. 40. 45. Hinc motus fiet. Die. 70. 80. 90. Partus. 210. 240. 270. a quibus parturiendi terminis, quã distet partus dierum. 170. omnibus conspicuũ est. Ergo siue formata sit puella hæc in utero die. 30. siue. 35. siue. 40. aut. 45. aut etiam, si ita contingat, 50. dubio procul hic partus nec naturalis, nec vitalis esse poterit.

Tertio ad id confirmandum facit, quod fœminæ ex communi omnium medicorum consensu, ut etiam Hippocrates ait, multò tardius formatur, quàm masculi. Horum formatio est die, 30. vel quod plurimum. 35. fœminarum,

40. vel

De Hominis Partu. 69

40. vel etiam 45. ideoque necessarium fuisset
 extendi partum multo supra. 171. diem, ut sta-
 tuamus hunc vitalem reddi potuisse fœtum.
 Porro quod viuere ad aliquod temporis spa-
 tium non potuerit, hoc modo conatur persua-
 dere. Fœtus, qui secundum naturam editur in
 lucem, vitalis est. Qui præter naturam abortiuus.
 Neque enim abortus nuncupatur simpliciter
 partus, sed cum additione abortiuus, ut homo
 pictus, aut mortuus homo absolutè non est, nec
 dicitur: at abortus vita particeps esse nequit:
 quia fœtus ante suam maturitatem, ex utero
 profiliens non potest ob imbecillitatem nutri-
 ri, quod non nutritur, non viuit. At natus die.
 171. abortiuus est, quia ante. 182. diem in lucem
 prodijt. ergo viuere aliquo spatio temporis nõ
 potuit. Sed posito puellam vixisse, ut dicunt, ne-
 cessariũ est statuere multò citius fuisse forma-
 tam: matremq; impuditiæ culpandam.

Tantam, inquit, certitudinem habe-
 mus, natum ante septimum
 viuere non posse, quan-
 tam habemus, ma-
 gnetem tra-
 here

ferrum, reubarbarum purgare bilem,
 & ignem esse calidum.
 hæc summatim

Curtius.

E 3

Impu-

*Impugnatio opinionis Curtij.**Caput XVI.*

Acc opinio maximè suspecta videtur mihi duplici de causa: primum, quia septimestrem partum admittens, non putat ipsum ante centesimum octogesimum secundum diem vitalem fieri: nos verò sequenti libro demonstrabimus fœtum. 178. 179. & 180. die natum, & septimestrem, & vitalem existere. Secundò, quia cum non vult admittere partum sextimestrem inter vitales partus, in multis meo iudicio incidit errores.

Duas in primis contra ipsum dubitationes afferro: vna est, sermones medicinales veros esse, ut in pluribus, non autem semper, quamvis absolute id est citra distinctionem aliquam proponantur, ut Galenus ait admodum frequenter, præsertim verò libro 3. de diebus decretorijs, & sexto Aphorismorum. Sententia igitur Hippocratis libro de septimestri partu, qua continetur, septimestrem habere. 182. dies, non ita accipi debet, ut intelligatur semper habere veritatem, ita ut fœtus post 182. diem natus vitalis non sit: aut ante eum diem putet nonquam uiuere posse. ergo ut plurimum septimestris partus

De Hominis Partu. 71

tus initium sic habet : sed non semper.

Secunda dubitatio versatur circa partum sextimestrem. Sumo mihi, primum nec Hippocratem, nec alium quempiam ex antiquis, aut etiam recentioribus rationem aliquam demonstratiuam attulisse in medium, qua persuadeat natum sexto mense viuere non posse. Secundo Hippocratem prius, quæ ad partum pertinent, dilucidasse, cum ante ipsum nihil exactè scriptum extitisset. Sed ita tamen dilucidauit, ut iecerit semina, ac fundamenta; eaq; duntaxat scriptis mandauerit, quæ duce experientia ipse prius nouerat, & ab obstetricibus didicerat. Tertiò Aristotelem in hac materia fuisse diligentiorẽ Hippocrate. nam hic septimestrem partum esse vitale nouit, & obseruauit primus: octimestrem nullum vitalem esse voluit. Ille autem nouit octimestrem vitalem in Græcia, in Aegypto, ac in alijs regionibus, in quibus fecundæ sunt mulieres. Alij nouerunt Romæ, & in Hispania viuere. Alij in alijs prouincijs. Tandem suppono artes ipsas (quod omnium consensu verissimum est) fieri per additamentum, ut in præmio methaphysicæ scribit Aristoteles: atque in ijs, quæ solo euentu cognoscuntur, nullam dari certiorẽ notitiã, quàm quæ ab ipsa ducitur obseruatione. imò prorsus non dari aliam cognoscendi viam. His in hunc modum sese habentibus ita videtur argumentari Cur-

tius. Hippocrates nunquam vidit natum ante septimum mensem vivere. Ergo sextimestris partus nunquam est vitalis. Hæc inquam argumentandi ratio captiosa, & fallax est. Quia si non vidit Hippocrates, viderunt alij. Nec vnus potuit omnium singulariū habuisse notitiam, scripsit, quorum habuit certitudinem, vel ex se ipso, vel ex relatione obstetricum. Sic alij scribunt, quæ viderunt ipsi, & a fide dignis mulieribus, matronis probatis, optimisque obstetricibus didicerunt. Artis munus est (inquit alicubi magnus Hippocrates) ea inuenire posse, quæ hæcenus inuenta non sunt. In hunc modū Polybus discipulus Hippocratis referente Plutarcho libro de Philosophorum placitis, septimestrem nouit nasci diebus. 180. & 181. quod etiam Accursius Iuris Consultus significauit, & ego vitalem obseruaui diebus 178. natum. Videat igitur Curtius, quantas difficultates patitur eiusmodi argumentatio. in summa confinis est ratio illius huic. Galenus nunquam vidit hominem lue venerea oblectum, aut pestilenti febre sudorifica, aut alio eiusmodi morbo incognito antiquis: ergo eiusmodi morbus in rerum natura admittendus non est. Vidit Matthæ⁹ Curtius inextricabiles hosce nodos ac dissoluere conatus est: propterea ille primæ difficultati hoc modo respondet. Sermones aut sunt aphoristici, aut non sunt aphoristici.

riftici. Illi quidem, non sunt semper veri, sed
 pro maiori parte: at verò idem fieri de alijs iu-
 dicio non debet, qui non sunt aphoristicè
 scripti ab Hippocrate, sed longiori quodam
 sermone, atque, vt Galenus aliquando scripsit
 Dioxedicè. Porro diuersus hic scribendi mo-
 dus rem ipsam non variat: non enim res vera,
 aut falsa est, quod hoc aut illo modo scribatur,
 sed contrario modo res habet. Vera enim, &
 falsa oratio est, ex eo quod res est, aut non est
 inquit Aristoteles. Quòd, vt plurimū. aut sem-
 per verum existit, semper tale fuerit quomodo
 cunque scribatur. Accedo ad sermones medici-
 nales. Hi sunt vt plurimum veri, siue in scriben-
 di genere aphoristico, & laconico: siue fuso.
 & attico. ideoque libro de diebus decretorijs,
 in methodo medendi, libris de locis affectis, ac
 etiam alibi Galenus idem scripsit, in quibus cer-
 to certius est, aphoristicè non scripsisse. Ad
 rombum, ait Hippocrates, septimestrem partū
 habere. 182. dies, & horas quindecim, id est
 medietatem anni solaris. non propterea nega-
 uit ante id spatium posse viuere septimestrem:
 aut etiam sexto mense natum. Caterum hic ad-
 dit Curtius. Subiunxit Hippocrates, quod licet
 nati mense septimo viuere possint, vt plurimū
 tamen moriuntur. idem dicere debuisset de na-
 tis ante septimum mensem: si aliqui nati citius
 septimo mense viuere possent. Hæc ille. quæ ni-
 hil

hil persuadent contra nostram sententiā. Concedo Hippocratem solum meminisse dierum. 182. & horarum. 15. prætermisisse partus priores: non tanquam impossibiles, sed tanquam incognitos illi. Sum tamen ostensurus, & fortassis demonstraturus, (quantum subiecta patitur materia) ex ijs feminibus, quæ de Partu posuit Hippocrates, sextimestrem omnino ad mittendum.

Pro euitanda secūda difficultate respondet Curtius. In Philosophia, & medicina esse multa, quæ solo experimento sciri possunt, nec ratione demonstratiua probari valent: vt quod omne reubarbarum bilem attrahat: magnes ferrum, quodque ignis calidus existat. Hæc. n. scita sunt. Sed non alia via, quàm quod semper ita vidimus, & experti sumus. Nemo enim aliquando vidit ignem frigidum: nec reubarbarū non habere vim attrahendi bilem: nec magno tem, qui non attrahat ferrū. Non enim ratione probare valemus hæc ipsa, sed solo sensu, & experimēto cōcludimus ita sese habere. Quod de morbo Gallico dicitur nihil ad rem facit, quia in ijs, quæ accidentaliter fiunt, vt morbi, & ab arte apertè concludimus aliquid de nouo fieri posse, & videri, quod nūquam factum sit, & nunquam visum. Quis enim dubitat Monstruum fieri posse, quod nunquam fuit? Et medicinam aliquam compositam ex uarijs simplicibus

De Hominis Partu. 75

cibus fieri, quæ nunquam fuit. Quoniam tales compositiones infinitis modis variari possunt. secus autem dicendum in rebus, quæ sunt à natura. Si vnquam dari posset ignis non calidus, aliquando talis visus esset: & si dari posset magnes sine virtute attractiva ferri, aliquando id experientia deprehendere licuisset. Pari modo si fieri posset naturaliter, vt natus citius septimo mense viueret: iam quandoque istud experientia cognitum fuisset. Propositio nanque vniuersalis inductiuè in omnibus singularibus, cuius oppositum non valet intellectus ratione concludere, pro principio certissimo tenenda est. hæc ille in tractatione de Partu. Quæ si benè considero nondum videntur mihi satisfacere difficultati propositæ. Quæstio enim instituta est, non quidem an, Hippocrates, vel alius quispiam sextimestrem aliquando vitalem nouerit. Sed an repugnet naturæ partus huius esse vitalem. Hæc longè differunt inter se, non tamen ita, vt opposita sint: nam inuicem possunt consistere. Quandoquidem vitalis partus esse potest, Hippocrati, aut alijs incognitus. Non enim, vt parum supra dicebam, ex eo, quod aut cognitum, aut incognitum sit aliquid, res vera, aut falsa est: sed contra ex eo, quod res est, vel non est, oratio dicitur vera aut falsa. Accedamus ad rē. si partus, inquit, sextimestris vitalis esset, cognitum

tum aliquando fuisset. atqui nunquam fuit. In hoc postremo deceptio est. potest incognitum longissimo tempore aliquid prius manere, quod aliquando tamen diligentiori adhibita consideratione poterit innotescere. Fuit certè incognitum Hippocrati, fuit Galeno, fuit Aristoteli. at quid tum postea? non potuit ab alijs cognosci vitalis? meræ sunt nugæ. Argumentum de lue uenerea maximè urget. Sic. n. dico. Socrates, aut alius medicus haud nouit luem ueneream. ex hoc perperam concluditur. non est igitur lues uenerea. ita res habet in proposito casu. Partus sextimestris semper fuit aliquando vitalis. at non semper cognitus vitalis: antiqui primum uitalem constituerunt septimestrem. Recentiores illis diligentiores constituunt sextimestrem. Cum igitur Curtius dicit. Si partus citius septimo mense uiueret, iam quandoque illud experientia cognitum fuisset. Dico hoc non esse necessarium. quia ad hanc usque diem, quædam permanent incognita, quæ postea cognoscuntur. Sed concedamus hoc illi. Quid tum sequetur? incognitum fuit antiquis, incognitum fuit ipsi Curtio, an propterea incognitum erit recentioribus, ac posteris? an quod ignorauit Curtius, ignorabunt alij? Ego certè admitto, atque profiteor, mihi fuisse experientia cognitum puerum sexto mense natum uitæ superstitè posse euadere. Interim explicet mihi Curtius,

tius, cur sit impossibile natum 170. die fore uitalem: sit uerò possibile, natum 178. ac alijs deinceps vsque ad. 182. quam ille de hoc postremo partu rationem afferet, eandem ego parui sextimestri accommodabo. Si enim cum Hippocrate statuatur, partum septimestrem ideo esse uitalem, quod fœtus adauctus in utero amplius ob eius paruitatem distendi non possit, aut quod deficiat illi nutrimentum: cur idem contingere non possit nato in fine sexti mensis nõ uideo. Postremò confirmant opinionem meã, quæ scribit Hippocrates de octimestri partu, sic enim ait. octimestris partus nullus unquam uixit. quæ sententia intelligenda est, non quidem absolutè, sed quatenus ipse obseruauit, & nouerit obstetricum relatione. Aristoteles autem lib. 7. de animal. Historia cap. 4. maiorem de hominis partu habuit experientiam, propterea addit, uiuere octimestres in ægypto, ac in alijs regionibus, in quibus mulieres fœcundæ sunt. idem etiam Aristotele posteriores obseruarunt, ut in tractatione de octimestri partu planum fiet. Ergo si antiquiores dixerunt, non uiuere puerum natum ante septimum mensem, intelligi debet, quantum illi cognouerunt. quia eiuscemodi notitia, ut rectè Curtius inquit, ex solo pendet experimento, non ex ratione.

Nunc uerò reprobata illius conclusionem perpendamus media, quibus conclusionem nititur

con-

confirmare. Primæ rationi sumptæ ex contextu Hippocratis libro de septimestri partu, respondent quidam natum. 171. die septimestrē esse. principium uerò septimi mensis esse diē.

162. at. 171. uix primam eius mensis excedere septimanam. Terminum uerò dici ab Hippocrate 182. sed quia falsam esse hanc opinionē demonstrabimus parum postea; nostraue disputatio non controuertitur circa septimestrem partum, sed sextimestrem, alio modo respondendum est, supponendo partum 168. aut 171. aut. 174. contineri in latitudine sexti mensis lunaris: huncque finiri die 178. Dico itaque ex hoc contextu nihil aliud deduci, quàm quod septimestris uiuere possit natus diē. 182. quodque Hippocrates nullam habuerit experiētiā natum sexto mense puerum uiuere posse. Hæc ego admitto libenter, quæ tamen non cogunt, ut à numero uitalium fœtuum sextimestrem debeamus remouere. Neque hic admittenda est Curtii sententia, qui putat, computationem fieri debere mensibus solarib. quod Hippocrates dimidietatis anni solaris meminerit. quandoquidem computatio Hippocratica est mensium lunarium, quemadmodum ex ipsius uerbis, supra explanatis, manifestissimum est. Neque Hippocrates dicit medietatem anni in causa esse, ut septimestris uiuat: experientia enim demonstrat uiuere ante medietatem, ut.

180. diē.

De Hominis Partu. 78

180. die. uiuere post medietatem, ut 184. 190. & 204. & 205. die. idque fuit à Galeno partim explanatum, partim ab alijs experientia cognitum: sed solum ait. natum 182. die & horis 15. medietatem anni solaris complecti. Porro septimestris primus uitalis est secundum Hippocratem. non autem primus secundum rei naturam, & ueritatem. imo ex eius sententia primus terminus est dies. 182. at secundum Polybum eius discipulum primus est dies. 180. Noscat ex his Curtius, quàm fidendum huic loco sit.

Quod attinet ad secundam eius rationem, sumptam à proportionem, eam ego libentissimè recipio, ut puta qui ex hac ipsa loco suo sum illi ostensurus, natum sexto mense aliquando vitalem fore. ad auctoritatem Hippocratis libro de alimento, qui primum terminum formationis efficere uidetur diem. 35. facilis responsio est. ibi. n. Hippocrates ex aliorum opinione loquitur, ut eius indicant verba. ait enim. Alij 35. alij 40. alij. 45. alij. 50. quæ verba manifestissimè indicant de proportionem loqui secundum aliorum sententiam: colligitur præterea ex libro de natura pueri, in quo de formatione agens citra proportionem dixit, triginta diebus formatum esse masculum, hocque ut plurimum: foeminam quadraginta. Quod etiam Auicenna confirmauit, de quo loquemur infra. Admitto igitur

tur terminos formationis libro de alimento propositos, & proportionem. at illis terminis addo. 30. diem, & nonnunquam. 27. 28. 29. & post trigessimum intermedios omnes: in quibus, si quispiam diceret non esse formatum fœtum aliquando toto cœlo aberraret.

Tertia ratio longè maiorem euidentiā habet, quia, vt libris de generatione hominis demonstratū est mihi, ex Hippocratis, Galeni, aliorumque medicorum opinione fœmina tardius formatur masculo. Sed tamen hoc non est audiendum, vt semper, sed, vt plurimum. ex mulieribus quædam citius formantur quibusdam masculis, vt quæ solo sexu differunt ab illis, in reliquis non masculorum actiones habent: hæ vocantur antiquis viragines: quas nihil omnino prohibet fuisse formatas 28. die, vt proxime dicebamus. Certè in casu mihi proposito huius mulieris non vrget ratio, quia mascula fuit proles: quam si formatam concedemus die 28. conficiemus nasci posse sexto mense iam exacto, vt docebimus in propria de sextimestri partu tractatione.

Cæterum maxime admirandum est, quod partum sextimestrem dicat Curtius nullo tempore viuere posse: nam, vt octimestris puer viuit aliquo tempore, quemadmodum docet experientia, cur aliquo tempore non poterit viuere sextimestris? Partus abortiuis non viuit, in-
quies

De Hominis Partu. 81

quies Curtius, id fateor. At vero abortivum nō semper appello partum sextimestrem. Qui decimo, aut nono mense suam adipisci debet perfectionem, si nascatur sexto, erit utique abortivus: at si perfectus erit in fine sexti, eo ipso natus mense nunquam profectō vocabitur partus abortivus. Hæc contra Curtium.

*Moderni cuiusdam opinio de Partu
dierum 163. vsq; ad 182. diem.*

Caput XVII.

Ggredior nunc ad explanandam, ac reprobendam opinionem Neoterici cuiusdam, qui libro contradicentium Medicorum hoc argumentum pertractans, postquam varia proposuit principia, putavit partum 171. editum septennarium esse: vult enim principium septimi mensis incipere die 163. ab hoc vsque ad 182. nasci septimestrem partum: hunc perfectissimum existere ex septimestribus, eius præsertim, qui in primis quindecim diebus sue generationis coniunctionem Lunæ, & oppositionem habuit. Anteaquam opinionis huius absurditatem demonstrarem, afferre in medium volo eius verba: quæ habent in hunc modum. His cognitis (inquit) septimestres vitales sunt

F ratione

ratione mensium a 163. die supra . patet . quia
sex exegerunt Lunares menses , & septimum
sunt ingressi . quod si voluisset tantum natos.
182. esse septimestres, & vitales : debuerat cō-
putare sex menses Lunares completos, qui sunt
177. dies solum. & sic ad dimidium anni super-
erant etiam dies quinque : & ideo natus in di-
midio anni dicitur septimestris , tam hoc mo-
do, quàm primo . vult igitur clare quod natus
163. die sit septimestris . Nec potes dicere, qđ
velit, vt expleuerit dimidium anni, & sex men-
ses. nam sic poterat computare mēses integros:
nam vt dictum est, vtroque modo æqualiter na-
tus in dimidio anni septimestris est . Nec potes
dicere, quod ex hac computatione prima dan-
do dimidium primi mensis pro mense, in vigin-
ti diebus reliquis , qui supersunt ad anni dimi-
dium necessario cadat coniunctio, vel opposi-
tio alia Solis, & Lunæ . vt sic sint septem men-
ses completi : qui non essent completi ex secun-
da cōputatione dando sex mensibus dies. 177.
nam posset accidere, quod in quinque succe-
dentibus diebus nulla fieret coniunctio, vel op-
positio Solis, ac Lunæ . & sic non compleretur,
vel saltem non adderetur dimidium septimi
mensis. quod necessario euenit in prima suppu-
tatione dierum 162. Nam si propter hoc dixis-
set , erat initium perfectionis 178. dies. non.
182. quia dando. 162. diebus sex oppositiones,
& totidem

De Hominis Partu. 83

& totidem coniunctiones, in sexdecim diebus
 sequentibus quomodocunque acceptis necessa-
 rio est vna coniunctio, vel oppositio: igitur in.
 178. erit absolutus septimus mensis, non in.
 182. solum. fecisset etiam Hippocrates mentio-
 nem perfectionis septimi mensis, cuius non me-
 minit: imò videtur vti mensibus incompletis,
 & quod plus est, nō adducit aliquid coniectari
 illum considerasse, quod dies viginti, qui su-
 persunt ex septimo, sint plus dimidio mensis
 lunaris. hæc ibi. ac parū postea dubitans, inquit.
 Quod si dicas, cur igitur si dies 183. vitalis est,
 quia septimi mensis initium, quā meminit dimi-
 dij anni? Ad hoc respondeo. Quod vt. 163. dies
 est primus vitalis in septimestri, sic. 182. est per-
 fectissimi spatij septimestris terminus, illius na-
 to, qui in primis quindecim diebus suæ genera-
 tionis coniunctionem luminarium, & opposi-
 tionem habuit. Ex hoc patet, quod verba Plinij
 corrupta sunt. & sic debent legi. Ante septimū
 mensem haud vnquam vitalis est: in dimidio
 autem anni nō nisi pridie postero in plenilunij
 die, aut interlunij concepti nascuntur. Quis nō
 videt hanc esse exquisitam Hippocratis senten-
 tiam? Ex his verbis colligere vnusquisque po-
 test, quid ille sentiret de partu dierum 168. vel.
 174. nam si ex illius opinione finis sexti mensis
 est dies. 162. principium septimi erit dies. 163.
 & 182. propè finem existens mensis comple-

fitur summam perfectionem partus septimestris. natus igitur in 168. vsque ad 174. erit septimestris. Quia verò noscebat legem vlpiani suam opinionem reprobare: hisce verbis eam interpretatur.

LEX autem 182. diem pro initio termini vitalium sumpsit eorū, quos Plinius sequutus est in interpretatione decepta. Vel dic, quod verius, legem semper esse de ijs, quæ frequentius accidunt. at eorum qui ante diem 182. & post 163. nascuntur, etsi vitales existant, maior tamen pars moritur: ea causa, quod vix vllis accadat illorum, vt plenilunio, vel interlunio concepti sint. Quare cum in quindecim diebus quatuor tantum sint vitales, & qui perfectionē septimi mensis præstare possint: vndecim autē non vitales, & in quibus non contingit sextum mensem totum expleri: ob id lex sic sanxit. Vt enim rectè Tacitus sub Cassij persona dicit. In omni lege necessarium est, vt aliquibus iniuria fiat, & insontes pro fontibus habeantur: Sed legi ipsi sufficit, vt multitudini ipsi benè consulatur. Si quis tamen natus intra 182. diem sex plenilunia, & totidem nouilunia obtinuerit, quod in 163. diem etiam accidere potest: hic septimestris est, & vitam, licet non facile, assequi poterit. Hæc ille. qui etiam plura addit contradictione octaua libri primi contradicentium tractatu quarto: quæ a me consultò prætermittuntur,

De Hominis Partu. 85

tur, quia non pertinent ad institutam de septimestri partu disputationem, & quia summa opinionis hominis huius in superioribus comprehensa est.

Impugnatio opinionis eiusdem.

Caput XVIII.

Ic ego circa veritatem opinionis huius dubitabo, atque nisi meum me fallit iudicium, non multo negotio sum ostensurus, neque Hippocratis, neque Galeni, neque recentiorum, aut antiquorum doctrinis esse consonam. ac primum exordior ab Hippocrate, qui libro de septimestri partu apertissime hanc sententiam refellit.

Hic igitur septimestrem partum anni medietatem continere statuit: petierim de qua medietate intelligat, an scilicet anni solaris, an lunaris. Si solaris dixerit, hæc medietas habet dies 182. & horas quindecim: at uero a 163. die usque ad eum terminum, partus, continere non potest anni medietatem distans plus minus spatio dierum viginti. Si lunarem annum intelligit, hic ex mensibus consecutionis suam medietatem habet die. 177. nam annus constituitur ex diebus 354. ex utraque igitur computatione falsum

sum est parium dierum 163. esse septimestrè. At dicet, sese intelligere mensem lunarem per agrationis constantem ex diebus. 27. sic enim spatium sex mensium constituit dies. 162. Verum hoc non conuenit, quandoquidem apud Galenum, Hippocratem, ac alios mensis pro spatio sumitur dierum 29. & horis 12. in pueritione partus, vt parum postea demonstrabimus ex eiusdem auctoris sententia, licet in priori parte huius tractationis de ijs ipsis abundè egerimus.

Secundò ex opinione hac sequitur, Hippocratem non cognouisse hunc partum septimestrem, quem exordiri vult a die. 163. Sed omnium consensu constat, illum primum extitisse, qui partum septimestrem admiserit. Duæ enim inueniuntur computandi rationes Hippocrati attributæ; vna, quæ fit ex mensibus solariis, & exactis vulgi consuetudine, secundum quam putationem septimestris partus completur dies. 210. Alia verò fit mensibus lunariis græcorum consuetudine, constantibus, vt iam docui ex diebus. 29. & horis duodecim. Hanc libro de septimestri partu Hippocratem fuisse sequutum, declaratũ supra fuit. Vtramq; si recipere voluerit ipse computandi rationem, nunquam conficiet partum dierum. 163. dici debere septimestrem. Nam a priori desunt dies 57. a posteriori. 54. parũ plus aut minus. Si non
 plenos

plenos audiat menses, principium septimi mensis ex vna putatione est dies. 181. ex altera vero dies. 177. Neque inuenire aliquod subterfugium potest: quia de ratione computandi menses ex consuetudine Hippocratis ita ad verbum scribit.

Hoc genere vsus est, quicumque dixit, septem menses dies continere 210. vulgi consuetudini potius, quã exactæ supputationi subscribentes: cum, vt dictum est, septem menses sint dies. 206. cum dimidio: non. 210. nam in fatuum gestatione nunquam mensibus solaribus vsus est Hippocrates.

Et parum supra agens de mensibus dixerat.

Mensis est paulò maior diebus. 29. cum dimidio. Hoc genere mensis vtitur Hippocrates libro de Partu septimestri.

Statuamus itaque cum eo, Hippocratem computationem facere mensium lunarium, & græcorum more constantium diebus. 29. & horis. 12. Certissimum quidem hinc fiet, septimestrè partum nunquam fere nuncupandum ante diem. 177.

Neque valet, quod sibi confingit ex verbis Hippocratis cum dicat, si quindecim primi mēsis diebus concipiat mulier: ijsque addantur postea dies. 147. ex toto resultabunt dies. 162. quasi quod hic sit terminus sexti mēsis, & principium septimi: quia ex eiusdem sententia sexti

mensis finis est dies.176. & principium septimi dies. 177. & semper Hippocrates usus est hac putandi ratione,& hisce mēſibus. Deinde Hippocrates ea uerba addit, ut suam hanc Thesim probaret ex computatione.

Qui septimeſtres nascuntur centum octuaginta duobus diebus accedente particula id subſtinent .

In uerbis proximè ſequentibus uult docere, quomodo id contingat: ſumma uerò demonstrationis conſiſtit. ſi mulier. 1 5. primis diebus concipiat, mox non intercedant 149. dies, utique deſunt ad ſummam. 182. dies. 20. ex quo fieri partū ſeptimeſtrem inchoatum habere primū mensem, & ultimum: nam de primo quindécim, de ultimo. 20. capit dies. hæc certè ex cōmuni omnium explanatorum ſententia, eſt de moſtratio Hippocratica, nō quā bonus hic uir ſibi conſingit. Si quæſierit quiſpiam, cur menſibus plenis exactiſq; non computauerit: dicere id factum, ut etiam ſupra dictum fuit, quia uolebat oſtēdere falſam eſſe opinionem uulgariū contententium, tum menſes ſolares accipientes, tū plenos, ac exactos in geſtatione fœtus: ille autem hac putatione neutrum eſſe neceſſarium docet: non primū, quia menſes quinque aſſerit completi dies 147. ac rurus. duos menſes habere dies. 59. Non ſecundum. quia primi menſis quindecim ſumit dies, ultimi autem viginti:

De Hominis Partu. 89

viginti : Sed hæc sequenti libro longè diligentius explicabuntur.

Tertiò in eo etiam est error : quod putet partum dierum 182. continere ultimam, summamque perfectionem, id enim ex Hippocrate concedi non potest: utique est verissimū diem. 182. esse principiū septimestris, ut Hippocrates opinatur, sed contra falsissimum est, esse ultimum ac perfectissimum diem. Ultimus enim terminus diem complectitur. 206. Galenusq; commemorat sese vidisse partum septimestrem dierum. 204. atque ita statuendum secundum Hippocratis decreta certò certius est. Porro ex eiusdem auctoris sententia lumentis menses dierum. 27. septimi finis erit dies cē tum & nonaginta : in quo ratio ipsa persuadet fœtum existere in ea specie perfectiorem: quo enim diutius puer benè se se habēs in vtero moratur, eo magis perficitur ; atqui editus die. 190. magis moratus est in vtero, quam editus die 163. vel. 182. longè igitur perfectior est.

Quartò Hippocratis verba manifestè admodum redarguunt hunc vnum. Nam statim, atq; computationem posuit, de qua supra diximus, hæc subdit. Cum enim ad hoc perfectionis principium partus peruenerit, maturescenti fœtu, & robore multum augescenti, perfectius, quam in alijs temporibus, pelliculæ, in quibus a principio sunt connutriti, a fortissimis, &
maximis

maximis embrionibus, violantur, atque corrumpuntur, partusq; edere coguntur. hæc ille, ex quibus colligendum est, diem. 183. non esse ultimum diem septimestris partus, sed duntaxat principium perfectionis ipsius.

Quintò idem colligendum est ex eodem Hippocrate, qui septimo mense, natum esse dicit in quinta quadragenaria: est autem quadragenaria hæc a 160. die usque ad ducentissimum. Porro nemo ambigit, quin quadragenariæ huius tota latitudo contineatur in partu septimestri: sed solum a 183. die usque ad 300. ut ex Galeni commentario constat: ea verò pars, quæ antecedit. 183. diem usque ad. 160. ex eiusdem decreto septimestrem non respicit partum, sed magis sextimestrem.

Sexto. Pars mensis in computando non est sumenda pro toto mense, nisi in ultimo, in quo absoluto iam fœtu, & omnibus partibus perfectò, quacunque die mensis prodierit in lucem, in eo mense natus diceretur. At in primo mense res non habet hoc modo. nam pars mensis non sumitur pro toto mense, sed pro ea portione, quæ post conceptionem restat: si enim conceptio facta fuerit vigesima mensis in computatione sumi debent dies decem, non plures. sic de alijs dicendum diebus: atque hoc modo tota fieri debet putatio dierum. Hippocratis exemplum manifestissimum est: quandoquidem su-

mit ille in putatione dies mensis quindecim, nō triginta : ac ijs addens 147. dies pro spatio integro & pleno mensium quinque, concludit postea fœtum absolutum esse post. 40. diem integram scilicet totam summam dierum. 183. ac licet fœtus de septimo mense non ceperit, nisi dies quinque, & horas quindecim, tamen pro toto sumitur septimo: cum sit vitalis perinde, atque si decem, aut quindecim, aut viginti, aut etiam totum mensem sumpserit. quæ res quotidiana experientia manifestum facit, quia in singulis partibus accidit, nasci posse puerum in principio, in medio, & in fine mensis septimi, noni, decimi. Ex his colligo fieri computationem debere a conceptionis die, quacunque contigerit, vsque ad vltimum computando dies 49. & horas. 13. pro quolibet mense. Sed quia satis videor demonstrasse hanc opinionem non esse conformem Hippocratis doctrinæ, nunc doceo breuiter contrariari eandem doctrinæ Galeni.

Hic igitur in fragmento commentarij libri de septimestri partu, hæc habet verba. Plerasque igitur intra medium terminum centum nonaginta, & ducentorum dierum gestasse fœtum deprehendi. celerius, aut tardius paucas. ante centesimum, & octuagesimum secundum diem, & quindecim horas, vel post quartum supra ducentisimū nullas, ut septimestris
partus

partus editionis primus terminus esse dimidij anni tēpus reperiatur. quippe cū nulla citra hoc oēs ultra parere cōspiciātur. Quod sanè tempus centesimo & octogesimo secundo post conceptum die & quindecim horis expletur. Vnam solam mulierem noui, quæ centesimo octogesimo quarto exacto, atque expleto partum edidit hæc ibi. Quæ ita sunt doctrinæ huius opposita, vt nihil magis. Nam Galenus plerasque obseruauit gestasse fœtum inter nonagesimum, & ducentesimum. Hic autem vir vult. 182. diem vltimum esse & perfectissimum terminum septimestris partus. Galenus ante centesimum octogesimo secundum diem, & horas quindecim, nullas edidisse fœtum nouit; Hic verò 163. nasci vitalem septimestrem voluit. Galen. partum dimidio anno solari factum vult primum esse terminum septimestris: Hic verò vltimum. Nunc perlustramus alia Galeni verba: ac primum, quæ docent rationem computandi. Ea sic habent.

Atque idcirco quinque integros esse menses, qui inter primum & septimum medij intercedunt: deficientes autem duos nimum, ac septimum, qui tamen non ita deficient, vt amplior eis, quàm dimidia pars desit. conferamus hæc inuicem, cum ijs quæ ille scribit. Primus terminus septimestris est dies. 163. at si ita res habet, non sunt duo menses imperfecti, vt esse debere

debere illos ex Hippocratica supputatione, Galenus docet: Quia de mense septimo vnus dun-
taxat fumitur dies. dando scilicet, ut declarauimus, singulis mensibus dies. 27. vt Galenus dicit. Qui tamen non ita deficiant, vt amplior eis, quàm dimidia pars desit. Rursus, quæ sequuntur verba, eius viri dogma subuertit. Atque ita omnium dierum numerus. 182. dierum, & dimidij, & partis insuper cuiusdam diei unius erit. sicut igitur, neque citius præscripto hoc termino: sic neque tardius 204. diebus, nasci, qui ita conceptus fœtus est, potest. ergo si non nascitur citius diebus 182. septimestris nullus erit editus à. 162. usque ad. 182. præterea si septimestris est natus die quarto supra ducentissimum, certè non erit septimestris natus die. 163. nam finis septimi est dies. 190. vel etiam 189. distat igitur 204. natus à septimestri Cardani spatio dierum quindecim.

Postremò ijs addo rationem Galeni, qua explanat sententiam Hippocratis de anni medietate. Voluit partum septimestrem complecti medietatem anni. Galenus inquit intelligendū esse annum solarem, constantem diebus. 365. huius enim medietatem esse dies 182. & horas quindecim. si nanque medietatem anni ex græcorum consuetudine fuerimus dimetiti, ante id spatium ab Hippocrate propositum nascetur partus septimestris. Consuetudo græcorum
fuit,

fuit, vt demonstratum mihi fuit in principio tractationis huius, sumere menses pro spatio dierum. 29. & horarum 12. sex igitur menses hoc modo computati dies constituunt. 177. sicque vitalis poterit esse fœtus continens menses sex exactos & plenos lunares. quod ille probat hac ratione.

Conceptio facta sit die decimasexta primi mensis. addamus his dies, 147. cum dimidio, quinque mensium intermediorum: mox vero ait. adijciantur ijs alij sexdecim dies vltimi mensis, resultabit summa dierum 179. & horæ. 12. quod spatium anticipat anni medietatem solaris, & non adæquat anni lunaris medietatem. Nos verò vt anni lunaris consuetudine græcorum medietatem adæquet, ita statuamus. Fiar conceptio die decimanona primi mensis: atq; ita in supputationem trahantur dies vndecim. Addantur postea pleni menses quinque, nempe dies 147. & horæ. 12. ad medietatem anni lunaris non supersunt amplius, quam dies. 18. horæ. 12. ex ijs resulant dies 177. qui complent anni medietatem. est enim totus hic annus dierum. 354. Hanc tamen computandi rationem dicit Galenus non fuisse ab Hippocrate propositam: quia neque minori tempore, quàm dimidio anno solari fieri septimestrem partum fœcundū vult. Neque in minori, quàm dimidio mensis spatio, vel primi, vel septimi gestare vterum

mulierem censet, si perfectus oriturus infans sit. præstat hic afferre Galeni verba, ne aliqua contingat dubitatio. & in hunc modum habet.

Nam quantum etiam ad græcanicos menses attinet, in minori tempore, quàm dimidio anno oriri septimestris infans posset. Hoc enim ostendam, cum ante dimidium anni, hoc est ante 182. dies & quindecim horas, vel circiter nasci fecundus partus vlllo modo, nequeat. in græcanicis mensibus ante dimidium anni posset.

Animum enim aduerte. si sexdecim diebus primi mensis fœtū gestauerit mulier, & post quinque menses medios, sexdecim alijs peperit, vniuersum tempus 179. dierum & dimidij erit.

Sed, sicut dixi, neque in minori tempore, quàm dimidio anno septimestrem partum fieri fœcū dum vult: neque in minori, quam dimidij mensis spatio vel primi, uel septimi gestare vterum mulierem censet, si perfectus oriturus infans sit. hæc Galenus, quæ, quantum distent a sententia hominis huius, adeo manifestum est, vt nulla indigeat explanatione.

Ceterum opinionem eiusdem circa interpretationes legis ab ipso Vlpiano I. C. Latæ, non benè consistere, & non recipi a iuris consultis, est, meo iudicio, apertissimum. Pluribus non est agendum, vt hanc opinionem arguam: rationes enim quibus ille vtitur in superioribus satis diligenter dissolutæ sunt.

*Iurisconsulti cuiusdam Maceratenfis
opinio de partu dierum 131.*

Caput XIX.

DE partu cuiusdam mulieris postre-
mis hisce diebus scripsit iuriscon-
sultus quidam Maceratenfis libro
cui titulum fecit. Responsum ad
defensam humani partus dierum.

171. Hoc loco, huius opinio non fuit prætermittenda, tum quia ille mihi sæpè dixit, tum eius nomine amici significarunt communes, me rem gratissimam facturum, si, quid de eiusce modi responso, sentirem, liberè, pro mea alio quin consuetudine, explicarem. Satisfacurus igitur vtrisque prius summam opinionis illius afferam, mox dicam, quæ mea sententia sit.

Hic igitur opinionem, quam superiori capite reprobauimus imitatus, arbitratur computationem in vtero gerentibus fieri debere ex lunaribus mensibus, constantibus vigintinouem diebus cum dimidio: & hanc putandi rationem Hippocratem fuisse insequutum libro de septimestri partu, non solum ex communi Medicorum consensu, sed etiam accommodatis rationibus ostendit. Primùm, quia consuetudo erat apud græcos mensem, & annum lunarem intelligere,

De Hominis Partu. 97

telligere, neque debebat græcus author ab hac opinione discedere. Deinde ex ijs temporibus, quibus vixit Hippocrates idem cōfirmat. fuit enim in humanis octogesimo O'lympiadis anno primo, ideoque non potuit anni putationē a C. Cæsare institutam sequi. Postremò verba ipsius statim in principio libri de septimestri partu id apertissimum faciunt: nam quinque menses ait continere dies 147. cum dimidio, & duos menses habere dies. 59. hæc quidem ille optima ratione cum Medicis affert. Quæ verò addit postea sunt ab illorum decretis, & a ratione, aliena.

Addit enim diem. 163. primum esse mensis septimi: idq; declarat eadem probatione, qua vñ sunt alij, ex verbis Hippocratis: Si nanque 15. diebus primi mensis addiderimus dies 147. quinque subsequentes, resultabit summa dierum. 162. qui dies vltimus est sexti: ideoque septimi primus meritò existimabitur dies. 163. Estque in eadem cum illis hæresi, quando dicit diem 182. vltimū esse terminum, & perfectissimum septimestris partus. Sic ille interrogat. Si sex menses lunares pleni requiruntur ad septimestrem, finis mensis sexti est dies. 177. erit igitur vitalis natus. 178. cur Hippocrates hunc prætermisit? Amplius docuit dupliciter ex operatione luminarium secundum Hippocratem sex terminari posse menses: aut diebus 162. cū

G dimidio.

dimidio : aut 167. cum dimidio. Quia, si in dictis primis quindecim diebus eueniat, vt fiat coniunctio solis, ac lunæ, & oppositio, quæ fieri potest dicto spatio, terminus erit. 162. dies. Sed si nō in primis quindecim diebus dicti effectus luminariū eueniant, sed in vltimis viginti diebus primi mensis : quod tunc accipiantur pro primo mense integro dicti viginti dies, & iungantur diebus 147. cum dimidio, fiet numerus dierum 167. & horis 12. eritq; terminus sexti mensis. Quoniam verò dixerat Hippocrates. His igitur sic sese habentibus ad septimū mensem subsunt non plures, quàm viginti dies. ex quibus fortè videbitur pro septimo mense currere viginti dies. Respondet rem in alium habere modum. quod sequeretur in Hippocrate maxima absurditas, & contradictio. Nam frustra Hippocrates modum dedisset, vt pro primo mense viginti dies accipi possent : imò id fuisset ridiculum docere. quoniam si essent necessarij pro septimo mense dies viginti qui cōplent numerum dierum 182. & horarum. 12. cum aliqua parte : nunquam daretur casus, vt primus mensis non esset integer dierum 29. & horarum. 12. sicut alij quinque medij : imò fieret numerus integer ex mensibus solaribus : nam dies triginta multiplicati per sex, prodeunt in dies. 180. qui sunt sex menses : & semper remanerent duo dies pro septimo : ad quid ergo Hippo-

De Hominis Partu. 99

Hippocrates docuisset p̄fatos quindecim dies numerari posse pro integro mense primo?

Respondet præterea authoritati Hippocratis alio modo, putās per errorem translationis (ita enim ille loquitur) numerasse dies 182. quia cum prius locutus fuisset de mensibus lunaribus, ne sequatur error, aut contradictio, aut mutatio voluntatis, de eisdem loqui debet, non de solaribus, vt facere videtur, cum 182. pro partu septimestri recenset. Imò neque hac satis contentus explanatione Hippocratem præhendit, præponens illi hac in materia recentiores (putauerim ego suum intelligere Cardanum) nam ait, quod iuniores sunt longè perspicaciores, senioribus, quodque quandoq; bonus dormitat Homerus Suam opinionem illustrat exemplis, de quibus mentionem faciam loco suo, ac tandem concludens suam tractationem profitetur partum dierum. 171. vitalem esse, atque inter partus septimestres numerandum: quod ille tribus rationibus potissimum demonstrare conatur. Harum prima sumitur a mensibus. Nam cum ex omnium Medicorum consensu menses sint tres vnus consecutionis, qui amplectitur vnam coniunctionem lunæ cum sole, completurque spatio dierum 29. & horarū. 12. Alter est mensis peragrationsis factus spatio dierum. 27. & horarum octo. & hunc ille propriè appellat mensem naturalem, Tertius est mensis

apparitionis minor quarundam horarū spatio. Hoc stante, sumendus est mensis in vtero gerentibus, peragratiōis : ex diebus 27. & horis 8. hinc menses exacti sex continent dies. 164. & vsque ad diem. 171. dies supersunt septem : qui de mense septimo sumuntur. ideoque puer illius mulieris natus diebus. 171. septimestris nuncupandus est.

Secunda ratio sumitur a nouilunijs : tunc enim dici debet fœtus vitalis cum septem nouilunia pertransierit. nam cū fuerit inter sponfos matrimonium, vt dici solet, consumatū die quinta Iunij : & coniunctio solis, & lunæ fuerit vndecima eiusdem, ergo conceptio potuit fieri per sex dies nouilunij mensis Maij antecedentis, quæ durabat vsque ad dictum vndecimum diem. postea subsecuta sunt nouilunia sex, & totidem plenilunia sub die 11. & vigesima sexta Iunij. 9. vigesima quinta Iulij. 8. vigesima tertia Augusti. 7. vigesima prima Septēbris. 6. & vigesima Octobris. 5. & decimanona Nouembris. Partusque successit die. 22. Nouembris : & sic sunt dicta sex plenilunia. In partu verò sufficere septem nouilunia scribit Cicero libro secundo de natura Deorum in hæc verba. **De Luna dicta Lucina**, eo quod partus in Lucē prodeat loquēs iuxta illud Terentij in Andriā. Iuno Lucina fer opem. Adhibetur autē ad partus, quod ij maturescunt, aut septem nonnunquam,

De Hominis Partu. 101

quam, aut plerunq; nouem Lunę curfibus, qui,
quia menfa fpatia conficiunt, menses nemi-
tur. hæc Cicero. Tertia ratio. Partus vitalis eft
cum a fole feptem Zodiaci figna decurfa funt,
vt Cardanus inquit primo contradicentium
tract. 3. contrad. 8. Erat enim fol cum facta con-
ceptio fuit, die fcilicet quinta Iunij in. 25. gra-
du geminorum. & pofttea difcurfu facto de
Cancro, Leone, Virgine, Libra, Scorpione, rtr-
fus ad fignum Sagittarij peruenit, quod eft fep-
timum a figno Geminorum. Erat enim in die
natiuitatis in vñdecimo gradu Sagittarij. & li-
cet primum, & vltimum figna non integraliter
fint difcurfa, id parum refert: quoniam fol ha-
bens orbem fuum latiffimum 15. graduū ante,
& 15. pofttea, erat facta applicatio orbis folaris
ad gradum. 25. Sagittarij per afpectum coniuñ-
ctionis incæptæ, & de oppofito per diametralē
irradiationem ad gradus. 25. Geminorum. &
videmus per experientiam, quod quando Lu-
na incipit percuti a radijs folis fiunt mutatio-
nes in iftis inferioribus: quæ applicatio fit, &
per coniunctionem prædictam, & per quem-
cunque afpectum, vt teftatur Ioannes Hauinet
tus Aftro. libro fecundo differ. fecunda in li-
bro nuncupato amicus Medicorum. Addit po-
ftremò quædam ad confirmandum partus fep-
timestres vitales exiftere: & ad docendam cauf-
fam propter quam contingat viuere feptime-

stres : octimestres autem minimè : quæ omnia ex Astrologis petita sunt. Verùm quoniam cum de partu illorum mensium pertractabimus refellemus opiniones Astrologorum , hic prætermittamus . Hactenus de I. Consult. huius opinione .

Impugnatio opinionis supradictæ.

Caput XX.

VT igitur amico satisfaciã, breuiter dicam, quæ mihi non placent: nō enim in uestiganda veritate amicitia ratio haberi debet. Primum, in hoc certè maximè displicet, quod ex Hippocratis sententia cōrendat diem 162. exactos, plenosq; cōplecti sex menses: in qua re dupliciter aberrat. tum quia sibi non benè conuenit, tum quia si conuenit, non benè concludit. Etenim si computatio Hippocratica constat ex lunaribus mensibus, & singulis habentibus dies vigintinouē, & horas duodecim; iam quidem sex menses pleni habebunt dies. 177. & horas. 12. vt computanti patet: quod cū ille antea admiserit, postea vero dixerit 162. dies sex habere menses exactos ex Hippocrate, fit quidem hunc ad pauca respicientem propriam ignorasse vocem. Mox verò, demus hoc illi,

illi, nunquam demonstrabit, diem 163. esse primum septimestrem ex Hippocrate, aut etiam Galeno, aut Auicenna, aut, ut verbo dicam, ex alio Medico, vno duntaxat excepto auctore, quem ille ad unguem sequitur, cuius in hac materia nullam haberi debere considerationem, est, me iudicio longè certius, quàm quod debeat explicari. Secundò aberrat ex mala verborum Hippocratis intelligentia quia, hæc verba. Nam si de primo mense dies quindecim, de quinque, verò centum quadraginta septem cū dimidiato die cōputaueris. &c. non significant septimestrem incipere post centesimum, & sexagesimū secundum. Sed amplius desiderari dies viginti, iuxta experiētiā Hippocratis, ut puer ad principium septimi mensis perueniat: ut, quæ sequuntur verba apertissimum faciunt. Comperies ad septimū mensem amplius quàm viginti dies desiderari. nō igitur superiora de septimo mense audiri debent. Tertiò vrget, quod 162. dies non est principium septimi: sed finis sexti pleni ex sententia sui ducis, ac præceptoris: neque Hippocrates vel per somnium potest interpretari, ex eorum dierum computatione, septimestrem incipere post 162. diem. Quartò manifestam prospicio contradictionem. Nam si mensis computationis vtero gerentium debet completi dies 27. & horas octo. Menses pleni sex, habebunt dies 164. quod ille etiam infra

admittit in prima ratione pro defensione illius partus. at computatio sui magistri non excedit diem. 162. Hippocratica uerò est dierum. 182. Quintò cum dicit aliquando principium esse duplex ex Hippocrate septimi, uel 163. diem, uel 167. cum dimidiato. turpissimo errore destinetur. quia ex illius calculo principium esse nequit nisi dies. 165. atq; si uera est altera computatio, substituendo pro diebus quindecim, dies uiginti, oportebit principium septimi esse diem. 169. fiat enim sic putatio. Mensis constet diebus. 27. & horis octo. sex pleni habebunt dies. 164. sume quindecim dies primi mensis. adde his. 147. & horas 12. iā habebis dies 162. & horas 12. Adde his postea pro singulo mēse horas octo. euadent dies. 164. addito postea dies quinq; , ut ex quindecim diebus perueniatur ad summam dierum uiginti, resultabunt dies 169. ergo primus ex septimo nō erit. 167. sed 170. dies. Quām uerò hoc abhorreat a putatione Hippocratis, ridiculus essem, si conarer demonstrare. Amplius absurdissima est explanatio, quam ille facit, dum. 147. diebus cum dimidio, non quindecim, sed uiginti dies addendo, suum explere uult calculum: nam, ut prætermittam obscurissimū loquendi modum, cū ait, in ultimis uiginti diebus primi mensis, quæ uerba Oedipo indigent, certè Hippocrates, uiginti ipsos dies non in primo mense collocat, sed
in

in septimo: & in sua putatione, in mense primo
 uult quindecim adesse dies in septimo uiginti:
 quinque; uerò intermedios menses exactos, com-
 plecti uult dies 147. & horas. 12. nunquam. n.
 somniauit Hippocrates, pro primo mense ui-
 ginti dies accipi posse, ut illi imponit. Præterea
 non assequitur causam, cur quindecim dies
 primi mensis accipiat: ea enim est ut sæpe iam
 dixi, & nunc ob hominis importunitatē repeto.
 Quia uolebat ostendere non esse necessarium
 in putatione utero gerentium oportere omnes
 exactos, & plenos esse menses, ut uulgo arbitra-
 bantur, & scribit author libri de natura pueri:
 sed, nonnunquam nascitur puer plenis mensi-
 bus: ut plurimū tamē inchoatis duntaxat: quæ-
 res locum aliquando in primo mense, ut pluri-
 mum aut in ultimo, uel septimo, uel nono, uel
 decimo, ut quotidiana demonstrat experientia.
 Item, quis admitteret Hippocratem aborrasse,
 dum ait, partum septimestrem dies continere.
 182? Hactenus omnium consensu id receptū
 est adeò, ut maximè admirandum sit, hunc ip-
 sum duntaxat, diuinum hominem erroris in-
 simulasse. neque fuit temerè id faciendum, præ-
 fertim ab illo, qui non profitetur medicinam.
 Sed esto arguat, ut uoluerit, certè simul arguet
 iuriconsultos omnes, Vlpianum comprimis,
 mox reliquos. Verum nos eius iudicium, aut
 de corrupto contextu, aut de errore Hippocra-
 tis

tis nihil faciemus.

Examinemus nunc rationes ipsas. sed in primis sciendum est in conclusione me partim cōsentire, & partim dissentire ab hoc viro. Consentio quidem, partum illius mulieris dierum, vt dixi 168. vel 171. vel 174. uitalem esse. dissentio autem; esse septimestrem ob eas rationes, quas explicabo sequenti capite. In prima igitur ratione posita uarietate mensium non admittimus computationem fieri debere ex mensibus illuminationis, aut peragratiōis, sed solūm ex mensibus coniūctionis, siue coitus, quemadmodum demonstratum fuit ex communi omnium medicorum consensu, nec ipso etiam reclamante eius præceptore.

Ad secūdā rationem dicimus, causā ob quam vitalis sit fœtus, non esse, quod tot interueniant nouilunia: sed quod fœtus suā perfectionem adeptus, amplius ob magnitudinem in utero contineri, non poterat, desiderās tum maius alimētum, quā à matre possit supeditari, tum aeris refrigerationem. Verūm, quia hæc sunt in tempore in quo mensurātur omnia, & in quo Luna, ac Sol suos perficiūt circuitus: hinc fit, quod statuamus tot interfuisse nouilunia. Luna certè, & Sol concurrunt tanquā causæ vniuersales, nō proximæ, & adæquatæ: quicquid dicant in hac materia Astrologi, quorum opinionem sequenti libro fortassis

sis reprobabimus. Dico itaque septimestrē par-
 tum & octo & nouemlunia ingredi posse: ne-
 que admittendum est septem nouilunia septi-
 mestrem partum absoluerē: licet vulgo ita cre-
 dant. Autoritas Ciceronis nihil ad rem facit.
 Nam per septem Lunæ cursus intelligit ille
 menses Lunares ex coniunctione, siue coitu Lu-
 nę cum Sole: Vel, si intelligit alios mēses, eius
 autoritas non est recipienda. Porro quod atti-
 net ad tertiam rationem, nō est difficilis respō-
 sio; quandoquidem secundum sentētiā Hip-
 pocratis vitalis partus primus est, qui medietate
 anni solaris attingit. ante hanc medietatē,
 id est spatium dierum 182. non cognouit ille
 uitalem esse partum. post medietatem uerō us-
 que ad 204. nouit Galenus: ac in spatio inter-
 medio nouerunt ferē omnes. Ergo si uolumus
 de proposito partu differere secundum ea prin-
 cipia, quæ experientia propria sciuit senex ve-
 nerandus, hic dubio procul non est inter uita-
 les numerandus, cum ab anni medietate distet
 spatio dierū vndecim & horarum duodecim,
 vel etiam dierum quatuordecim parum plus,
 uel minus. An autem secundum rei naturam
 ita statuere debeamus, ita, ut ex medicorum
 principijs partus ante medietatem anni uitalis
 esse aliqua ratione non possit, vniuersalior quę-
 stio est, nō particularis pertinens ad notitiam,
 quam de partu habuit Hippocrates, de qua nos
 sequenti

sequenti capite differemus. Plura contra hanc opinionem dici possent: quæ quoniam uirtute in superioribus comprehensa sunt, ratus hæc de aliorum opinionibus sufficere, relinquitur, ut nostram opinionem afferamus.

Partum sextimestrem esse aliquando vitalem. Cap. XXI.

GO autem de partu sextimestri hæc dico. Primùm aliquando vitalem esse puerum sexto mense natum. Viuere autem posse eiusce modi partum, ita intelligendum est: ut quemadmodum effectus quidam naturales rarò aduenientes, suo tempore necessariã habent generationis causam: sic puer sexto mense in lucem prodiens, licet rarò uiuat, necessarias tamen uitæ causas obtinet. Rarum esse dicimus hũc partum, quia pro maiori parte eduntur uitales decimestres, nouimestres, septimestresque: atque certè ut hi postremi sunt non modo rariores in relatione ad alios, sed etiam rarò uiuunt, ut loco suo ex Hippocrate docebimus. sic sextimestres partus non ita frequentes ut nouimestres, ac decimestres, raroque uiuunt. Hi aliquando abortiui sunt, ut cum edendi in lucem nono, vel septimo, mense, imperfe-

eti

At adhuc existentes ob aliquempiam calum ,
 nasci festinant . At si summam perfectionem
 nacti sunt sexto mense, nihil impimenti esse
 uideo quin sint uitales. Porro sextus mensis la-
 titudinem habet triplici potissimum differētia
 explicatam, principio, medio, ac fine: habebunt
 singulæ dies decem. in ultimis decem diebus
 sexti mensis nasci uitalem noui , & quater ob-
 seruauimus adhuc, in fine medietatis duos: in prin-
 cipio sexti nunquam. An autem id sit impossi-
 bile, disquirendum hoc loco non est; quemad-
 modum etiam an quinto pleno nasci possit in-
 fans. Nihil enim scribere hic uolo, quod mihi
 incognitum sit. licet sciam Hispanos medicos
 præstantissimos, Ferdinandum Menam, & Frá-
 ciscum valesium vitales etiam quinquemestres
 admittere , de quibus quædam scribemus pa-
 rum infra. Nunc rationibus, autoritatibus , &
 exemplis explicanda tractatio est tum necessa-
 ria, tum certè, maximè difficilis . A rationibus
 exordior.

Prima ratio. Puer, qui post formationē, du-
 plo tempore sensibili mouetur motu, ac triplo
 in lucem editur, iusto tempore natus dicitur .
 At, qui sexto mense ferè exacto nascitur, duplo
 post formationem tempore moueri , & triplo
 in lucem edi potest. Ergo sexto mēse natus, iu-
 sto tempore natus dicitur.

Maior propositio probatur Autoritate Hip-
 pocra.

pocratis, Auicennæ, Galeni, & ex communi omnium medicorum consensu. Hippocrates quidem ita scribit libro *περί τρώφης*.

Ad figurationem soles trigintaquinque. Ad motum septuaginta, ad perfectionem ducenti & decem. Alij tradunt ad formam quadragintaquinque, ad motum septuaginta sex, ad exitum ducenti & decem. Alij sic. Ad discriminationem quadraginta, ad transitum octuaginta, ad elapsum ducēti quadraginta. Alij, ad formam quinquaginta, ad primum saltum centū, ad perfectionem trecenti. hæc Hippocrates. Est autem hoc loco animaduertendum in hac dictione Hippocratis errorem adesse ex corrupto codice: quandoquidem in secunda sectione, ubi legitur. ad motum septuaginta sex, ad exitum ducenti & decem. meo iudicio legi debet. ad motum nonaginta, ad exitum autem ducentum septuaginta. moueor, ut ita credam cōiecturis multis. vna. quod non obseruatur regula, quam omnes medici admittunt, ex formatione ad motum, ex motu ad partum: quam regulam optimè obseruauit idem author in tertia, & quarta sectione. Deinde non est probabile eodem tempore nasci formatum die quadregesimoquinto, quo nascitur formatus die trigesimoquinto; at uerò utriusque idem natiuitatis terminus est ab authore propositus, nēpè dierum ducētum ac decem. Præterea, quod
citius

De Hominis Partu. I I I

citius in utero formatur, citius etiam pro formationis proportionem mouetur : at differentia formationis est dierum decem , cur igitur differentia motus est inter vtrumque partum tam exigua ? non videtur certè rationi consonum inter vnā, ac aliam dies duntaxat, quinque intercedere: idcirco die nonagesimo motus apparere debet sensibilis : natiuitas verò fieri die. 270. quem terminū esse noni mensis in 3. epid. constat sect. 3. te. 31. de qua re quædam etiam diximus in tractatione de computationibus. Porro in confirmationem huius regulæ ita scribit Auicenna. Et apud quosdam cum superuenit formationi Embrionis duplum temporis eius, in quo formatur, mouetur. & cum superuenit motui duplum eius, in quo mouetur, ita, vt sit a prima inceptio conceptionis, vsque ad motum eius, triplum temporis, tunc nascitur. Præterea author libri de Anatomia viuorum idem confirmans inquit. Tempus autem motus est illud, in quo apparet, vel sentitur motus, voluntarius ex anima sensibili duplum est ad tempus formationis : tempus autem partus triplū ad tempus motus. Eandem regulam omnes recipiunt Medici unanimi consensu.

Hic notandum est, aliam, ex dictis deduci posse regulam, qua conceptionis ferè primum inuenire satis probabili coniectura, diem valeamus: quæ maximam pro dirimendis controuer-

sijs solitis in foro agitari inter coniuges, vtilita-
 tem affert. Constat exempli gratia virum ha-
 buisse congressum a decimaquinta Ianuarij, us-
 que ad 25. parturiat mulier a decimo usque ad
 decimumquintum Septembris. eius fortasse vir
 partum arbitrabitur octimestrem, proptereaq;
 breui moriturum. At si uiuet, suspicatus noui-
 mestrem, suum non esse dicet. Indiciosus Me-
 dicus pro eiusmodi controuersia dirimenda,
 talem calculum adhibebit. a 15. Ianuarij usque
 ad 15. Septembris dies adsunt. 242. Diuidan-
 tur in partes tres singulæ habebunt dies 80. &
 horæ sexdecim. Horum prior pars formationi,
 & motui sensibili tribuitur, alia duæ referuntur
 ad exitum. Mouebitur quidem hic puer die,
 quinta (si bene computo) aut parum supra, aut
 infra mensis Aprilis, & horis. 16. nam usque ad
 eam, prima sectio octoginta, & horarum sexde-
 cim, extenditur diem. Medietas horū erit dies.
 40. & horæ octo: hæc incidet in 24. Februarij:
 in qua formatus erit fœtus: alia medietas princi-
 pium sumet. 16. Ianuarij, aut 15. atq; termina-
 bitur die quinta Aprilis, in qua sensibilis appa-
 rebit pueri motus sicque decimam sextam, vel
 decimam quintā diem Ianuarij statuemus exi-
 tisse primam cōceptionis, erit igitur hic partus
 legitimus, vt qui ex nono mēse lunari accipiat
 dies sex. nam finis octimestris est dies. 236. sic
 qui videtur octimestris partus exactus ex men-
 sibus

De Hominis Partu. 113

sibus a C. Cæsare institutis, nouimestris erit, ac perfectus. Idem faciet iudiciū, si nascetur puer decimo Septembris, aut vndecimo, aut etiam alijs vsque ad decimumquintum eiusdem mensis. Sed hæc *παισπερον* dicta sint. Minor propositio nullam habere difficultatē videtur mihi, si vera sunt, quæ supra posuimus principia de absolute, & maturitate fœtus. quia, si ea non debet mensium numero stabiliri, sed optima omnium partiū conformatione, & ex eo, quod ob magnitudinem totam impleat cavitatē vteri, alimentumque vberius postulet, & frigidi aeris inspirationem, possunt hæc certissimè contingere non solum 182. die, sed alijs etiam diebus paulo superioribus, vt putà a 168. vsque ad 177. qui sextum mensem terminat. Neque. n. aliqua inueniri ratio potest contrarium persuadens. Verùm si quispiam voluerit hanc demonstrari, affero ego rationem in hoc genere, nisi meum me fallit iudicium, efficacissimam: qualis ea sit, audi.

Sumo igitur mihi maris formationem, vt plurimum absolui citius, quam fœminæ, vt plurimū quidem dixi, quia me non fugit aliquando viragines fœmellas citius efformari effæminatis pueris. Terminus masculi est longissimus dies trigessimus: fœminæ quadragesimus secundus. De qua re ita loquitur author libri de pueri natura. Et factus iam est puer, & ad hoc

H peruenit

peruenit fœmella quidem in quadraginta, & duobus diebus, vt longiffimè primam coaginationem, & coarticulationem accipiens. Masculus verò, vt longiffimè in triginta diebus: vt plurimum enim hoc tempore, aut paulo breuiore, aut paulo longiore articulatio ipsis contingit. & parum postea declarat id ipsum a purgatione, quæ post partum statim accidit puerperis. nam quæ fœmellas pepererunt, purgatur ex vtero diebus quadraginta duobus, vt plurimum, & aliquando satisfaciunt. 25. ex masculis autem puerperio purgatio fit 30. diebus, & aliquando citra periculum purgatur mulier. 20. diebus.

Galenus, Auicenna, & omnes Medici de eiusmodi formatione idem statuerunt: declarantesque quot dierum spatio eiusmodi fieri possit anticipatio, dixere per diem vnum, aut plures. Verba Galeni sic habent.

Atque sic completur formatio vniuersalis fœtus in diebus triginta in quibusdam: in alijs in diebus triginta quinque: ac in nonnullis tempus formationis extenditur vsque ad quadraginta: tamen in quibusdam ista tempora anticipant, & in quibusdam postponuntur partitiones totalis temporis formationis, tum per vnum diem, tum per plures. hæc ille.

Statuamus modo anticipationem fieri per tres dies, vel duos, vel vnum: tunc necessario resultabit

De Hominis Partu. 115

resultabit partus sex mensium. Formatus enim 27. die, motu sensibili mouebitur die, 54. nascetur postea die. 162. rursus, formatio succedat die 28. mouebitur die. 56. nascetur die 168.

Deinde contingat computatio diebus 28. horis. 20. motus fiet, diebus 57. horis 16. nascetur diebus 173. conceptus & formatus 29. motum habebit die. 58. natiuitas continget 174. Vides igitur secundum hanc regulam necessarium esse aliquando partum sextimestrem, & hunc existere vitalem. Dicit fortasse quispiam admittendos non esse eiusmodi partus ob raritatem: Sed si citra distinctionem loquamur, dubio procul aberrabimus. Quod rarò fit id quidem duplex est: quoddam sui euentus necessarias habet causas: quoddam habet fortuitas. Illud sciri potest, hoc minime: ita sentientium ex omniũ Philosophorũ consensu. Partus igitur sextimestris licet raro viuat, quia natura, vt plurimum reseruat illud ad septimum, vel nonum, vel decimum mensem: ideoque vt plurimum letalis est. Aliquando ramen sexto mense ferè pleno absolutus, necessarias habens causas tum perfectionis suæ, tum exitus, vitalis est, atque dicitur.

Secunda ratio. Facultas cõcipiendi in vtero, & generandi aliquando duobus, aut tribus anticipat annis. Ergo eadem facultas aliquando suas operationes diebus quindecim anticipare

potest. Consequentia non videtur habere aliam quam difficultatem. Nunc antecedens declaro. Mulieres conceptioni non statuuntur idoneæ nisi post annum duodecimum : Viri non habent semen fecundum , nisi post annum decimum quartum, vel quod alijs placere scio, post vigesimum primum. ita ex communi consensu philosophi, & Medici decreuerunt. Hanc tamen regulam aliquando sefellisse constat. Nam puellam octauo anno concepisse, & nono peperisse scribit inter Medicos Ioannes Matthæus de Gradi. inter Theologos. DD. Gregorius, & Hieronymus. Puerum nouem annorum suam nutricem compressisse ille memorat, Hic vero idem contigisse puero annorum decem Epistola ad Vitalem scribit. Ex eodem præterea authore constat Salomonem anno suæ ætatis decimo, aut vndecimo genuisse Roboam. Et Achaz eiusdem ætatis Ezechiam. Hæc contigisse dubitat nemo. Cur igitur non poterit puer ex secundo, & calido semine procreatus, in primipara adolescentula, ferè pleno sexto mense nasci Vitalis ? hic non adest monstruosa (vt ita dicam) raritas, qualem fortassis in superioribus casibus inueniri quispiam suspicabitur : Sed breuis quædam anticipatio dierum, quod summum est quindecim a partu medietatē anni attingente, vel decem, vel etiam pauciorum : cuius anticipationis causæ adsunt necessariæ. vna seminum robur.

De Hominis Partu. 117

robur. alia vteri paruitas. tertia quod vterus nō dum assuevit gestare pueros. Quarta alimenti defectus: qui in adolescentulis, ac ferē pueris necessario deest, cum non possint longiori tempore sufficere: Si quidem alimento indigent, primum vt nutriantur: Secundo, vt augeantur. tertio, vt fœtui subueniant. hoc autē grandiori existente, ac totam implente cavitatem vteri, fieri non potest, fœtui suppeditari sufficiens alimentum.

Haud absimilis ratio est sumpra a senibus. statutum est lege Papia Poppea a Tiberio Cæsare edita, ne sexagenarij vxorem ducerent, quod ad filiorum procreationē idonei minimē censerentur. Aristoteles in Politicis, conuenientem in vxore ducenda ætatem definiuit annorum triginta parum plus, aut minus, atq; senes ipsos ineptos huic muneri iudicari, scribit. quoniam certe.

Nec dulces natos, veneris nec præmia norunt.

Hacque ratione rectissimè Plautus in Mercatore.

Annos natus sexaginta qui erit, si quem scibimus seu maritum, seu Hercle adeo cælibem, Scortarier, cum eo nos hic lege agamus.

Relatum tamen est a Plinio, Solino, Valerio Maximo, Numidiæ Regem Massinissam post annum suæ ætatis octuagesimum sextum, filium nomine Mathimatum procreasse. Catonem

Centorinū octuagesimo exacto ē filia Salomi
 clientis sui: qua de causā aliorum etiam libero
 rum propago, Liciniani erant cognominati. Hi
 Saloniani, ex quibus Vticensis fuit. Nuper etiā
 Lucio Molustio Saturnino in vrbis prætura ex
 tincto notum est, Comelia Scipionum Gentis
 Volusium Saturninum, qui fuit Consul post
 annum sexagesimum secundum, fuisse genitū.
 Et vsq; ad octuagesimum quintum apud igno
 biles vulgaris reperitur generatio. Scriptum
 præterea reliquit Aeneas Pius Pontifex Maxi
 mus, Vladislaum Lituanum Regem Poloniæ
 anno nonagesimo gemellos procreasse, quorū
 alter patris nomine Vladislaus, alter verò Cassi
 mirus fuit appellatus. Fuerunt ambo Reges,
 vnus Poloniæ, alter Vngariæ. Noui ego virum
 Illustrissimū anno natum. 78. quatuor genuisse
 filios, & vnam filiam. natorum postremam. Si
 ergo senex frigido alioquin temperamento, &
 femine in relatione ad se ipsum iuuenem prædi
 tus, nonagesimo anno masculam procreabit
 prolem, quæ tum septimo, tum nono mense in
 lucem prodire poterit. cur idem iuuenis longè
 validior, fecunda iunctus muliere, non poterit
 habere filium pleno dūtaxat sexto. lunari men
 se? Quomodo quæso videri potest hoc impos
 sibile, si possibile iudicatur septimestrem nasci
 posse ex nonagenario? Exēpli gratia nascatur
 ex sene puer die. 182. & horis. 15. Ex iuvene

cur

De Hominis Partu. 119

cur nasci nō poterit die 168. vel alijs deinceps
vsque ad 182. anticipatione facta dierum 14.
aut 10. a termino, quem nouit Diuinus Hippo-
crates. Sanè, hic ego nihil rationi, aut sentiri re-
pugnans inuenio.

Amplius facultas generatiua, quamuis fatu
in vtero existente maximè negotietur: nihilo-
minus ipso iam egresso adhuc permanet in in-
fantis corpore vsque ad aliquot menses. Nam
procreans dentes vsque ad annum unum cum
dimidio parum plus, aut minus commoratur.
fiuntq; dentes ex quibusdam excrementis glu-
tinosis a capitis ossibus, & maxillarum deriua-
tis, ut ex sententia authoris libri de Carnibus
dictū mihi fuit libro de Generatione hominis.
Mox autē eadem facultas otiosa manet in cor-
pore usque ad annum septimū, ut idem author
scribit hisce uerbis. Excidunt autē ubi ad annos
primi alimenti peruenerint, quibusdam etiam
prius, si a morbo alimento nati fuerint. Pluri-
mis autem cum septem annos impleuerint. &
in eodem opere. Pueri (inquit) septem annis
præteritis dentes explent. Porro hæc facultas
eadem est, quæ a principio generauit in utero
fœtum, effinxit, formauit, disposuit, Auxit, ad
summamque ducens perfectionem oriri fecit.
Adeo tamen potens est aliquando, ut multis
mensibus suam actionem anticipet: ut cum sta-
tim, atque nati sunt pueri dentire illos facile

quemadmodū contigisse legimus illi, qui mensibus quatuordecim utero gestatus, cum dentibus natus est. Hanc, si quispiā negauerit Historiam, ut putā quā longē a uulgarī opinione dissentire uideatur; hic sciat oportere hunc negare, quā tanquam certissima recipiuntur ab omnibus. Nempē obseruatū fuisse non semel puerum cum dentibus natum. scribit de hac re Solinus, Plutarchus, Auicenna, & alij authores grauissimi. Refero hic uerba Plinij libro 7. capite 16. quā in hunc modum habent. Cāterum editis, primores septimo mense gigni dentes, priusquam in supera eius parte, haud dubium est. Septimo eisdem decidere anno, aliosque suffici. Quosdam & cum dentibus nasci: sicuti Marcum Curium, qui ob id dentatus cognominatus est. Et. C. Papirium Carbonem præclaros viros. Ego hætenus vidi quatuor cum dentibus natos. Vnus fuit in Castro Gresperij ditionis Camarinensis, qui præterea habebat membrū virile satis magnum, cum pilorum nigrorum multitudine, videbatur statura gigas. Alterum vidi medicinam faciens apud septempedanos: & duos in cingulanis montibus. Si hæc vera sunt, cur hæc eadem facultas non poterit ita esse valida, ut breui tempore efformato corpore cogat illum foras prodire ex utero, quinque, sex, aut decem, duodecimque diebus ante communiter statutum pariendi tempus? Quod quæso

De Hominis Partu. 121

quæſo in natura magis mirandum, an quod in partu fiat duodecim dierum anticipatio, an facultatem generatiuam ſuo munere perfungi ſeptem menſibus ante ſtatutum tempus? hoc certè videtur mihi magis rarum, & admirandum.

Adhæc non minor uidetur ratio de octauo menſe natis, quàm de ijs, qui ſexto. At uerò, ſi credimus Hippocrati, ſi polybo eius diſcipulo, ſi Galeno, & Sabino enarratoribus, nullus unquam octauo mēſe natus uixit. Sed tamē docuimus ſequēti libro uiuere illos aliquādo in Aegypto, in Græcia, in Hiſpania, in Italia, aliifque regionibus. Hac de cauſa factū fuit, quod hoc menſe natus, uiuens, ſi omnibus ad uitam neceſſariis partibus præditus fuerit, admittatur ad hæreditatem, ac teſtamentum irritum faciat, ut memini me legiſſe apud Alexādrum Imolenſem in ſecunda Codicis de poſthumis hæredibus inſtituendis uel exhæredandis. §. quod certarum numero tertio. & Baldum ſubtiliſſimum. I. C. conſilio CXIII. tertij libri & conſilio 407. in fine ſecūdi libri. Hac igitur eadem ductus ratione dico nullam eſſe in ipſa natura repugnantiam, ſexto menſe natum uiuere.

Confirmatur hæc ratio, quia ſi de quo minus uidetur ineſſe, & ineſt: ergo id inerit de quo magis uidetur, per regulam topicam à minori

minori ad maius sed minus certè probabile uideatur quinquemestres partus editos aliquando fuisse uitales, & tamè id apud quosdam Hispaniæ populos contigisse clarissimorum constat uirorum testimonio. Erunt igitur etiam aliquando sextimestres uitæ superstites. Quod dixi de partu quinquemestri Ferdinādus Medina Catholici, & Potentissimi Philippi Hispaniarum Regis medicus libro de Partu septimestri hisce verbis confirmat. Hinc quoque haud absurdum uideri debet, si quinque mestrīs partus editus sit uitalis apud Valentinōs seruētē sanè plagam, sicut & apud Matrid incolās non nullos obseruatum sentio ex pudica matre, honestissimāque uiuendi rationem nacta natū esse quinquemestrem uitalem. Nulla itaque ratione suadebor vnquam ad aliquem temporis numerum amplectendum actionis naturalis dimensorem, nisi quatenus in illo contigerit operationem esse absolutam, per ipsamque explicari deinceps, quantum temporis duratura sit plus & minus. hæc Ferdinandus. Cui assentit Franciscus Valeſius eiusdem discipulus, sed præceptore, ut ego sentio, longè doctior, in commentarijs epidemiorum, affirmans partū quinquemestrem aliquando uitalem nasci, recte concludens naturam in suis actionibus nō determinari ex necessitate numeris quibusdā determinatis. Hæc si vera sunt, nemo inficiari poterit

De Hominis Partu. 123

poterit partum sexti mensis pleni, aut ferè pleni, uitalem exister e, quod in præsentiarum persuademus. Hæ sunt rationes, satis, nisi fallor, probabiles: quæ contra opinionem aliorum efficiunt partum sextimestrem aliquâdo fore pro uitali admittendum: atque licet demonstratiuæ non sint (neque enim subiecta materia eas recipit) pro natura tamen subiecti ualidæ censentur.

Porro neque defunt authores præstantissimi, quorum fide proposita opinio confirmari possit. Auicenna libro tertio suæ medicinæ tract. 2. fen. 21. cap. primo in hunc modum scribit agens de partu septimistri. Ut plurimum quidem moritur natus ante hoc spatium, additque causam his uerbis. Quoniam tolerat motus uehementes in debilitate creationis huiusmodi natus; nanque licet in radice sit fortis tamen est proximi spatij cum creatione. Notet hæc verba. ut plurimum, cuius oppositum est. ut raro, sensus igitur est. Nati ante septimum mensem, idest in fine sexti mensis, maiori ex parte moriuntur. ergo minori ex parte uiuant, per regulam à sensu contrario. Hanc extitisse mentem Auicennæ, Alter eius locus confirmat in libro nono de animalibus, quo in loco dicit audiuisse ex fide digno, quendam natum mense decimoquarto, & uidisse alterum natum sexto. Sunt qui dicunt, Auicennam ijs uerbis locum

tum

124 Liber Primus.

tum fuisse de Partu septimestri : nam cū dicit, Sexto mense natum, vult dicere, præterito sexto mense, sed proculdubio hoc non est interpretari contextus sed corrumpere. multa enim abfurdior excogitari potest explanatio. sic dicemus partum septimi mensis, esse octimestrem; hanc nouimestrem, & sic de reliquis. Absurditatem præterea huius explanationis hinc animaduertas, quod ibi loquitur de partu rarissimè contingente, ideoque ait, audiuisse quēdam fuisse. 15. mense natum. Huic ipsi tanquam rarum opponit natum sexto mense. & non dicit sese ab alijs audiuisse, sed uidisse, ut maiorem fidem faceret. Notabis me in priori Auicennæ contextu fuisse imitatum lectionem antiquam, Hanc enim sequitur Nicolaus Florentinus, Iacobus de Partibus, Gentilis Fulginas, ac alij sapientissimi explanatores, præfertim Andreas Selunensis arabicæ linguæ disertissimus.

Affero hic testimonium Nicoli grauissimi scriptoris, qui ita scribit. Et fortasse considerata benè uarietate formationis fētus, & ipsius motionis possibile est videre, quod non solum in undecimo mense possibile est fētum gigni, sed duodecimo, decimo tertio, decimo quarto. ut scilicet dixit Auicenna: imò & in octauo mēse, & quod adhuc plus est, in sexto mense. hæc ille.

Amplius

De Hominis Partu. 125

Amplius demonstrare uolo ex Autore libri de natura pueri, omnino septimestres partus inter naturales communesque partus admitti debere. animū aduerte. Negat hic author septimestrem partum, quia septimestris duntaxat meminit: interim verò dicit, Masculum formatum esse, ut plurimum die trigesima; tūc assumo mihi regulam à generatione ad motum, a motu ad partum: nempe nasci puerum duplo tempore post motum. Præterea & hebdomadam decades, & menses exactos concurrere ad huiusmodi opus, ex his conficio rationem ad hominem, meo iudicio, ualidissimam. sic puer format⁹. 30. mouebitur sexagesimo. Ergo nascetur. 180. qui terminus sexti pleni ex consuetudine antiqua Græcorum computandi triginta dies pro mense, & sic quidem sexto mense pleno erit vitalis. scio non ualere rationem, si menses lunares dierum 29. & horarum. 12. accipiamus: de qua putandi ratione satis multa in superioribus. At ad hominem argumentum uidetur mihi irrefragabile: cum ille author septimestrem admittat, computationemque fieri debere mensibus solaribus, exactisq; profiteatur.

Cæterum varijs obseruationibus id uerissimum esse demonstrare possumus. Vxor Andreæ scarpelli de villa auenalis Cingulanæ diœcesis peperit filium die 169. qui adhuc uiuit agens
annos.

annos. 18. gracile tamen habitus, & non multum coloratus, satisq; imbecillus. Audiui etiā a Bernardino Aloisio septempedano medico insigni, & multæ obseruationis sese uidisse in Castro Santi Angeli mulierem peperisse filiū die 175. hunc uiuere, sed impotentem ad coitum: asseruit enim illi tum admodum paruum esse genitale membrum habenti annos. 24. & testes adeo paruos, & imbecillos, ut emittere semen, imò generare non possit. Eufrasia Virgo Deo dicata in æde Beatę Rodogundę, cum mater eius abortisset puerum quinta nonas Iulij, profecta uerò ad coniugem decimo Kalendas Augusti ipsam Eufrasiam peperit septimo idus Ianuarij sequentis anni: quare 170. die nata est: morbo perpetuo iacturam natalium attestante, ne quis ad superfætationē confugiat. In monte sancto agri piceni mea patria duos noui pueros: quorum alter natus fuit die 177. alius uerò. 174. sed quid prosequor singula? Hoc unū profiteor si quis diligenter animaduertat consimiles partus ubique inuenturum. Verum quia de partu sextimestri in genere disputauimus, posseque hunc aliquando uitalem esse demonstrauius, tum rationibus, tum autoritatibus tum exemplis: reliquum est, ut de eodem in specie pertractemus, quantum scilicet ad partum mulieris nobis propositū pertinet, omnesq; difficultates, si q̄ sunt, dilucidemus.

Quid

*Quid sentiendum de Partu dierum
168. vel 174. nobis proposito.
Cap. XXI.*

Aec, quæ generatim dicta sunt manifestum faciunt, partum nobis ab Illustrissimis viris propositum dierum 168. vel 174. tum sextimestrem esse, tum eum quidem legitimum, ac vitalem. Nam licet aliqua discordia sit, de primo conceptionis tempore (ponamus autem illud fuisse, cum primum fuit intersponsos, consumatum, ut aiunt, matrimonium) a partu septimestri secundum computationem Hippocraticam, dierum scilicet 182. distat spatio dierum duntaxat duodecim, vel undecim, & horarum quatuor, at iuxta putationem nostram distat solū diebus nouem, putamus enim septimestris principium esse die 178. cum 177 sit finis sexti mensis: de qua re plenius disputabimus in tractatione de partu septimestri. ita sentiendū est de eiusmodi calculo, si admittatur mariti sententia. Sed si sponse testimonio sit standum, partū edidit illa die 174. post congressum cum sponso, ego sanè hoc perlibenter recipiens, ut qui sciam vix contineri posse sponsum, quin statim data occasione rem habeat, a
partu

partu septimestri ex Hippocratis putatione distat diebus octo, vel fortassis septem, & horis duodecim: ex nostra verò diebus quatuor, & fortasse tribus, & horis duodecim. Quis igitur monstruosum hunc audebit appellare partū? Quis arbitrabitur naturam in suorum operum absolute anticipare non posse diebus duodecim, vel decem, vel octo, uel quatuor, uel tribus? tandem quis naturæ hanc imposuit legē, ut nec citius, nec tardius possit diebus 182. & horis 15. fœtum uitalem emittere?

Hæc manifestam fidem faciunt recipiendū esse hunc partū. Quod si aliæ postea adduntur coniecturæ, reddetur adeo certum hoc ipsum negotium, ut nullus amplius dubitandi locus inueniri possit. Coniecturæ autem huiusce modi sunt.

Prima. Natam fuisse hanc adolescentulam ex optimis, honestissimisque parentibus. cū enim sit natura comparatū ut corpus, & anima congruāt portione quadā harmonica, motusq; corporis aliquando in animam, & anima in corpus magna facilitate, & simul uehementia penetrent. & quamuis animæ filiorū non deducantur è corpore, aut anima parentum, sed a Deo O.M. ex nihilo creatæ in hoc terreno corpore, infundantur, in quo etiam ut in ergastulo continentur, tamen nascitur corpus filiorum cum hac illaue procliuitate: qua parentum corpora esse

esse disposita contigerat : huic similitudo
morum . nam

Similis esse patri sæpe solet filius .

& quidem recte , vt inquit Lyricus Poeta.

*Fortes creantur fortibus, & bonis ;
Est in iuuenis, est in equis patrum
Virtus : neque imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam .*

Referre possumus hoc loco, quæ scribit Euripi-
des apud Stobæum capite 88.

φεῦ φεῦ παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶν, ἐπεὶ
Οὐδ' ἀνέγονοι τέχνης ὅς ἐκ κακοῦ πατρὸς

Atque rursus.

Τοσόνδε παιδὸς σοφρονέην ἐπίστανται
Χρηστὸς θοῖμιλουντ' εὐσεβεῖν ἡσκηκότα
πῶς οὖν ἂν ἐκ τοιοῦδε σώματος κακὸς
Γένοιτ' ἂν : ἐδεῖς τέτομ' ἂν πείθοι ποτὲ

Quod est.

*Heu heu, vt illud discit recte, probum
Patre ab improbo non posse nasci filium*

Rursus

*Hunc ego puerum tanta modestia præditum
noni*

Et cum bonis conuersando, pietatem coluisse .

Quo pacto igitur ex tali homine malus

Nascetur? nullus hoc mihi persuadebit vnquā.

Verum quamuis a patre degenerare filios aliquando videamus, tamen videtur ferè verissimum filias plerunq; mores matrum representare. Neque.n.verissimile est, vt filia statim ab ineunte ætate honestissimis matris moribus imbuta honestatem in grandiori ætate non insequatur.& è contra ex inhonesta matre nasci filias honestas rarissimè videmus: atque hæc secunda coniectura est huiusce partus. Accepimus enim matrem sponsæ adeo honestam, religiosam, ac piam, vt incredibile videatur filiam degenerasse. Dicebat enim Horatius.

Neque sic fidelem

Sic lucro aduersam potuisse nasci

Matre pudenda.

Et Theognis apud Antonium Monachū Melissæ tomo 2.cap.79.

Οὐτε λάρ ἐκ σκίλλης ῥύδα φέεται ἄλλ' ὑάκινθος

Οὐδὲ ποτ' ἐκ δούλης τέκνον ἐλεῦ θέριον.

Quod est.

Non.n.è squilla rosa nascitur, aut hyacinthus

Sed neque ab ancilla filius ingenuus.

Iuuenalis id explicans satyra sexta inquit.

Scilicet expectas, vt tradat mater honestos

Aut

De Hominis Partu. 131

Aut alios mores, quàm non habet.

& sequitur.

Filiolam turpi vetulæ producere turpem.

Vtile porro

& satira 14. ait.

Sic natura iubet. Velocius, & citius nos

Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis

Cum subeant animum auctoribus

Hinc qui præcepta vxoris ducendæ tradunt, in primis admonent ex bonis parentibus natam, eligendam esse coniugem. de qua re pulchra scribit Iolaus in Heraclidis, cum inquit.

Οὐκ ἔστι τῶνδε παῖσι κάλλιον γέρας
 Πατρός ἐν ᾧ καὶ ἀγαθὴ πεφυκέναι
 Γαμεῖν δ' ἀπ' ἐθλῶν, ὅς δ' ἐν νικηθεῖς πόθῳ
 Κακοῖς ἐκοινώνησεν, ὃν ἐπαινέσῃ,
 Τέανης ὀνειδὲς ὄνυχ' ἠδ' ὀνῆς λιπέειν

Quod est.

Non est hoc liberis pulchrior honor

Quàm patre bono, & honesto natos

*Vxores ducere a bonis. Qui verò victus des-
 derio*

Malis communicat, non laudabo

Liberis dedecus caussa voluptatis superari.

De qua re conqueritur Theognis Poeta inter Græcos facundissimus, ita scribens.

Κύνες μὲν καὶ ὄνυς διεθήμια, κύρνε ὕππῃς
 Εὐγενίας, καὶ τις βλάττει ἐξ ἀγαθῶν
 Κτήσασθ. γῆμαι δὲ κακὴν κακῶς μελεδ' αἶμαι
 Εὐδαλὸς ἀνὴρ ἢν τις χρήματα πολλὰ φέρη.
 Οὐδ' ἐνὶ κακῶ ἀνδρὸς ἀναίνεται εἶναι ἄκοις
 πλυστὶς ἀλλ' ἀφνειὸν βλάττει ἀν' ἀγαθῶ.
 Χρήματα γάρ τιμῶσι καὶ ἐκ κακῶ εὐδαλὸς ἔγνημε
 Καὶ κακὸς ἐξ ἀγαθῶ πλυστος ἐμεσε γένος. idest.

*Canes quidem, & asinos, quarimus ò Cyrnæ,
 & equos*

*Generosos; & hæc quisq; vult ex bona pro
 genie*

*Separare. Vxorem autem ducere malam ex ma
 lo genere non curat*

*Vir bonus, modo sibi pecunias multas affe
 rat.*

Neque mulier mali viri renuit esse vxor

Diuitis, sed locupletem præfert bono.

*Pecuniæ enim coluntur, ex q; malo genere bo
 nus vxorem ducit.*

Et malum bonus sibi genus asciscit.

*In summa meminit vir sapiens, atque prudens
 spreta vulgi consuetudine quod*

Dos est magna,

Parentum virtus.

*Tertia coniectura est, quod toto suæ virginita
 tis tempore morata est in monasterio Diuæ si
 bene*

De Hominis Partu. 133

bene recorder, Claræ, in quo moniales multæ degunt vitam religiosam habentes, ex quarum consuetudine non potuit illa, nisi mores consuequi admodum probos, & viuendi rationem honestissimā. Nam vt Euripides in Andromache.

Κακῶν γ' ἴν' αἰκῶν εἰσοδοί μ' ἀπόλεσαν

Αἰμοὶ λέγουσαι τὰς δ' ἐχᾶν ὥσαν λόγος

Quod est.

*Malarum fœminarū introitus me perdiderūt,
Quæ mihi loquentes hos blandè persuaferunt
sermones.*

Quoniam certè, vt refert Plutarchus libro de educatione liberorum. Ἀν' ἡλώω παροικησῆς ὑποσκάξει μαθήσης. Si iuxta claudum habitaueris discas, & tu subclaudicare. Audi Menandri Comici præcipui versiculos.

Σοφοῖς ὀμιλῶν καὶ αὐτὸς ἐκβήσῃ σοφός

Κακοῖς ὀμιλῶν καὶ αὐτὸς ἐκβήσῃ κακός

Idest.

Cū sapientibus cōuersans, & ipse euades sapiēs

Cum malis conuersans, & ipse euades malus.

Quia igitur hæc mulier anteaquam nuptiū traderetur semper cum bonis mulieribus, & morata vitæ conuersabatur, frustra, meo iudicio, suspicionem de impudicitia eius vir habet.

Adde quod statim monasterium egressa tradita fuit viro, nec in domo patris mansit, nisi diebus octo. Hæc fidem faciunt manifestissimam, perperam de honestate huius mulieris dubitari, quod partum sextimestrem ediderit.

*Dubitationes, quæ his dictis accidunt.**Caput XXIII.*

CÆTERVM quia multa sunt, quæ in proposita materia difficultatem faciunt, ea breuiter proponamus dilucidemusque. Audiamus itaque in primis Galenum in fragmento Commentarij ad librum Hippocratis de septimestri partu sic loquentem. Ante centesimum octogesimum secundum diem & quindecim horas: vel post quartum supra ducentesimum, nullas. & parum infra ait. Quippe cum nulla citra hoc. rursus sic igitur neque citius præscripto hoc termino, sic neque tardius. 204. diebus nasci, qui ita conceptus fœtus est, potest. ac parum postea subdit sed sicuti dixi, neque in minori tempore, quàm dimidio anno fieri septimestrem partum fœcundum vult. hæc Galenus. Ex quibus certo certius est, partum ex eius doctrina ante 182. diem non esse vitæ superstitem.

Accedit ijs Aristotelis iudicium, qui libris de animalium historia negat partum sextimestrem, affero eius verba libro septimo cap. 4. quæ sic habent.

Fœtus, qui maturius, quàm septimo mense
pro-

De Hominis Partu. 135

prodeat, nullo pacto vitalis est. Qui septimo vitalis quidem hic primum exit.

Notanda sunt hæc verba. Nullo pacto vitalis est: atque hæc. Primum vitalis est: quæ nostram funditus euertere opinionem videntur.

Præterea faciunt difficultatem Auicennæ verba de hac materia dilucidissimè disserentis. Nam lib. 3. fen. 21. tractat. 2. cap. primo, inquit.

Et scias inde, quod mensis septimus est primus mensis, in quo parit ipsam. ergo, si septimus primus est mensis vitalis, nullus omnino viuet sexto mense natus.

Item nostra opinio refragatur Astrologis, qui recipere nolunt partum sextimestrem; rationemq; in planetas referunt.

Postremò quod attinet ad partum nobis propositum uidetur suspicionem facere non contemnendam, (vt quidam iuris consultus arbitratur) quod non conueniant

inuicem de primo die concu-

bitus ipsi sponsi. alium

enim alius dicit.

Hæ sunt in

hac

materia dubita-

tiones.

Explicatio propositarum dubitationum. Caput XXIIII.

HARVM dubitationum explicatio ex ijs, quæ hæcenus diximus, facile deprehendi potest. Nam, si hoc verum est, quod omni alio, quin difficultate caret, artes ipsas fieri per additamentum, non est profecto mirum, si Hippocrates, & Galenus, alijq; plures, horum autoritate ducti, putauerint vitalem non esse partum ante centesimum, & octogesium secundum diem. id enim scripserunt illi, vel quod longa experientia nouerunt, vel quod ab obstetricibus, quas fide arbitrabantur dignas, audierunt. Non propterea tantam his tribuere debemus, quin alio modo res habere possit; sic experientia meliori in dies indicante. Videtur mihi nullam certè controuersiam habere, potuisse quosdam cognoscere alios etiam esse terminos partus septimestris. Nam quemadmodum non vertitur vitio Hippocrati, qui primus nouit partum dierum 182. alijs incognitum, cur vitio verti debeat Curtio. I.C. qui vitalem partum nouit dierum 181. ? cur Egidio Medico, vitalem profectiuarum diebus 180. ? cur alijs tandem principium septi-

De Hominis Partu. 137

septimestris esse diem 178. experientia nouerunt, ratione ipsa minimè reluctante ?

Rursus Hippocrates nunquam nouit octimestrem partum vitalem : at nouit Aristoteles, scriptisq; mandauit : & ego noui pariter, vt sequenti libro demonstrabo. An propterea aberrauit Hippocrates ? non quidem, quia scripsit, quod ab obstetricibus sui temporis audierat, & ipse perspexerat. Nec errauit Aristoteles contra Hippocratem scribens, quia, vt sæpè dixi, meliorem de partu hominis habuit notitiam. Galeni igitur verba intelligenda sunt hoc modo. Nullæ mulieres partum emittunt vitalem ante 182. diem, quantum Hippocrates nouit : non itaque absolutè intelligi debet hæc sententia, sed, vt dixi, ad hominem. Si quispiam verò diceret, nostram opinionem esse contra Hippocratis sententiam : Dicerem ideo id cōtingere, quia ille minimè nouit partum sextimestrem vitalem : non autem, quia repugnet esse vitale principijs ab Hippocrate traditis, de quibus hætenus egimus. Sic itaque satisfacimus Hippocrati, Galeno, Aristoteli, ac alijs non admittentibus partum sextimestrem.

Quod verò ad Astrologos pertinet, quanti hac in re faciamus illorum iudicium sequenti libro declarabimus. Cæterum quod sponsi non conueniant de primo die consummati matrimonij, nihil ad rem facit : quia siue concedamus

damus diem sponsæ, siue sponſi, partus sex-
timestris est, ac vitalis, ut dictum fuit
in principio capitis vigesi-
mi primi. At-
que hic pri-
mi
libri finis
esto.

Finis Libri Primi.

HORATII EVGENII DE HOMINIS PARTV

LIBER SECVNDVS.

*Quid actum superiori libro, quid post-
hac agendum, & qui septime-
stres dicuntur partus.*

Cap. primum.

DEMONSTRATVM superio-
re libro fuit, sexto mense na-
tos fore aliquando vitę super-
stites : nunc de alijs partibus
agendum, principio facto à se-
ptimestribus, qui quoniam
magnas in se difficultates habent, diligēter tra-
ctandi sunt. PARTVS igitur septimestres
vocantur, qui dimidium anni solaris attingunt,
& aliquando ad primos sextę quadragenarię
dies

dies perueniunt. Principium enim perfectionis medietas anni est, ante quam nullum vitalem extitisse partum plerique commemorant. Summus perfectionis huiusce terminus est, sextus cum dimidio quadragenariæ sextæ dies; ultra quem octimestris partus continetur: magna verò est mediorum latitudo. Si dierum numero explicanda est natura partus huius dicendū, die centesimo octuagesimo secundo, & horis quindecim primum terminum existere: postremum ducentessimum sextum: à 182. & hor. quindecim, ad 206. intermedij dies partum etiam septimestrem continent. Annus quippe solaris, vt superiori libro declarauimus, complectitur dies trecentum sexaginta quinque, & dies quadrantem: his centum, & octuaginta duo horę quindecim eum efficere numerum comperies: ergo dies 182. & horæ. 15. medietatem anni termināt, atque aliam medietatem inchoant. Sex quidem solares, & Lunares pleni, & exacti sunt menses, attingente partu, principio septimi, siue lunaris, siue solaris mensis; nempe dies duos cū horis quindecim in solari, at dies quinque, & horas quindecim in lunari. & licet dies paucos sumant septimi mensis, denominationē tamē facimus à parte totius quia ita obseruatum est vitalem tunc primum septimestrem esse: & quo vltius progreditur, eo magis vitalis fœtus est, ita vt qui proximè accedat

De Hominis Partu. 141

dat ad ducentissimum sextum cum horis duodecim, hic censeatur inter septimestres absolutissimus, ut putà, qui complectatur exactos menses septem Lunares constantes ex diebus vigintinouem, & dimidio. Nam septies vigintinouem ducentos tres: septem dimidiati dies, tres dies integros, & dimidiatum efficiunt. In mensibus verò solaribus dies. 206. cum dimidiato, habent dies duntaxat. 26. septimi: quod sanè comperies hinc verissimum esse, si diebus. 182. & horis. 15. addideris dies. 23. & horas. 12. erunt in totum dies supputati. 206. cum aliqua horarum parte: qui ab exacto, & pleno solari septimo deficiunt diebus tribus horis 21. nam dies. 210. complent exactum solarem. Incipiunt igitur septimestres partus esse vitales à 182. & horis. 15. terminantur, ad 206. & horis duodecim. Intermediij dies omnes vitales magis ac minus, prout magis ac minus accesserint ad 206. vel recesserint. Quod de quadragenarijs dicebamus ita accipiendum est, quod quinta quadragenaria ex veterum monumentis partim vitalis est, partim non est vitalis, nam priores viginti, dies non perhibentur intra septimum vitalem, imò nec si ad das vnum, aut alium diem licet dies quinq; & horæ quindecim de septimo Lunari sumantur mense: at qui sequuntur postea vsque ad. 200. inter vitales numerantur. Ego verò censeo post. 177. perfectionem habere

re septimestrem: id hactenus tibi obseruauimus: nec rationem contrarium persuadentem inuenio. Neque tota sexta quadragenaria letalis statuenda est, quia sex primi dies cum dimidio septimum ingrediuntur Lunarem. De his quædam scribemus parum infra. De hoc partu, sic scribit Hippocrates libro huic tractationi dicato. Enimuerò septimestres, diebus centum octuaginta duobus, & quæta diei parte eduntur in lunem, hæc ille. Nos per quotam diei partem intelligimus, horas quindecim, ut in superiori manifestum fecimus computatione. Plutarchus libro de Placitis Philosophorum quinto cap. 18, idæ asseruit ex Autoritate Polybi cum ait. Polybus centum; & octuaginta duos dies dimidiumque natales efficere: quod semextre tempus esse, quanto tempore sol ab vno solstitio ad alterum perueniat, septimestres verò ideo dici quandoquidē sexti mensis dies in septimo implent. Enimuerò Mathematici octo omnis generaturæ menses dissociabiles esse aiunt, septem verò fæderabiles. Hæc Plutarchus. Quæ eo potentissimum consilio in medium afferre volui, ut studiosi lectores iudicarent, an liber de Partu septimestri Hippocrati ascriptus, magis debeat ad Polybum eius discipulum refferri. Sed quædam de hoc argumento dicemus postea.

Hippocratis difficilium verborum explanationio. Caput II.

SE D. quo dilucidior nostra hæc red-
datur tractatio perobscuram ena-
remus dictionem Hippocratis, qua
ille computandi rationem habet.
Verba sic legēda sunt ex Theodo.
Zuinzeri viri doctissimi traductione. Nam,
si de primo mense dies quindecim, de quinque
verò mensibus dies cētum quadraginta septim
cum dimidiato die, computaueris (duo liqui-
dem menses diebus propemodū unde sexagin-
ta constant) comperies ad septimum mensem
(anni dico dimidium, diei etiam particula quo-
ta particulæ quotæ accedente) amplius quàm
viginti dies desiderari. Hæc ille. Quod supra
dixerat de primo perfectionis septimestris par-
tus termino, id nunc demonstrare conatur, sup-
putatione quadam satis mehercle difficili: quia
solet Hippocrates in rebus exercere hominum
ingenia difficilibus; vel etiam quia ab harum
rerum contemplatione, tanquam à sacris qui-
busdam mysterijs alios arcere volebat. Summa
explanationis in hunc modum habet. Statua-
mus decimaquinta aprilis mulierem concepisse
quindecim dies, de toto mense, conceptus ad-
sunt,

sum, qui pro vno mense in computatione sufficient. Quinque menses continui subsequentes complectuntur dies centum, & quadraginta septem cum dimidio, sicq; ex hac computatione resultant dies centum sexaginta duo & horæ 15. si debet fœtus edi in lucem maturus, septimestrisq; amplius desiderantur dies viginti: tunc enim habebimus medietatē anni, idest spatium dierum. 182. & horarum quindecim, quod sufficere pro termino primo supra dixerat. Ex quo discursu colligendum est ad constitutionem septimestris partus non oportere omnes menses integros existere: sed plerunque aut duos, aut vnum deficere; quod ferè mihi in alijs etiam partibus contingere, videtur. Quoniam principium computationis fieri debet à primo conceptionis die; hic autem accidit, aut mensibus nondū apparere incipientibus, quod admodum rarum est, aut postquam mulier à purgatione liberata est menstruali: quæ res aduenire potest in principio, in medio, in fine mensis. Rursus verò dies partus aliquando vno & aliquando alio contingit pro varietate maturationis, hinc, vt plurimum mulieres parturiūt in aliqua parte mensis aut septimi, aut noni, aut alterius: quemadmodum etiam concipiunt aliquando vno, & aliquando alio die. Quamobrè intermedij menses integri sunt, in partu quidē septimestri quinque menses ex necessitate ex-
eti,

De Hominis Partu. 145

cti, pleniq; sunt: in nouimestri autem menses septem exacti, alij duo mutili. Hoc volebat ille innuere, quando dicit. Nam, si de primo mense dies quindecim sumamus idest de primo ipsius conceptionis principio. Postea verò, menses exactos addit, quinque, quorum computatio continet dies. 147. horas. 12. in vltima porro parte, scribit terminum partus in mense non exacto, de quo scilicet capiat fœtus duntaxat dies. 20. & horas tres. sic, ut vides in computatione primus & vltimus mensis exactus non est. Posset autem contingere in principio conceptus, adesse principium mensis, atque tunc in fine solum adisset mensis non exactus: in hunc modum sex statuerentur integri, vnus deficiens: vel etiam omnes integri esse possent, quod quoniã rarissimum est, & quod ego sciam, à nemine hactenus obseruatum, propterea huius noluit Hippocrates hoc loci meminisse: qua ille vniuersalem regulam docet, quæ, vt in pluribus, contingit, ea verò est primum, & vltimum omnium mensium non esse exactos, ac plenos. Porro proportio, quam hic docet, data est ratione exempli, quia, quod dicit in vltimo mense dies viginti sumi, & in primo quindecim potest contingere modo contrario: nempe, vt primi mensis à conceptu dies sint 20. vltimi vero mensis, quindecim: aut etiã tuo constringas ingenio, proportionem, eadem

feruabitur lex emittendi fœtum in partu legitimo. vt. E. G. si statuas primi mensis dies decem, vltimi mensis dies. 25. & horas quindecim. aut è contra, primi dies. 25. postremi dies 10. & horas quindecim. Quod autem adscribat ille dies 147. cum dimidio quinque mensibus, eo pertinet, vt ostendat, computationem fieri debere mensibus lunaribus, aut etiam vt quidam dixerunt, græcorum consuetudine, & fortassis etiam hæbreorum: hinc ille dicit 147. & horas. 12. complecti quinque menses. dies enim. 29. dimidiati, & quinquies multiplicati, eum efficiunt numerum. propterea addit, duos menses habere dies. 59. sed habet dubitationē, cur ille locutus absolutè non fuerit, sed dixerit, ferè, siue quodam modo, habere dies. 59. nam græcè legitur *ἡνὺστατα*. An quia neque singuli menses vigintinouem dimidiatū. neque duo menses vnde sexaginta dies pleno calculo, & itegra summa capiāt. luna quippe, non ita præcise curriculum suum complet, vt tot diebus nulla aut excurrente, aut deficiente quamlibet exigua summa, solem consequatur, sed ea summa adeo exigua est, vt hic venire in considerationem non debeat. Hanc si volueris cognoscere, ad calculum confugito. singuli menses constāt diebus 29. horis 12. minutis primis. 44. secundis verò. 4. secundum quam calculationem, duo menses continent dies. 59. horam vnā, minutis

De Hominis Partu. 147

minutis primis 28. secundis autem. 8. unde annus
 lunaris assurgit dierum. 354. horarum. 8.
 minutis ferè. 49. Decet medicum hæc nouisse :
 quia naturæ operationes omnes determinatis
 fiunt periodis, ac numeris : non quidem quod
 numerus, ut talis est, aliquam habeat agendi po-
 testatem, (hac enim caret ut infra docebo, pro
 natura quantitatis) ut quia ratio agendi natu-
 ræ, aut celerius, aut tardius pro varia disposi-
 tione passi certis numeris constare solet. Cæ-
 terum in quibusdam græcis codicibus legitur.
ἄνω ὅς τῶν ἐόντων idest, cum hæc igitur ita
 se habeant. quæ superabundare videntur mi-
 hi, præsertim quia in quibusdam codicibus de-
 sunt. Hæc verba. Anni dico dimidium, diei
 etiam particula quota, particulae quotæ acce-
 dente perinde significant, atque si dixissent.
 Diei etiam particula quota ad partem diei dimi-
 diam adiuncta, quandoquidem ad dimidium
 anni constituendum opus est non solum supra
 dies. 182. addere dimidiatum diem, sed etiam
 præterea octauam partem diei, quæ horas tres
 continet : ita ut, sint horæ quindecim supra.
 182. diem. Propter hanc causam recte con-
 cludit textus amplius quam viginti dies desi-
 derari : quia horæ quindecim addendæ sunt.
 Cornarius negatiuè legere videtur, quam le-
 ctionem in Codice, Isigrinij obseruavi. *παρὶ
 γίνονται ἡμέραι ἢ πλεον ἢ ἑικοσιν* Galenus etiam

eandem habet in fragmento. supersunt dies non plures quàm viginti vtraque admittenda est lectio, quia dies non supersunt aliqui supra uigesimum, licet horæ supersint quindecim. Haftenus circa obscuram dictionem Hippocratis versati sumus.

*Septimestres partus quam ob causam
censeantur vitales.*

Caput III.

NVNC, quæ ab eodem authore dicuntur, quæue pro absolutione tractationis institutæ necessaria sunt, prosequamur: ac primo docendum loco se se nobis offert, quam ob causam septimestres partus vitales censeantur. Putauerim existere vitales, quia ut partus alij, sic septimestres naturaliter nascuntur. Naturalem verò partum diximus libro superiore tunc potissimum fieri, cum fœtui ex natura alimentum deficit: & cum propter magnitudinem contineri amplius in utero non potest. Quia verò contingunt septimestribus vtraque, tum naturalem, tum etiam vitalem esse statuamus. Idem accidit fœtui, quod pullo in ovo existenti. Huic enim ubi deficit alimentum ex ovo, non habens sufficiens id, unde

unde viuat, fortiter mouetur in ouo, vberius alimentum quærens, & pelliculæ ipsum ambientes rumpuntur. ac vbi mater fenfit pullum vehementer motum, putamen scalpens, ipsum excludit, quod viginti dierum spatium fieri solet: sic itaque vbi auctus fuerit puer, mater haud amplius sufficiens alimentum illi potest exhibere, vberius igitur quærens calcitrando pelliculas rumpit, quibus tegebatur, & à vinculis exolutus simul foras prodit: hæc antea docuit Hippocrates libro de natura pueri, omnes postea medici confirmarunt, præsertim Auicenna libro tertio sectione vigesima prima capite secundo. Aliam verò causam, ac fortassis magis necessariam videtur mihi explanasse diligenter author libri de superfœtatione dum agens de causis abortus, ita scribit. Mulier, quæ concipit quidem, perdit autem fœtus bimestres, exacte in eodem tempore, & neque prius, neque posterius, atque hoc iterum, atque iterum perpeffa fuerit, imo etiam si trimestres, aut quadrimestres, aut vetustiores perdidit iuxta eundem modum: huic vteri (puero augescente & bimestre, aut trimestre, aut quantumcunque, tempus transgrediente, si quando etiam aliàs augescit) in maiorem amplitudinem non porriguntur ita vt non amplius sufficiant capiendo fœtui, sed propterea perditur eodem tempore: hæc ille, qua ad partum

naturalem etiam referri debere, nemo est, qui nesciat. Possimus exemplis accommodatis in iuniorum gratiam confirmare, quæ ex eodem Hippocrate sumpta sunt. Planta si in angusto quodam sinu radices egerit, augescens in dies magis, cum nequeat ob angustiam ibi contineri, terram findit, propriumq; frangit receptaculum. Audi rursus Hippocratem. spicarum velamina laxantur, priusquam fructus perfectè maturescat cum propter magnitudinem intus contineri triticum non ualeat. Idem quotidie obseruamus in amigdalibus, castaneis, malis punicis, ac id genus alijs. Humani fœtus (imo uniuscuiusque) eadem prorsus est ratio: nam ubi in angusto utero ad suam magnitudinem perueniens adaugetur, cumq; amplius ob angustiam in eo contineri non possit, rumpit membranas & receptacula, quibus continebatur. Expedi hic dictionem Hippocratis afferre, & si quid obscurum adsit, interpretari. Cum ergo (inquit) grandiusculus, & robore multum inaugecens, ad hanc perfectionis initiationem pertingit (hoc vero perfectionis statu potius, quam alijs temporibus. membranae, in quibus iam inde ab initio educatus est, remittunt sese, & laxantur, haud aliter quam spicarum folliculi ui aliqua externa prius nonnunquam fatiscunt, & hiant, quam fructus perfectum maturitatem sit adeptus) validissimi inquam tum, robustissimi-
que

De Hominis Partu. 151

que fœtus vim adferentes membranis: imo vero eas dirumpentes, necessario partum accelerant. Hippocratis in hunc modo sermo habet. Putant nonnulli spicarum exemplo hic solum posterioris causæ meminisse. Ego vtrunque arbitror explicuisse: cum enim ait. *τὰ μὲν ισχυρότατα* robustissimos, & vegeto calore præditos pueros intellexit, qui alimentum ea de causâ deuorantes, illius penuria ruptis membranulis, ex ergastulo exire coguntur. Hac dictione. *Αἰσχροτάτα* crassissimos audiuit, & mole maiori augescentes, quam vteri capacitas ferre possit. Porro quomodo membranæ rumpantur declaratum à nobis fuit in libro de ijs, quæ parturientibus accidunt, qui liber hunc immediatè sequitur. nunc etiam pro dilucidando contextu quædam addam. Quando mulieri partus appropinquat, tunc puero sese mouenti, ac manibus, pedibusq; calcitranti, pelliculam quâdam internam rumpi contingit: vna rupta aliæ redduntur imbecilliores, ac rumpuntur: primum quidem illi vicinæ, coadherentesque: postea verò, quæ omnium postrema est: cum hæ ruptæ fuerint, fœtus a vinculis exoluitur, ac agitated foras procedit: neque enim amplius robur habet pelliculis amissis, neq; amplius vteri puerum continere possunt. Rumpitur igitur primum omnium ea membrana, quæ fœtui contigua ipsum ambiens vocatur *αμνιον*, aut

152 Liber Secundus.

propter magnam tenuitatem, aut ἀπὸ τῆς μαλακότητος, idest mollitie sic dicta, quod quibusdam videtur magis verosimile. Rumpitur secundo loco ἀλλανθοειδής idest farciminalis. Postremo χόριον, quam secundinam vocant. Sic septimestris partus nascitur secundū naturam, ac propterea viuit: hæc verba. Sunt tamen ex septimestribus nonnulli qui superstites manēt: tum quod tempus, quo in vtero educati sunt, iustum ac legitimum sit: tū quod subsit etiam ratio, vt ipsi (de ijs septimestribus hic mihi potissimum sermo est, qui superstites manent) omnium quorum perfectissimi participes sunt, participes, & ipsi quoq; sint. & quæ sequuntur. Difficilia videntur propterea breuiter explananda. Difficultas in eo potissimum consistit, quæ nam sit ratio, & tempus in quibus septimo mense nati conueniant cum perfectissimis, & quorū ratione dicantur vitales. Sunt qui dicunt hisce verbis velle Hippocratē innuere rationē ac tempus a formatione ad motum, a motu ad partum, cuius meminimus libro superiori, & Hippocrates multis in locis egit, ac libro sexto Epidemiorum clarissimè, dum ait. ὑποδύηαι ἐν περιόδοισι ὅτι ἐν ἑπτὰ κινέεται ἐν τριπλασίῳ τελειῖν καὶ ὅτι ἐν ἐννέα κινείται, ἐν τριπλασίῳ τελεινται. Quod est, in circuitibus dolores fiunt ob id, qđ qui in septuaginta diebus mouentur, imo ter tanto tempore perficiūtur, & qui in nonaginta mouentur

De Hominis Partu. 153

mouentur in triplo temporis spatio perfectio-
 nem consequuntur. ita vt velint in hac propor-
 tione temporis conuenire septimestres cū alijs.
 Verūm implicita multis difficultatibus expla-
 natio videtur mihi. Primum quia hæc ratio cō-
 putandi non est vndique certa, ideo libro de
 alimēto dicitur. Est, & non Est. Adde oportere
 ducentis ac decem diebus septimestres partus
 perfectos esse, non autem aliquando 182. die
 cum dimidio. nam septuaginta dies ter multi-
 plicati efficiunt dies ducētos ac decem. Rursus
 verò, si id ipsum quispiam admittere voluerit,
 quemadmodum author libri de Carnibus scri-
 bit, necessariò sequitur, omnem septimestrem
 esse octimestrem: quia a 206. die cum horis 12.
 incipit octauus mensis, vt constat facta ipsorū
 mensium computatione. Alia etiam sese offert
 loci explanatio, nempe vt dicamus Hippocra-
 tem per rationem ac tempus intellexisse ratio-
 nem, & numerum integrum ad hebdoma-
 das. de qua alibi scripsit hisce verbis. τὸ παιδίον
 ἐπιλαμβανὼν γενομενον λόγει γεγενῆσθαι καὶ ζῆ, καὶ λόγον
 ἔχει τοιῦτον, καὶ ἀριθμὸν, ἀτρεκέα ἐς τὰς ἐβδομάδας
 ἑκταμένον ἢ γενομενον ἔδὲν βιά ποιοτ'. Quod est.
 Puer septimo mense natus ratione fit, & viuit.
 Rationemq; habet & numerum integrum ad
 hebdomadas. octimestris uerò generatus nulla
 ratione viuit. Dicunt idcirco nonnulli septime-
 strem partum viuere, quia nascitur septem men-
sibus

154 Liber Secundus.

sibus exactis, hocque significasse Hippocratem per rationem, & numerum integrum : sed ego alio modo sum alibi hanc sententiam interpretatus, nunc sit satis docuisse cōputationes eiusmodi non debere fieri ex motu solis, sed lunæ sumēdo 29. dies & horas 12. pro mense, nō aut dies. 30. de qua re primo libro diximus: hinc factum est vitalem censerī partum editum 182. die, & horis quindecim : quod tempus exactū integrumque non est mensium septem siue lunarium, siue solarium, ut supra demonstratum fuit. Prætermittamus aliorum opiniones, qui nodum, ut dici solet Prouerbio, in scirpo quarunt : doceamusque ueritatem. Septimestres partus uiuunt, quia omnia pro uita obtinent necessaria, quæ habere conspiciuntur perfectissimi : Quæ sunt hæc, inquires? duo scilicet illa in principio capitis explanata, corporis magnitudinem, quam amplius uterus continere non possit, & accomodati nutrimenti defectus, cuius causa cogitur extra prodire ad uberioris alimentī conquisitionem. Ergo septimo mense nati habent rationē naturalem nascendi, habentq; tempus naturale : quia tunc nasci debet puer, cum amplius in utero contineri nequit : estq; hoc proprium in omnibus tempus. Equidem in omnibus dixi, quia nulla ratio est particularis septimi, aut noni, aut alterius mensis, sed quod uni conuenit secundum naturam id ipsum conuenit

De Hominis Partu. 155

uenit alijs. Propterea recte concludit senex uerandus. ut ipsi omnium, quorū perfectissimi participes sunt, participes quoque sint. Quod si quispiam aliquid inesse proprii uoluerit in septimestri partu, hic ad naturæ opus confugiat oportet, quæ solet certis diebus, ordinatoque tempore perfungi suis muneribus: hocque fortassis putauit auctor huius libri, eodem scilicet modo habere in partu hominis, atq; in iudicio naturæ. (quāuis certè par ratio non sit omnino in crisi, & partu). Iudicat illa morbos septimo, non octauo, non alijs diebus, qui crisi non sint. Magna dubio procul uis est septimi diei, mensis, ac anni. Septimo, ut dixi die, iudicium illa facit, & per septennarios mouet. Septimus mensis primus censetur antiquis uitalium in pueri partu. etatum magna fit mutatio septimo quoque anno. de qua libro de carnibus ita locutus est Hippocrates. At uerò hominis ætas septennario dierum numero consistit. plura de hac materia alibi diximus. Admoneo tamen uim non esse magnam in ipso numero, ut numerus est, sed in natura, quæ moueat eo numero.

∴

*Septimestres partus rarò vitales nasci,
& quam ob caussam id contin-
gat. Caput IIII.*

Rgo, si quæ superiore capite dixi-
mus uera sunt, non solum conspi-
cua uidetur caussa, ob quam uiuat
puer septimo mense natus, sed
enarratio lucidissima euadit uer-
borum Hippocratis. Nam obtinuerunt illi qui
dem iustum, & legitimũ tempus in utero, anni
scilicet medietatem; ac eo editi sunt in lucem
tempore, quo natura benè operans mouere so-
let. Deinde tum sufficientem nacti sunt magni-
tudinem, qua nequit maior contineri in utero,
tum etiam quod alimentum desit idoneum.
Aliam etiam caussam afferre uitæ in his uerbis
apparet. Adde quod de matris utero ocus,
ægotaturi alioquin octauo mense, eruperint.
Quorum uerborum hic sensus est. Puer octauo
mense in utero contentus multos labores pari-
tur, ex natura quadam concomitante octauum
mensem, experientia magis quàm ratione co-
gnita: quorum laborum caussa editus aut ægro-
tat, aut moritur: qui uerò nascitur septimo
mense eiusmodi labores aufugit, quæ ratio
quanti

quanti faciēda sit examinabitur in tractatione
 de octimestri partu . Interim uerò sciendū est
 septimo mense natos raros admodum uitales
 nasci : quia maiorem illorū partem mori osten-
 dit experientia , & ipsius Hippocratis dictio li-
 bello de septimestri partu sic habens septime-
 stris raro sunt uitales . Et sanè horum fœtuum
 plurimi pereunt, quod cum parui sint maiore,
 quàm alij transmutatione utuntur : eoque ex
 utero egressi dies quadraginta necessario labo-
 rant grauissimè ; qua etiam ratione permultos
 quoque decimestres perire contingit. hæc ille,
 quibus uerbis eiusmodi rationē proponere
 uidetur mihi. Repentinæ omnes mutationes in
 omnibus corporibus detestandæ sunt , at uero
 in debilibus maximum afferre solent periculū.
 At repentina mutatio fit in fœtu , dum scilicet
 in lucem prodit, ergo difficilis est, aut periculo-
 sa . Maior propositio ipsa constat experientia :
 si quispiam enim a frigida & sicca regione, in
 qua diu laborauerit , sese conferat in calidam
 humidamq; sine medio , aut morietur statim ,
 aut certè non mediocriter egrotabit: de hac mu-
 tatione locutus est Hippocrates in aphorismo ,
 dum ait . Semel multum & repente, vel vacua-
 re, vel replere, vel calefacere , uel refrigerare ,
 uel alio quouis modo corpus mouere, periculo-
 sum : omne siquidem nimium naturæ inimicū.
 Paulatim uero quod fit tutum, cum alias , tum
 maxime

maxime ubi ad aliud facienda est mutatio, sic etiam Lucretius libro sexto dum pestilentiam passim in græcia uagantem describit, eleganter confirmat, dicens.

*Nonne uides igitur cæli nouitate, & aquarum,
Tentari procul à patria, quicunque domoque.
Adueniunt? ideo quia longè discrepat Aer.
Nam quid Britannis cælum differre pu tamus.
Eo, quod in Aegypto est, qua mundi claudicat
axis?*

*Quidue quod in ponto est differre à gadibus,
atque.*

Usque ad nigra virum percoctæque seda calore?

Statuamus itaque omnes repétinas mutationes morbos parere. at, si corpora fuerint imbecilla, non modo morbida fient, sed etiam morientur. moriuntur enim ex morbis illi, quorum vires fuerint imbecillæ, ut in prognostico dicebat Hippocrates. Minor propositio priori non minus constat. Nam fœtus septem mensiû, aut plurium assuetus morari in uisceribus matris benignissimo tempore gaudens, in lucem emissus protinus contrarium aeris statum experitur; hinc fit omnes pueros in eo transitu plus, aut minus ægrotare, pro ut fuerit corporis habitudo aut mala, aut bona. Consideremus modo puerum septimo natum, & conferamus cû nouimestri; dubio procul imbecillior statuen-

dus

dus est ille. nam corpulentiam minorem habet
 membraq; nonnulla, ut aures, non benè for-
 mata; at nouimestris grandior est, proptereaq;
 ualidior censerì debet: ægrotabit uterque in
 transitu: Sed septimestris multo magis deci-
 mestris: hinc ille, ut plurimum morietur, deci-
 mestris, ut plurimum uiuet. Aliam etiam affert
 rationem in ultima parte contextus, quæ ean-
 dem cum superiori uim habet. est autem huius-
 cemodi. Aduenientibus grauißimis morbis,
 qui uires habent imbecilliores magis pericli-
 tantur, quàm qui ualidiores habent; hæc enim
 dignitas quædam est, de cuius ueritate neminẽ
 arbitror ambigere. At puero in lucẽ edito qua-
 draginta dierum spatio necessariò (inquit Hip-
 pocrates) grauißimè laborat. ergo si liberari
 debet uires ualidas esse oportet. At nouime-
 stres, decimestresque ualidiores habent, se-
 ptimo mense nati imbecilliores, ergo ab
 hisce incommodis euadent magis illi, quàm
 septimestres. Aliã causam interitus proponit
 idem author his uerbis. Porro autem quàm plu-
 rimi fœtus, hac ipsa, septimestri dico ætate, cù
 membranæ sese remittunt ac laxantur, secedūt
 in id, quod cedit, & locum dat, ac ibi sumunt
 alimentum, ægrotantes quadraginta primos
 dies, alij magis, alij minus. Dolores autem suffe-
 runt, tum propter migrationem, quam fecerūt
 ex ijs locis in quibus alti educatique fuerunt,

tum

tum propterea, quod migrando secedendoque umbelicum uulnere, & adhuc etiam propter matris interuentum. Nam & membranæ quæ distentæ fuerunt, & qui uulsus est umbelicus matri dolores causantur, & fœtus priori amictu solutus grauior redditur. Hæc autem cum fiunt mulierum pleræque febre corripiuntur, nonnullæ vnà cum fœtibus pereunt. Vniuersæ uerò paucos dies eam febrem perferunt. Hæc ille. Quæ uerba admodum difficilia uario modo solent interpretari. non afferam hic aliorum enarrationes, solum dicam, quid sentiendum putem. Tertiam hic (ut dixi) affert rationem, ob quam septimestris partus moriatur, quæ ratio fundatur in quodam casu contingente ipsis septimestribus ex quo postea necessario sequitur mors, aut certè cum magna difficultate eua dere illam possunt. casus est, quod ubi fœtus septimum attigerit mensem, iam principium (ut diximus) suæ perfectionis obtinens manibus pedibusque calcitrans, rumpit duas priores membranas, tertiam uerò duriorē, densiorēque rumpere non potest: hinc manet in utero eadē clausus mēbrana, donec uel moriatur, uel transfactis quadraginta diebus in lucem proferatur. At hoc nequit, ut demonstrabo, contingere. ergo necesse est fœtum interire. Ostendamus diligenter singula. Rupto amnio, & allanthoide tunicis, de quibus ille dicit, cum membranæ sese remittunt

De Hominis Partu. 161

remittunt & laxantur. secedunt illi quidem in membrana chorio nuncupata: quæ reliquas ambiens & complectens prolabentem fœtū, quasi gremio excipit: eiq; quasi lectulum, sternens, locum dat, & benigne, ut ita dicam, amplectitur. Hanc autem ualidum, crassam, duplicem, ac propterea fortissimam, pueri priori motu defatigati, neque satis ualidi cum effringere non possint, ut in lucem uenirent; fit, ut cogantur ibi permanere usque ad aliud tempus partus. Contingunt ob hunc casum multa. Vnum, defatigatio pueri in rumpendis mēbranis. Aliud, in locum minus cōmodum transmigratio. Tertium, umbilici ex eo motu conuulsio. Quartū dolores in utero. Quintum febris insequens, ut plurimum, inflammationem: hæc singulatim ab Hippocrate in ipso contextu proponuntur. quæ si vera sunt, nunquam poterit septimestris nasci vitalis. Defatigari puerum in utero inruptione membranarum satis constat: ex ea defatigatione redditū fuisse imbecillum argumentum est, quod fortiolem Chorion rumpere non potuerit. Recepti in hac membrana ægrotant pueri multis de causis: una est locorum commutatio: quia ex amnio tunica molli, ac tenui, in qua à conceptus principio usque ad septimū mensem conclusus suauiter fouebatur, & nutriebatur, excidit in Chorion omnium extimā, reliquis capaciolem, laxiolemque tunicam, nō

adeo illi amica; immo fortassis etiam inimica; cum recipiat urinam, & sudorem, quorum illa ex allanthoide, hic ex amnio ruptis excidit, effluxitque. At certum est hæc fœtui ingrata esse, atque molesta. Alia est ægritudinis causa, umbelici affectus. Nam per eiusmodi casum, umbelicus utrinque vellitur, ac trahitur, instarque cordæ arcus tensus adeo manet, ut periclitetur rumpi. Dixi utrinque conuelli umbelicum, nempe ratione principij à quo proficiscitur, & termini, in quem desinit. qua enim parte insertus desinit à propendente appensoque fœtu, qui gravitate secum trahit umbelicum unde medius pendet, & per quem etiam sumit alimentum; Ex alia parte renititur Chorion, unde oritur, pondus, conaturque ipsum retinere, ac sursum attollere. Siquidem umbelicus a Chorion sumit originem, & allanthoidem, & amnion tunicas peruadens, medium tandem infantem transuerberat. Est autem umbelicus simplex, & veluti vnicus caudex ex chorij vasis quatuor, duabus inquam venis, & duabus arterijs constans, in medio sui habens vragum. illa in ipso statim chorij exitu in unum truncum ita coaluerunt. legito quæ scribit Aetius sermone quarto tetrab. 4. cap. primo. Necessaria igitur ægritudinis causa est umbelici tensio, & conuulsio. Addito his postremo affectus matris. Hæc quidem ægrotat, primum quia dolo-

rem

De Hominis Partu. 163

rem patitur ex utero malè affecto: deinde quia ruptæ sunt membranæ, ac fœtus sua gravitate oneri est, cum in loco naturali non continetur. porro ægrotante matre fœtus non potest non ægrotare. Vt enim ex ipsa terra quæ ex terra gignuntur, sic fœtus bona, & mala adipiscuntur ex matris dispositione, vt memini legisse me apud Aristotilem libro septimo politicorū cap. 16. imò pereunt ferè ex matris morbo pueri, præsertim, si morbus fuerit acutus, & fœtus grandior. Quandoquidem nequeunt fieri accommodata remedia sine illius detrimento. si inediam præcipias, nutrimentum tollis: multoque id facies certius si vacuationes adhibeas, aut per venę sectionem, aut medicamento purgante, quorum tamen neutrum conuenit: non hoc, quia à quarto vsque ad septimum, si materia turget, purgandæ sunt vtero gerentes: non illa, quia a phlebotomia abstinere omnino debemus, vbi fœtus multo indigeat alimēto. Quid de caliditate febrili dicam? quæ admodū acris existens à puero, cuius vita humido consistit, & calido temperatis, ab igneo calore conseruari non potest. Est autem necessarium subsequenter febrem continuam non modo esse, sed etiam acutam: nequit enim aut ephamera, aut hæctica nuncupari, vt constare omnibus arbitror. At, si continua est, protinus etiam acuta ob loci communicationem cum omnibus præ-

cipuis visceribus ob prægrandes inquam, ut cū Galeno loquar, venas & arterias: quarum consortio sinochi quadam fiunt ex vtero, ut ille aliquando diligentissimè declarauit. Hoc innuere Hippocrates videtur mihi cum ait. Nonnullæ vnà cum febribus pereunt. Atque concludens propositum inquit. Vniuersæ autem paucos dies eam febrem perferunt. quia cum perurens, & acuta sit febris, diu perdurare nequit, quin statim soluatur aut ad bonum, aut ad malum. Sed nequit profecto ad salutem iudicari, cum remedia à morbo indicata executioni mandari non possint, atque fœtus ob causas prægressas iam sit imbecillus; quam enim ipso in casu habere spem salutis possumus? an fœtum prodire ex vtero dicemus, saluum? Sed qui potest prodire, si validior existens Chorion frangere non potuit; an poterit imbecillior existens? an tantis postea malis suprauenientibus? Sed ponamus in lucem edi posse, quo signo ducti arbitrabimur fore vitæ superstitem? an addita quadragenaria adhuc erit in septimo mense? statuamus eiusmodi conatū factum fuisse 188. aut 190. addas dies. 40. afflictionis, resultabunt dies 220. aut 230. in quo spatio octimestris continetur in quo non vult ille vitalem esse fœtum: aut ultra progrediarur, ut in lucem nono mense prodeat, qui viuet tandiu laborans, atq; etiam ægrotaturus, postquam

De Hominis Partu. 165

quam ex utero egressus est? nam ut frequenter admonuit fœtus edito in lucem post. 40. dies ægroraturus est, quos si euadet saluus erit. At, qui suspicabimur euasurum tot laboribus conflictatum? Hactenus videor docuisse cur septimo mense nati sint vitales, ac etiam quam ob causam maiori ex parte moriantur.

De quadragenarijs quædam huic proposito conferentia. Caput V.

Via fecimus quadragenariorum crebram mentionem, hic pro dictorum dilucidatione dicemus quædam: reliqua verò tractationis huius alibi sunt explananda. Tres in uniuersum sunt quadragenarię, in quibus periclitari fœtum solere scriptum ab Hippocrate fuit, & a reliquis postea Medicis confirmatum. Harum prima est statim ab ipsa fœtus conceptione incipiens usque ad 40. diem. fœtus si hos pertransierint ut plurimum usque ad maturitatem portari solent. plures certè primis mensibus, quàm alijs adueniunt abortus: At transacto die quadagesimo rariores. quia inquit, embryones fiunt robustiores, & corpus habet suis particulis optimè distinctum, quæ res in masculis manifestissimè apparent, fœminarum verò

per id temporis carnes videntur solum habere
processus quosdam non ita distinctos, vt in ma-
ribus contingere diximus. Hæc quadragenaria
tempus vocatur formationis, de quo author li-
bri de natura pueri sic loquitur. Atq; hæc mihi
de hoc dicta sint, & factus iam est puer: & ad
hoc peruenit fæmella quidem in quadraginta
duobus diebus vt longissimè primam coagmē-
tationem, & articulationem accipiens, mascu-
lus verò vt longissimè in triginta diebus, vt plu-
rimum autē hoc tempore, aut paulo breuiori,
aut paulò longiore articulatio ipsis contingit.
hæc de prima quadragenaria. Altera huic suc-
cedit, in qua fœtus in vtero existens circa octa-
uum mensem ægrotat. ita quidem scribit Hip-
pocrates, quam verò contingat ob causam non
explicat. Ego autem non video aliquam neces-
sariā huiusce rei causam, licet Astrologi mul-
ta cōminiscantur. Tertia quadragenaria quæ a
nobis considerari debet, est post natiuitatem
pueri: nam 40. dierum spatio afflictionem cer-
tè patiuntur illi, quos vbi effugerint fiunt mul-
to robustiores, & sapientes, (vt loquar cum
Hippocrate) conspiciuntur. Siquidem manife-
stius fulgores aspiciunt, somnum, quē minime
antea exaudierunt, audiunt, tanquam hoc tem-
pore incrementū habeant, & in alijs, & in pru-
dentia, quæ in corpore procedit. Sanè siquid na-
tūi genuinique in corpore inest id vel à primo
die

De Hominis Partu. 167

die elucescit. Siquidem simul ac æditi sunt in lucem pueri, vel ridere in somnis, vel plorare depræhenduntur. Quin sponte etiam sua excitati, vel ante dies. 40. & rident, & plorant, ij contra qui hebetiores sunt, quibusque nihil genuini inest, ne titillati quidem, aut prouocati vident ante illud tempus. Virtus enim, & facultas cõsopitur, & mucco veluti obruta languet, tum mors fato cõtingit. Ex quibus colligat studiosus lector, quadragenarias habere vim quãdam in hominis partu decretoriam, & quemadmodum dies sese habent in morbis acutis, sic in partu ferè habere quadragenariæ videntur. Licet non obseruetur omnino eadem proportio. Prima quadragenaria in qua fœtus nascitur vitalis, est quinta. hæc complectitur dies 200. incipitq; a die 160. & extenditur in 200. Sexta quadragenaria sexto die similis videtur: nam vt hic tyranni naturam æmuletur, sic illa rarò bene cedit. extenditurque vsque ad 240. At septima completur in diebus. 280. Si hæc vera sunt, quæ putantur ab omnibus verissima, quadragenaria quinta sexti mensis finem, & scilicet primum ferè exactum complectitur. Sexta habet dies tres, & horas. 12. de septimo mense, & dies quatuor de nono mense, & totum integrum octauum. Septima vero complectitur nonum, ac decimum. Sed quorsum hæc inquires? vt meum confirmem de sextimestri partu decre-

168 Liber Secundus.

tum, quem vitalem esse nonnunquam superiori libro demoſtraui. His videor omnia complexus, quæ de ſeptimeſtri partu ab Hippocrate ſcribuntur: difficilesq; illius diſtiones expla- naſſe: nunc, quia difficultates quædam propo- ni ſolent, dilucidandæ ſunt.

Dubitationes contra ſuperiorem ſen- tentiam. Caput VI.

St primo loco ſatis controuerſum, quod de primo termino perfe- ctionis ſeptimeſtriū dicebamus: nempe de. 182. die horis duode- cim, & aliquota diei particula: nam author libri de Carnibus alium assignat terminum, cum ita ſcribit. Porro verò ſeptime- ſtris partus tres hebdomadarum decades con- ſecutus eſt. Singulæ autem (inquam) decades hebdomadarum dies capiunt ſeptuaginta. Quo fit, vt tres hebdomadarum decades in ſumma conſurgant ad dies ducētos, & decem. at verò 216. dies meſem ſeptimū lunarem prægreſſi ſunt, vt ſuperiore calculo manifeſtum fecimus. Secundo ſextam quadragenariam reprobauit Hippocrates: at qui eius principium continet finem ſeptimi lunaris, qui meſis extenditur vſque ad 206. & horas. 12. Tertio in commen-
tario

De Hominis Partu. 169

tario libri de septimestri partu Galeno attributo ad sunt etiam quædam difficultates: & harū prima in hisce verbis consistit. Plerasq; igitur (inquit) inter medium terminum centum, & nonaginta, & ducentorum dierum gestasse fœtum depræhendi: celerius, aut tardius paucas: ante centesimum & octuagesimum secundum diem, & quindecim horas, vel post quartum supra ducentesimum, nullas. & parum postea. Vnam (ait) solam mulierem noui qui centesimo octuagesimo quarto die exacto partum edit. & infra. Sicut igitur neq; citius præscripto hoc termino: sic neq; tardius ducentis, & quatuor diebus nasci, qui ita conceptus, fœtus est potest. hæc ille. In his verbis duo videntur difficultates: primum quod Hippocrates pro termino statuit 210. diem, hic autem 204. Aliud si exacti menses intelligendi sunt dierum. 29. horarum. 12. computatio complectetur dies. 206. & horas. 12. at Galeno non est vitalis, qui nascitur post quartum, & ducentesimum. Audiamus eius verba. faciamus autem dies. 29. primi mensis esse ex quo conceptus fœtus est. Quinque verò mensium subsequen- tium dies 147. & dimidium, septimi 29. & utriq; non integri menses, quàm longissimum terminum habeant, si omnes coniungantur vniuersum tempus 205. dierū, & dimidij erit. Fœtū hunc non esse vitalem vult. Dubitationes in hunc modū habent.

Posi-

Positarum dubitationum explicatio.
Caput VII.

Arum verò explicatio sic habere videtur mihi: sunt qui dicunt duplicem esse terminum partus septimestris: vnum in quo iam primū suam perfectionem adeptus est, quod contingere significauit Hippocrates die 182. horis duodecim, & aliquota diei parte. Alterum in quo perfectionē habet exactissimā, quæ finitur vt illi dicunt. 210. die. Illius meminisse in libro de septimestri partu statim in principio: Huius autem meminisse libro de Carnibus. Addunt computationem aliquando plenis exactisq̃ue fieri mensibus, & aliquando inchoatis: de plena computatione locutum fuisse libro de carnibus, de alia verò lib. de septimestri partu. Ego admitto perlibenter vtrunque, tum quod dicunt de primo, ac vltimo perfectionis termino, tum etiam quod pertinet ad duplicem illam computationem. At certe admittere non possum ex eiusmodi ratione distinguendi quæstionem fuisse dilucidatam. Nā si vera est computādi ratio, quam primo libro docuimus in vtero gerentibus exerceri debere, adhuc res ipsa manet ambigua. Lunares menses

De Hominis Partu. 171

tes in computatione, idest dies viginouem complectentes cum dimidio, non solares sumi debere docuimus constātes ex diebus triginta: ideoque septē exacti menses lunares continent dies. 206. & horas. 12. minimè vero dies ducunt ac decem, quos pro termino partus septimestris attulit author libri de carnibus. Puta uirum ego eundem non fuisse libri de septimestri partu authorē, qui fuit libri de carnibus, quod etiam scio recentioribus quibusdam placuisse. Et verè multis argumentis ducor, ut ita credā, sed ut prætermittam alia, hoc potissimum nostro proposito conducens fidem facit manifestissimam: quia statim in principio libri de septimestri partu computationem efficit mensibus lunaribus, ut iam docuimus: at verò libro de carnibus solarem intelligere mensem certissimum est. ideo hac in re huius authoris opinio nem non admittimus, receptissimam Hippocratis, & de qua nemo hactenus dubitauit libro de septimestri partu, sumentes. Multis quidem non indiget ut hanc receptissimam esse opinionem statuam, quia non Medici modo, sed etiam iurisperiti ex Hippocratis testimonio libentissimè receperunt.

Certè si velit Author libri de carnibus nasci puerum semper exactis mensibus, ut eius per integras hebdomadas computatio indicat, præter quam quod Hippocrati, experientiæ etiam manifestè

manifestè contradicit. Quotidie enim videmus in lucem prodire fœtū in primis diebus, in medijs, & vltimis mensis septimi noni, decimi; immò aut nunquam, aut per quàm raro fuit obseruatum in ipso exacti mensis die natum fuisse puerum. Quod pertinet ad ipsas quadragenarias nihil illæ secundum se totæ pronunciare certi possunt, quoniam quinta incipiens die sexagesimo supra centesimum, atque finiens ducentesimo, vitalem fœtum ante 182. & horas, 15. ex ueterum obseruatione nunquam significauit. neq; etiam post. 206. & horas 12. In hūc modum neque sexta prorsus damnanda est, primum quia vt explanabitur in tractationibus de octimestri partu, hic nō est omnino letalis. Deinde, quia sex dies cum dimidio principij sextæ, & quatuor siue tres cum horis. 12. tum septimum finiunt, tum nonū exordiuntur mensem, Laudauit Hippocrates quintam, damnasse videtur sextam, pro maiori parte sumēs quadragenarias, non pro tota latitudine. Cæterum quæ a Galeno dicuntur, perinde accipienda nō sunt, ut partus septimestris terminum definitū tradat, sed fuit scopus docere, quid ille nouerit, atque obseruauerit. Impossibile quidem est maximam uarietatem partus unum hominem nouisse. Nouit ille solam mulierem 182. die exacto edidisse fœtum. Noui ego duas, quæ 190. die parturierunt.

Aliam

De Hominis Partu. 173

Aliam Auximi quæst. 203. idcirco recte dicunt nullas depræhendisse, quæ citius 182. ac tardius 204. pepererint. quibus fidem non abrogat experientijs aliorum, qui scilicet aliquando nouerint nasci uitalem fœtum 172. atque 178. ut etiam. 205. & 206. die.

Quid Aristoteles, Empedocles, Polybus, Plinius, Aulus Gellius de septimestri partu scribant.

Caput VIII.

HÆtenus de Hippocratis, & Galeni sententia. Nunc quid alij de eiusmodi partu scripserint, perscrutemur, ab Aristotele exorſi, qui in hunc modum locutus est. Sed cū cætera animalia omnia singulari, ac simplici modo partum suum perficiant (unum enim pariendi tempus statutum omnibus est) homini uni multiplex datus est. Nam & septimo mense, & octauo, & nono parere potest, & quod plurimum decimo, nonnullæ etiam undecimū tangunt. Fœtus, qui maturius, quàm septimo mense prodeat nullo pacto vitalis est, qui septimo uitalis quidem hic primū exit, sed magna ex parte infirmior: quamobrem cunabulis ex
lana

lana eum inuoluunt, & fascijs alligant: Meatus autem nonnulli infixi ut aurium, aut narium sæ penumero generantur, sed accrescenti articulatur infanti, & demum suam formam recipiunt: & plerique de his septimo quoque natis uiuere, atque adolescere possunt. Hæc ille. In quibus colligimus ab Hippocrate partim dissentire, partim conuenire: colligimus etiam hunc authorem non habuisse plenam notitiam eorum, quæ recenter natis contingunt. Dissentit quidem, quod Hippocrates dicat ex septimestribus plurimos mori, Aristoteles uerò plerisque uiuere, & adolescere scribat. Deinde Hippocrates profitetur septimestres habere omnia, quæ habent perfectissimi, Aristoteles putat nasci illos manios, & mutilos in quibusdam membris, qui genito iam puero postea generantur, atque perficiuntur. in eo autem inuicem conueniunt quòd non modo septimestrem admittant partum, sed etiam quòd uitalem statuunt. Admiror autem plurimum, cur dixerit philosophus, ipsos septimestres cum sint imbecilliores cunabulis ex lana imponi, & fascijs alligari, quoniam omnes pueruli recenter editi in ipsis cunabulis ex lana collocantur, fascijsque muniuntur. Neque alium obseruauimus modum ab antiquis usurpatum pro conseruatione fetus. in hoc etiam postremo conueniunt ambo, quod docti experientia nouerunt septimo men-

De Hominis Partu. 175

se natos esse uitæ superstites . Sed Aristoteles non docet modum inuentionis huius. Hippocrates uerò profitetur didicisse ab obstetricibus à matronis, & à parturientibus. Placet hic uerba illius in medium afferre . Cæterum inexpertus quispiam (inquit) mirari poterit, quod septimestris puer nascatur, si quis autem hoc deprehendere uult, facile est obstetrices adire, quæ parturientibus adsunt, & ex ipsis percontari. hæc ille. qui statim ad experientiam in hac materia confugiendum esse docuit, cum ait . cæterum inexpertus quispiam. Quod uerò hic de obstetricibus dicit, non est de omnibus intelligendū, sed de illis, quæ medicæ erant, doctæque, ut docui libro de uirginitate . Quoniam igitur parturientibus assistunt, cognitionemque habent necessariarum rerum, iudicium ferre possunt . Possunt etiam eadem parturientes nouisse, de quibus libro de septimestri partu ita scribit. Porro mulieribus de partibus fidem nō adhibere piaculum est. Quicquid enim dicunt, & semper dicunt, & dicturæ sunt semper, nō quidem re ulla, aut ratione persuasæ, sed quod in suis ipsorum corporibus fieri deprehenderunt id dicunt. si quæ uerò aliud quid uelint dicere, per me licet . Verum censores matronæ penes quas huius rei censura est, quæque integrè hac de re, & sincerè iudicant, semper testabuntur ac dicent, septimestres sese, octimestres, nonimestres,

stros,decimestres,ac denique etiam vndecime-
stros parere. Sed ex his octimestres haud super-
stites manere. Quin asserunt etiam illæ pluri-
mos abortus prima quadragenaria fieri. Item-
que alia, quæ contingere commemorata sunt
in singulis cum quadragenarijs,tum mensibus.
hæc Hippocrates.satis de Aristotelis opinione
diximus.

Plutarchus libro quinto de Placitis Philoso-
phorum capite decimo octauo Empedoclis, at-
que Polybi opinionem refert hisce uerbis. Em-
pedocles cum primum genus hominum è terra
natum est, tantum longitudine temporis diem
fuisse propter solis segnitiam, quanta nunc sit
decem mensium dies: procedente deinde tem-
pore tantam fuisse, quanta nunc septem men-
sium,propterea septimestres, decimestresque
natales.Quæ sententia nihil habet aut probabi-
lis,aut certi, propterea relinquenda citra exa-
men. Mox uerò Polybi opinionem recensens
ait. Polybus 180. dies dimidiatum natales fa-
cere:quod semestre tempus esse, quanto tem-
pore sol ad uno solstitio ad alterum perueniat.
septimestres autem ideo dici, quandoquidem
sexti mensis dies in septimo implent. Duo sunt
circa opinionem Polybi adnotanda: Alterum
ipsum ab Hippocrate suo alioquin præceptore
in numero dierum descciscere: nam ille septi-
mestri terminum constituit dierum. 180. die-
rum.

rum. Hippocrates verò 182. & horas 15. varietatis huius causa esse potuit quod Polybus noverit experientia mulieres aliquas in lucem dedisse puerum die 180. Alterum vero notatione dignum est, quod circa tempus semestris non bene conveniant: nam Hippocrates ut prædiximus, constituit 182. & horas 15. hic vero duntaxat. 80. dies. Plinius libro septimo cap. 5. ex Aristotele omnia ferè mutuatus inquit. Ceteris animantibus statum, & pariendi, & partus gerendi tempus est, homo toto anno, & incertogignitur spatio. Alius septimo mense: alius octavo, & usque ad initia decimi, undecimique ante septimum mensem haud unquam vitalis est. Septimo non nisi pridie, posterove plenilunij die, aut interlunio concepti nascuntur. Postremo hæc Plinij verba limitationem merentur, quia observatum est nasci septimestrem, & concipi in omni statu lunæ dum septimum attingerit mensem: neque enim agunt universales causæ, nisi in agente benè disposito, ut posthac disputabimus aduersum Astrologos.

Non est prætermittendus postremo loco Aulus Gellius, qui ita scribit. Multa opinio est, eaque pro vero iam recepta est, postquam mulieris uterus iam conceperit semen, gigni hominem, septimo rarenter, nunquam octavo, sæpè nono, sæpenumero decimo mense. Hic omnia, ut ex supradictis constat, ab Hippocrate libro

de septimestri partu mutuatus est. Velim notari hæc uerba. Septimo rarenter. quibus septimestres maiori ex parte letales esse significauit, ut supra ex Hippocratis doctrina demonstratum a nobis fuit.

Iurisperitorum sententia circa partum septimestrem. Caput IX.

Criperunt etiam Iuris Consulti de septimestri partu . Paulus hisce uerbis .

Septimo mense nasci perfectum partum iam receptum est propter authoritatem doctissimi viri Hippocratis. Et ideo credendum est eum, qui ex iustis nuptijs septimo mense natus est iustum filium esse. Accursius Glossematarius legem interpretatur his uerbis . Septimo scilicet incæpto , etiam non completo. Ergo in sex mensibus, & vno die potest nasci, ut infra de suis, & legitimis hæredibus, l. intestato §. finali , & vsque ad decimum mensem finitum, & non ultra, ut in Authentic. de restitu. & eo quæ pa. §. vnum siquidem ver. mulier. col. iij. & d. l. intestato.

Vlpianus. I. C. de suis, & legitimis hæredib. multò distinctius de partu septimestri pertractat his uerbis.

Post

De Hominis Partu. 179

Post decem menses mortis natus non admittitur ad legitimam hæreditatem. De eo verò qui octuagesimo secundo, & centesimo die natus est, Hippocrates scripsit. Et D. PIVS Pontificibus rescripsit, iusto tempore videri natum, nec uideri in seruitute conceptum, cum mater ipsius ante centesimum, & octuagesimum secundum diem esset manumissa. Glossa interpretatur hæc verba. octuagesimo secundo die. diciturque sexto mense exacto, & septimum mensem ingressio spatio dierum duorum. Animaduertendum est hoc loco recte dixisse Accursium, factum si de septimo mense vnicum duntaxat attigerit diem, vitalem nasci, quod etiam Egidium Medicum scripsisse certissimum est. Immo communis est omnium obstetricum opinio, viuere puerum, si horas quasdam de septimo mense fuerit ingressus. Multoque distinctius ex sententia Hippocratis locutus est Vlpianus, ut qui meminerit dierum. 182. Hæc observatio Galeni experientiam refellit, qui dixit, nullas partum edere ante 182. diem. Accursius vnum detrahit diem. Vlpianus horas detrahit quindecim. Quid mirum? Scientiæ fiunt per additamentum, quod unus non obseruauit, alter nouit. Hippocrates fidem accepit huiusce rei a mulieribus medicis, ab ipsisque parturientibus: vultque illis derogandam non esse fidem: quas tamen in gestationis tempore fuisse aliquando deceptas

tum idem testatus est Hippocrates, tum nos ip-
si parum postea docebimus. Colligo ex dictis
182. diem non esse sic præfinitè intelligendum,
ut non liceat etiam vitalem proficisci partum
diebus aliquot anticipatis.

Quod scribit Accursius sex mensibus & uni-
co die nasci vitalem posse, dubitationem habet.
quia si menses intelligit ex Lunæ coitu, qualè
intellexisse Hippocratè in superioribus demo-
stratum est a nobis, utique dies. 181. continet
plures vno, supra sextum: quia finis sexti men-
sis est dies cêtesimus-septuagesimus septimus:
adsunt igitur vsq; ad octuagesimum secundū,
dies quinque; non vnus. si uerò solares intelligat
menses, qui natus est. 180. die nulla ratione di-
cetur ingressus septimum. Sed in sexto mense
contentus, vtriusque legis sententiam apertissi-
mè subuenit, ut putà quæ de partu loquatur se-
pimestri, nō sextimestri. Adde his falso videri
mihi citasse Vlpiani legem: quoniam in illa nō
dicitur, vitalem esse fœtum, si vnum diem de
septimo sumpserit, solum enim dierum. 182.
meminit: qui dies quinque habent ex septimo
secundum computationem veriore: aut dies
duos ex computatione mensium solarium. Po-
stremum, quod intelligat mensem incæptum,
& non exactum habere duplicem sensum pōt,
vnus, quod nō sit vitalis natus exacto septimo.
vel propè exactum mensem: hocque satis con-
stat,

De Hominis Partu. 181

stat, falsum esse ex ijs, quæ supra diximus, in quibus commonefecimus tum experiētia, tum uerbis authoris libri de natura pueri, uitæ su perstitē esse eiusmodi partum. Docuimusq; idem contingere, si medio spatio mensis puer nascatur in primo capite libri huius: immo Ga lenus in commentario id apertè admodū signi ficauit. Alter sensus est, legem loqui de princi pio mensis, atque de primo termino perfectio nis, quam explanationem perlibenter admitti mus, ut putā congruam menti Hippocratis. Ergo nascuntur septimestres in principio septi mi mensis, ut diebus 178. vsque ad 182. in me dietate, ut diebus 192. aut 194. & in fine men sis ut 204. diebus, uel quod summum est 206. & horis duodecim.

Iacobus Cuiatius. I. C. hac ætate præstantissi mus, de hoc argumento ita scribit libro 4. rece ptarum sententiarum Iulij Pauli. tit. ix.

Sed ut ad ἐπτάμηνον redeamus, quem matu rum partum esse diximus, cum tamē ὀκτάμηνος sit immaturus, si quærat^r differentię ratio, tri buendum id erit occultæ rationi, & uirtuti sep tennarij numeri. Ac uidenda hic omnino erit Epistola 39. Ambrosij ad Hontianum. Ad hæc si quærat^r an is sit maturus, qui ad initia septi mi mensis natus est, dicam esse maturum ex. l. 3. §. ultimo. D. de suis & leg. hæred. ut putā si natus sit CLXXXII. die. & si enim exactius di

numeratis omnibus mensium diebus 182 dies
 accidere possit, ut sextū mensem non impleat,
 uerbi gratia a Kal. Mart. usque ad diem pridie
 Kal. Aug. dinumeratione facta: tamen in hoc
 proposito ex sententia Græcorum Iuris Consul-
 torum, ita ineunda est computatio ut singulis
 mensibus. 30. duntaxat dies tribuantur. Qua ra-
 tione 182. dies septimum mensem attingunt,
 & ita Hippoc. quoque lib. 2. Epide. 3. sect. 270.
 dies pro nouem mensibus putat: nosque hanc
 putandi rationem semper sequimur. At uidetur
 huic nostræ sententiæ aduersari Paulus dum
 ait. Septimo pleno. pleno autem idest. 210. die-
 bus: qui numerus continet *τρῆς διὰ διὰς ἑβδόμη*
δὲν ut & Hippocrates lib. *περὶ σαρκῶν* ostendit.
 Non tamen ideo statim consequitur non nasei
 partum legitimum circa initia septimi mensis.
 Nam & 182. partū nasci Hippocrates scripsit
περὶ ἑπτάμηνου, qui numerus dierū effecit dimi-
 diam anni partem rotundato numero. Hęc ver-
 ba sunt Iacobi Cuiacij.

Multa uerò hic sunt, quæ non undique pro-
 bantur mihi. ac illud in primis, quod causam
 querēs ob quam septimestris maturus, octime-
 stris uerò immaturus censeatur, id contingere
 putat ex occulta uirtute numeri septennarij.
 Videtur enim in his ipsis ad nūmerum referre,
 quod ad aliquampiam agētem naturam, ut ad
 propriam causam, pertinet. scio Philonem He-
 brazum

De Hominis Partu. 183

bræum libro de mundi opificio scripsisse, tantâ septenario innatam esse numero diuinitatem, ut hic præter omnes, qui intra denarium sunt, eximiam quandam prærogatiuam habeat. ac eodem libro, septennarium, quasi σεβασμόν & σάμνον idest sacrum, & uenerandum appellat, ab eo scilicet, quæ ipsi inest cum sanctimonia, & religione tum maiestate, tum diuinitate, fuisse appellatum. Nec me fugit, ut præteream, quod septimo die benedixit Deus, & alia multa, quæ ibi, & libro de uita Moyfi, idem scribit, quod Hesiodus libro cui titulus est opera, & dies ita scribit.

Αἰδε γὰρ ἡμέραι εἰσι Λιὸς παρὰ μὲν τὰ ἄεντος
πρῶτον ἐνὶ τετράσει, καὶ ἐβδὸν ἡν ἱερὸν ἡμερὰ.

idest.

Ante dies alias consultus Iuppiter afflat.

*Primum trigenam, tum quartam. has septima
sacra concomitatur.*

Et Orpheus antiquissimus Poeta.

ἐβδομιῶ φίλησεν ἐκαστὸν Ἀπολλων

idest.

Ecce sagittifero; pergrata est septima Phæbo.

Hæc, & alia plura, quæ de numeri huius præstantia dici possent, nunquam persuadebunt uim habere ipsum agentem. Aut si persuadebunt Cui iacio, etiam conficient septimestres partus præstantiores, & frequentiores nouimestribus, & decimestribus existere, quod non modo falsum

est, sed etiam absurdum. Qua parte, dicit consulendam Ambrosij Epistolam; ego maiorem diligentiam desiderassem. in ea enim nihil adest, quod suo faueat proposito.

Porrò enumeratis omnium mēsum diebus 182. dies accidere posse, ut sextū mensem, non impleant, uerbi gratia a Kal. Martias ad diem usque pridie Kalen. Augusti. non facit ad rem; quia anni medietas est Hippocrati dies 182. horæ duodecim, cum aliqua parte diei. non autem computatio omnium dierum, quæ in sex uulgaribus mensibus continetur. Opus enim est, quinque ad minus esse integros: possunt alij duo esse fracti: possunt etiam esse pleni, ut explanauimus. Quod Græci Iuriscōsulti dies triginta singulis mensibus tribuerint non admittor: quia putationem sequuti sunt Hippocratis non correctam, non emendatam; qualem sexto epidemiorum, libro de carnib. & de nat. pueri. ut hæc non recipitur ab illo in libro de septimestri partu: qui si Hippocratis liber est, dicendum est, antiquam putationem emendasse. Si alterius, hunc uoluisse corrigere Hippocratem. Idcirco quando dicit. Nosque hanc putandi rationem semper sequimur. aberrat: quia bona non est putatio, nisi quæ fit ex diebus 29. horisq; 12. pro mense. Aberrauitq; Paulus Iuriconsultus, cum ait 210. diem cōtinere plenos septem menses. Nam ex Galeno post diem

De Hominis Partu. 185

204. nunquam uitalis fœtus ; ex nostra sententia, post diem 206. & horas 12. computante secundum Hippocratem non est uitalis . nam ingressus est octauum . fuit autem causa erroris antiqua putatio, & nō emendata: de qua re primo libro multa . Ideoque licet author libri de carnibus dixerit, partum septimestrem completi τρεῖς δεκάδες ἑβδομάδων . non est recipiendū de tertia decade hebdomadam exacta, si uelimus illius ueriores sententiam admittere, quę in supputatione consistit mensium ex diebus 29. & horis. 12. Atque hæc circa Iurisconsultorum sententias, & de partu septimestri dicta sint .

Quis sit octimestris partus, & cur non sit uitalis ex Astrologorum sententia. Caput X.

Partum octimestrem dico, qui in lucem editur post 206. diem, horas 12. extenditurque usque ad 236. Nam a centesimo septuagesimo septimo horisq; 12. usque ad 206. septimus mensis extenditur. Quod autem pertinet ad quadragenarias, certissimum est hunc fieri in sexta, quemadmodum supra declaratum fuit.

fuit: sed non in tota, quia principium illius usque ad sextum diem, & horis duodecim: & eiusdem finis a ducentesimo trigesimo sexto die, non includuntur in octauo mense. idcirco principium sub septimo, finis sub nono est. Igitur sexta quadragenaria secundum se tota mala non est. Constans est ferè omnium opinio, natos octauo mense vitales non esse. Ab his ego dissentio: an benè, aliorum sit iudicium. Fundamentum uerò tractationis huius potissimum est, perpendere an validæ sint rationes contendentium octimestrem viuere non posse. Opiniones examinandæ sese offerunt tres. Prima Astronomorum. Secunda Mathematicorum. Tertia verò Hippocratis, & Medicorum, qui illius hætenus sunt doctrinam imitati. de singulis agamus principio facto ab Astrologis. Putant ij referri debere hoc ipsum ad dominiū Planetarum septem: quorum singulos, singulis quibus vterus geritur mēsis ordine quosque suo præesse, & præfici volunt. Deducūt illi hanc assertionem, ex quadam Hypothesi Aristotelica in primo Meteorologicorum scripta, qua asserit, oportuisse Mundum hunc inferiore contiguum fuisse superioribus latioribus, vt inde vim acciperet, gubernareturque. Quia igitur cum sint Planetæ septem, illico a conceptu, toto primo vteri gestati mense, Saturnus dominium habet omnium supremus, supra foetum, qui

De Hominis Partu. 187

qui frigidus, & siccus existens vitę solet esse inimicus, propterea primus mensis gestationis periculum non mediocre inferre solet. Huic succedit secundo loco Iuppiter, tertio Mars, quarto Sol, mox Venus, & Mercurius, postremo Luna septimo mense dominatur infima planetarum omnium. Dicunt Astronomi tunc temporis vitalem esse puerum, quod omnium septem planetarum beneficium sit assecutus: inter quos licet Saturnus maleficus censeatur, tamen quia humiditatem contemperat magnam fetus præpotenti siccitate, quam infert, propterea primo mense aliquam vtilitatem afferre. At vero transacto septimo mense, rursus Planetę reuertuntur ad suum dominium. Saturnus octauo mense superior est ita, vt sua frigiditate, & siccitate, segnitie, malo influxo, principijs vitę semper inimicus existens, puerum natum vel occidit, vel saltem ita malè afficit, vt diu prorogare uitam sit impossibile. Hęc in summa de octimestri partu dicere videntur.

*Impugnatio opinionis Astrologorum
circa partum octimestrem.*

Caput XI.

Xpendamus diligenter an horum consistere ualeat opinio. Atq; posito in primis illorum fundamento, Saturnum octauo mense dominari, interrogemus illos, an partus fieri potest omni die, mense, & hora: an autem certis duntaxat diebus, horis, mensibusque nascatur. Admittunt quidem nullum tempus esse in quo generatio, & partus fieri non possint, nam experientia constat omni hora, die, & mēse puerum aliquando concipi, & nasci. Nascatur igitur septimo (quod exempli gratia dictū sit) Octobris puer octimestris: hunc dicent non uiuere ob Thefim illorum, quòd scilicet mense octauo dominetur Saturnus. Nascatur alter octimestris Nouembri, & hunc dicent nō uiuere, idē de reliquis mensibus statuatur, hinc sequitur Saturnum dominari singulo quoque mense: immo singulis hebdomadis, diebus, horis, atque momentis. Adde quod una, & eadem horula nascetur quispiam octimestris, & nouimestris, vnus uiuet, alter morietur, quod mihi satis absurdum videtur, neque video ali-

quam

De Hominis Partu. 189

quam adesse probabilem causam, ob quam id ipsum contingat.

Secundò sequetur, nullum fœtum posse ad maturitatem peruenire: si enim Saturnus dominatur supra fœtum primo mense, eo moreretur omnes quia semper Saturnus frigidus, & siccus est, vitæ nostræ inimicus, malamque, & perniciosam influentiam inspirat. Cur igitur fiet primo mense generatio? atque si fit, cur non moritur puer? cur idem Planeta finet puerum transire incolumem? statim a cōceptionis principio, non finet eūdem uiuere factum iam grandiorē, atque robustiorem? resistere non potest robustus, & magnus, resistet tantillus puer, & imbecillus? sanè uidetur rationi consonum octimestrem posse multò magis resistere influentiæ Saturni, (& tamen volunt nunquam resistere) quàm iam iam efformatum, & conceptum: quem omnes admittunt ipso in vtero augeri vsque ad septimum, & quotidie robustiorem fieri. quæ res uidetur mihi maxime controuersa. nec eorum subterfugium aliquid valet, cum dicunt frigiditate, & siccitate contemperare humiditatem, & caliditatem. quia illæ qualitates satis benè contemperatæ sunt in semine, & sanguine, & quo maior illorum est abundantia, eo magis abundabit puer vitalibus principijs, vt docuimus libro de calido innato, & multo antea Philosophus libro
de

de longitudine, & breuitate vitæ. Nunc uniuersalius agamus contra hanc opinionem, ostendamusq; mortis causam in octimestri partu non esse solam influentiam Saturni, ut illi dicunt.

Illud ad cuius effectum causæ concurrunt plures, ab una duntaxat causa dependere non potest: sed opus est, ut ab omnibus pro effectio- nis illarum ratione, originem ducat. Sed omnis fœtus ad hoc quod uitam habeat longam, aut breuem; tandem ut generetur, concipiaturq;, a pluribus causis necessarijs fit: itaq; minime dependet in vtero ab una duntaxat causa. Ma- ior huius discursus nullam difficultatē habet, ex communi, ut ego sentio, omnium authorum consensu: Nam certē eorum, quorum plures sunt causæ, principia, atq; elementa, cognosci non possunt, nisi cognoscantur principia, cau- sæ, & elementa; quemadmodum scribit Philo- sophus libro primo de Physico auditu. Minore propositionem omnibus notissimam esse arbi- tror. Homo enim non modo gignitur a cœlo Planetisque, sed etiam a particularibus, & pro- ximis causis: nempe ab utroque semine tum maris, tum fœminæ: concurrit vterus, ut reci- piens instrumentum, sanguis menstruus, ut ma- teria, & alimentum. Ergo si fœtus sine horum concursu generari non potest, neque poterit et conseruari, nisi omnes causæ simul concurrāt. Viuet fœtus, si concurrant; non viuet, si non concurrant.

De Hominis Partu. 191

concurrant. Quomodo igitur, si uera sunt hæc, necessaria vitæ causa solum in Cœlum, ac Planetas referri poterit?

Amplius in gratiam Astrologorū statuamus nasci aliquem, cui longæuam vitam polliceantur Astra. ex hoc non poterit necessario cognosci natum sub tali aspectu longæuam habiturū esse vitam: quia cum aliæ causæ vitam efficere possint diuturnam, opus est ex illatione omnium causarum inferre effectum. Sit exempli gratia aspectus cœli bonus. teneatur mater aliquopiam pernicioso morbo, aut eius pater, aut uterque, ut si lue Venerea affecti fuerint, vel elephantiasi, calculo, podagra, aut alio eiusdem generis contagioso, hæreditarioque morbo. Erit dubio procul horum semen mala qualitate præditū, ex quo nascetur puer morbosus, vitæque breuissimum terminum, habebit: ut quotidie videmus contingere: hincq; nihil certi ex causa uniuersali quod pertineat ad effectum particularem consequemur. Alioquin quorsum oporteret concurrere ad effectum producendum causas particulares, immediatasque? solum cœlum, magnum puerum, paruum, deformem pulchrum, sanum, morbosum; imo faceret matrem, ac foeminā, aliaque id genus ferè sexcenta insequerentur, quæ omnem superant absurditatem. Ad rerum inferiorū productionem concurrat cœlum, cum suis Planetis: sed uniuersali

non

non particulari modo, motu scilicet ac lumine, ac fortassis etiam influentijs, quas tamen non admittere Peripateticos constans uidetur multorum opinio. At facultatem particulariū causarum secundarumq;, minimè quidem tollunt uniuersales causæ: quarum pollicitationes efficere possunt fallaces quotidie, maximèque variabiles. An dicent illi disponere ad hūc aut illum effectum cœlestia, at non inferre necessitatem aliquā? id uerò concedam, si tamen mihi concedant uice uersa, ad producendos eiusmodi effectus plus posse immediatas causas, quàm remotas: ac sub eodem aspectu cœli, ac planetarum generari hominse morbosos ac sanos: ex eodem grano fieri triticum, ac lollium, aliasque res diuersas: quæ si uera sunt, concludere debemus ex unico aspectu Saturni, aut aliorum syderum non esse metiendam hominum uitam.

Ex opinione præterea Astrologorū destruerentur Aristotelis libri, quibus ille docet ad uitam, & mortem, atque ad longitudinem & breuitatem uitæ pertinentia: nam si aspectus duntaxat cœli satisfacit, quorsus alias debemus inuestigare causas?

Ad hæc, si a cœli aspectu uitam necessario habemus, simul etiā habebimus actiones alias, quæ uel ad ipsam consequuntur uitam, uel in uita fiunt. id uerum esse patet, quia quod dat formam,

De Hominis Partu. 193

formam, dat etiam consequentia formam. Hoc autem affirmare non licet quia sic funditus moralis rueret philosophia, docens hominum mores quo ad virtutes & vitia, publicam, privatamq; administrationem rerum publicarum, & propriæ domus. Rursus boni & mali homines fierent non disciplinis, non voluntate illorum concurrente, sed necessitate quadam coacti; hincque manifestè, & impiè tolleretur è medio libertas nostræ voluntatis. Rerum nulla adesset contingentia, artes omnes, atque scientiæ pessum irent, frustra quæreremus vxores nobis ex optima sobole genitas, vt boni nascerentur filij, si id non sequitur, nisi necessitate cœli, & horum aspectuum causa. Amplius uanè admodum conditæ essent leges, quibus mali plectuntur homines, si ad maleficia illos cogat necessitas a cœli influentijs communicata. Hæc sanè absurdissima sequuntur Astrologorum sententiam, qui futurarum rerum sese diuinatores profitentur, atque tribuunt cœlo absolutam, & sufficientem omnium effectuum causam citra particularium concursum. Hæc non accidunt alijs, qui non tribuunt cœlo omnem vim; sed suam exhibent cœlo, suam causis inferioribus, at ij certe non possunt ex vnius planetæ aspectu, ut saturni, certo scire oëtimelestrem partum uitæ superstitem non esse. Quia eiusmodi influxus (ut ita dicam) potest euinci, aut mitigari.

ri a causis secundis .

Postremo effectus, qui a pluribus causis necessario fit, ab una duntaxat causa fieri non potest : sed opus est omnes concurrere, ut prædiximus. statuamus modo causarum facultatem diuersam esse, atque in productione unius effectus non conspirare ; utque dilucidior sit sermo, ponamus hominis uitam pro effectu . Saturni aspectus minetur puero mortem : seminum utriusque parentis optimam dispositionem uitam promittere cum reliquis circumstantiis pertinentibus ad cœli statum, ad anni tempus, ad optimam rationem uictus, ad matris conditionem, aliaque eiusdem generis sexcenta : conferamus inuicem actionem cœli, cum actione inferiorum causarum, fiat collatio inter illas, utra causarum magis possit, an prima uniuersalisque an secundæ, & particulares . Si prima quidem, pronunciabitur mortalis ; si præualuerint immediatæ causæ, salubris fœtus debet prænunciari : si æqualis fuerit vis, anceps fieri debet iudicium . Hic etiam addamus, quod non solum cœlestia corpora necessitatem rebus ipsis non imponunt, sed neque etiam inclinationem : quia, quod quis hanc, aut illam habeat inclinationem nascitur a cœlo, ut a causa communi, & a causis secundis, ut a proximis, immediatisque. Sic ratiocinemur. Quod habet inclinationem a pluribus causis necessariis, cogno-

sci

sci non potest, sine cognitione omnium causarum. Fetus octimestris habet inclinationem ad mortem a pluribus causis: plures igitur causæ cognoscendæ sunt. Quis igitur ad solum cælum confugiat? sed de Astrologorum opinione fatis.

Mathematicorum opinio de partu octimestri. Caput XII.

Mathematici dixerunt octavo mense natum non esse vitalem, quoniam octo menses genituræ sociabiles non sunt, quemadmodum sunt septimestres. Quoniam verò multi horum opinionem explicarunt, sed nemo diligētius Plutarcho, illius afferō hic verba libro quinto de Placitis Philosophorum c. 18. quæ sic habent. Mathematici verò octo menses omnis ferunt esse genituræ dissociabiles: sociabiles septem. Dissociabilia signa sunt, si stellas, quas cæcodespotas, id est domicilij dominæ vocant, nacta sint maleficas. Nam si quis harum vitam, & viuendi institutum sortitus sit, infortunatos eos, temporariosq; portendant. signa dissociabilia uocantur octo. Veluti Aries cum Scorpione est disiunctus, Taurus cum Sagittario disiunctus, Gemini cum Capricorno, Can-

196 Liber Secundus.

cer cum Aquario, Leo cum Piscibus, cum Arie-
te Virgo. Hinc septimestres, & decimestres esse
vitales: octimestres propter mundi dissidentia
enecari. hæc ille. Horum præterea nonnulli di-
cunt fœtum vitalem esse septimo, & mortalem
octauo mense natum, quia secreta quædam ad
mortem, ac uitam adest sympathia cū septimo,
& antipathia cum octauo: ij ergo omnem uim
remittunt in facultatem numerorū secretam,
quorum opinionem recipit Iacobus Cuiacius
magnus Iuris Consultus in interpretationibus
receptarum sentent. Iul. Pauli libro quarto titu-
lo nono ad S. C. Tertullianum. De quo supra
nonnulla agētes de septimestri partu diximus.

Impugnatio opinionis Mathematico- rum. Caput XIII.

IN primis quidem Mathematicorū
opinio falsa depræhenditur per
breui hoc fundamento. Nempè
quod numerus quantitatis est spe-
cies, quòdq; nulla quantitas prin-
cipium actiuium est, vt communis est omnium
philosophorum assertio. Si hoc fundamentum
admittendum est, numerus aut par, aut impar
agere nihil poterit in generando, ac multò mi-
nus in conseruando fœtu. Nequit enim fieri a
numero,

numero, quod hic uiuat uel non uiuat, sed ab aliqua natura fit, intus delitescente, ac suam actionem obeunte determinato tempore. Eodē modo habet res ipsa in fœtu, atque in diebus decretorijs: in quibus profiteor maiorem vim habere ipsam experientiam, ratione. Quandoquidem illa uniuscuiusq; operationis tempus explicat, nempe septimo die iudicari morbos peracutos, decimo quarto acutos, aut vigesimo. Diuturnos iudicari per septimanas. Quartam diem indicare septimam. Vndecimam indicare decimam quartam: decimam septimam indicare esse uigesimalē, & sic de reliquis. at aliquā rationem, (quemadmodum ego sentio) quæ saltem satisfaciat intellectui, minimè in mediū afferre possumus. In hunc modum in partu neglecta prorsus ratione, solaq; experientia contenti omnem prætermitemus Mathematicorum computationem. Cæterùm fallacem esse eiusmodi computationem sic ostendo. Mathematici impares faciunt mares, ac proinde fecundos: rursus pares numero fœminas, ex quibus debito iure coniugatis prolem reddi perfectam asserunt, ex duobus imparibus, at ex duobus paribus sterile coniugium proficisci tur: ut si quis duos mares, uel duas fœminas inuicem coniungat. hac de causa laudant numerum quinarium, septennarium, & nonum: quod constare asseuerent illos ex numero impari, &

pari. Par, vt putà duo, locum fœminæ conti-
 nens, impar, tria, locum masculi in quinario: sic
 quattuor, & tria in septennario. Quattuor, &
 quinque in nono. Vituperant senarium, quia
 constat ex omnibus paribus, vt ex duobus ter
 multiplicatis: vel ex omnibus imparibus, vt ex
 tribus bis multiplicatis: eodem modo nume-
 rum duodenum reijciunt, quia ex omnibus pa-
 ribus, nempe ex senario, vel quaternario, vel de-
 nario, aut ex omnibus imparibus vt ex nouem,
 & tribus, ex septem & quinq;. Hęc, si vera sunt,
 in diebus criticis opus esset ipsos reprobare
 diem decimum quartum, & diem vigesimum:
 atque inter partus, partum decimestrem; quem
 tamen illi admittūt, vt supra ex Plutarcho retu-
 limus. Quod attinet ad dies. certum est. 14. con-
 stare aut ex solis paribus, vt 10. & quattuor. sex
 & octo. & ex numero binario septies multiplica-
 to. aut ex solis imparibus, vt ex septennario bis
 multiplicato. Ex quinque & nouē. ex vndecim,
 ac tribus. Vigessimus porro habet vel omnes im-
 pares, vel pares. Impares si calculus fiat ex qui-
 nario quater multiplicato, vel ex tribus, & de-
 cem & septem, vel ex septem & tresdecim, vel
 nouem & vndecim. Pares verò constituunt vi-
 gesimum: vt ex decem bis multiplicato. vel ex
 duodecim & octo: uel ex decimo quarto, &
 sexto. uel ex duobus & 18. uel 10. 4. & 16. Iam
 uerò ad partum sermonem conuertamus. De-
 cimestris

cimestris partus omnium perfectissimus est, ut docebo loco suo: at hic constat uel ex solis paribus, uel ex solis imparibus: nequit autem constare ex pari, & impari. Duo quinquies multiplicati faciunt decem: sex & quatuor faciunt decem. octo & duo faciunt decem. Ex imparibus constant, septem & tria. quinque & quinque. Reddant rationem mihi, qui cōfidunt in numeris, cur partus decimestris absolutissimus non modo nuncupetur ab Hippocrate, sed etiam ipsa experientia eiusmodi esse deprehendatur, si oportet menses constare ex impari, & pari numero. Satis hæc uidentur mihi reprobare Mathematicorum sententiam. Superest admonere, putare me Mathematicos aliud uoluisse, cum dicebant septimestrem uitalem, quia ex pari, & impari numero consistebat, quam ipsorum uerba significare uideatur. Nisi fallor mysticus quidam hic sensus adest. Declarauī libro tertio de hominis generatione conceptionē fieri non posse si semina frigidiora in frigidiore utero, si ficciora in sicciore, & sic de reliquis uniantur: sed frigidius quidem semen indiget utero tanto calidiore, quanto ipsum abest ab optima temperatione, humidius uerò sicciore, & sic deinceps de alijs. Quia certè nunquam concipiet mulier frigido temperamento prædita, uterum habens frigidum, ex semine frigido. Concipiet quidem ex semine calido: uel, si semen fuerit

frigidum, si, in utero calido temperamento prædito fuerit proiectū. Vides hic oportere contrarietatem adesse ad formationem fœtus : atque ubi contrarietas , ibi quidem omnia non sunt paria : sed constant ex pari, & impari quæ contraria sunt. At par, & par : aut impar, & impar similia, non contraria censentur . Sed hoc aliquando subtilius explicabitur. De Mathematicorum opinione hæc satisfaciant. Nunc ad Hippocratem accedamus.

*Octimestris partus cur non uiuat ex
sententia Hippocratis .
Caput XIIII.*

Liberum scripsit Hippocrates cui titulum indidit de partu octimestri, in quo pauca admodum tradidit ad eum partum duntaxat pertinentia: nam alia ad decimestrem, alia ad undecimestrem, quædam ad situm fœtus in utero, quædam ad modum parturiendi, ac rursus quædam ad alia eius generis quæ non modo unum, sed etiam alium respiciunt partum. Solum agit de octimestri partu in principio tractationis, in quo docere causam uult, cur octauo mense natus non sit uitæ superstes. eius
uerba

De Hominis Partu. 201

uerba in medium nostra alioquin cōsuetudinē
primum afferemus, mox verò difficilem senten-
tiam dilucidare conabimur : atque tertio loco
examinabimus, ille igitur ita scribit.

De oëtimeſtri partu ſic ſentio. Impoſſibile
eſt, vt duas conſequenter ſuccedentes afflictio-
nes pueri ferre poſſint : & propterea oëtime-
ſtres non ſuperſtites manere. Contingit enim
ipſos conſequenter affligi tum ea, quæ in vtero
fit afflictione : tum ea quæ in partu accedit ; &
ob id nullus oëtimeſtris vitalis eſt. hæc ibi . li-
bro de ſeptimeſtri partu ita ſcribit . Porro mu-
lieribus de partibus fidem derogare non oportet :
dicunt enim omnia , & ſemper dicunt , &
ſemper proferunt : neque enim aut opere , aut
ſermone perſuaſæ ſunt, ſed ex eo, quod cogno-
uerunt in corporibus ſuis contigiffe . licet autē
& volentibus aliud dicere . Quæ verò iudicio
præditæ ſunt , & victoriam de hac ſententia
pronunciant , ſemper dicunt ac teſtantur naſci
ſeptimeſtres, & oëtimeſtres, & nouimeſtres, &
decimeſtres, & vndecimeſtres, & ex his oëtime-
ſtres non ſuperſtites manere. Haëtenus Hippo-
crates .

Duobus modis conatur probare oëtimeſtrē
partum non eſſe vitalem : vno modo ratione ;
alio experientia a mulierum relatione ſumpta.
Ratio quidem habere ſic videtur mihi. Ille par-
tus viuere non poteſt, qui duas ſucceſſiuas affli-

ctiones

ctiones patitur. octimestris partus duas patitur
 successiuas afflictiones : ergo viuere nō potest.
 Maiorem propositionē statim affert in primis
 verbis cum ait. Impossibile esse, vt duas conse-
 quenter succedentes afflictiones ferre possint
 pueri . minorem quidem supponit : sed illius
 probationem affert in medium cū dicit. Contīn-
 git enim ipsos consequenter affligi. &c. propte-
 rea cōcludit postea. Et ob id nullus octimestris
 vitalis est . Pro dilucidatione rationis huius
 sciendum est, quosdam foetus suæ perfectionis
 principium , tum quo ad formationem omniū
 partium, tum quo ad magnitudinem, ac robur,
 fuisse consecutos in principio septimi mensis.
 ut superiori tractatione demonstratū mihi fuit
 hi quidem cum in angusto contineantur vtero,
 tunc suæ magnitudini non proportionato, po-
 stulentque maius nutrimentum, quàm a matre
 possit illis impartiri, exitum quærunt, aut septi-
 mo inchoato, aut dimidiato, aut finiente: sique
 prodeant illi in lucem, uiuere quidem illi quan-
 doque possunt, licet pro maiori parte sint mor-
 tales, vt docuimus . At uerò si post eiusmodi
 conatum adhuc in vtero contineantur , quod
 scilicet rumpere pedibus manibusque non po-
 tuerint membranas : tunc octauo mense imbe-
 cilliores facti ex eo motu , sed non ad extre-
 mum, ita vt amplius non conentur foras prodi-
 re, si forte fortuna nouum impetum efficiant ,
 rum-

rumpantque calcitrando membranas, tunc quidem ubi nati sunt adeo redduntur debiles, ut omnino uiuere non possint. Duæ igitur afflictiones de quibus meminit Hippocrates, quæ contingunt octauo mense natis hæ sunt. Vna quidem in septimo, quando fœtus iam maturus calcitrando, ac sese uiolenter mouendo multū laborauit, sed incassum, cum rumpere non ualuerit membranas. Secunda quando in octauo mense rursus eandem pugnam iniuit, de qua reportando victoriam foras prodijt ex utero. hæque duæ afflictiones sunt successiuæ: non quod semper durante septimo duret ipsa afflictio, sed quia exiguum tempus inter vnā, & aliam intercedit, secundaque sequitur nondum fœtu a labore primæ afflictionis instaurato. ideo non potest illas ferre. De Hippocratica ratione, atque enarratione hætenus. Cæterum quod attinet ad aliud Hippocratis fundamentum, non agam pluribus, quia nulla indiget explanatione, solum postulat credulitatem:

ut scilicet fidem adhibeamus mulieribus testantibus fœtus
octimestres uiuere
non posse.

∴

Dubitationes contra sententiam Hippocratis . Caput XV.

Ed circa utrunq; Hippocratis fundamentum non contemnendæ sese offerunt dubitationes, quas singulatim afferam . Prima quidem harum est, quod necessaria non videatur mihi ratio Hippocratis , quæ potissimū innititur in hoc fundamēto, octimestrem successivas pati afflictiones duas vnam in septimo, aliam in octauo dum foras prodit. Neque enim aliqua harum adest afflictionum necessitas. Septimo mense licet puer benè formatus existat, non propterea affectat exitum, sed ille duntaxat qui ob paruitatem uteri, suiq; magnitudinem nequit amplius contineri in vtero : quiue maiori indiget nutrimento, quàm possit a matre subministrari, aut etiam maiori aeris refrigeratione. At necesse non est septimestrem puerum tunc in vtero contineri admodū angusto, & illi deficere alimentum : idcirco non oportet admittere ægrotare, affligiq; puerum in septimo mense, vt foras prodeat. Vtique rationem Hippocratis admitterem, si in omni fœtu septimo mense eiusmodi contingeret afflictio, at quia hæc, vt manifestissimum est, non contingit

De Hominis Partu. 205

contingit nisi in primiparis, & in ijs, quæ alia ratione habeant paruum uterum, fit, ut putem, non esse admittendam eiusmodi argumentationem: maximè quod certissimum est alimentum in septimo mense non deficere omnibus vtero gerentibus. Notandum est, Puerum in vtero perfectum dici duobus modis: vno quo ad formationem omnium partium, & hæc quidem multo ante septimum formatae sunt, ut ex Hippocrate docuimus libro de hominis generatione, & quotidiana experientia testatur, licet quædam particulae minimæ possint deficere in septimo, ut ex Aristotele constat; Alio modo dicimus puerum perfectum in utero, quia iam maturus est, ut foras prodeat. Prior perfectio non significat necessitatē partus: quam utique significat posterior. in hoc autem consistit, ut amplius in utero contineri non possit, uel ob uteri paruitatem, & fætus magnitudinē, uel ob nutrimenti defectum, necessitatēque respirationis frigidioris aeris, uel etiam simul ob utranque causam; ut spicarum exemplo manifestum fecit Hippocrates: ex hac maturitate deducitur necessaria ratio ad partum, cum amplius nequeat in uisceribus contineri. Hæc si mense contingant septimo felicitibus auspicijs exit puer: si octauo, in eodem editur in lucem: si in alijs deinceps mensibus, fit in illis partus.

Præterea

Præterea facit difficultatem, quod dicat nasci octauo mense post afflictionem successiuâ factam in septimo: sic enim insto. Post primam afflictionem septimo factam, aut fœtus imbecillitatem contraxit: aut non contraxit. Si debilis factus est, & ægrotauit, ut ex uerbis Hippocratis omnes medici deducunt: fœtus non poterit in octauo in lucem prodire: quia, si ualidior existens rumpere membranas non ualuit: neque etiam ualebit easdem rumpere imbecillior factus. Sed si non ægrotauit, neque fuit reductus imbecillus, quæ causâ mortis afferri potuit in partu octimestri? non morbus septimo præcedens, non pueri mala formatio, non matris morbus, in summa nihil adest, quod pernicië afferat. Videtur mihi magis consonû rationi, statuere ualidiorë esse fœtum octauo mense, quàm septimo: tû quia grandior ac robustior: tum quia rumpit eo tempore membranas, quas septimo rumpere non potuit mense. Nemo unquam inficiabitur ualidiorem esse fœtum, qui rumpere possit, quàm qui non possit.

Amplius, si uerba Hippocratis cõsideramus, coniecturam fortassis deducemus aliquam sententiæ melioris. Non dicit ibi Hippocrates omnibus septimestribus afflictionë contingere: sed ait. Contingit enim ipsos consequenter affligi: tum ea, quæ in utero sit afflictione, tum ea, quæ in partu accedit. quæ uerba nō sunt intelligenda,

De Hominis Partu. 207

telligenda, de omni puero septimestri, sed dum taxat de eo, qui absolutus, & maturus ad partum in cassum laborauit septimo festinans exitum. Moueor ut ita credam, primum, quia multo frequentiores sunt partus nonimestres, decimestresque, quibus id in septimo contingere mali non potuit. quum tunc ad partum non erant maturi: deinde vero, quia dicit ille. contingit. non autem. Necesse est. at quod contingit, abesse potest, atque si potest abesse, id non contingit omnibus. Quamobrem sententia Hippocratis potissimum uerificatur de ijs, in quibus accidunt duae successiuæ afflictiones; una, quæ toto ferè septimo accesserit inanis, altera quæ subsequuta fuerit mense octauo in partu, ut si exempli gratia sic diceret. Quidam fœtus septimo mense festinantes exitum manibus, pedibusque; calcitrando, & caput undique mouendo, cum non possint exire, adhuc magis laborant. conanturque rumpere membranas, duratque eiusce modi conatus toto septimo, & postea subsequitur in octauo, in quo tandem cum ingenti labore, a defatigatione corporis, nascuntur, morboſi, atque ob præcedentes labores ita imbecilli, ut superueniente postea mutatione aeris, alimentii, & uestimentorum; uiuere non possint.

Bonam esse, atque doctrinæ Hippocrati consonam enerrationem nostram hinc etiam colligas licet, quod non est necessarium puerum octauo

oëtauo mense ægrotare : quidam enim ægrotant, quidam non ægrotant : & certè qui ægrotant, & nono mense nascuntur, superstites manent, sed aliqua parte corporis, vt plurimũ mutilati fiunt, aut claudi, aut cæci, aut quidpiam eiusmodi patiuntur. at qui non ægrotant octauo, ij quidem sani nasci solent in nono mense : vt libro de septimestri partu docet. quæ si vera sunt, manifestum etiam faciunt non esse necessariam in omni fœtu successiuam illam in duobus mensibus afflictationem : imò, si vna fuit in septimo, & inanis ; in octauo toto quiescet fœtus, parturiendus nono. fietque in intervallo robustior, & a morbo penitus conualescet.

Iam verò quod pertinet ad ipsam experientiam a mulieribus petitam, quanti fieri debeat idem author, aut quisquis scripsit librum de natura pueri manifestum facit : vt qui in ijs, quæ ad partum ipsum pertinet non vult mulieribus fidem adhiberi. Negat eo libro fœtum vndecimestrem, cuius fidem faciunt mulieres, præstat afferre in medium eius verba, quæ sic habent.

Quin etsi alimentum a matre prius defecerit, etiam si partus matri prius aduenit, & ante decimum mensem puer prodit. Cæterum quæ longius quàm decem mensium tempus vterũ gestare sibi visæ sunt, nam hoc iam sæpè audiui,

De Hominis Partu. 209

diui, illæ ipsæ hoc modo, quem dicam, deceptæ sunt. Hæc ille, quibus vides reprobatum fuisse ipsarum mulierum experimentum.

Deinde libro de septimestri partu mulierum hac de re iudicium arguit: cum scribit.

Verum dies haud similiter dicunt, neque cognoscunt mulieres: decipiuntur enim ob id, quod non eadem ratione fiat, sed aliquando a septimo plures dies accedunt ad quadraginta; aliquando a nono. Sed esto, firmum sit harum iudicium; audiui ab obstetricibus meæ prouinciæ, atque a probatis matronis, periculosum esse partum octimestrem, quia aut inquit fœtus moritur, aut mater. idcirco nequit certò pronuciari, puerum octauo mense natum necessariò moriturum. Dixi,

quæ mihi difficultatem faciebant
circa sententiam Hipocratis
statim in principio
libri de partu

octimestri conscriptam.

Nunc prosequor
reliqua.

••

*Octimestrem partum nasci aliquando
vitalem. Caput XVI.*

Via puto puerum octauo mense natum aliquando vitæ superstitem esse posse, id nunc declarare in animo est, licet Paradoxū esse sciam. Primū verò agam authoritatibus illustrium authorum, mox verò conabor afferre, si quas inuenire validas potero, pro huiusce rei confirmatione, rationes. Aristoteles primus fortassis omnium veterum consensum de octimestri partu redarguere conatus est libro 7. de anim. histor. cap. 7. dum inquit. Qui autem mense octauo nascuntur viuere ac adolescere in terra Ægypti possunt, & quibusdam alijs in locis, vbi mulieres fertiliores sunt, multosque simul facili, & ferunt, & pariunt, etiam si monstruosi sint. Sed locis Græciæ multi intereunt, nec nisi perpauci seruantur: vnde fit, vt si quis seruetur, non octauo mense natus existimetur, sed mulierem sui conceptus initium latuisse. & in principio capitis eiusdem inquit. Cum semen conceperit vterus statim se contrahit, donec ad septimum mensem ventum sit: octauo iam adaperitur, atq; dehiscit, & partus, si viuit, descendit mense eodem. idem scribit 10. problemat.

De Hominis Partu. 211

blemat. 40. & 4. de gener. animal. cap. 4. absolute scribit octauo mense natos superuiuere posse. hæc Aristoteles, ex quibus colligo. primū in Ægypto viuere octimestres, secundo in alijs locis, tertio in Græcia, quarto vniuersaliter dixisse, octauo mense partum fieri vitalem. Perlustremus modo alios. Plinius egit bis de hoc argumento. in libro 7. cap. 5. cum ait. Vestilia C. Herdici, ac postea Pomponij, atque Orfici clarissimorum Ciuium coniux ex his quatuor par tus enixa, Sempronium septimo mense genuit. Suillum Ruffum vndecimo. Carbonem septimo, vtrūque Consulem. Postea Censoriam Caij Principis coniugem, octauo. secundo scribit de eadem materia libro 10. c. 5. his verbis. Translatitium in Ægypto est, & in octauo gigni; iam quidem, & in Italia tales partus esse vitales: contra priscorum opiniones variant hæc pluribus modis. hæc Plinius. Ex quo deducimus generatim in Italia vitales octimestres esse, speciatim verò Romæ. Cæcilius Poeta ita scribit.

Insolet ne mulier decimo mense parere?

Pol nono, etiam septimo, atque octauo.

Eam rem Cæcilius non inconsideratè dixisse, neque temere a Meandro, atque a multorum opinione descivisse M. Varronis antiqui authoris decretum facit, huiuscemodi partum libro decimo de rebus diuinis admittentis.

212 Liber Secundus.

Diocles, & Polybus Medici ex empiricorum secta admodum clari cognouerunt genitalem esse octauum mensem: etsi fœtum fieri aliquando languidiorē, quoniam multi ex infirmitate perierint; ferè tamen octimestres non pauci in viros euaserunt. Auicenna grauis author libro 9. de animalibus sexto mense, & octauo vitalē edi fœtum, scribit. Nicolus Florentinus idem sese obseruasse testatissimū facit. legito etiam Brasauolum libro 4. aphor. com. primo. Antonium Fracantianum libro de Alimento idem confirmantem ex Peripateticorum sententia, ijs ego manus adhibeo, vt puta qui hætenus diligenti facta computatione bis in hanc vsque diem partum octimestrem vitalem obseruauerim. Certe magna posteris fides adhibenda est. Postremo idem confirmare mihi placet auctoritate eiusdem Hippocratis libro de alimento, ī quo ita scribit. *ἔστι γὰρ οὐχ ἔστι ὕκτα μῆνος γένεσις* quod est. Est autem, & non est octimestris partus. Quod est. Octimestrem partum esse quidē aliquando vitalē: at pro maiori parte non esse vitalem. Quamuis Sabinus Medicus, qui libros Hippocratis commentatus est, aliam explanationem afferat, dum ait. *ἔστι μὲν φαινόμενα ὡς ζῷα μετὰ τὴν ἐκτροσιν ἢ ἔστι γὰρ ὥς ἀνήκοντα μετὰ ταῦτα, καὶ ἔστιν ἐν φαντασίᾳ μὲν παραῦτικα οὕτα δυνάμει γὰρ ἢ ἔστι.* idest. Apparēt quidē veluti animalia post abortum: sed nequaquam sunt: quippe

quæ

De Hominis Partu. 213

quæ statim vita excedunt : itaque esse quidem tantisper imaginantur , sed potentia non sunt . hæc Sabinus. Ego tamen priorem explanationem magis probo . Possunt præterea , quæ diximus confirmari ex eo , quod cerui nascuntur octauo mense teste Plinio lib. 3 . cap. 5 . At verò sunt omnium animalium viuacissimi . Adhæc si proportionem Hippocraticam consideremus de formatione ad motum , & de ipso motu ad partum , certissimè cognoscemus partum octauæ mensis vitalem aliquando existere . Est autem proportio . Ad formationem dies 35 . ad motum . 70 . ad perfectionem . 210 . Ad formationem . 50 . ad primum saltum . 100 . ad perfectionem . 300 . Alij dicunt ad formam . 45 . ad motum . 90 . ad exitum . 270 . Alij ad discretionem . 40 . ad transitum . 80 . ad elapsum 240 . Non est , & est . &c . eandem proportionem admiserunt Galenus , & Auicenna , vt primo libro demonstratum fuit .
 Formatio igitur fiat die . 35 .

Motus fiet die . 70

Partus verò die . 210 .

En habemus partum octimestrem ; nam 236 . terminant septimestrem ; est enim principium illius dies 206 . & horæ 12 . ergo dies 210 . quatuor dies habet , aut tres , & horas 12 . de octauo mense lunari facta computatione . Rursus
 Formatio fiat die . 38 .

Saltus siue motus erit die . 76 .

Partus erit die. 228.

At hic partus octimestris est.

Ac tandem

Fetus fit formatus diebus. 39.

Erit eius motus ac saltus die. 78.

Succedet partus die. 234.

Atq; hic etiam dies in partu includitur octimestri. Quamobrem si vera est eiusdem authoris regula, statuere oportet partum octimestrem naturalem esse, atque vitæ superstitem.

Alia etiam via id persuadeo; scilicet ijs, quæ idem author de quadragenarijs dicit. Nam ille quidem quintam admittit quadragenariam: reprobare videtur sextam. At qui in vtraque vitalis partus fit. in quinta vt diximus ingreditur sextus mensis ac septimus: in sexta septimus, octauus, nonus. Ergo si admiserimus quintam sextimestrem vitalem existere confitebimur. Si vero sextam negabimus, septimum, & nonum simul mensem ad vitalem partum idoneum non esse statuemus. Quia a ducentesimo vsque ad sextum & horas. 12. includitur septimi finis. 236. vsque ad 240. principium extat noni. Ergo si vitalis nascitur puer in principio, & fine sextæ quadragenariæ, cur non nascetur in media? maior erit ratio extremorum, quàm medij? imo cur non maior ratio medij, quàm extremorum?

Postremo si admittatur illorum opinio, qui
mensibus

De Hominis Partu. 215

mensibus solaribus computationes efficiunt ex
plenis integrisque, atque propterea volunt sep-
timo mense pleno natum vitalem esse, vt de Iu.
Paulo Iuris Consulto supra dicebamus, quis du-
bitabit octauo mense natū esse vitæ superstite?
Pleni menses septem constituunt dies. 210. in
quibus adsunt dies tres, aut quatuor de octauo
Lunari, vt computatione facta constat. Neque
putandum est in eam opinionem temere anti-
quos illustresque authores peruenisse: sed con-
tra ideo scripsisse pleno mense parere mulierē,
quia aliquando sic contrigisse ab illis fuerit ob-
seruatum. Cum Aristotele igitur concludo nul-
lum certum, determinatumq; homini solo da-
tum esse pariendi tempus post absolutam om-
nium partium conformationem: atque octimo
strem aliquando vitalem nasci. Quia si specte-
mus fœtus formationem, melior est dubio pro-
cul ipso septimestri, euasit enim maior, ac ideo
etiam robustior. Si parentes ipsos, potest æquæ
generari ex optimo semine parentum. Si fecun-
ditatem mulierum, sunt vbique fœcundissimæ.
Si aeris temperiem habet Italia, Græcia, Hispa-
nia, Ægyptus, aliæque subinde regiones quàm
plures aeris temperiem ad hunc effectū produ-
cendum idoneam. Si cœlum contempleris, hoc
nihil potest imprimere in particulari sine di-
spositione parientis. Si obseruationes clarissi-
morum Authorū consideres, iam quidem ma-

nifestum fecimus Aristotelem, Auicennam, Plinium, M. Varronem, Cæcilium, Dioclem, Polybum, Plutarchum. Atque ex recentioribus Nicolum Florentinum, Brasauolum, Ferdinandum Menam, Antonium Fracanzianum Vicentinum, Nicolaum Massam, Terellium, & alios plerosque docuisse octimestrem aliquando vitalem prodijisse. Atq; si postremo rationes Hippocratis animaduertemus, illas non cōcludere cognoscemus, ac ex eiusdem doctrina longepotiores deduci posse rationes contrariam opinionem persuadentes. Quæ cum ita sint sine imposito huic tractationi ad nouimestrem partum mea progreditur oratio.

De Partu nouimestri. Caput XVII.

NUllam aliquando difficultatem habuit, quin partus secundum institutū naturæ nono mense fiat. Triatamen circa hunc partum explaneamus. Primum quodnam statuere noni mensis principium oporteat. Secundum, an septimestris sit grandior robustiorque nouimestri. Tertium, quid apud me de hoc partu experientia constet.

Principium nouimestris partus ab Auicēna hisce verbis proponitur. Et quando est illud, quod

De Hominis Partu. 217

quod est plus, est quadragintaquinque dierum, & mouetur in nonaginta diebus, & nascitur inducentis septuaginta: & illud est nouem menses. Ex quibus colligo duo, principium quidem esse in diebus. 270. Alterum verò videri mihi Auicennam computasse solares, non autem lunares menses. Quod attinet ad primū, ille computauit ex Hippocratica proportionē, de qua proximè diximus, & copiosius libro primo, a formatione ad motum, a motu ad partum. nam ait. & quandoque illud quod est plus, est. 45. dierum. quasi dixerit. formationis tempus est. 45. dierum. Addit illud. Plus. quia formatur 30. 35. 40. 45. parum antea, & parum postea, longior formatio fit die. 45. Hinc postea motus fit die 30. At numerus hic ter multiplicatus facit. 270. Noluit ille fœtum nouimestrem formari antea non posse. 45. die: ac propterea voluit nasci non posse ante. 270. diem: sed, vt dixi vltimum terminū expressit. nam pone formatū esse die. 40. mouebitur octuagesimo. nascetur diebus. 240. Rursus formatus sit 42. mouebitur 84. nascetur die 252. atque hi termini sunt partus nouimestris, nempe. 240. & 252. ac alij deinceps vsque ad 265. principiumque primū perfectionis erit dies. 237. finis verò dies. 265. cum horis. 12. Facit autem dubitationem, quòd computationem ex solaribus mensibus admittere videtur. nam triginta nouies multiplicata faciunt

faciunt numerum 270. sunt, qui dicunt Auicennam locutū fuisse in hac re ex sententia Rasis: vel, ijs verbis ex veriori cōputatione audiuisse fœtum decimestrem: qui ex solaris mensis ratione nouimestris est. Sed, Auicenna prætermisso, maius mihi facit negotium Hippocrates, qui dum agit de Partu decimestri sic ait. Qui enim in septē quadragenarijs nascuntur decimestres appellati, ob id maximè educantur, quod fortissimi sunt, & plurimum a vulgarium puerorū tēpore absunt: in quo affliguntur quadraginta ægrotantes diebus circa octauum menses. Ex hisce verbis colligitur voluisse illum partum decimestrem septē complecti quadragenarias: quæ faciunt dies. 280. ut in calce libri de octimestri partu declarauit hisce uerbis. Vt dycēti, & octuaginta dies sæpè undecimum mensem apprehendere videantur, tot enim dies septē constituunt quadragenarias. referantur modo hæc ad nonum mensem. Huius principium est dies. 237. finis vero. 265. Ac rursus initium decimi. 266. finis. 295. Ergo partus decimestris habebit dies 14. octauę quadragenarię, aut 15. sed non est vitalis ex Hippocrate octaua quadragenaria, cum admittat potissimū quintam, & septimam. Igitur si decimestris natus est in septima quadragenaria, ducentessimus & octuagesimus dies continebit finem decimi mensis, quis igitur erit finis noni mensis? aut quod principium?

De Hominis Partu. 219

incipium? finis quidem videbitur dies. 251. principium erit. dies 222. parum plus aut minus, in hunc modū statuentes confundemus principia superius posita, in quibus iam conferimus ex veterū computatione principium noni mensis existere diem 237. finem uero 265. horas. 12.

Quis igitur in ancipiti materia non hæsitabit?

Referam hic primum quid de hac controversia ad Paulum Tertiū Pontificem Maximū alij scripserint. atque ne uidear illis aliquid imponere, eorundem uerba transcribere non grauabor.

His (inquiunt) prætermiſſis, & alijs mensū generibus, quæ huc adscribi possent, dicimus menses hosce, qui de mora in utero considerandi sunt esse tempus mutationis signorū ex parte perfectionis alicuius signi, quos perfectionales ob id vocauerunt, & hi quidē vsquequaque sunt inter se æquales: hoc autem est dierū. 28. horarum duarum, & minutorum quindecim, & hæc est opinio Ptolomei in ceteriloquio Aphorismo. 87. nec non in quadripartiti cap. 4. cuius etiam sententiæ astipulari videtur Hippocrates in libro de septimestri partu cum inquit. Nam qui septē quadragenarijs eduntur, qui decime stres nominantur, propterea potissimum coalescunt, quoniam ualidissimi sunt, plurimumque absunt, a vulgariū puerorū temperie, & quæ sequuntur. Adduntque parum postea. Quibus

ignoratis

ignoratis uulgus sepè fallitur, ut falso existimet partus quosdam esse octimestres, qui noui mestres sunt, quosdam verò septimestres, qui quidè octimestres sunt, & ideo letales & quandoque etiam partum septimestrem completū, & perfectum aut abortiuum, aut adulterinum esse dijudicat. Si quis autem septem superius aducta quadragenaria decimestris partus connumerauerit, comperiet menses ex his diebus confectos perfectionales esse, hoc est uiginti & octo dierum; non autem solares ex triginta, aut triginta & vnum diebus. Hæc illi.

Multa porro persuadent me, ut omnino credam, atque profitear, hanc opinionem esse falsam. Nam primū Hippocrati contradicit libro de septimestri partu, qui docens rationem computationis asseruit menses quinque dies continere septem & horas quindecim supra centesimum, & quadragesimum. at uerò ex horum hominū computatione menses quinque completuntur dies 141. cum quibusdam horulis, ac minutis parū plus, aut minus. Deinde in eodem contextu dicit, duos menses habere dies quinquaginta nouem, at verò habet duntaxat dies quinquaginta sex parum plus, addendo horas & minutas partes ut illi perperam dicunt, hoc videtur mihi manifestum opinionis huius argumentum falsitatis.

Accedit illos nō benè fecisse calculum, nam
si mensis

De Hominis Partu. 221

si mensis a Medicis consideratus in partu est dierum 28. decimestris quidem non esset 280. dierum, vt voluit Hippocrates, sed 282. dierum cum dimidio. neque contineretur decimestris partus in septima quadragenaria, sed octauam ingressus esset: nempe duos dies, & horas 12. rem sic habere patet ex calculo, nā supra 280. dies addere oportet horas. 20. & minuta centū septuaginta: quæ faciunt summam dierum duorum, & horarum, (vt dixi) duodecim.

Amplius non est dubitandū Galenum fuisse Astrologiæ peritissimum, vt eius monumenta testantur, neque etiam dubitandū Hippocratis dictiones fuisse melius interpretatum, quā alij fecerint. propterea standum illius opinioni in ijs, quæ dubia sunt circa mentem Hippocratis. Afferamus quid dicat ille hac de re. Annū esse dicit circuitum dierum. 355. horarum. 12. & quibusdam minutis. Dies cōplecti horas æquinoctiales. 24. & mensem dies. 29. & horas. 12. Videre non possum, quid in rem præsentem clarius dici potuerit: Quamobrem reliquum est, vt veram huius dictionis explanationem in medium afferam. Nonimestris partus principium exorditur a die. 237. terminatur in diem. 65. supra. 200. & horas 12. in hoc duæ ingrediuntur quadragenariæ sexta, ac septima. sextæ ferè dies cōplectitur quatuor. septimæ uerò adsunt dies. ferè 35. cum dimidio. Sic etiam docuimus
supra,

supra, septimestrem duarum quadragenariarū
 esse participem : habet sextæ dies plus minus
 quinque, aut sex & horas. 12. quintæ autē dies
 23. quia eius initium est dies centesimus septuā
 gesimus septimus. Hoc modo etiam dicimus
 partū decimestrem duplici participare quadra
 genaria. habet quidem septimæ dies ferè. 16.
 Habet octauæ dies ferè. 14. quando pleno deci
 mo mulier parturiat. Verū, quod dixerit in se
 ptem quadragenarijs contineri decimestrem,
 prætermissa interim octaua, id factum fuisse
 profiteor, quia certè decimestres maiori ex par
 te medietatem non pertranscunt mensis : qui
 verò prorogant ortum supra ducentesium, &
 octuagesimum, hi rari sunt, quorum pars etiā
 ad vndecimum mensem perueniunt. Iam supra
 dixi, & nunc repeto ex quadragenariorum fa
 cultatibus nos nihil habere certi ; sed maximas
 habere vires experientiam. Hippocrates
 constituit terminū decimestris par
 tus 280. diem, vt maiori ex
 parte aduenientem, non
 semper. Atq; hæc
 de proposita
 dispu
 tatione sufficiat di
 xisse.

::

An fatus

An fœtus septimestris sit maior, validiorq; nouimestri. Caput XVIII.

Requiramus hoc loco, an fœtus septimo mense natus sit validior fœtu nouimestri. Huic quæstioni occâsionē dedit Hippocrates, qui libro de septimestri partu, uidetur statuisse septimestrem validiorem existere. Eius verba in hunc modum habent.

Manifestât autem de morbis, & passionibus in oçtimestribus cōtingentibus, & nouimestres partus. qui graciles eduntur pro temporis multitudine corporis magnitudinē educentes progressi quidem post afflictionem morbificam, neutiquam veluti septimestres carnosi, similiter & crassitudinem probè altam gerentes, vti qui tempore gestationis salubres uixerint. hæc ille.

Quæ verba manifestissimū facere videntur, septimestres nasci validiores nouimestribus: cuius demonstratio sic habet. Fœtus, qui oçtauū mensem in vtero transigerunt, morboſi, quando nascūtur, longè sunt imbecilliores, fœtibus, qui non fuerunt morboſi circa oçtauum mensem. At qui nouimestres tranſegerūt oçtauum mensem morboſi. septimestres minime. Igitur
septi-

224 Liber Secundus.

septimestres validiores. Assumptio videtur citra omnem difficultatem verissima: quia morbosus fœtus imbecillior est semper, non morbofo. minorem quidem ipso in cōtextu affert; supponens octauo mense perpetuo fœtum in vtero affligi, quod etiam alio contextu dixit hisce verbis. Alter quadragenarius est in quo circa octauum mensem fœtus in vtero ægrotât, de quibus totus hic sermo institutus est. At septimestris fœtus, cum non attigerit octauum mensem sanus nascitur, ideoque validior, & maiori etiam corpulentia præditus est, quia nullus præcessit morbus colliquans carnem, qualis in nonimestri ex afflictione octauæ mensis accidit, vt supra dicebamus.

Tria sunt, quæ contra hanc sententiã facere difficultatem videntur. Ratio. Aristotelis autoritas. Experimentum. Quod pertinet ad ipsam rationem, res controuersa non est fœtum tunc potissimum vires acquirere, sibi que comparare validiores, cum diu optimo fruitur alimento: etenim alimentum conseruat, augetque vires. Iam verò non est probabile duorum mensium spatio, quo amplius excedit septimestres, nouimestris puer, & bono fruitur alimento, imbecilliolem nasci nouimestrem: imo contrarium persuadet ratio validiorem, & maiorem in lucẽ prodire puerum nono mense natum. Occurri fortassis posset huic rationi, quòd nisi quid impedi-

pediat,

pediat, nouimestris ualidior est septimestri : ut impedimento semper est afflictio, quam fœtus in utero octauo mēse patitur, ex antipathia fortassis huius mensis ad fœtum. At hoc verè subterfugium esse dixerim : quia octauo mense non semper ægrotant pueri in utero, vt supra docuimus de octimestri partu tractantes. propterea, si quæ mulieres edunt fœtum mutilum nono mense ; dicunt, illum male habuisse in utero, octauo : at si integer nascitur, tunc non ægrotasse, asseuerant. Demonstratū a nobis fuit octimestrem aliquando vitalem existere, atq; non esse admittendam oculatam hanc contrarietatem inter puerum, & octauum mensem. Nascetur igitur vt maior corpore, sic viribus ualidior nouimestris.

Aristoteles etiam huic opinioni contradicit, cum inquit. Fœtus qui septimo vitalis quidem hic primus exit, sed magna ex parte infirmior. Quamobrem cunabulis ex lana eum inuoluūt, & fascijs alligant : meatus etiam nonnulli incisssi, vt aurium, & narium sæpè numero generantur, sed accrescenti etiam articulantur infanti, & demū suam formam recipiunt, & plerique de his quoq; septimo nati viuere, & adolescere possunt. hæc Aristoteles, qui manifeste admodum scribit septimestres imbecilliores nasci magna ex parte, idque probat ex eo fundamento, quod meatus nonnullis horum incisssi sunt:

quæ res licet uera omnino non sit in omni septimestri, ut supra docuimus, aliquando tamen contingit, at certe citra controuersiam verissimum est nasci septimestres maiori ex parte imbecilliores nouimestribus, & decimestribus.

Postremo idem experiëntia confirmat, id ego millies obseruauī, obstertricesque idem passim confitentur. Sit igitur hoc manifestum, partum nouimestrem validiorē edi partu septimestri. Porro quod attinet ad Hippocratis uerba non est putandum ita sentire illum, quemadmodū significare uidetur eius dictio: ea propter explanari a nobis debet, ne quid relinquatur controuersum.

Multa quidem eo in loco Hippocrates declarat, quæ si diligenter considerantur, dubio procul omnem è medio dubitationem tollent: horum vnum est. Matronas testari sese aliquando octauum mensem difficilius transegisse, quam nascuntur pueri aut claudi, aut cæci: at quando nascuntur perfecti, tūc circa octauum mensem nihil fuisse perpessus mali asseuerant: uerba illius ex Lilamantij translatione sic habent. Ceterum quot quot Matronæ multos pueros, & inter eos aliquem etiam claudum, aut cæcum, aut aliquo alio damno affectum peperere. ne illæ asserent sese in eiusmodi mutilorum puorum gestatione octauum mensem transegisse difficilius, quàm in eorum gestatione, quos
nulla

De Hominis Partu. 227

nulla sui parte imminutos, aut aliquo damno affectos edidere. ac postea addit, oportuisse pueros mutilos aliquo membro natos, octauo mense in utero ægrotasse, cum dicit. Quinimo fœtum mutilū, & aliqua sui parte imperfectū, adeo vehementer octauo mense ægrotauisse est vero simile ut morbus haudaliter decubuerit in mutilam corporis partem, ac morbi grauiissimi, & sæuissimi in adultis decumbere, & abscessum facere solent. En igitur satis apertū fœtum ipsum in octauo mense nonnunquam morbo affici grauissimo: nonnunquam nihil affici, & nonnunquam pati quidem morbum, sed non ita grauem contingit, atque tunc sanus euadet, & incolumis si transactis quadraginta diebus ab ingressu octauo, nascantur: eo enim temporis spatio instaurantur a morbo præterito: & quanto magis prorogabitur partus ab octauo, eo quidem magis erit perfectior fœtus: ea propter inquit. Quot quot vero octimestres nō ita vehementer ægrotarint, sed affecti tamen pro more solito, aliquo damno fuerint, illi tamen quadraginta dies ut plurimum in utero propter urgentes prædictas causas in imbecillitate transigunt, sani tamen postea fiunt. qui verò fœtus diebus illis quadraginta in lucem prodierit, superstes esse nullo modo poterit, quod ad dolores, quos passus est in utero transmutationes, & graues affectus post partum superueniunt.

P 2

perueniunt. contra verò qui in vtero laborauerit, ac in nonū mēsem delatus eo ipso prodierit in lucem, superstes erit, ac viuet. Viuet, inquam non minus quàm ij, qui septimo mense editus est. Hisce verbis distinctionem hanc proponit Hippocrates.

Si octauo mense fetus multum ægrotauerit, nascaturq; nono mense; hic fiet aut cæcus, aut claudus, aut aliqua parte mutilus. si ægrotauerit, sed non ita intense, tunc aut in lucem editur intra quadragenariam: aut post quadragenariam. Si primum accidat morietur puer: quia nascetur adhuc imbecillus ex præterito morbo, a quo nondum conualuit: fietq; postea imbecillior multo propter labores, in ipso partu contingentes, ob transmutationes, quæ fiunt ab utero extra uterum, & ob mutationem aeris, & alimentorum. At si nascetur post quadragenariam, quia in nono mense nascetur, utique tunc uiuet, ut etiam uiuunt septimestres partus: hoc tamen inest discriminis: quod hic nonimestris erit imbecillus, & gracili corpore præditus ob præteritum morbum a quo licet spatio. 40. dierum conualuerit, tamē nondum pristinas vires recuperauit. propterea subiungit Hippocrates. Horum tamen pauci admodū educantur, quod & eam corpulentiam, firmamq; corporis compagem, quam, qui perfecti sunt, habent, non habeant. & quod labores non ita multo ante exantlati

antlati in utero, & perpeffi, ipsos etiam tum
molestent, unde, & graciles, & macilenti euadunt. Verum quia fœtus cum nascitur potest, aut parum, aut multum de nono mense sumere: ideo pro varietate ipsius temporis contingit fœtum, aut magis, aut minus uitalem esse. propterea rectissimè concludit, salui potissimū euadunt, si affecto nono mense, & proximè finiducto nascuntur. Nam sic validiores robustioresque, & adhuc plurimum distantes ab his morbis, quos octimestres pertulerunt, nascuntur. Atque huius occasione comparationem facit partuū nouimestris, a decimestris asserens partum decimestrem esse perfectissimum, & absolutissimū omnium, quia longissimè distat ab afflictione, & morbis, quos perpeti aliquādo solet octimestris. Atque posito utrunque partū octauo mense morbosum fuisse, recte dicit, validiorem & robustiorem esse natum septima quadragenaria exacta, plenaque dies. 280. complectente: quā natum nono mense: cuius rationem affert, quia longius distat a morbo octauo mense perpeffo: & longius datum fuit illi conualescentiæ tempus: at nono mense natus non ita bene habet, quia proxime affectus fuit, ac licet conualuerit adhuc tamen non egit firmas radices. De his quidē agit nouimestribus, non de omnibus loco proposito in principio capituli huius: quem nunc expono ex Ioannis Li-

lamantij traductione, quæ sic habet. Porro nouimestres graciles & macilentij editi, satis magnum indicium præbent morborum; & affectuum octimestribus contingentium. hæc verba intelliguntur in relatione ad decimestres. de quibus supra dixerat: & ad septimestres de quibus ait. Nam quamuis temporis intercapedini corporis magnitudo respondet: tamen cum ex morborum afflictione emergunt, haud ita carnosij tamen ac septimestres eduntur: qui crassitudinem habent succulentam, ut qui salubriter id temporis, quo vtero gestabantur, transegerint. Hæc si vera sunt, quis dubitat, quin hic loquatur Hippocrates de nonimestri partu, qui octauo mense in vtero male habuit: atque excipiendum ab hoc sermone partum nono mense factum, qui nihil affatu dignum octauo fuerit perpeßum in vtero? illum admitto imbecilliozem septimestri. Hunc verò validiozem facio. ac sufficiat mihi hæc dixisse, circa explanationem huius sententiæ maximè difficilis. Cæterum hoc vnũ obseruaui verissimum esse, quod secundum Medicorum, & Philosophorum sententiam, explanabo capite sequenti, partum decimestrem esse absolutiozem nouimestri, imò etiam frequentiozem: ex quinq; masculis, qui nati sunt mihi Dei Maximi benignitate, noui duos Iulium, & Hilarium decimo mense incipiente natos. Tres verò nono desinente, ac ferè exacto: in alijs
postea

De Hominis Partu. 231

postea animaduerti nouimestrem, quo magis accedit ad finem, eo perfectiorem nasci: quo longius abest imperfectiorem, & ut plurimum morbosum aut etiam aliqua ex parte mancum, ut ex Hippocrate supra commonefeci, & certè nascuntur omnes aut mutili, aut morboſi, aut parum vitales, quibus contigerit matrè octauo mense febre, aut alio morbo diutius detineri, si in principio noni mensis partus fiat. Sed si vsque ad finem prorogatur, utique poterit tum mater, tum fœtus instaurari: atq; hæc ipsa obseruatio verissima est. nunc quia de partu nouimestri satis multa dixi, accedo ad decimestrè.

De partu decimestri. Caput XIX.

Vamuis hætenus multa videamur profecuti, quæ ad partum decimestrem pertinet, addēda tamen hoc loco duximus quædam ad totius tractationis absolutionem necessaria. Atque illud sanè primo loco dicendum est, ex omnibus nullum edi partu decimestri perfectiorem: non secundum Medicos modo, sed etiam alios authores. Virgilius enim sic inquit.

Matri lunga decem tulerint fastidia menses.

Et Plautus in *Amphitryone* in hunc modum scribit.

Hodie illa pariet filios geminos duos.

Alter Decimo post mense nascetur puer.

Quam seminatus. Alter mense septimo.

Et capite septimo Sapiientiæ Salomon ait. Decē mēſium tempore coagulatus ſum in ſanguine, ex ſemine hominis, & delectamento ſomni cōuenienti. hic enim cum longius abſit ab octauo mēſe, & a vulgariū puerorum tempore, ſuc co alti in vtero matris optimo, grandiores, & ualidiores in publicum hoc vitę noſtrę theatrū prodeunt, quemadmodum Hippocrates ait libro de ſeptimeſtri partu hiſce verbis.

Qui enim in ſeptem quadragenarijs naſcuntur decimeſtres appellati, ob id maximè educantur, quod robuſtiſſimi ſunt, ac plurimum a vulgariū puerorum abſunt tempore, in quo quadraginta dies inſalubres perpeſſi ſunt circa mēſem octauum. hæc Hippocrates.

Diximus ſeptem quadragenarias complecti dies ducentum & octuaginta: huncque terminum continere dies quatuordecim, horas duodecim ex mēſe decimo: ac huius finem extendi vſque ad ducentefimum nonageſimum tertium: Atque hæc quidem latitudo eſt mēſis decimi.

Si hæc uera ſunt, videre neſcio, quid conceperit animo Cardanus, cum enarrans propoſitum contextum proſiteretur ibi non loqui Hippocratem de Partu uerè decimeſtri; cum etiam
verba

De Hominis Partu. 233

verba illa possint interpretari de Partu undecimestri. Verba Cardani sic habent. Dicit Hippocrates. Decimestres appellati. cum decimestres non sint: innuens quod parum referat, quod sint decimestres in hoc casu. & parum infra addit. Respondeo cum dixit, Et plurimum a vulgario puerorum tempore absunt. id est a sexta quadragenaria: vel ut illam partem septimi, vel noni mensis compræhendat: nam octauum mensem excedit. hæc ille.

Videtur mihi quidem toto cœlo aberrare. Nam loqui de Partu decimestri computatio, quam idem Cardanus affert in principio commentarii manifestum facit: quia natus a die. 266. vsque ad diem. 280. non potest contineri in latitudine noni mensis. nam huius terminus est dies sexagesimus quintus horæ duodecim supra ducentesium. Neque etiam continetur in partu undecimestri: quia huius initium est dies. 295. finis autem. 324. & horæ duodecim.

At maximam difficultatem faciunt contra nostram sententiam Hippocratis verba libro de octimestri partu, quæ sic habent.

Cæterum decimestres, & undecimestres partus ex septem quadragenarijs eodem modo fiunt, veluti ex dimidio anno septimestres. & parum infra addit.

Ut ducenti & octuaginta dies sæpè undecimestrum

num mensem apprehendere uideantur: tot enim dies septem quadragenarias constituunt. Videbitur fortassis difficultas hæc inextricabilis. quia septimę quadragenarię principium est dies. 240. finis est. 280. in his quidem quomodo unumq; computes ingredi non potest mensis undecimus: ut qui contineat octauam quadragenariam: nam initium habet die 295. & nonę quadragenarię capiet dies quatuor: hæc adeo uera sunt, & sensibus adeo conspicua, ut videatur mihi superuacaneum in hac demonstratione amplius immorari. Quid igitur ad Hippocratem? An arbitrabimur hunc aberrasse? præsertim in rebus manifestissimis? non ego quidem ita putauerim, quamuis pro hominum consuetudine potuerit aberrare: Sed ex illius uerbis admodum accommodata elicienda sententia est. Quid igitur animo concipiam, nunc expono.

Placet sumere mihi dilucidioris doctrinæ gratia partus tres, ac in his iuniorum exercere ingenia. nempe septimestre, nouimestre, ac decimestre. Partus itaq; septimestris est, non solum qui exactos habet menses septem lunares, sed etiam is, qui septimum ingressus duntaxat est, ut puta qui acceperit dies quinque & horas duodecim aut paulo plures, ut centesimum octuagesimum secundum diem ingressus fuerit, & horas quindecim. tot quidem dies cōplectitur medietas anni solaris: sunt hæc declarata in tr
statione

De Hominis Partu. 235

statione de Partu septimestri : ergo quemadmodum sese habent partus septimestres, eodē modo sese habebunt decimestres, & vndecimestres. finis sexti mensis est dies. 177. Nascitur vitalis die 182. horis. 15. vocaturque septimestris facta denominatione totius a parte, ita vt mensis inceptus pro absoluto, & integro habeatur : quod etiam non latuit Polybum, Galeno referente libro de Historia Philosophica.

Hac eadē proportionē seruata decimestres non solum dicuntur ij, qui menses lunares decē exactos, plenosq; vt loquitur Paulus. I. C. sunt consecuti, nempe dies. 295. sed etiam, qui ad nouem menses, ex Hippocratis consuetudine computatos, dies. 265. continentes; quinque tantum dies de decimo cum horis aliquot sunt consecuti, ad proportionem septimestris. Nascatur puer die a cōceptione 270. decimestris erit licet solum quinque dies decimi attigerit. & hic primus existit terminus perfectionis, vltimus. 295. medius, qui intercedunt dies. vt in superioribus fuit explanatum.

Vndecimestris erit, qui nascetur die 324. & horis. 12. erit quoque ex eodem genere ortus die centesimoprimo, ac eadem ratione alijs deinceps. hoc igitur uoluit Hippocrates in presenti contextu cum dicit. Decimestres & vndecimestres fieri quemadmodum septimestres ex anni dimidio. Dicit porro ex septem quadragenarijs

narijs factos esse, quia decimestres participant septima quadragenaria diebus ferè quindecim cum anticipant. nam illius quadragenariæ finis est dies. 280. decimi uerò mensis exacti dies. 295. Principium dies. 266. Vndecimestris autem, qui re uera terminatur die. 324. & horis duodecim transcendit septimam quadragenariam dierum quindecim interuallo (tot enim sunt a 280. ad 295. diem) nec ita solent præcise incidere partus in eam diem. 280. ut non etiam contingat diebus aliquot postea, sit mulieres ipsas profiteri undecim menses gestasse utrum, & arbitrentur, & iactitent partum vndecimestrem edidisse: idcirco mulierum iudicio, non re ipsa partus vndecimestris septima factus uidetur quadragenaria. Verùm ne quispiã putet imaginariam explanationem esse, affero in confirmationem, quæ ille scribit in ultimis uerbis libro de octimestri partu: quæ græcè sic habet.

Ἐκ τούτων οὖν ἀπάντων ἀναγαῖον ἐς τὰς πλείστας τῶν γυναικῶν περὶ διχομμῶν ἐν γαστρὶ λαβοῦσαι καὶ πορρωτέρα ὥστε πολλὰς δοκεῖν ἐπιλαμβάνειν τῇ ἐν δεκάτομνῳ τὰς οὐδοηκόντας καὶ διακοσίας. τὸτο γὰρ ἐστὶν ἑπτατεσσαράκονταδες, ὅτι γὰρ ὡς ἐξω τῆς διχομνῆς ξιλλάμβανει κτηνὴ τὸτὸ πᾶν ἀναγκαιῶν ἐς τὴν ἑνδεκάτην μὲν ἐπιλαμβάνειν ἵνα περ ἐς τελευτὰν περιδῶν καταστῇ.

Quod est.

Ex quibus omnibus colligimus naturæ quadā necessitate

De Hominis Partu. 237

necessitate fieri, vt pleræque mulieres circa plenilunium, aut etiã post vtero concipiant. Itaq; per sepe vndecimum mensem attingere, & dies ducentos octuaginta, hoc autem est dierum septem quadragenarijs. vterum gerere sibi videntur. Nam si mulier post medium mensem concipiat, partus in vndecimũ mensem, dum scilicet absolutus sit, & perfectus circuitus, necessitate quadam & lege naturæ differetur. Hæc Hippocrates, ex quibus apparet mulieres iudicare spatium septem quadragenarum vndecimum complecti menses. atque hæc mihi difficilis huius loci explanatio videtur.

Reuertor vnde digressi, non sine vtilitate sumus. Partus decimestres nascuntur in septima quadragenaria, idest vt plurimum spatio dierum ducentum octuaginta: quod spatium habet, vt dicebamus dies quindecim quadragenariæ huius a 265. vsque ad 280. non ita tamen intelligenda sententia est, quin re ipsa possit peruenire ad octauam, quandoquidem vndecimestres omnes de quibus agam sequenti capite octaua quadragenaria, & aliquando etiã nona participant. Non conturbent autem nos verba Hippocratis in libro de carnibus, qui terminũ partui decimestri statuere videtur spatium dierum decem post nonum, sic enim ait.

Nouem verò mensium, & decem dierum partus fit, & viuít, & habet ad hebdomadas numerum

merum exactum. Nam author illius libri, ut alibi recorder explanasse, computationē in vtero gerentibus lunaribus non facit mensibus, sed duntaxat solaribus, propterea decimestrem partum admittit dierum ducentum octuaginta ut etiam Hippocrates. Illi enim authori menses nouem solares constituunt dies. 270. quibus decem additis, fit numerus exactus 280. dierū, septem quadragenarias continens. verum quia satis multa de hoc partu diximus, nihilque superesse videtur mihi explanatione dignum, ad vndecimestrem partum aggredior.

*Authores, qui vndecimestrem partum
admisere. Caput XX.*

Magnam habere difficultatem videtur, an partus admitti debeat vndecimestris: cum quidam affirmant: quidam negent: nec certe desunt pro vtraque parte fautores: Hic igitur prius aliorum opiniones recensebimus, mox quid pro veritate sentiendum sit docebimus. Principium uerò sumatur ab ijs, qui vndecimestrem partum admisere.

Aulus Gellius libro tertio noctium atticarū capite 16. de hoc partu ex M. Varronis hominis doctissimi sententia ita scribit.

Nam

De Hominis Partu. 239

Nam mente nonnunquam octauo editum esse partum ex libro decimoquarto rerum diuinarum scriptum reliquit: quo in libro etiam vndecimo mense aliquando nasci posse hominem dicit. eiusque sententiæ tam de octauo, quã vndecimo mense Aristotelem laudat authorẽ. & parum postea historiam parrus vndecimi scitu dignam afferens, sic locutus est.

Præterea ego de partu humano, præter quã, quæ scripta legi in libris, hoc quoque venisse usu Romæ comperi. Fœminam bonis, atque honestis moribus, non ambigua pudicitia in vndecimo mense post mariti mortem peperisse. factumque esse negotium propter rationem temporis, quasi marito mortuo postea concepisset: Quoniam Decem viri in decimo mense gigni hominem, non in vndecimo scripserunt. Sed Diuum Adrianum causa cognita decreuisse in vndecimo quoque mense partum edi posse: idque ipsum eius rei decretum nos legimus. in eo decreto Adrianus id statuere se dicit, requisitis veterum Medicorum, & Philosophorum sententijs. Hodie quoque forte in Satyra Marci Varronis legimus, quæ inscribitur testamentum, verba hæc.

SI QVIS MIHI filius vnus, pluresue in decem mensibus gignuntur, ij, si erunt ὄναι αἱρεται exheredes sunt. Quod, si quis vndecimo mense κατὰ Ἀριστοτέλην natus esto, Accio idem,

idem, quod Titio ius esto apud me. Per hoc uetus Prouerbum Varro significat, sicuti vulgo dici solitum erat de rebus inter sese nihil distantibus, idem Accij, quod Titij. ita pari eodemque iure esse in decimis mensibus natos, & in undecimum. Hæc Gellius.

Porro ex Poetis Latinis duo meminerunt decimestris, unus dumtaxat quod sciam undecimestris. Menander opinionum humanarum, vel peritissimus decimestris partus in Comedia Plotio verba facit hæc habens.

γυνὴ καὶ δέκα μῆνες.

Quod est.

Mulier decimestris parit.

Cecilius uero, cuius etiam uersus supra ad aliud retulimus inquit.

In sole: ne mulier decimo mense parere.

Pol nono etiam septimo, atque octauo.

Plautus uero in Cistellaria Comedia undecimestrem partum significauit his uerbis.

Tum illa quam compresserat.

Decimo post mense exacto, hic peperit filiam.

Volui ex industria hosce tres Poetas conferre inter se, ut ostenderem non placere mihi opinionem Auli Gellij putantis de mensis decimi partu locutum fuisse Plautum in Cistellaria.

Verba Gellij hæc sunt. Eumque esse hominem gignendi summum finem decem menses non inceptos, sed exactos: idque Plautum veterem

Poetam

De Hominis Partu. 241

Poetam dicere videmus in Comædia Cistellaria his verbis.

Decimo post mense exacto, hic peperit filiam.

Posteaq; confirmat ex Menandro, & Cæcilio.

Sed certè Plautus non intelligit partum decimestrem : sed vndecimestrem. Quia dicit. peperisse illam post exactum decimum : at hic mens vndecimus est. Si dixisset decimo pleno, aut exacto peperisse, rectè utique arbitraretur : at addens adverbium illud . Post. dicensq; post exactum decimum, non potest intelligere, nisi vndecimum . Sed ad grauiores accedamus aucthores. Plinius de hoc partu libro septimo capite quinto hoc modo locutus est.

Cæteris animalibus statum, & pariendi, & partus gerendi tempus est. Homo toto anno, & incerto gignitur spatio : alius septimo mense : alius octauo, & vsque ad initia decimi, vndecimique. hæc ille, in omnibus Aristotelem imitatus, qui libro septimo de Historia animal. ca. 4. ita scribit.

Sed cum cætera animalia omnia singulari ac simplici modo partum suum perficiant (vnū. n. pariendi tempus statutum omnibus est) homini vni multiplex datum est : nam & septimo mense & octauo, & nono parere potest : & quod plurimum est decimo, nonnullæ etiam vndecimum tangunt.

At his longè uetustior Hippocrates libro de

Q

septimestri,

septimestri, & octimestri partu, vndecimestrem manifestimè videtur recepisse. afferamus hic eius verba.

Mulieribus(inquit) de partubus fidem derogare non oportet. Dicunt enim omnia, & semper dicunt, & semper proferunt: neque enim, aut opere, aut sermone persuasæ sunt: sed ex eo quod cognouerunt in corporibus suis contigisse licet autem & nolentibus aliquid dicere: quæ verò iudicio præditæ sunt, & uictoriam de hac sententia pronunciant, semper dicunt & testantur: septimestres, & octimestres, & nonimestres, & decimestres, & vndecimestres, & ex his octimestres non manere superstites.

Rursus libro de octimestri partu ait.

Ex septem quadragenarijs decimestres, & vndecimestres partus fiunt eodem modo, veluti ex dimidio anno septimestres.

Atque eiusdem libri tractationem finiens, in ultimis verbis ita loquitur.

Nam, si mulier post medium mensem concipiet, partus in vndecimum mensem (dum scilicet absolutus sit, & perfectus circuitus) necessitate quadam, & naturæ lege deferretur. Hæc Hippocrates.

*Qui fetum undecimestrem reprobare
videntur. Cap. XXI.*

Dutarchus in uita Alcibiadis inquit
hæc uerba, quibus apertè admodum
detestari partum uidetur undeci-
mestrem.

Hæc cum multorum sermonibus deferren-
tur ad Agidem, tradunt hominem non tam ac-
cusatorum criminibus, qui suspicionem de Al-
cibiade faciebant, quàm tempore esse addu-
ctum, ut violatam vxoris pudicitiam crede-
ret. Nam antea Rex ingenti terræmotu percul-
sus relicta in vrbe coniuge decem continuos
abfuerat menses, post hoc tempus natum Leon-
richidem, suum filium esse negauit. Ex quo
aiunt illum, velut à regio sanguine alienū suc-
cessionem regni à posteriorib. fuisse exclusum.

Hippocrates libro de carnibus non reci-
pit alium antiquiorem partum decimestri,
cum ait.

Nouem mensium, & decem dierum par-
tus fit & uiuit, & habet ad hebdomadas nume-
rum exactum.

At libro de natura pueri longè clarius.

Vberius itaque (ait) alimentum puer quæ-
rens calcitrando pelliculas dirumpit, & à vinculo

exolucus simul foras prodit: atque hæc, ut longissime in decem mensibus sunt.

Ac rursus eodem libro multò apertius partum ad vndecimum prorogari mensem nō posse testatissimum facit. Verba illius hoc modo habent.

Quin etsi alimentum à matre prius puero defecerit, etiam sic partus matri prius aduenit, & ante decimum mensem puer prodit. cæterū, quæ longius, quàm decem mensium tempus, vterum gestare sibi uisæ sunt (nam hoc iam sæpè audiui) illæ ipsæ hoc modo, quem dicturus sum, deceptæ sunt. Quum vteri spiritum acceperint in se ipsos à uentre flatum exhibente, eleuantur, & intumescunt (contingit enim hoc) videntur sanè sibi tunc mulieres concepisse. Præterea si menses non procedentes congregati fuerint in utero, & diutius manserint, semper profluunt in uteros, aliquando unà cū flatu à uentre: aliquando etiam incallescunt: & sanè tunc quoque habere in vterum mulieres sibi uidentur, nimirum mensibus non prodeuntibus, & uteris eleuatis. Deinde aliquando menses sua sponte erumpunt, aut alijs suprauenientibus à corpore in uteros, & priores protrudentibus, & flatus egreditur, & multis iam statim post mensium purgationem vteri hiant, & ad pudendum vertuntur, & tuac viris permistæ ad se genituram concipiunt eadem die, aut omnino

De Hominis Partu. 247

nino in paucis. Existimant autem expertæ earū rerum, ac rationum, etiam illo tempore sese habuisse in vtero, quando menses non prodibant ipsis, & uteri erant elevati, & tumentes. quod autem non diutius quàm decem mensibus contingat uterum gestare, ego demonstro. Porro, quæ sit eiusmodi necessitas declarat sequenti orationis sine.

Alimentum, & augmentum quod à matre descendit, non amplius sufficiens est puero, ubi decem menses præterierint, & puer auctus fuerit. Trahit enim, quod dulcissimum est in sanguine, simulque etiam lacte modice fruitur, cū autē hæc ipsis rariora & pauciora sint, & puer plenus, ac maturus existat, copiosius alimentum desiderans, calcitrans, & pelliculas rumpēs initium partus matri inducit, & hoc perpetiuntur magis mulieres primiparæ, deficit enim pueris alimentum, ut ad decimum vsque mensē sufficere non possit.

Alia etiam ad hoc propositam dicit, quæ nō refero, quia summa rationis Hippocraticæ consistit in alimenti defectu. Hæc explicant magnā adesse contradictionem inter authorem libri de septimestri, & octimestri partu, & authorem libri de carnibus, & de natura pueri. quæ contradictio adeo magna est, ut non possit dari locus concordia, nisi decipior.

Ulpianus. I. C. non vult ad hæreditatem ad-

mittendum, natum post decimum mensem ab obitu patris : cuius legis supra meminimus in tractatione de partu septimestri, & infra etiā, quod pertinet ad propositū, quādam dicemus plurimum vtilia.

*Partum undecimestrem secundum
Medicorum & Philosopho-
rum sententiam fore ad-
mittendum.*

Cap. X X I I.

V M igitur res ipsa plena dissen-
sionis videatur, ne muneri meo
desim, declarare oportebit, utra
sit ex contrarijs opinionibus ue-
rior. Putauerim itaque partum vn-
decimestrem recipiendum. atque ne id gratis
pronuntiasse uidear, duplex adhibere volo in
hac inquisitione instrumentum, rationem scili-
cet, atque experientiam: quibus abditum ueri-
tatem inueniri posse certissimum est, mox au-
tem clarissimorum authorum sententijs confir-
mabo. sed in primis examinare mihi placet ra-
tionem auctoris libro de natura pueri ut nosce-
amus, quanti momenti sit. Partus undecimestris
admit-

admittendus non est, quia fœtus in utero nutri
ri non potest sanguine suauissimo, nisi spatio
decem mensium exactorum: deficiente alimē-
to calcitrans, ruptisque membranis, & inuolu-
cris, uiam sibi parat ad exitum. hæc ratio nō est
necessaria pro tempore determinato: licet abso-
lutè sit necessaria: etenim duæ sunt causæ par-
tus naturalis; una est quod in vtero non habeat
accommodatum alimentū, alia, quod grandior
factus non possit contineri amplius ob angu-
stiam loci in cavitae vteri. prior causa non ac-
cidit determinato tempore, nempe septimo dū
taxat mense, aut nono, aut decimo: sed quem-
admodum quidam fœtus nutriri in vtero non
possunt vltra diem centesimum, & octuagesi-
mum secundum, sic quidam ad nonum perue-
niunt, & quidam habent nutrimentum in deci-
mo, cur non poterit prorogari partus usque ad
vndecimum? si eusarca sit mulier, uterus assue-
tus ferre eiusmodi pondus, quam rationem
imaginabimur, ob quam exactis & plenis de-
cē mensibus nutriri ualeat, statim verò deficiat
illi alimentum in ultimo die mensis decimi, ita
vt extendi non possit partum vsque ad medie-
tatem, si ita. e.g. contingat, vndecimi men-
sis? si ergo ex. 182. die prorogatur ad du-
centesimum sexagesimum quintum: ita e-
tiam à decimo vsque ad vndecimum proro-
gari poterit. atque hic ego notari velim hanc

causam minus esse necessariam vteri angustia in sanis mulieribus . Alimentum enim semper suppeditatur infanti ex purissimo sanguine, dum illa bona sanitate fruitur : quod nobis opus naturæ ostendit post editum in lucem puerum, cum ex eodem sanguine paret illi nutrimentum in mamillis spatio duorum, acetiam aliquando annorum trium . in morbofis mulieribus id vltro concederem : nam cum ijs ipsis desit pro vita nutrimentum, multò magis infanti deesse oportet . Exemplum autem de ouo, quo ibi vtitur Hippocrates, non persuadet . Quia inclusus pullus, aliud non habens alimentum, quàm quod in ouo est sub putamine, necessarium est rupto putamine aliud extra quærere . Haud ita habet in vtero : quia per vmbelicum semper affluit sanguis ipsum nutriturus ex naturæ artificio, ac etiam ex attractione ipsius fœtus . Ergo alimenti defectus minus necessaria causa est, quàm angustia vteri . hæc enim omnino cogit puerum exitum parare sibi, cum in eo amplius contineri nequeat domicilio . Exemplum in superioribus ex Hippocrate dedimus, spicarum tritici, amigdalarum, malorum punicorum, & alborum in angusta rupe natorum . Hanc maximè cogere angustiam vtero gerentes propè partus horam constitutas facile demonstrant, in quibus adeo magna in omnibus vasibus ad
nte-

De Hominis Partu. 249

uterum pertinentibus apparet dissentio, ut unusquisque facile iudicet amplius in eo contineri fœtum non posse. Estque hoc adeo notum experientia, ut nihil notius meo iudicio possit inueniri. Des igitur mulierem sanam, aderit in hac nutrimentum, ad longius tempus: sit postea magnæ capacitatis uterus, qualis esse consuevit in mulieribus, quæ multos peperere filios: in mense decimo exacto non deficiet alimentum, nec omnino repleta erit cavitæ uteri: atque hæc procul dubio ratio est, quæ cogit admittere vndecimestrem partum. Huius demonstrationis summa sic instituitur. Ille partus secundum naturam prorogari potest, cui non deest accommodatum alimentum & capacitæ uteri nondum omnino plena est. Atqui exacto decimo mense, adest alimentum accommodatum fœtui, & capacitæ uteri nondum omnino plena esse potest. Ergo mense decimo exacto partus prorogari secundum naturam potest. Huic præterea addo experientiam: nam si derogare fidem in ijs, quæ ad partum pertinent mulieribus non debemus, cum illæ passim profiteantur vndecim mensibus portasse uterum, & obstetrices in hoc opere exercitatæ idem fateantur, merito hunc recipere debemus. Accedit ijs ratio sumpta à procreatione ad motum, & à motu ad partum, de qua superiori libro multa diximus.

150 Liber Secundus.

mus, quæ prorsus ceruicofissimum etiam con-
vincere posset hominem. Sit enim formatio
fœtus absoluta die quinquagesimo: mouebi-
tur fœtus die centesimo: nascetur trecentesi-
mo: at hoc spatium menses complectitur vnde-
cim, vt vnusquisque noscere potest facta pu-
tatione mensium græcanicorum, nempe con-
stantium, vt sæpè dixi, ex diebus 29. & ho-
ris. 12. Quod de procreatione diximus facta
die. 50. id quidem ipsum ab Hippocrate scri-
ptum fuisse libro de alimento eius dictio, quæ
superiori libro citauimus, manifestum facit.

Postremo apud me plurimum valet au-

toritas Aristotelis, plurimum au-

thoris libri de septimestri par-

tu, ac inter alios ipsius

etiam Auicennæ,

qui non hunc

modo par-

tum,

sed annum, & mensium etiam

quatuordecim con-

cedit.

*Quomodo satisfaciendum auctoritati-
bus Hippocratis contrarium sua-
dentibus ; librum de sextimestri
partu fuisse à Polybo scriptum .
Cap. XXIII.*

NUNC superest, ut interpretemur
authoritates, quæ contrarium per
suadebant, factæ principio ab Hip-
pocrate. Itaque sciendum hunc
primum extitisse authorem ad-
mittendi partum septimestrem, didicisse quæ
vitalem esse ab obstetricibus, ut ipse inquit li-
bro de carnibus his verbis.

Cæterum inexpertus quispiam mirari queat
quod septimestris puer nascatur: ego quidem
igitur hoc ipsum vidi, & frequenter.

Parum postea docet modum, quo possit
quispiam de hoc partu fieri certior, dum
ait.

Si quis autem hoc depræhendere vult facile
est obstetrices adire, quæ parientibus adsunt,
& ex ipsis percontari.

Quibus verbis dicit non adfuisse ante sua
tempora experientiam, quod viueret septimo
mense natus. liceat mihi transferre, quæ di-
cit

cit ad partum decimestrem. Hunc scilicet vltimum esse mensem gestationis in vtero, ex ijs scilicet, quæ ipse nouit, & obstetricum relatione obseruauit. At certè quidem impossibile fuit hominem, quamuis exquisiti iudicij omnes adijisse totius græciæ obstetrices, à quibus fieri potuisset certior, partum ad vndecimum etiam vsque mensem prorogari nonnunquam posse. Etenim fiunt partus vbique frequentissimi: nec omnes vnus obseruare potest: idcirco inquit Poeta.

Quod nescis tu fortassis nouit ofellus.

Quodque latet iuuenem, certè non latebit hominem in senectute constitutum, in hunc modum artes fiunt per additamentum. Quæ res potissimum nunc demonstrabitur in hac, de qua agimus, parus materia. Nouit Hippocrates partum dari septimestrem; at non exactè nouit; vt qui putauerit nasci sex mensibus septem exactis & plenis solaribus putatione facta dierum triginta pro quolibet mense; sic dierum esse. 210. asseruit. Indiguit hæc illius doctrina emendatione duplici. vna fuit in re-cta putatione mensum; altera, quod non semper plenis nasceretur. Vtranque statim scribit autor libri de septimestri partu in eius libelli ingressu cum dicit.

Οἱ δὲ ἐπτάμηνος γίνονται ἐκ τῆς ἑκατὸν ἡμερῶν καὶ ἑξήκοντα καὶ δύο καὶ πρῶτοντος μηνίου.

Quod

Quod est.

Enim vero septimeftres diebus centum octuaginta duobus, & quota diei parte eduntur in lucem. Quæ verba indicant non oportere plenos esse menses, sed sufficere inchoatos; nā 182. & horę 12. duos solum dies habet solaris mensis, & horas 12. lunaris autem habet dies quinque & horas 12. hæc igitur emendatio est huius regulæ, septimeftres nascuntur. 210. diebus. Alteram emendationem de supputatione statim proponit in eodem libro, dum post prædicta verba ait.

ὅτι γὰρ τὸ πρῶτον λογισάμενος πεντηκάδεκα ἡμέρας τῶν δὲ πέντε μηνῶν ρι καὶ ζ' καὶ ἡμισυ ἡμέρας ὡς γὰρ ἐξήκοντα μῆς δεούσης ἡμέρας ἐγγύτατα δύο μῆνες ὑπερλύνονται περιγίνονται ἡμέραι πλεονῆς ἢ ἔησαν ἡμισυ τῶ ἐνιαυτοῦ καὶ τῆς ἡμέρας τὸ μέρος τῷ μέρει ποσῶ γινομένῳ. quod est.

Nam si de primo mense dies quindecim (de quinque vero mensibus dies centum quadraginta septem cum dimidiato die computaveris, duo siquidem menses diebus propemodum unde sex sexaginta constat, comperies ad septimum mensem anni dico dimidium diei etiam particula quota partiæ quotæ accedēte amplius quàm viginti dies desiderari. hæc verba docent errasse in computando auctore libri de carnibus, cū solares computat nam debent esse lunares dierū scilicet viginquinem & horis duodecim pro singulo mense, ut primo

mo huius tractationis libro manifestum fecimus. Author igitur libri de septimestri partu emendat, quæ scribuntur libro de carnibus. Emendat etiam in ijs, quæ ad partum vndecimestrem pertinent. Nam cum neget partum hunc author libri de carnibus, voluit ostendere, quicumque scripsit librum de septimestri partu, eum omnino admittendum eisdem rationibus vsus, quibus ille primus partum septimestrem admittendum fore duxit. Scribuntur hæc in libro de septimestri partu. Mulieribus in ijs quæ ad partum pertinent, fidem abrogare non oportet. ac parum postea. Quæ uerò iudicio præditæ sunt, semper dicunt, & testantur septimestres octimestres, & nouimestres, & decimestres, & vndecimestres, & ex his octimestres non esse superstites. quasi quod uelit dicere. Quemadmodum tu omnium primus partum admisisti septimestrem & ab obstetricibus & propria experientia edoctus, sic ego partum admitto vndecimestrem, quod obstetrices, & parientes illum recipiant: mox quia ratio ipsa persuadet, in ijs quæ conceperunt post mediū mensem ut in ultimis verbis libri de octimestri partu scriptum fuit. Quæri hoc loco solet, an idem sit horum librorum author: atque si idem, quo modo discordes possint inuicem opiniones componi. sunt, qui dicunt librum de septimestri partu fuisse conscriptum ab Euriphonte, aut Philistio,

De Hominis Partu. 255

stio, inter quos fortassis est Cardanus: cui ego an fidem adhibere debeam ignoro, cum nondum constet apud me, cur ita senserit. Nonnulli putant non esse librum germanum Hippocratis, sed à Polybo eius discipulo scriptum: vtrunque coniecturis probant satis euidētibus. Hippocratis, inquiunt, dictio brevis est, & simul dilucida. ut licet sit brevis eo in libro, nō admodum tamē dilucida, sed plerunque adeo obscura, ut non possit ferē assequi. Deinde addunt non idem hic sentire, quod libro de pueri natura. Præterea extat Galeni, siue Plutarchi liber cui titulus est de Historia Philosophica, in quo dum Polybi, Magni Hippocratis discipuli, opinionem de partu septimestri recenset, eadem fere uerba scribuntur, quæ in principio habentur libri de partu septimestri. Postremo dicunt multos libros eius hominis fuisse olim Ptolomeo Philadelpho Aegypti regi sub nomine Hippocratis venditos, ut Galenus etiā recenset. Ego in hac re haud planē habeo, quod dicam. Nam hæ rationes aliquid persuadere posse uidentur. tamen receptissima est opinio librum de octimestri, & de septimestri partu fuisse ab Hippocrate scriptos: Galenus etiam videtur ijs adhibere fidem, ut qui scripserit commentarium in librum de septimestri partu, cuius fragmentum adhuc extat. Hanc opinionem, si sequamur, opus est, suspicari librum de carnibus

bus & natura pueri non esse illius legitimum, sed à Polybo, ut Galenus aliquando dubitauit, conscriptum, in quo libro & diuersam computandi rationem, & de Partu vndecimestri omnino contrariam habet. Sanè putauerim alterum horum sentiendum esse: vel quod quatuor hi libri fuerint ab Hippocrate scripti: sed libros de partu septimestri, & octimestri senio rem edidisse, & propterea in his duas illas opiniones retractasse quas iunior, & nondum planè expertus alijs in uoluminibus scripserat. Vel librum de natura pueri & de carnibus germanos existere Hippocratis libros, de septimestri autem, & octimestri titulum, hosque ipsos vel Polybum vel alium quempiam ex discipulis Hippocratis scripsisse pro emendatione opinionis sui præceptoris. Nam quemadmodum Aristoteles multa scribit contra Platonem, sic mirum esse non debet, si Polybus contra Hippocratem scripserit, certior redditus eorum, quorum præceptor habere exactam cognitionem non potuit. Veram autem huius viri opinionem extitisse colligent omnes, qui ab Aristotele confirmatam nouerint, ac ab alijs, qui postea de eodem argumento scripserunt. Quamobrem, siue hoc, siue illud admittamus, pro explorato habere oportet, tum partus vndecimestres omnino recipiendos, tum purtationem mensium in utero gerentibus audiendam.

De Hominis Partu. 257

ex diebus viginti nouem, & horas duodecim, ut priori libro docuimus. hæc, quod attinet ad horum librorum censuram, satis. Cæterum Historia a Plutarcho scripta in vita Alcibiadis non cogit, ut si iudices admittere noluerint unde decimestrem illum pro legitimo, debeant propterea reprobari omnes: quod optimè demonstrauit contra Decem Virorum sententiam Decretum Adriani Imperatoris.

Iuris consultorum opinio de Partu undecimestri. Cap. XXIIII.

Porro quod attinet ad Iuris consultos, partum undecimestrem non recipit Iustinianus in Authentica de restitutionibus, & ea quæ parit. c. §. fin. sed ipsius opinionem nimis seueram esse, ac non recipiendam scripsit Andreas Alciatus libro tertio paradoxorum capite septimo: de qua de scripsit etiam doctissimè Menochius libro secundo de Arbit. iudic. centuria prima casu 69. num. 50. Hic obiter adnotare uolo, male Alciatum arbitrari partum undecimestrem primum omnium Aristotelem recepisse: nam, ut supra dictum à nobis fuit, longè ante Aristotelem Polybus, aut Hippocrates eum admiserunt. Sed & Vlpianus post decem men-

ses mortis natum negat admitti ad legitimam hæreditatem, quem non immenso putaverit quispiam aberrasse, ut putà qui fortassis fuerit secutus opinionem authoris libri de carnibus, & de natura pueri: sed an aliud mente conceperit prudentissimus Iuris Cōsultus inquiramus.

*Cur Ulpianus undecimestrem partum
inter legitimos non receperit.*

Caput XXV.

Irum certè iudicari debet, cur Ulpianus partum vndecimestrem inter legitimos non receperit. Nam si unius Hippocratis doctissimi viri, ut iuris consultus ait, testimonio septimo mense natus ad hæreditatem admittitur, cur etiam vndecimestris admittendus non est? cuius præsertim idem author meminit eo ipso libro, in quo de septimestri tractavit. Non enim in hac materia authorem libri de pueri natura, vel de carnibus imitatus est, quia ille non decernit putationem, nisi pleno mense, eoque solari: at hic I. C. hanc non recipit, cum statim dicat septimo mense natum ut centesimo octuagesimo secundo die, pro legitimo haberi, quod tempus sextum mensem lunarem

De Hominis Partu. 259

lunarem complectitur exactum, septimique so-
lum dies capit quinque. Et certè fuit in hac
ferenda lege Paulo Iuriconsulto diligentior,
qui cum recipiat septimestrem partum ex Hip-
pocrate, non tamen declarat, an pleno, an inci-
piente mense sit accipiendus: nisi fortasse dixe-
ris ex græcorum Iuriconsultorum consuetudi-
ne, ut Iacobus Cuiatius retulit, plenum septi-
mum intelligere, quod est dierum. 210. sed si-
ue res hoc modo habeat, siue minus, Paulus Iu-
risconsultus in ea lege non meminit huius ter-
mini: at Vlpianus longè diligentior ex Hippo-
cratis uerbis voluit agere de partu septimestri,
ac simul refellere eorum errorem, qui plenos
intelligebant menses: nam. 210. dies sunt intra
limites octauæ mensis: quem non vult Diuinus
Hippocrates fore superstitem. Cum igitur hic
eodem libro de utroque agat partu, unum reci-
pere, & alium reprobare non debebat. Nō pos-
sum imaginari non uidisse illum, quæ scribun-
tur ibidem ab Hippocrate, & libro de octime-
stri, de eiusmodi partu: neque mihi illorum
placet sententia, qui dixerunt, ita scripsisse imi-
tatione authoris libri de natura pueri: quando
quidem computatio, ut prædixi, statim ostēdit
ab eo longissimè distare. Putauerim itaque
nouisse hunc partum inter legitimos, numeran-
dum esse: sed tamen recipere noluisse, ne mu-
lieres ipsas nimis licentiosas efficeret, utque

hac ipsa cautione, maximam, atque, ut verbo dicam, insatiabilem ipsarum libidinem coercere; de qua re sic Ovidius.

*Prima tuæ menti ueniat fiducia cunctas
 Posse capi: Capiēs: tu modo tende plagas.
 Vere prius uolucres taceant, æstate cicada
 Menalius lepori det sua terga canis.
 Femina, quàm iuueni, blande tentata, repugnet
 Hæc quoque, quam poteris credere nolle,
 uolet.*

Et Propertius.

*Hic genus infidum nuptarū, hic nulla puella est.
 Nec fida Euadne, nec pia Penelope.*

Ac rursus eodem libro.

*Obijcitur toties à te mihi nostra libido,
 Crede mihi uobis imperat ista magis.
 Vos ubi contempti rupistis frena pudoris
 Nescitis captæ mentis habere modum.
 Flamma per incensas citius sedetur aristas,
 Fluminaque ad fontis sint reditura caput.
 Et Placitum syrtes portum, & bona littora
 nautis.*

Præbeat hospitio sēua medea suo.

*Quam possis uestros quisquam deprehendere
 cursus*

Et rapida stimulos frangere nequitia.

Possent effrenatæ huiusce libidinis, quæ mulierum propria est exempla in medium afferri sexcenta, sed pro omnibus una sufficiat nobis
 Messalina

De Hominis Partu. 261

Messalina Claudij Caesaris uxor Lyciscæ prostitutæ mulieris nomen mentita & titulum. Hæc sæpè lupanar sub noctem adiit suam portentosam libidinē ad satietatem expletura. Et quod omnium fœdissimè fecit, cum famosissimis Meretricij quæstus scortis coitu certauit, ex re fœdissima palmam sibi quærens, quam cum pluries reportasset, tamen semel ex prouocatione nobilissimam è prostitutis ancillam die ac nocte, quinto, ac vigesimo cōcubitu egregiè superauit; de qua ita canit satyroglyphus.

Intrauit calidum ueteri centone lupanar

Et cellam vacuum, atque suam: tunc nuda papillis.

Constitit auratis titulum mentita lycisca

Ostenditque tuum, Generose Britanice, ventrem,

Excepit blande intrantes, atque æra poposcit,

Mox lenone suas iam dimittente puellas

Tristis abit. sed quod potuit tamen ultima, cellā

Clausit, adhuc ardens rigida tentigine vuluæ,

Et laxata uiris, nondum satiata recessit.

Legem igitur eam tulisse Vlpianum censeo magis ad terrorem mulierum, quàm quod in omnibus obseruari debere uoluerit. Atque hæc mea sententia est circa hanc legem.

De Hominis Partu. 263
De Partu Annuo. Cap. XXVI.

Ve supra diximus vndecimestrem partum confirmant, at multò magis, quæ nunc sum dicturus. Nam post vndecimestrem ordine sequitur annuus partus: de quo licet ambigat multi, scriptores, tamè probatissimi, ac in artis operibus exercitati, aliquando contigisse memoria prodiderunt: inter quos primo loco afferre placet Thimeum, quem Diuinus Plato maximi semper fecit. Hic Annum partum adeo perfectum esse arbitratus est, ut omnes annuos esse dixerit, putare tamè mulieres, & septimestres & nouimestres edidisse fetus computatione mensium facta à suppressione mensium: quibusdam enim non statim, licet vtero gerant, supprimuntur, sed fluunt vel vno, vel duobus, uel tribus etiam mensibus. Plutarchus, siue Galenus libro de Placitis philosophorum quinto de huiusmodi opinione hoc modo scribit.

Timæus duodecim mensibus partum gestari credidit, nouem tamen eos interdum existimari; interdum & septem, quia nō statim semper à conceptione menses supprimuntur.

Citamus etiam pro confirmatione, Homeri testimonium, qui, *ἔδυσσεύς*. de Neptunno loquēs, qui Tironem Salmonei filiam, & Crethei vxor,

rem

rem ad Enipei fluuij ostia sopitam, compresse-
rat, sic inquit.

Δῦσεν καὶ παρθενίων ξώνην κατ' δ' ὕπνον ἔχενεν,
Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥέ τέ λες δαὸς φίλοισι σίος ἔρλα
Ἔν' ἄρα οἱ φῦλ' ἔπος ἔφατ' ἔκ' ὀνόμαζεν
χαῖρε γυναιφιλότητι περιπλομένης δ' ἐνιαυτῶ
Τέξεις δ' ὕλα δ' αὖτε κ' ἀποφώλοισι ἐνναῖ
Ἀθανάτων. Quod est.

*Virgineum soluit cœstum, placidumque petiuit.
Coniugis infusus gremio per membra soporem.
At postquam munus numen perfecit amoris,
Et dedit amplexus, atque oscula dulcia fixit,
Hic prensare manu, & diuitis compellat amicis.
Gaude hoc complexu, nam cū se uoluerit annus.
Illustres natos paries. Haud irrita Diuum
Connubia.*

Præstat hic recensere, quæ in huius Homeri
cæ sententiæ confirmationem doctissimè scri-
pta legimus apud Aulum Gellium libro tertio
noctium Atticarum. Eius verba sic habent.

Id cum ego ad complures grammaticos attri-
lisssem, partim quoque disputabāt Homeri quo-
que sicut Romuli annum fuisse, non duodecim
mensiū, sed decē. Alij cōuenisse Neptuni o ma-
iestatiq; eius dicebāt, ut longiori tēpore fetus
ex eo grandesceret. Alij alia quadam, nugalia.
Sed Phauorinus mihi ait. περιπλομένης ἐνιαυτῶ.
non confecto esse anno, sed affecto. In qua se-
usus est uerbo non vulgaris significationis. Af-
fecta enim (sicut Marcus Cicero, & veterum

elegantissimi locuti sunt) ea proprie dicebantur, quæ non ad finem ipsum, sed proximè fini progressa, deducta ue erant. hoc verbum ad hanc sententiam in Ciceronis oratione fuit, quam dixit, de prouincijs consularibus. Hippocrates autem in eo libro, quibus conceptum in utero coagulum conformatum, & tēpus ipsius parturitionis nono, aut decimo mense definisset: Neque tamen id semper eadem esse fini dixisset, sed aliàs ocius fieri, aliàs serius hisce ad postremum uerbis usus est.

γίνεται δὲ ἐν τῷ τοῖς καὶ πλείω, καὶ ἰέλμω, καὶ ὅλῳ
καὶ τῷ μέρῳ καὶ εἰπομένων γὰρ καὶ πλείω πλείονων, καὶ
ελασσο, ελασσονων. Quod est.

In hisce uerò, & plura sūt, & ex toto, & per partes, dicimus etiam, & plura pluribus, & pauciora paucioribus. Quibus uerbis significat, quod aliquando ocius fieret: non multò tamen fieri ocius, neque quod serius multo serius. Hæc Gellius.

Quæ de industria afferre uolui: primum quidem, ut ostenderem antiquitus fuisse quæsitū an partus admitti deberet annuus; & à Phaurino iam stabilitum anno affecto nasci posse puerum, id est iam ad finem properante: Deinde, quia tacitam quandam rationem ex Hippocrate affert, qua id possit contingere: ratio in his uerbis continetur, &

Plura pluribus, & pauciora paucioribus.

Nam

De Hominis Partu. 265

Nam libro de alimento agens de computatione dierum à generatione ad motum: & à motu ad partum, ita scribit.

Nō est, & est, quibus ille verbis notissimū fecit nō esse ita definitum tempus generationis quin possit anticipare & post ponere, modo tamen non sit affatu digna anticipatio, & post positio. atque ut optimè interpretatur Gellius, quod aliquādo ocius fit, non multo ocius fiat, quod serius, nō multo serius. Per pulchra extat hac de re sententia illius libro de natura pueri, ubi habet.

Et factus est iam puer, & ad hoc peruenit femella in quadraginta & duobus diebus, ut longissimè primam coagmentationem, & coarticulationem accipiens. Masculus verò, ut longissimè in triginta diebus: ut plurimum enim hoc tempore, aut paulo breuiore, aut paulo longiore articulatio ipsis contingit.

Hæc verba, si aliud non admittant formationis, seu generationis tempus, non benè conueniunt cum ijs quæ scribit Hippocrates libro de alimento, & cum experientia. terminus enim naturalis partus esset solus dies. 180. parum plus aut minus: vel 232. parum plus, aut minus. atque ita partus intermediij nulli extarent cōtra experientiam, & quotidianum euentum: propterea longè rectior computatio Hippocratis libro de alimento, quam in confirmationem

tionem annui partus affert Gellius: & illi certè standum iudico, non ijs, quæ libro de natura pueri scripta sunt. Affert ibi Hippocrates quatuor formationum tempora.

Primum est dies. 35. Motus. 70. Partus 210.

Secundum est. 45. Motus. 90. Partus 270.

Tertium. 50. Motus. 100. Partus 300.

Quartum. 40. Motus. 80. Partus 240.

Quibus postea addens. est, & non est limitat regulam, docens variare posse illam in eo quod magis, ac minus: quæ verba Gellius attulit. Sed quorsum hæc, inquires? certè, vt ostendam necessitatem aliquâdo ponendi partum annum. sumo mihi formationem factâ die quinquagesima, erit partus die trecentesima. statuamus ipsam formationem tardare diebus aliquot, paucis tamè, vt puta quinque, tunc erit iuxta hanc regulam infallibilem.

Formatio 55. Motus. 110. Partus. 330.

At dies. 330. constituunt annum spatium anno scilicet affecto lunari, vt docuimus.

Rursus post ponat dies quatuor. & horis decem erit.

Formatio. 54. 10. motus. 108. 20. Partus 324. 12.

Atque hic etiam dies in annuo includitur termino. Vides igitur, si Hippocratem cum ratione ipsa sequi voluerimus ducem, posse interdû admitti partum annum. Igitur non immerito

Lucius

De Hominis Partu. 267

Lucius Papyrius prætor, ut legitur apud Plinium libro. 7. cap. 5. secundo hære de legem agente bonorum possessionem contra eam dixisse fertur, cum matrem partum tresdecim mensium tulisse diceretur de quo sequenti capite. Volo hic afferre historiam in nostra provincia notissimam.

Lucretia Amici scalini camertis nepta apud Lautanæ Virginis ædem habitantis, vix dum à tertiana notha, ac plurimum extensa, conualescens, annum agens trigessimum quartum, ac pituitoso temperamento prædita, quæ filios antea quatuor habuit, die octaua ianuarij anno domini. 1554. rem cum Francisco habuit marito: quo discedente, post mensem apparentibus signis in alijs gestationibus vteri ab illa obseruatis, patruo, ac matri dixit sese utero gerere. Nullum illa motum percepit circa vterum, nisi sexto mense, per exiguum. de qua re non parum, ut inasueti admirabatur. Ventreque ipso in dies magis, magisque augescente longè maior admiratio mulieris cepit, quod simul pedes edematosi fiebāt, cutis floridus, & viuidus euanuerat color è facie; Hinc illa sibi timens, multoque magis mater suspicata ne graue aliquod inuaderet malum, Medicum vocarūt D. Aeneam credentiatum in artis operibus exercitatissimum, ac doctissimum: qui omnia pro suo munere considerans, in eam
opi-

opinionem venit, ut non vtero gerere illam sed malum habitum pati diceret: atque nisi manus porrigerentur adiutrices, breui laboraturam aqua inter cutem pronuntiabat. Volebat ille & corroborare, & prouocare menses. At illa roborantia admittebat omnia, quæ verò ab vtero purgationes ducebant, omnino renuebat. Duos accersiri postea iussit medicos, D. Propertium furnanensem, & Io. Baptistam è monte vlmi ambos ætate, experientia, doctrina, & moribus clarissimos. Habita fuit inter ipsos pro more consultatio, in qua conclusum fuit Excellentissimum credentiatum de morbi natura optimè iudicasse. Nihilominus tamen persuadere nunquam potuerunt illi, non habere in vtero. Septimo mense adueniente motum percepit exiguum: at aliquanto maiorem præcedenti. octauo motus ferè nullus. Nonno ventre multum tumefcente semel magno motu agitari in vtero percepit. Toto progressu temporis huius obediebat solum in vi ctus ratione medicis, at in vsu pharmacorum erat inobediens. Vix enim multis precibus aduci potuit, ut bis in septimana scropulos duos masticaret reubarbari cum pafsulis. in fine nonni mensis rursus moueri nouit in utero euidentius; ita ut læta admodum dixerit re esse in tuto, nec amplius, an vtero gereret dubitandum. Verùm transacto mēse decimo nec parturiēte, signisq;

De Hominis Partu. 269

signisq; mali habitus creſcentibus dubitare cæ-
 pit. Rurſus uocantur ad conſultationem Medi-
 ci: inter quos quartus ego interfui; Multi ultro
 citroq; , vt fieri ſolet habitis ſunt diſcuſſus. illi
 contendebant mulierem non gerere utero: ſed
 ſolam pati cachexiam: ego uero & geſtare vte-
 rum, & malum habere habitum dicebā. Erant
 autem coniecturę apud me præcipue tres, quæ
 in utero habere mulierem, oſtendebant. Vna,
 quod lac in mamillis habebat licet paucum &
 aquoſum: altera erat motus in utero perceptus
 à muliere iudicioſa, & quę alios portauit filios.
 Tertia quod ſeptimo menſe, & nono, quibus
 naſci ſolet homo motus magis conſpicuus ap-
 paruerit. Reluctabantur alij mihi ualidiſſimè:
 dicentes motum fieri a flatuoſo ſpiritu conten-
 to in utero ob magnam imbecillitatē viſcerū,
 huius etiam cauſa uentrem intumeſcere. Lac
 in mantillis contineri ob retētos mēſes: vnoq;
 tempore magis, quàm alio flatum facere impe-
 tum in anguſto loco exiſtente, & quærentem
 ſibi exitum. Ac tandem iam præteritos fuiſſe
 menſes, quibus illam vtero gerentem oportuiſ-
 ſet eſſe puerperam. Eram illis oppoſitus, & in-
 ſtabam. Primum quidem, quod flatuoſus ſpiri-
 tus non debebat facere negotium magis uno,
 quàm alio menſe: nam hæc motum percepit ſex-
 to, ſeptimo, & nono bis: at ſtatus continuam in-
 ferre debuifſet moleſtiam: ſecūdo flatu dum
mouetur,

270 Liber Secundus.

mouetur, dolorem facit, in illa motus erat sine dolore . Tertio mulier erat maximè experta in discernendo motum a flatu , & a puero .

Deinde lac generari in mamillis ob sanguinis confluxum : in cachexia id non contingere, cum sanguis admodum sit exiguus , nec aliqua adsit in corpore necessitas transmittendi sanguinem ad mamillas . Dicebam postremò ex Aristotele nullum certum esse homini pariendi tempus , Tandem consultatio fuit plena dissensionis, & controuersiarum . sed vicit pars ea , quæ contendebat mulierem non gestare vterum. ac me reluctante conclusum dandum illi pharmacum expurgans pituitam , quam multis antea diebus sese præparasse , asserabant . Ac ita factum fuit , nam quarta Decembris exhibito pharmaco, & optime purgante , quinta doloribus maximis aduenientibus puellam

peperit : quæ in prima quadragenaria obiit. Hæc

Historia mani-

festam

mihi fidem fecit

annui par-

tus.

*De partu aliorum mensium.**Caput XXVII.*

AN porrò alijs deinceps mensibus, decimotertio scilicet, & decimo quarto contigerit aliquando nasci hominem, dubium cum apud me sit, nec aliquid habeam, quod certi afferre possim in medium, liberum esse volo legentis iudicium, ut credat, vel non credat, quæ ab Aulo Gellio, Plinio, & Auicenna, Petroque Apponensi scripta sunt. Horum uerba afferre in studiosorum gratiam placuit. sic igitur Gellius libro tertio noctium acticarum capite. 16. scribit.

Sed quoniam de Homérico annuo partu, ac de vndecimo mense diximus, quæ cognoueramus, visum est non prætereundum, quod in Plinij secundi libro septimo naturalis Historiæ legimus. id autem quia extra fidem videri potest uerba ipsius Plinij posuimus. Malsarius autor est Lucium Papyrium prætorem herede lege agente bonorum possessionem contra eum dedisse, cum mater partum se tresdecim mensibus tulisse diceret; quoniam nullum certum tempus pariendi statutum ei uideretur. hæc A. Gellius ex Plinio.

Auicenna

272 Liber Secundus.

Auicenna libro nono de animalibus rarum etiam partum affert. Audiui (inquit) a fide digno mulierem quatuordecim mensibus portasse, ac aliam post sex menses partum edidisse. Quasi quod dicere voluerit: quemadmodum sex exactis mensibus lunaribus, statim nasci partus potest, sic non est inconueniens arbitrari post decimūtertium posse mulierem partum emittere.

Petrus Apponensis in decima particula problematum 41. problemate, & in conciliatore differentia. 49. de partu. 14. mensium ex aliorum tamen relatione mentionem facit. Et certe non uidebitur omnino mirum: nam si recipiunt Hispalenses quidam Medici, qui cubiculo inferuierunt iam, & adhuc inferuiunt Philippo Secundo Hispaniarum, & Indiarum Regi Potentissimo, ut Ferdināus Mena, & Franciscus Valesius quorum etiam supra meminimus partum vitalem quinque mensium, qualē in Italia, & in alijs regionibus fecundissimis, Aegypto, nunquam contigisse memoria proditum est, cur non admittemus aliquando partum mēsum tresdecim, & quatuordecim? Deinde, quod olim contigit in nostra provincia, & cuius oculati fuimus testes, Bartholomæus Eustachius Sātoseuerinus absolutissimus Medicus, Petrus Antonius Saccōmannus vlmensis, Aloysius Gratiōsus Corinaltenis, & ego, fidē facit eiusce-

De Hominis Partu. 273

eiuscemodi partus minimè reprobandus. Res in hunc modum habuit.

D. Hieronymus B. faccionus Patricius Aefinas vxorem duxit Ferrariæ anno 1571. hanc ille post mensem compressit. tum decimo incipiente doloribus partus aduenientibus, & aqua plurimum fluente delusæ fuerunt obstetrices, ac matronæ: dolores illico cessarunt ventre adhuc tumido manente, atque ipsa magnam gravitatem sentiente. Nullum remedium tentatū non fuit à Medicis Ferrariensibus, ut fætum educerent siue viuum, siue mortuum. Tandem cum incassum laborassent, & pondus utero incumberet, mouereturque ad corporis motum, anno iam præterito, putarunt vnanimi consensu mulierem pati molam: pro qua educenda remedia nihil profecerunt. sic misera annis duobus eum gestauit uterum. Eius vir duxit ex voto coniugem ad sacram eadem. D. Virginis Lauritanæ, ac in patriam reuersus vocat ad consultationem medicos: quo tempore leui febre, & continua tenebatur cum eisdem circa uterum symptomatis. Hæsitabamus omnes, alius aliam rem dicebat, imaginabaturque; ac post discursus multos in eam sententiam uenimus, tumorem adesse in utero præternaturam, vel scirrsum, uel œdematosum, aut molam: dum ita ambigimus, ac ab omni genere medicamentorum abstinemus, solo uictu accommodato contenti;

tenti: mulieri fuor alui superuenit fœtidissimus, erant excrementa flaua, ac ut plurimum alba, & liuida, & copiosa, singula quaque hora decies se: egerebat. En mirū dictū, nōdum visum, nondū imaginatū. cū ipsis excremētis duę effluūt costæ paruæ. Quæ indicabant nobis ob paruitatē esse costas pueri in vteri existētis. Rursus sequēti die duas alias emisit, & expirauit. Exēterato cadauere inuētus est vterus putrefactus, qua parte rectū intestinū iāgit: hoc ipsū totū corruptū, inuentus est fœtus sine inuolucris, sine secūdis, cuius caput non aderat, hoc putabamus ex putredine dissolutū: erāt integra reliqua costis quatuor exceptis, atq; visceribus, quæ putredine tabuerāt. Quis hūc nō admirabitur casū? scripsi de hoc ipso in libro Cingulana rum obseruationum, quę probabilia viderentur. scheleton seruat adhuc Petrus Antonius Sacchimannus.

Dictorū Epilogus. Cap. XXVIII.

Actenus itaq; omnia uidemur pro secuti, quæ ad partum tum in genere, tum sigillatim pertinebāt. in quibus potissimum demonstratum mihi fuit, rectissime Aristotelem scripsisse, certum non esse homini nascēdi tempus:

De Hominis Partu. 275

pus : cum cæteræ præfinitum habeant ani-
mantes . Nunc reliquum est , vt ea do-
ceamus , quæ in ipso partu , &
post partum contingunt , &
& puerperis , &
pueris , si-
ue
secundum, siue præterna-
turam : quæ dein-
ceps expli-
cabun-
tur.

*Enarratio τῆς ἀποπαίδεως seu Embrij cuiusdam longa temporis mora in matris utero in saxeā duri-
tiem concreti quod ex gestantis cadauere extra-
ctum est in uetusto Gallorum Senonum Oppido
16 Maij 1582. Imperante Henrico tertio Gal-
liae & Poloniae rege inuictissimo.*

*Adiecta quoque est succincta et levis quaedam exer-
citatio, eaque Problematica de istius induratio-
nis causis naturalibus, ut postea penes lectorem
sit huius iudicij summa.*

Mulier Senonensis nomine Co-
lumba Chatry, quæ Ludoui-
co Carità homuncioni (qua-
drato tamen & bene habi-
to) ex vulgari plebe & sartori
vestiario nupserat ab annis
48. fracta ætate & valetudi-
ne hic occubuit 16. Mensis Maij, annum ætatis
agens 68.

Hæc ante annos viginti octo, quæ nunquam
antea vterum gestarat licet iam pridē nupisset
(nihil de sanitate prius admodum conquesta)
certissima habuit inchoati hominis indicia. Nā
qui

qui statis periodicis erumpere solebāt mēses, illi statim substitērūt. Pica primis mēsis laborauit, tempestiuum Embryonis motum & frequentem perſenſit, tumore lumborum & abdominis paulatim subcreſcente mammisq; lacte turgentibus. Tandem autem decurſo penè veræ geſtationis curriculo labores puerperij graues & alui tormina experiri incēpit, vrina ad aliquot dies ſuppreſſa (medicis tunc varia & dubia de illa *κυσφορία* ſentientibus) quæ poſtea corrente veluti alueo & magna vi erupit, profuſo illo Ichore non tam ex veſicæ meatu, ut credibile eſt, ſcaturiente quàm ex mulieris loculis, Amnio tunica diſrupra quæ ſudorē fœtus & vrinā cōtinet. cū vna cū iſtis ſeroſis recrementis (quas mulierculæ aquas vocant) aliquis coacti ſanguinis trumbus emerſerit. Inde autem & mammae concidere viſæ ſunt, motus infantis aut ignauus aut nullus, labores mulieris tolerabilioreſ. Quibus omnibus attonitæ fuerunt obſettrices quę antea certiſſimum puerperium expectaſſent. A ludibrio autem iſtius fœturæ totū triennium lectulo illa decubuit, ad extremam vitæ calcem de valetudine conqueſta, de tumore, de duritie, de torminibus alui (quam obuijs quibuſque & Chirurgis & Medicis tractandā exhibebat) de inutili & graui illo pondere, qđ pro vario geſtantis motu modò in hanc, modò in illam partem procumbebat. Denique de-

languēte & deprauata appetentia, quā subinde acetarijs & absorpto omphacio sollicitabat, alioqui perpetuo *ἀσitos*. i. sine cibo. Illamque ferunt uicinē inter suos sales sepe dictitasse (ut erat genio satis lepidō) se fœtum vtero gerere quod tandem parenti foret exitio & internecioni, quāquā cum seriō loqueretur, maleficum acceptum potius accusaret. Postquam autem factus esset functa, eius vir officiosus in uxoris manes (quam tandiū & tantopere excruciatam uiderat) accersiu it vnum atq; alterum ex nostris Chirurgis ambos valentes arte & artis vsu, quibus (licet de scirrhuso tantum tumore cogitarēt) dissecto mulieris abdomine, & reiecto infra Peritonæo tunica quæ intestina viscera uterū & vesicā cōtingit, vterus se se offert aspectu quidem rugosus & versicolor, ut crista illa pedula quæ Gallis indicis ex summo capite prolabitur, vel potius ut operimentum illud cutaneū quod illorum collum ambit. Tactu autem durus testaceus & crassus instar *τῶν Ὀσπυροδέρμων*. id est eorū quæ testa teguntur. Tum nouaculam in porteto sam illam molē & gypseam iniiciunt, qua ad aciem cultelli renitēte, scalprum altius adigūt. Eorum autē alter inflicto casu in Craniū vulnere & in aliquot costas tandem humerum dextrū impetit à quo erumpēs ossis caput certissimam fecit fidem ossium illic latitantū. Ex quo scalpellum aliō trāsferūt, & magna vi, sen
sim

fim ramen, & rectà, vterum secant diductique
 durissimis vulneris labiis, infantem in orbem
 implicitum & ex transuerso in vtero positum in
 trospiciunt in penitissimo sinu & altissimis la-
 tebris stabulantem, in suamque veluti Cystin,
 quam Allanthoidem tunicam quæ in vtero to-
 tum fœtum ambit fuisse puto, callosissimam
 reconditum. Quo spectaculo inexpectato ob-
 stupefacti Medicos conuocant, quos in re inau-
 dita consulant, adhibeantque in testimoniũ &
 iudicium rei huius, quæ penè fidem omnem su-
 peret. Interea multis ad nouum prodigium ac-
 currentibus, & opus Chirurgorum interturbā-
 tibus, venit ipsis in mentem totam istā molem
 ex illo veluti antro & manibus & vncis Chirur-
 gicis, qua valerēt, vi, abstrahere vt arborem ex
 suo caudice, domumque comportare, vt priua-
 tim & apud se accuratius corpusculi anatomē
 sectarentur & cum peritis de portento nouo
 & inaudito consilia conferrent. In præcipiti au-
 tem & violēta illa laniena non licuit opus festi-
 nantibus introspicere quod substratum esset in
 fantulo Chorion secundinas vocant quæ vteri
 acetabula. qualia vmbilici vasa, Quis esset Allā-
 thoidis cū vtero & cū fœtu nexus, cū vterus ip-
 se, præcipuè ad coxā dextrā, ad nates, & ad par-
 tē spingē dorsi cum cute infantuli omnino coa-
 luisset. Situs Infantis erat penè sphæricus, facie
 ad thoracem affixa, sublati ad nares genibus,

vnde postea eæ patulæ retulæ & resimæ cōspe-
ctæ sunt. Ossa capitis tenuia quidem, sed firma
& instar cornu nitētia, cute capitis multus in lo-
cis pilosa, Caput in sinistrum brachium ita pro-
cumbibat, vt à protuberante humero auris &
os Occipitis impellerentur, quod incauatū ea
parte introcessisse cōspiceretur. Cubitus ad sū-
mum humerū reflectebatur, porrecta sola ma-
nu, quæ in pugnum adeò firmiter erat cōtracta
& summi digiti ita palmæ hærebant, vt licet ap-
parerent seriatim inter se distincti, reipsa tamē
in vnum idemque verè lapideum corpus cōcre-
uissent. Dextrum autem brachium ad vmbili-
cum manum extēdebat, quæ ad carpū inaduer-
tenter excisa fuit, & in aluo matris relicta. Fœ-
mur, genu, tibia sinistra dextris incūbebant, qui-
bus tamē erant ita implicita vt talus sinister pe-
disq. planta in dextrū Pedion (est pars pedis su-
perior.) implantarentur, quibus ex cauatum ce-
deret, & penè indissolubili nexu colligaretur.
Virumque crus in ventrē & pectus reflecteba-
tur certissimamq; fœminei sexus notulam te-
gebat. Tibia vtraque ad nates intorquebatur,
pedibus & pedum digitis ita inter se cōpactis
& lapidifactis, vt factō ex oculis & tactu iudi-
cio, totum istud opus Phydie alicuius esse dixis-
ses qui vel ex Ebore, vel ex marmore maturæ
ætatis Embrij absolutissimam Iconem expres-
sisset, maximè cum in ea duritie corpusculi mo-
les

Fœtus Petrificati. 181

les non cōcidisset, immò cū cute nitida integrā suam & *συμμετρίαν & πολυσαρκίαν*. carnis molem retinisset.

Partes autem Internæ, viscera nēpe omnia, Cor & Cerebrum habebant naturaliter, eo dēpto, quod ultra modum induruerant (minus tamen quā externæ) Ita vt hodie exertum istud corpusculum neque putredinem minetur neque teredinem.

Hæc de matris & fœtus administrata Anatomie dicta sunt. Iam de istius indurationis naturalibus causis aliquid disseramus. Huius aut prodigiosi abortus nisi sensus nobis faceret fidē frustra quæreremus rationum momēta. Sed cum visus & tactus, certissimi inter sensus externos iudices, rem ipsam mille hominū oculis spectandam exhibeāt, manibusque tractandā, (vt hodie quoque idem inter nos & spectare & palpare subinde licet) tria videntur superesse liberalioribus ingenijs discutienda.

Vnum qui factum sit vt corpusculum istud quod constituta & naturali puerperij periodo, & inter tam graues cruciatus extinctum fuisse constet, tandiu in istis latibulis asseruatum non computruerit, aliorum abortuū more, quos vel de repente Matricidas esse videmus, vel paulatim & ex longis interuallis excussos fuisse a grauius authoribus accepimus, vel facta sibi per ventrem inferiorem via membratim excussos,

Cum hic tres putredinis causæ videantur concurrere, nempe corpusculi temperies calida & humida qualis est puerorum.

Locinatura, cum vterus intertextus sit multis venis & arterijs, & visceribus in quibus residet naturalis caloris fons proximus. Cum ille sit in mulieribus veluti sentina, in quam totum corpus suorum excrementorum sarcinam depolat, cum denique sit pudendis proximus quæ Galenus *σπρεδονωδν*. i. putredini obnoxia pronuntiat. Tertio Impedita perspiratio cum in pregnantibus vteri os arctissimè ad excussionem fetus coarctetur. Sic. n. ut fert insigne illud Philosophorum & Medicorum Axioma, Calida, & humida, calido & vdo loco conclusa & aere non perflata citissimè situm contrahunt & putredinè.

Deinde naturali in viuentibus de perditocalore extraneum succedere necesse est, cuius est vrere, putrefacere, corrumpere & tandem in cineres resolvere, præcipuè si subiectum nactus sit calidum & humidum quale est puerorum corpus, quod cum multo humore scateat, verè, ut loquitur Arist. *συφθαρτον*. i. facile corruptibile i. de Cælo. dici potest.

Alterum quæstionis caput positum est in inuestiganda illa intemperie siue simplici siue composita, quæ tantam duritiem peperit, & ab iisdem fontibus emanat præcedentis dubitationis solutio, cum ea durities sola, vel, quæ eam attulit
causa

caussa (nihil enim eximie siccum putrescit) corpusculum istud à putredine vindicauerit.

Omne autem durum, inquit Galenus sit vel plenitudine & renitentia, vel concretionem, vel siccitate, hisque vel solis vel inter se complicatis. Induruit ne verò iste fœtus repletionem, cum nihil in fœtu neque in eius inuolucris turgeret largiori humore vel naturali, vel excrementitio. Immò illa essent omnia exsiccata & exarsa facta? Cōcretionē accusabimus, quam etiā congelationem appellat Gal. qua metella plurima in fodinarū penetralibus, saxea in lapidicinis, Meteora in media aeris regione videmus congelari & concrelescere? Sed quid externa exempla huius cōgelationis querimus, cū domesticū suppetat & nobis sit proforibus? Est. n. in nostra vicinia prope oppiduli Veronæi mēnia fons perennis scaturiginis, aspectu Iucundissimus, lympha limpidissima, colore quidē & odore ἀρωδὸς sed sapore nō ita cōmēdabili, incolis tamē non ingrato. Erumpit autē ex altissimis subterraneis cuniculis, labroq; , vel potius cratere excipitur ita affabrē in orbē circūducto ut nescias illāνε περιφερειαν. i. circūferentiā naturā dederit, an verò ars Euclidis exquisitissimū istū circulū elaborauerit. Sic autē ad labri margines exundat aqua ut statim & breuissimo aque ductu decurrat in rotā quæ molā frumētariā circummagit, indeque cū glareā, quā currete alueo secū abradit,

dit, guttatim in substratum lutū & proximam
 vsu eam decidit, quæ omnia sua frigidityte ita
 subigit, fermētat, & cogit vt tādē in lapides in-
 duret, leues quidē illos & foraminulētos, quo-
 rūque vnā aliquādo partem videas iam petre-
 factam, alterā verò adhuc agnoscas musco her-
 baceo virētem & cœnosam, quæ tātum lapide-
 scere incipiat. Cogūtur uerò illi lapides rāto ag-
 gere, vt, nisi ex interuallis molitor eos ferro
 malicolo conterat, & subtrahat, impedimento
 fiat ipsi moletrinae quo minus libere circonuo-
 luatur. Ista obiter dicta sint de *λιθιασι*. i. Petrefi-
 catione q̄ ex aquæ istius frigidityte & fortasse
 natiuo solo procreari videtur. Similis aut aut
 potētioris cōgelationis quis pōt esse locus in in-
 ternis recessibus nostri corporis, qui multi san-
 guinis & venosi & arteriosi affluxu, vicinorū
 viscerū benigno tepore: & ea functione ad quā
 has partes natura finxit (cū ī ipsas vt in agrū se-
 cūdū nostræ generationis plifica semina cōmit-
 tat) min⁹ algere debeāt. Sic Hip. frigidos, siccos
 dēfolsq; vteros vt effētos p̄nūtiat Qd̄ verò Gal.
 de Anatomia viuorū, Adipē frigidityte sperma-
 ticarū partiū & à cordis calore magis distantū
 concrescere scribit, certē ut ex imbecillo frigo-
 re vliginosa materia facile cōcrefcit, ita quoq;
 leuissimō calore illa liquatur: hīc verò de lapi-
 dosa duritie agitur. Restat igitur, argumēto ab
 enumeratione partiū petito, corpusculū occal-
 luisse

luisse siccitate, ad quā non parū fecisse videbū-
 tur dolores affidui quos gestās sustinuit. Itē &
 vigilię & inedia quibus diu multūq; vexata est
 quæ omnia ad causas exiccantes referunt me-
 dici. Adijcere licebit illū vteri ueluti κατακλυσ-
 μόν. i. illā inundationē quo p puerperio multus
 Ichor ē mulieris oculis effluxit, sicq; & uterus
 & fectus, eiusque Inuolucra exaruerint, absorp-
 ta omnis putredinis materia, quā in humido &
 naturali & excrementitio positā esse Physici au-
 tumant. Sola ne verò siccitas tantā duritiē pepe-
 rit, cū qualitas sit patiens & ad agendū ignaua?
 Causæ aut ad suos effectus analogæ esse debēt
 & viribus pares. Ex quo fit ut sit uerissimile sic-
 citatē solā non potuisse eonq; indurare sed al-
 terutri qualitātū πρακτικῶτέραν. potētius agen-
 tione, frigiditati nēpe aut caliditati cōiūctā. Fri-
 giditati ne? ut siccitati cōgelatio accesserit mix-
 tis his duabus inter se indurationis causis? Si
 enim quæ putrent se ipsis fiunt calidiora & hu-
 midiora, consequi uidetur (ut contrariorū cō-
 traria sunt consequentia) ea quæ non putrēt,
 cū putrescere nata sint, id habere à frigido &
 sicco. Præterea, Promptius quæque alterantur
 à similibus suæ intēperaturæ causis. At hīc cu-
 tis natura frigida & sicca potissimū saxeā eam
 duritiē induit (ut in ouo testa ex molli tunica
 occallescit) ex quo fit ut sit uerissimilius istā du-
 ritiē à frigido & sicco excitatā. At neq; locis
 in

in quo concreuit temporis, neque ulla humana ratio id patitur ut dictum est, cum de concretionem ageretur. Iam uideamus an Caliditate siccitati coniuncta istud corpusculum induruerit, cum à tot tantisque laboribus tandem veluti febre hectica colliquata fuerit illa & corabuerit? Cum præterea calidis & siccis medicamentis tum intro sumptis, tum foris admotis afflicta illa tormina sedare, flatum discutere & molestissimum istud vteri onus, & quod subinde exitum minari videbatur, deturbare conabatur imperitissimum muliercularum vulgus?

A coniunctis hisce causis, & salis glebæ & Alumina, & Chrysocolle, & Calchanti genera indurantur, quæ postea humore liquantur cum antea calido & sicco obduruerint.

Tertium huiusce disputationis caput positum est, in harum intemperatarum siue simplicium siue compositarum differentia, nepe sint ne illæ externæ tantum & aduentitiæ, an vero aliquod ab ipso corpusculo ἐνδιδετορ. i. intus recoditum innatum & latens acceperint initium. Nam licet ea quæ de causis proposita sunt habeant quandam speciem adumbratæ veritatis, multum tamen absunt ab ordinatis naturæ legibus. Quid enim illas causas accusamus cum omnes sint externæ, & huic corpusculo aduentitiæ quæ sine internarum aptitudine nihil videntur posse agere? Non enim omnis causa quæ corpori aduenit, inquit Auicenna,

nas,

nas, in ipsum operatur sed ad id requiritur & agentis fortitudo & dispositio patientis.

Hic igitur præter cōmunē consuetudinē (cū natura hominis corpus molle & tenerū finxerit vt quod ad functiones animæ magis aptū esset quàm si induruiſſet) latuisse dicemus aliqua hu iulce indurationis seminaria, vt orta respōdeāt suis principijs, & insitam quamdam vim peculiarem & abditam, quæ ab externis illis causis excitata tandem in lucem emerſerit, vt singulorū & quæ fiunt internæ quædā effectrix causa existit. Physici enim rerū omniū formas excepta illa principe q̄ diuinioris est originis ex materia educi putant. Item & Spagyrici qui eas profitentur esse ἀντροπῆς neq; extrinsecus accedere, sed delitescere in ipsis seminibus quæ ut sua arcana tegunt quibusdam verborum inuolucris, suis matricibus cōsentanea esse oportet.

Quod si dempta illa ratiocinatrice, formæ quæ dant esse rei (vt Logici dicunt) educuntur à primarum qualitatum temperamento, illa etiam erunt ab eadem scaturigine quæ necessariò primam illam temperaturam sequuntur, in ter quæ non solum odores, sapes & colores reponunt Medici, sed etiam mollitiem & durtiem. Proinde præter externas caloris, frigoris & siccitatis causas & aduentitias (quamuis uaria sentiant & Philosophi & Chymistæ de lapidum & fossilium & efficientibus & materialibus

bus caussis) alij succum, alij lixiuium, alij sal, alij aquam congelatiuam, non solum vt materiam indurationis, sed etiam vt quodammodo effectricem, & in ipsis indurantibus insitam fixamque delitescere proferunt. Sic Corallium, cui propriū est veluti quarto modo (vt scholæ loquuntur) aeri expositū lapidescere ideoque *λιθόδενδρον* (est herba lapidosa) græcis appellari, (Cum mollis fuerit liquidis prius herba sub vñdis) Non quidē solū ab ambientis frigore induratur, sed quod absconditā habeat in se suę duritie energiā, quę à circumstante aere affecta illam produxerit. Præterea, Matre ab illis caussis colliquata nihil fœtui decessit de pleno corporis habitu, quē alioqui absumi & concidere necesse fuisset, si easdem causas fœtus sustinuisset, humore tūm fluente tūm implantato vi caloris extranei absumpto.

Molas quidē in suis sinibus sæpe concrescere, & gestantibus consenescere, immo ijs cōmori certū est, vt multa scirrhusa, tophacea & lapidea in nobis generantur, aluntur, & augentur, cūm excrementitia sint corpora, imperfecta & sola viuant anima vegetabili, vt etiā in externis rebus ligna lapidescere videmus, eorūq; cortices & plantas ipsas. Sed quæ perfecta sunt animalia, cūm primordia suæ generationis habeāt potentissima, eorum extincto innato calore, humilitatē putrescere oportet vt interitus proxi-

ma est via ad putredinē, concurrentibus præcipuè alijs putrilaginis causis vt dictū est antea.

Quod autē recensent nōnulli ex aliorū fide, & hominis pedē & caput, immò & totū corpus visa fuisse indurata, id multum abest ab eo de quo hīc agit, cū de induratione fœtus in spirātis vtero disseratur, Illa verò asseruata esse dicant, conditura & concretione cadauerū in sale quodā terræ, vt inquiunt, vegetatiuo, quo omnia ferunt dealbari indurescere & coalescere.

Istam pugnantīū argumentorū litē, quę vires eūdo magis acquireret, dirimat æquus arbiter. Ego verò, nouorū Academicorū more, desinam in Ε'ποχῇ suspensamq; sententiā, vt canant Cygni, sicut est in puerbio, tacentibus graculis excitenturq; docta ingenia ad scrutanda summi opificis naturęque miracula & ad eruendas eorū causas ex Philosophorū thesauris, in eo præcipuè spectaculo in quo, à primo ortu, neque in instrumentalī figura, numero, situ aut connectione natura peccauerit : Ideoque nihil hīc sit monstrificum. cū nullam habeat istud corpus deformitatē notabilē, toti suę speciei extraneā, quā à prima origine sortitū sit. Plinio aut lib. 7. cap. 18. Natur. Hist. si mirū fuit quosdā concretis ossibus extinxisse & sine medullis, quod portentū istud fuerit fœū extractū. Imputrē in suo veluti ergastulo lapidfactum, tot mensibus & annis à matre circumgestatum fuisse ?

Simeonis

290 Historia,
Simeonis Prouancherij Lingonensis &
apud Senonas medici de huius in-
durationis causis opinio.

DE partu anatomico eius mulieris, quę in Senonum vrbe vixit annos octo & sexaginta, & cui extinctę eruta est puella iustę molis quę in vteri sinu octauum, & vigesimum annum impleuerat, gallicę scripsi. Eundem partum, qui latinę & copiosę loqueretur, ad externos relegare decreueram, cui phyficas, sed ęre natas exercitationes meas adiungere operę pretium videbatur. Inter moras Albosius Heduus, qui excudendam spectaculi effigiem curauerat, eius historiam latinę exprimit: De qua scribenda iampridem amicorum & maximę exterorum ad quos vt nominis, ita eruditionis suę fama peruenit, literis frequentibus vrgebatur. Hic oratione graui & veridica flagitantium votis respondet, vt mollis in obsequium, facilisque rogantibus esset. historię de induratione fetus in vtero physica & problematica Inquisitio accessit. Vtraque mihi tantopere placuit, vt in ea vertenda gallicę meam operam requirere visa sit: nec eius autorem plenius commendabo, ne quia viuit, & eiusdem vrbis sumus incolę, in fœdam adulationem me demitti in multo-
rum

rum opinionem Irrepat. Et quia in dubia & anticipari sic animus consistit, neminem mirari oportet si in apertum campum descendam, & utraque lingua mearum exercitationum breviter ac summatim epilogum adjiciam. Ergo rē ipsam aggredior. Vterus μήτρα græcis, quem Deus ad concipiendum fatum destinavit, crassus & impactus carneum quid refert, cæterum nervosus & membranofus est, ut gestationis decursu in amplitudinem posset extendi. Ac semen, quod hominis abstractum Zeno appellare non dubitavit, in uteri sinum effunditur idque vnicum propagationis perpetuæ subsidium comprehensione firma concipitur, ex quo primum omnium involucria genitura procreantur, mox reliqua membris & articulis distincta, semine genitali opifice, nec non spiritu sanguineque menstruo administris instruuntur, usque dum opus esset absolutum. Cum igitur fœtus hic Senonensis à conceptionis die, ad primæ suæ speciei lineamenta novem mensium processu iustam in utero materno corporis organi molem addidisset, matri, quæ huic grandiori alendo superesse non poterat, initium partus induxit. fit enim cum disruptis calcitratu & motu valido pueri membranis, ipse à vinculis exolutus foras prodit, & ita perfectus est ut per os nutrirī possit.

Diuisis porro involucribus Ichores prodeunt multi,

multi, & membranofum quid cruore tinctum referente marito: tùmque graues & iniqui dolores, qui confertorum spirituum vi accidunt, matrem excruciant. Frustra fiunt hæc omnia: hæret infans utero, quem neque proprii motus, neque matris impetus possunt excludere: tandem alimenti penuria, ob quam sibi moliebatur uiam & exitum, breuissimam uitam cum morte commutauit. Ex significatione huius noui partus, quæ in lucem edita est mense maio superiori, potuit intelligi quod scriberem hunc fœtum ante indurationem vixisse ac seruatum fuisse instar molæ. Non deerunt qui ex eo loco capient opinionem me fœtui animalis uirâ abnegare. Imo raturum habeo intelligentem animam membris affabrè concinnatis suæ speciei cōsentaneam affulxisse. Atqui hoc vnum cogitabam, ut indicarem fœtus quam molas posse vtero ad plures annos affigi, nam molæ vitium & materiæ absurditatem sequuntur, quarum onus ægrè natura sustinet: fœtus verò sunt opus benignioris naturæ ad quos concipiendos uterus comparatur. Adde quod irriti conceptus ad putredinem, si vitæ expertes inanimatorum & animati vitalibus conferantur, quam fœtus sunt procliuiiores: siquidem illi humida & lubrica constant materia quæ facillè putrescit: fœtum verò compacta ut plurimum dura & sicca est substantia (ut qui ex neruis venis membranarum
vinculis

vinculis & ossibus consistunt) cuius ratio putredini reluctatur. Pars enim sicca ægrius putredinem admittit. Poterat tamen hic fœtus Senonensis ad putredinem progredi, Cur ergo ab extinctione natiui caloris illam effugit & occalluit? Refrigeratur vterus præter naturæ suæ modum fracti caloris imbecillitate per irritos labores partus, per eruptiones aquarum, per effusa quædam cruenta, per concepti frigidi externam iniuriam. Frigus enim dehiscēte vtero & diductis cruribus in expectatione puerperij admittitur. Ex victoria frigoris humores, qui venis medijsque spatijs vterinæ molis & conceptæ puellæ pertinacius impacti erant, cōcretionem cogūtur: perinde ac gelatis accidit, sic. n. affecti *κατεχόμενοι* appellantur, qui eam formā retinent in qua deprehenduntur. Fit autem id malum ab humore frigidiorē & cōgelatē. Etenim frigore humida concreſcunt; quod Galen. in vi. Epid. com. 3. ſect. 14. & Hipp. lib. de carn. ex ſpontina ſcirrhorum generatione patefecit. Coeunt autem vſque adeò humores & in concretionem deducuntur, vt cum vtero fœtus ſcirrhofam planè, calloſamque duritiem cōtrahat. Nā & ex frigore duritiem fieri docuit Galenus. 5. ſimp. 5. ca. Humores autem qui demiffi ſunt in concretionem, craſſi erant & glutinoſi: alioqui nūquam fœtus vteruſque in calloſam duritiem eſſent progreſſi. Erant & frigidi, nam ſcirrhus,

scirrhus, vt Galeno 14. meth.c. 4. li. 5. simp.c. r. lib. 3. de loc. aff. c. 5. placuit, omnisque tumor scirrhosus ex humore crasso, viscido ac frigido nascitur, qui in parte frigida siue sit melancholicus, siue pituitosus siue ex vtrisque mixtus facile concreuit. Frigus enim humores congelat vt diximus, & maximè frigidos. Itaque hoc in agendo potentissimum, simul atque foetum cū vtero excepit, in utroque efficiēs indurationis causa extitit, quæ quidem corpusculo & vterinæ moli ex materiæ & humoris ratione impendebat.

His igitur ad absolutam duritiem pergentibus, sensim humor per halitum resolutus est, non enim crassa, refrigerata, concretaque restitit, & in callum vteri perinde ac infantuli moles coaluit ante serosi recrementi vaporatiōē. Nulla verò humiditas post hanc coitionē per venas, quæ solæ foetui alimentum conferebāt in media vteri spatia illapsa est, ac p̄inde facto feri & cruoris effluuiο, quod ad puerperij tempus natura deposuit, in loco frigido, sicco & sa xeo proles madere desijt; Imo duri occurso induruit. Nam & humor qui circa articulos colligitur ex ossium natura, testāte Hip. lib. 2. epid. scel. medicorum sententia, frigore concreta calore liquari: cui satisfactum fuerit, si respōdeā alias indurationis causas à frigore insolubilem vteri & genituræ cōcretionem reddidisse, idq;

scirrhosi

scirrhusi tumoris modo, qui siccitate & frigore concretus nunquam emolliri potest. Igitur nihil aderat per ariditatem loci quod fœtum faceret obnoxium putredini, exhausta erat omnis humiditas innata, nulli aduentitiæ per veteri crassitiem ac duritiẽ aditus patebat ad induratum fœũ, quo se ipso redderetur humidior. Nam quæ putrẽt, ait Hippo. se ipsis humidiora fiũt. Porro confirmata in dies duritiẽ, proles illa perinde ac scirrhus, vtero scirrhuso affixa, potuit integra forma in mortis maternæ tẽpus conseruari, citra insignem earum partium colliquationem, quæ natura sua laxiores absumi poterat, nisi concretio à frigore irrepsisset. Quod factum fuisse adeo mirum videri nõ debet, cũ neque ossa indurata, neque calli porius qui generantur in nobis procedente die minuantur. Hæc mea est compendiaria argumenti propositi disceptatio, candide lector si quid rectius illa noueris, imperti: si non, hac vttere mecum.

F I N I S.